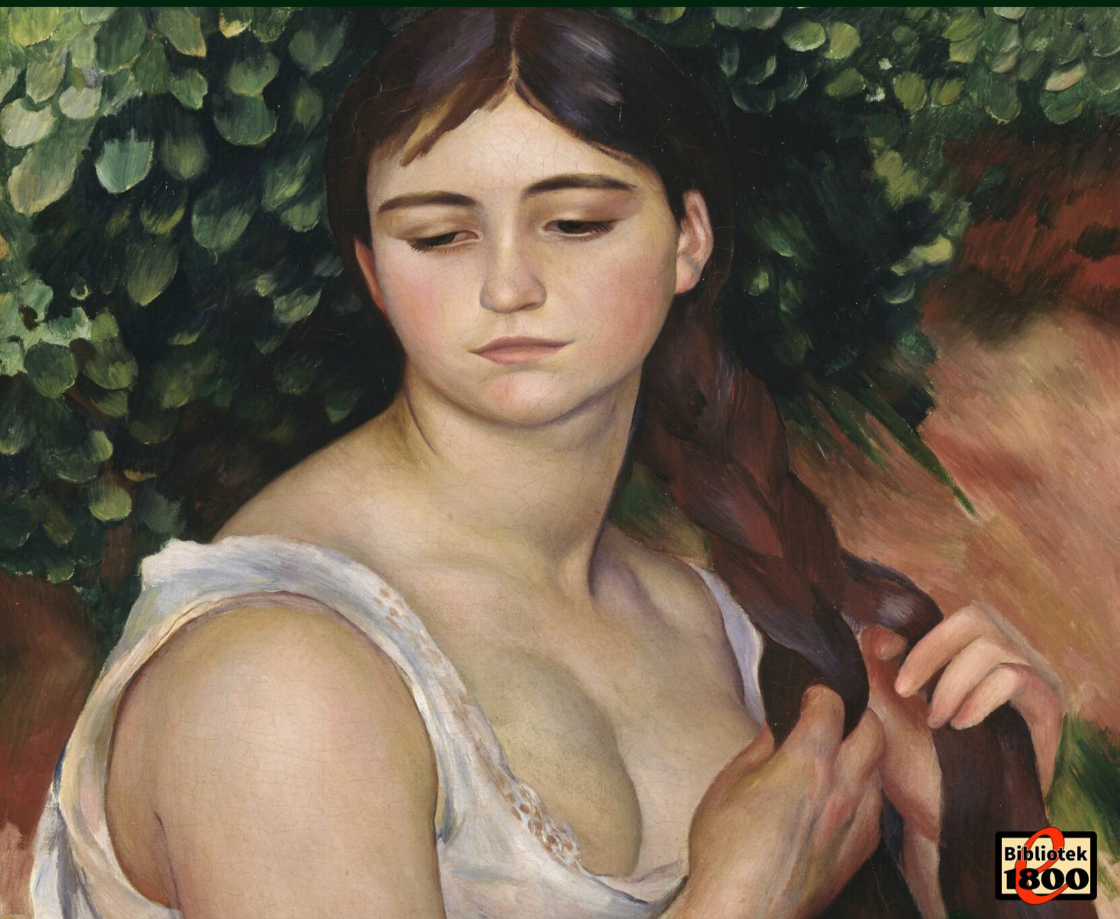
Emile Zola

Naïs Micoulin
og andre fortællinger

Émile Zola

Naïs Micoulin og andre fortællinger

eBibliotek 1800

2023

Ophavsret og brugsbetingelser

Copyright and conditions of use

Naïs Micoulin

1

Hvert år i frugttiden mødte en solbrændt lille pige med et virvar af sorte lokker engang om måneden hos en sagfører i Aix, hr. Rostand, med en vældig kurv fuld af abrikoser eller ferskner, som hun næsten ikke kunne slæbe. Hun blev stående ude i vestibulen, hvorefter familien, som havde fået at vide, at hun var der, kom ned til hende.

"Nå er det dig, Naïs?" sagde sagføreren, "du bringer os noget af frugten? He, – flink lille pige! – Hvordan har fader Micoulin det så?"

"Jo, meget godt, herre", svarede den lille og viste sine hvide tander.

Derefter lod fru Rostand hende gå op i køkkenet, hvor hun yderligere udspurgte hende om oliventræerne, mandeltræerne og vinrankerne. Det store spørgsmål var, om det havde regnet i Estaque – den plet af kyststrøget, hvor Rostands havde deres ejendom, Blancarde, liggende, som Micoulins passede. Der var ganske vist kun et par dusin mandeltræer og oliventræer; men regnspørgsmålet var og blev alligevel det vigtigste i denne egn, hvor tørke er det samme som ødelæggelse.

"Der er kommer et par dråber," svarede som oftest Naïs; "hvis druerne skal blive ordentligt store, må vi rigtignok have noget væde."

Når hun så havde disket op med sine nyheder, fortærede hun et stykke brød og en bid kød, som man havde levnet, og vendte

derpå tilbage til Estaque på en slagtervogn, som hver fjortende dag kørte ind til Aix. Jævnligt havde hun også muslinger med eller en hummer eller en god ret fisk, eftersom fader Micoulin var en endnu drabeligere fisker, end han var landmand. Traf det sig, at hendes besøg faldt i ferierne, kom Frédéric, sagførerens søn, altid styrtende ind i køkkenet og meddelte hende, at nu flyttede de snart ud til Blancarde, og så måtte hun endelig sørge for, at fiskenettene og medestængerne var i orden. Han sagde "Du" til hende – han havde haft hende til legekammerat, da han var fem år; men efter at han var blevet tolv år gammel, kaldte hun ham ærbødigt "Hr. Frédéric"; hørte fader Micoulin hende dutte herskabets søn, kunne hun være sikker på at få en lussing. Det forhindrede imidlertid ikke børnene fra at være meget gode venner.

"Husk nu endelig at få gjort nettene i stand!" gentog skoledrengen.

"Vær De bare rolig, hr. Frédéric," svarede Naïs. "De kan komme, hvad dag det skal være."

Hr. Rostand var meget formuende. Han havde for spotpris købt en glimrende ejendom i Rue du Collège, Coiron-palæet, der var bygget lige i slutningen af det syttende århundrede, havde en facade på tolv fag og plads nok indeni til at rumme hundrede lejere. Den Rostand'ske familie, som, de to gamle tjenestepiger iberegnede, kun bestod af fem personer, blev formelig helt borte i disse vældige lokaler. Sagføreren beboede selv første sal. Stuen og anden sal havde været at få til leje de sidste ti år; men ingen havde turdet binde an med de store, forfaldne sale, og så havde han da til sidst bestemt sig til at lukke af for de to tredjedele af huset og overlade dem til

edderkopperne. I det øde og tavse sted var der et ekko som i en katedralkirke, så snart man blot gjorde den mindste støj ude i vestibulen – denne kæmpemæssige vestibule med dens massive gammeldags trappegang, hvor man gerne kunne have fået plads til en hel lille nymodens villa.

I sådanne gamle adelige byer som Aix – denne fordums hovedstad, der nu er sygnet hen – ligger hele kvarterer så at sige øde. De adelsfamilier, som har bevaret deres palæer, fører et tilbagetrukket og stille og ubemærket liv; og hvad angår palæerne, som er gået over i borgerlige hænder, huser de gerne endnu mere beskedne og stilfærdige beboere: hist og her har man indrettet kontorer, eller industridrivende har lavet husene om til pakhuse, eller de står ubeboede og falder sammen. Hemmeligheden er, at de vældige bygninger har mistet enhver berettigelse til at være til. For ikke at synes tomme måtte de have de gamle herremænds prunk og pragt, fortidens talrige familier med dens snyltegæster og tjenerskab. Nu til dags viger selv den rigeste parvenu tilbage for de uhyre omfattende reparationer og den husstand, de kræver, og som desuden ville være latterligt kastet ud af vinduet herude mellem provinsens småtstillede forhold. Det er grunden til den melankoli, som nu præger hine smukke fyrsteboliger: de er alt for rummelige og alt for prægtige for vor tid.

Hr. Rostand havde begået den majestætsforbrydelse at lade sætte en skillevæg op i palæets store riddersal, som var halvandet hundrede kvadratalen stor og fik sit lys gennem fire store vinduer; det ene af rummene havde han derefter indrettet til privatkontor og det andet til kontor for sit personale. Der var foruden riddersalen på første sal seks værelser, hvoraf det

mindste var halvottende alen langt. Fru Rostand, Frédéric og de to gamle tjenestepiger boede i stuer, der var høje som kapeller, og hvor krogene altid lå hen i et gråligt tusmørke. Sagføreren havde fremdeles bestemt sig til at forvandle et gammelt boudoir til et stort køkken, for at serveringen kunne gå lidt hurtigere; i begyndelsen havde man brugt køkkenet i stueetagen, men dengang kom retterne, der havde måttet passere gennem vestibulens og trappegangens isnende klamhed, også altid ganske kolde på bordet. Det værste var imidlertid, at den alt for store lejlighed var møbleret så sparsommeligt som vel muligt. I dagligstuen formelig gabede rummet mellem sofaen og de otte lænestole, som udgjorde det gamle, stive, triste møblement i kejsertidens stil og med grønt plysses betræk; en lille gueridon, ligeledes fra kejsertiden, tog sig ud som et stykke legetøj i det umådelige rum; og på kaminen endelig stod kun et rædselsfuldt taffelur af nymodens marmor mellem to vaser, mens glansen af det slidte og rødladne parketgulv formelig skar i øjnene. Soveværelserne var endnu mere øde. Man følte heroppe rigtigt sydboernes, selv de rigeste familiers, rolige ligegyldighed for luksus og komfortabelt udstyrede lejligheder – en ligegyldighed som skriver sig fra, at man i denne lyksalige solbeskinnede egn tilbringer så stor en tid i fri luft. Rostand havde ganske sikkert ingen anelse om, hvor melankolsk, hvor isnende koldt der var i deres store tomme sale, hvis tungsindige præg af, at de egentlig lå i en ruin, syntes at skærpes ved møblernes fåtallighed og lurvethed. Den økonomiske bourgeois-familie, som havde slået sig ned i den kongelige bolig, bevirkede, at den syntes dobbelt forladt.

Hr. Rostand var ellers en meget kløgtig mand. Faderen havde efterladt ham en at de bedste sagførerforretninger i Aix, og han havde ved en aktivitet, som hører til sjældenhederne i dette dovenskabens forjættede land, forstået at drage endnu flere kunder til sig. Lille, geskæftig, med et ansigt, der lignede en væsels, gik han fuldstændig op i sin sagførervirksomhed. Den og omsorgen for hans formue lagde helt beslag på ham, så at han f.eks. ikke engang kiggede i en avis, når han slog et par fritimer ihjel henne i klubben. Fru Rostand derimod gik for at være en af byens intelligenteste og mest distingverede damer. Hun var født de Villebonne, og skønt hun havde indgået en mesalliance, lagde denne fødsel ligesom en glorie af værdighed om hende. Men hun var så fanatisk ortodoks og klyngede sig så snæverhjertet til iagttagelsen af de religiøse ceremonier, at det metodiske liv, hun førte, til sidst ligesom udtørrede hende.

Frédéric voksede op mellem den geskæftige fader og den stive og stikne moder. I skoleårene var han en dagdriver af første klasse, rystende af angst for moderen, men så led ved alt arbejde, at han godt om aftenen inde i dagligstuen kunne sidde hele to timer med næsen i sine bøger uden at læse en linje, fuldstændig åndsfraværende, mens forældrene, som holdt øje med ham, bildte sig ind, at han hærpede frygteligt i lektierne. Irriterede over hans dovenskab havde de et par års tid sat ham i pension på kollegiet; men der bestilte han heller ingenting, han havde endog mere frispas end hjemme, var henrykt over, at han ikke nu bestandig havde moderens frygtelige øjne fæstet på sig, gjorde ikke spor af gavn og åndede og levede kun for fritimerne. Det endte da også med, at fru Rostand, som blev meget urolig over det emanciperede væsen, han lagde sig til, tog ham hjem

igen for at kunne have ham under sin egen "Mester- Erik"s opsigt. Han slap virkelig igennem de to øverste klasser, da han blev bevogtet så strengt, at han var næsten pisket til at arbejde: moderen så hans stilebøger efter, tvang ham til at repetere sine pensa og var stadig i hælene på ham som en anden politibetjent. Takket være hendes årvågenhed dumpede han også kun en gang til baccalaureat-eksamen.

Aix har et berømt juridisk fakultet, hvor den unge Rostand naturligvis gik og hørte forelæsninger. I denne gamle parlamentariske by bor der næsten lutter advokater, sagførere og notarer, der alle kredser omkring domstolen. Man studerer der under alle omstændigheder jura, selv om man bagefter skal plante sin kål i al magelighed. Frédéric fortsatte ellers det liv, han havde ført i skolen: han bestilte det mindst mulige og søgte blot at bilde moderen ind, at han var umådelig flittig. Til sin store sorg havde fru Rostand måttet indrømme ham en del mere frihed end tidligere. Han kunne nu gå ud, når han havde lyst, og behøvede ikke at være hjemme undtagen til måltiderne; om aftenen skulle han dog møde klokken ni, fraregnet de dage, hvor han havde lov til at gå i teatret. Og så begyndte for ham dette provinsens studenterliv, der er så ensformigt og så lastefuldt, når det da ikke er fuldstændig optaget af arbejde.

Man må kende Aix med dens stille gader, hvor græsset gror mellem brostenene, og med dens søvnighed, som dysser både beboerne og husene i slummer, hvis man skal forstå, hvor indholdsløst et liv studenterne lever der. De, som bestiller noget, har altid den tilflugt, at de kan sidde dag ud og dag ind over deres bøger. Men de, som krymper sig ved at følge forelæsningerne for alvor, har ingen andre tilflugtssteder mod

kedsomheden end cafeerne, hvor der bliver spillet, og visse huse, hvor der drives det, som værre er. Frédéric blev naturligvis en lidenskabelig spiller. Han tilbragte størsteparten af sine aftener ved spillebordet og sluttede så dagen andetsteds. En løsladt skoledrenge-sanselighed styrtede ham i de udskejelser, som byen gav lejlighed til. Der var blot den omstændighed, at snart forslog dagen ikke; han måtte have nætterne til hjælp og stjal i den anledning en gadedørsnøgle. Således gik de år, hvor han skulle studere jura, meget behageligt for ham.

Han havde i øvrigt indset, at han måtte give den lydige søn. Alt det hykleri, som et ved skræk kuet barn kan opdrive, havde efterhånden bemægtiget sig ham. Nu var moderen meget vel tilfreds: han fulgte hende til messen, førte sig og talte meget passende og proppede hende roligt med de forfærdeligste løgne, som hans uskyldige mine fik hende til at gå glat ind på. Han var så duelig, at han aldrig lod sig overrumple; altid havde han en undskyldning, og han lavede de besynderligste historier for stadig at kunne have argumenter på rede hånd. Sin spillegæld betalte han med penge, som han lånte af sine fætre; han førte et yderst indviklet bogholderi. Engang, da han uventet havde vundet, virkeliggjorde han endog sin drøm om at tilbringe en uge i Paris, idet han lod sig invitere af en ven, der havde en ejendom i nærheden af Durance.

Imidlertid var Frédéric blevet et kønt, højt, ungt menneske med et regelmæssigt ansigt og med et begyndende smukt sort skæg. Hans lyder gjorde ham ret indtagende navnlig i damernes øje, og man roste ham for hans gode manerer. De, som vidste besked med hans galskaber, trak så småt på

smilebåndet; men eftersom han var taktfuld nok til at brede et slør over den tvetydige halvdel af sit ungkarleliv, måtte man næsten være ham taknemmelig, fordi han ikke stillede sine udskejelser til skue, således som tilfældet var med adskillige grovkornede studenter, der var til almindelig skandale i byen.

Frédéric gik i sit enogtyvende år og skulle nu snart tage sine sidste eksamener. Faderen, der var ung endnu og alt andet end tilbøjelig til straks at overdrage ham forretningen, snakkede om, at han ville se at få ham ansat ved retten; han ville tale med sine venner i Paris, om de ikke kunne skaffe ham plads som substitut. Frédéric sagde ikke nej og satte sig overhovedet aldrig åbenlyst op mod forældrene; men der var om hans mund et lille smil, som antydede, at han var fast bestemt på at ville fortsætte det behagelige dagdriveri, han befandt sig så vel ved. Faderen var rig, vidste han, og han selv eneste barn: hvorfor skulle så han slide og slæbe? Det måtte i alt fald vente til senere, foreløbig var han virkelig for ung til det. Og imidlertid røg han cigarer i forelæsningstimerne, gjorde tvetydige udflugter med damer til de omliggende traktørsteder og besøgte dagligt i smug højst mistænkelige huse – hvad der dog ikke forhindrede ham fra altid at stå på pinde for moderen og at overvælde hende med opmærksomheder. Når så en ualmindelig anstrengende svir havde ødelagt hans mave og gjort ham som mørbanket i kroppen, søgte han hjem til det store, isnende kolde palæ i Rue du Collège og hvilede sig velbehageligt ud. Værelsernes tomhed, den dræbende kedsomhed, der ligesom dryssede ned fra loftet, forekom ham at have en dulmende friskhed ved sig. Han samlede kræfter, mens han bildte moderen ind, at han blev hjemme for hendes skyld, indtil endelig en skøn dag helbredet

og appetitten var vendt tilbage, og han begyndte at spekulere på en ny galskab. Forresten var han den skikkeligste fyr af verden, så længe man blot ikke rørte ved hans fornøjelser.

I al denne tid var Naïs vedblevet at møde hos Rostands med frugter og med fisk, og for hvert år, der gik, var hun vokset. Hun var netop på Frédérics alder, omtrent tolv måneder ældre. Fru Rostand sagde da også hver gang til hende: "Du bliver jo en stor pige, Naïs!" hvortil Naïs smilede og viste sine hvide tænder.

Som oftest var Frédéric ikke til stede. Men en dag, i hans sidste studieår, da han netop ville gå ud, traf han Naïs stående med sin kurv nede i vestibulen. Det gav formelig et sæt i ham af forbavselse; han kunne slet ikke kende igen det spinkle, opløbne, leddeløse pigebarn, som han havde set det foregående år ude på Blancarde. Naïs så fortræffelig ud med sit smukke solbrændte ansigt under den mørke hjelm af tykt sort hår; og hun havde runde skuldre, en god figur samt et par prægtige arme, som ærmerne, der ikke sluttede tæt ved håndleddene, tillod én at se et stykke af. På et år var hun skudt op som et ungt træ.

"Hvad – er det dig?!" stammede han.

"Ja, det er det da rigtignok, hr. Frédéric," svarede hun og så ham lige i ansigtet med sine store øjne, hvori der brændte en mørk ild. "Jeg er herinde med søpindsvin i dag. – Hvornår flytter De ud? Skal vi begynde at tænke på at se nettene efter?"

Han blev ved at stirre på hende og mumlede, tilsyneladende uden at have hørt hvad hun sagde:

"Hvor du er blevet smuk, Naïs! – Jeg kan næsten ikke kende dig igen!"

Hans kompliment fik hende til at le. Men da han så tog hendes hænder, omtrent således som han havde plejet, når de som børn legede sammen, blev hun alvorlig, duttede ham pludselig og sagde ganske sagte med en lidt hæs stemme:

"Nej, nej, ikke her. – Pas på, der er din moder!"

2

Fjorten dage efter flyttede familien Rostand ud til Blancarde. Sagføreren måtte vente, til retsferierne begyndte, og for øvrigt var september måned jo fortryllende ude ved kysten. Den stærke varme fortog sig, nætterne var så ubeskriveligt friske.

Blancarde lå ikke i selve Estaque – en flække lige udenfor Marseilles jorder, i en *cul-de-sac* af klipper, som på den side lukker for bugten. Den lå lidt udenfor flækken på en stejlt nedfaldende klippekyst; fra hele bugten kunne man se ejendommens gule facade dukke frem mellem nogle gamle fyrretræer. Det var en af disse firkantede, klodsede bygninger med uregelmæssigt indsatte vinduer, som man i Provence kalder slotte. Foran huset gik en bred terrasse stejlt ned mod havet og åbnede den besøgende en af de skønneste udsigter, man kunne tænke sig; bagved strakte sig nogle fattige, indhegnede jorder, hvor kun nogle vinranker, nogle mandeltræer og nogle oliventræer havde villet indlade sig på at vokse.

Der var imidlertid den ubehagelighed for ikke at sige fare ved Blancarde, at havet hvert år tog tag i klippekysten; vand, som formodentlig skrev sig fra skjulte kilder, sivede ud i vældige ler- og klippemasser, og det hændte så godt som på enhver årstid, at en eller anden kæmpemæssig blok løsnede sig og styrtede

ned i havet med et frygteligt brag. Ejendommen blev således lidt efter lidt beskåren; flere fyrretræer var allerede slugt af bølgerne.

Micoulins havde i fyrre år været bosiddende på Blancarde. Efter provençalsk skik dyrkede de jorden for og delte høsten med herskabet; men da høsten i reglen faldt meget magert ud, ville de være sultet ihjel, hvis de ikke havde fisket sardeller om sommeren. Mellem en pløjning og såning røgtede de deres net. Familien bestod af fader Micoulin, en hårdhjertet gammel knark med et solbrændt og rynket ansigt, som hele huset skælvede for, af moder Micoulin, et stort fruentimmer, som markarbejdet i det brændende solskin havde gjort sløv og dum, af en søn, som for øjeblikket var til orlogs, samt af Naïs, som faderen havde sendt på arbejde i et teglværk, skønt der var nok at bestille hjemme. I deres hjem – et faldefærdigt hus, der var klinet op på en af Blancardes skråninger – hørte man så godt som aldrig latter eller sang. Micoulin var tavs som en gammel vildmand, der er hensunket i de betragtninger, hans lange liv har lært ham. De to kvinder nærede al den rædselsslagne respekt for ham, som Sydens døtre og hustruer viser familiens overhoved. Og stilheden afbrødes så at sige kun, når moderen satte næverne i hofterne, pustede struben op, så den var nar ved at sprænges, og vrælede som besat ud til alle fire verdenshjørner på Naïs, der et øjeblik var forsvundet. Naïs kunne høre hende kalde i en halv fjerdingvejs afstand og vendte hjem ganske bleg af undertrykt forbitrelse.

Hun var ikke lykkelig, den smukke Naïs, som man kaldte hende i Estaque. Hun var seksten år, da fader Micoulin en skøn dag, for en ren bagatels skyld, gav hende sådan en lussing, at

blodet sprang hende ud af næse og mund; og endnu efter at hun havde fyldt sit syttende år, var hendes skuldre både blå og grønne af faderens revselser. Den gamle var ikke ondskabsfuld. Han gjorde simpelthen fuldt ud brug af sine rettigheder, han ville lystres, ville han; den latinske races overleverede myndighedsfølelse, som gav ham ret over familiens liv og død, var gået over i blodet på ham. En dag, da Naïs mørbanket havde vovet at løfte hånden til forsvar, havde han nær dræbt hende. Efter hver sådan revselse formelig rystede den unge pige af raseri. Hun krøb sammen på hug henne i en eller anden mørk krog og åd, med tørre øjne, skændslen i sig. Hun kunne blive siddende sådan med sin indædte bitterhed uden at røre sig og uden at sige et ord hele timer træk, stadig grublende på en hævn, som hun dog ikke kunne gennemføre. Faderens blod sydede i hende, hun var fyldt af en blind hidsighed, trang til at være den stærkeste. Når hun så moderen skælvende og ydmyg gøre sig ganske lillebitte overfor Micoulin, trak hun hånligt på skuldrene, og mere end en gang sagde hun:

"Hvis jeg havde sådan en mand, slog jeg ham ihjel."

Naïs foretrak alligevel de dage, hvor hun fik prygl, eftersom revselserne i alt fald bragte hende i ånde; i den øvrige tid førte hun et så indestængt, så ensformigt liv, at hun var nær ved at dø af kedsomhed. Faderen havde forbudt hende at gå ned til Estaque og holdt hende stadig hjemme ved de dagligdags beskæftigelser; men selv når hun intet havde at bestille, skulle hun blive siddende inde under hans opsyn. Det var da intet under, at hun utålmodigt længtes efter september; for når herskabet kom ud på Blancarde, var Micoulin nødt til at slappe

tøjlerne lidt. Naïs, som besørgede ærinder for fru Rostand, holdt sig da skadesløs for et helt års fangenskab.

En skøn dag gjorde fader Micoulin den opdagelse, at hans store pigebarn ingenting tjente; så slap han hende af vindesyge ud og sendte hende på arbejde i et teglværk. Skønt det var strengt arbejde, var Naïs henrykt. Hun drog afsted om morgenen, gik over på den anden side Estaque og tilbragte dagen med i et brændende solskin at vende stenene, for at de kunne tørres. Det var håndlanger-slid; men hun havde ikke længere faderen i hælene på sig, hun kunne snakke og spøge med de unge karle. Netop under det strenge arbejde udviklede hun sig og blev en så smuk pige. Den varme sol forgyldte hende, lagde ligesom en bred ravkrave over hendes hals; hendes sorte hår voksede og blev tykt, ligesom om det ville skærme hende med sine flagrende lokker; hendes legeme, der stadig bøjedes og rettedes under arbejdets krav, fik en mandig fylde og smidighed. Når hun rejste sig op ude på tørrepladsen midt imellem de røde sten, lignede hun en antik statue, skudt frem af en frodig vulkansk jord, hvori der pludselig var gydt liv af solglimts-regnen fra himlen. Fader Micoulins små grå øjne vogtede da også uafladeligt på hende, siden han så hende blive så smuk. Hun lo ham for meget, det forekom ham ikke naturligt, at et pigebarn blev så kraftigt. Og han lovede sig selv i sit stille sind, at hvis han traf nogen kælen fyr snusende omkring hende, skulle han vride halsen om på ham.

Tilbedere kunne nu for dens sags skyld Naïs have haft i dusinvis, hvis hun ikke selv havde taget modet fra dem. Men hun brød sig fejl om alle de unge knøse. Hendes eneste ven var en pukkelrygget, der arbejdede i samme teglværk som hun, en

lille fyr ved navn Toine, som hittebørnshospitalet i Aix havde sendt ud til Estaque, og som man så havde beholdt derude. Han havde sådan en velklingende latter, den pukkelryggede, til trods for hans Polichinel-ansigt. Naïs fandt sig i ham på grund af hans blidhed. Hun kunne behandle ham, ganske som hun ville, og var undertiden slem imod ham, når en af faderens revselser havde fyldt hende med hævntørst. Forresten havde alt det intet at betyde. Folk der på egnen lo af Toine, og fader Micoulin selv havde sagt: "Den pukkelryggede kan hun gerne beholde; jeg kender hende, hun er for stolt af sig til det!"

Da fru Rostand det år kom ud på Blancarde, bad hun gamle Micoulin om at låne hende Naïs, eftersom en af hendes egne piger var blevet syg. Der var tilfældigvis intet at bestille på teglværket i den tid; og forresten optrådte Micoulin, som var så hård af sig hjemme, altid som en meget fin politikus overfor herskabet, så selv om fruens anmodning var kommet ham på tværs, ville han aldrig være faldet på at nægte hende datteren. Hr. Rostand havde måttet rejse til Paris i anledning af en meget indviklet sag, og Frédéric var altså alene ude på landet med moderen. Ellers plejede altid søluften at stramme ham svært op de første dage og at fylde ham med formelig trang til at tage fat og være i virksomhed; han sejlede så ud med Micoulin i hans båd, satte net eller røgtede dem og gjorde lange ture omkring i de kløfter, som munder ud ved Estaque. Lidt efter lidt fortog imidlertid altid denne tiltalende ivrighed sig, og han kunne så ligge hele dage under fyrretræerne henne ved udkanten af terrassen, hvorfra han, halvt sovende, stirrede ud på det ensformigt glidende hav, der til sidst voldte ham en dræbende kedsomhed. Efter fjorten dages forløb var i reglen opholdet på

Blancarde blevet ham en ren kval, og han hittede da hver morgen på et påskud og stjal sig afsted til Marseille.

Dagen efter at herskabet var flyttet ud, stillede Micoulin efter gammel skik om morgenen klokken fire og kaldte på Frédéric. De skulle ud at tage ruser op, nogle lange kurve med en smal musefælde-åbning, hvori man fanger bundfisk. Men den unge mand vendte det døve øre til. Fiskeriet lod ikke til at friste ham. Da han omsider var stået op, lagde han sig, så lang han var, nede under fyrretræerne og stirrede tankefuld ud mod horisonten. Hans moder blev ganske overrasket ved at høre, at han ikke ville med på en af disse store sejlture, hvorfra han plejede at vende hjem med en så glubende appetit.

"Vil du ikke med?" spurgte hun ham.

"Nej, moder," sagde han. "Papa er jo rejst – så vil jeg hellere blive hjemme hos dig."

Den gamle Micoulin, som hørte svaret, mumlede sin uforståelige dialekt: "Hm! så stikker hr. Frédéric nok også snart af til Marseille."

Men den unge herre blev liggende nede under fyrretræerne. Ugen gik, og han lå der stadig, blot med den forskel, at han skiftede plads, hver gang solen nåede ham. Af en slags sømmelighedsfølelse havde han til sidst fået fat på en bog; men han læste ikke stort i den, som oftest fik den lov at hvile fredeligt mellem de visne fyrrenåle på den hårde jord. Han så ikke engang ud på havet; med ansigtet vendt om imod huset lod han til at være mest optaget af tyendets arbejde, af at passe på tjenestepigerne, som kom og gik og hvert øjeblik passerede over terrassen. Hver gang så Naïs kom forbi, skød der hurtige glimt op i den unge herres øjne. Pigebarnet lod til at gætte, hvilken

uro hun satte ham i; hun sagtnede sin gang, når hun gik sin vej, men så aldrig hen efter ham.

Dette spil varede et par dage. Når moderen var til stede, behandlede Frédéric den unge pige næsten hårdt, som en rigtig kejtet tjenestepige; og hver gang han så skældte ud, bøjede Naïs hovedet med et lyksaligt lurendrejeri, som om hans hidsighed beredte hende en nydelse. Navnlig en formiddag ved frokosten, da Naïs kom til at slå et salatfad itu, blev Frédéric som ude af sig selv.

"Men er hun gal?!" fo'r han op. "Kan hun ikke se sig for?"

Og han rejste sig rasende, idet han tilføjede, at hun havde ødelagt hans benklæder. Der var kommet en ganske lille olieplet på det ene knæ; men han gjorde et frygteligt nummer ud af det.

"Hvad står du og glor efter?! Tag mig en serviet og noget vand – hjælp mig!"

Så dyppede Naïs enden af en serviet i en kop og lagde sig på knæ foran Frédéric for at gnide pletten af.

"Nej, lad det dog være," sagde fru Rostand. "Det har ingenting at betyde."

Naïs blev imidlertid ved at gnide med al den kraft, som hendes arme rådede over. Frédéric skændte videre, det bedste han havde lært.

"Jeg har dog heller aldrig set magen til kejtethed! Der manglede såmænd ikke meget i, at jeg havde fået salatfadet lige i hovedet! Pyh! Hvis hun tjente hos os inde i Aix ville vort porcelæn da snart få fødder at gå på."

Hans bebrejdelser stod så lidt i forhold i forseelsen, at fru Rostand fandt sig forpligtet til at søge at slå ham lidt koldt vand i blodet, da Naïs endelig var gået ud.

"Hvad har du dog mod den stakkels Naïs?" spurgte hun. "Det er jo, ligesom du ikke kunne holde ud at se på hende. – Du må virkelig være en smule mere overbærende – husk på, det er en gammel legekammerat af dig, og hun er jo heller ikke hos os som en almindelig tjenestepige!"

"Å! Hun er mig utålelig!" svarede Frédéric og satte et brutalt ansigt op.

Samme aften, da mørket faldt på, mødtes han og Naïs ved udkanten af terrassen henne i fyrretræernes skygge. Det var første gang, de var sammen under fire øjne. Så genoptog Naïs deres barndoms "Du" og spurgte ganske sagte:

"Hvorfor skændte du sådan på mig, Frédéric? Du er rigtig styg imod mig."

Han svarede ikke, men greb blot hendes hænder og drog hende op til sit bryst. Hun lad ham råde, men gengældte ikke omfavnelsen og gik så sin vej - mens han satte sig en stund på terrassens bolværk. Ti minutter efter vartede Naïs op ved bordet med sin vante urokkelige og en smule stolte ro.

De satte ikke hinanden stævne, men traf alligevel hinanden en aften under et oliventræ ude på toppen af klippekysten. Om eftermiddagen, ved middagsbordet, havde deres øjne gentagne gange mødtes i et fast blik; måske havde de forstået hinanden, uden at de havde behøvet at veksle et ord. Det var en lummer aften. Frédéric blev stående i sit vindue, endnu efter at klokken var slået tolv; han stirrede ud i skumringen og lod til at vente. Hen ad klokken ét opdagede han en utydelig skikkelse, som sneg sig henover terrassen og forsvandt mellem træerne. Så betænkte han sig ikke længere. Han steg gennem vinduet ned på taget af et skur, der lå under det, og idet han støttede sig til

nogle lange stænger, som var stillet hen i en krog, sprang han ned på jorden; på den måde var han sikker på ikke at vække moderen. Da han var kommet ned, søgte også han ind mellem træerne, og ganske som om nogen havde sagt ham besked, styrede han lige hen mod et gammelt oliventræ – sikker på, at det var Naïs, som ventede ham.

"Er du her?" spurgte han dæmpet.

"Ja," svarede hun.

Og han satte sig ved siden af hende i græsset og lagde armen om hendes liv, mens hun støttede hovedet til hans skulder. Sådan sad de et øjeblik uden at sige et ord. Det gamle, knudrede oliventræ strakte beskyttende sit tag af grålige blade ud over dem. Lige foran sig havde de havet, sort og hvilende ubevægeligt under den stjernebesatte himmel. Marseille inderst inde i bugten skjultes af en tæt tåge; kun blinkfyret til venstre viste sig hvert øjeblik og drev sin gullige stråle som en kile ud i mørket, for så det næste øjeblik atter at forsvinde. Der var noget ubeskrivelig kærligt og blidt ved dette fyr, som uafladeligt blev borte der langt ude i horisonten, og som lige så stadigt blev genfundet.

"Så din fader er ikke hjemme?" spurgte Frédéric.

"Jeg sprang ud af vinduet," svarede hun med sin alvorlige stemme.

De talte ikke om deres kærlighed. Den bundede dybt, langt tilbage i deres barndom. De tænkte på deres lege, gennem hvis barnagtigheder den allerede havde tittet frem; alt det var som en første begyndelse til en forelskelse. De syntes ikke, de havde noget at sige hinanden, de elskede slet ikke hinanden for evigt, men havde blot en uimodståelig trang til nu at være sammen.

Frédéric fandt Naïs med hendes solbrændthed både smuk og ejendommelig; og Naïs, som hjemme fik bank, svælgede i den stolte følelse af, at hun var elsket af den unge herre.

3

Hvor den måned dog var vidunderlig! Det regnede ikke en eneste dag. En evig blå himmel udspændte sit blændende atlask, som ikke plettedes af en sky. Solen stod op i et hav af rosenrødt og gik ned i en gylden støvsky. Alligevel var det ikke overdrevent varmt, eftersom havbrisen vågnede med solen og gik til ro med den. Aftenerne var så ubeskriveligt friske og svangre af vellugt fra aromatiske planter, som var blevet ophedet om dagen og som nu ligesom dampede af i dæmringen.

Det er en fortryllende egn. På hver side af bugten løber klippearme ud, mens i mundingen forskellige øer synes at spærre horisonten; havet forvandles til et vældigt bassin, til en sø med den dejligste blå farve i smult vejr. Ved foden af bjergene, længst inde, bygger Marseille sine huse op over lave høje; i klart vejr kan man fra Estaque se Joliettes grå havnemole med skibenes slanke master bagved sig; længere tilbage træder så facader frem mellem vældige træer, og højere oppe skinner Notre-Dame kapellet hvidligt mod den blå himmel. Fra Marseille runder kysten sig og svinger ind i dybe bugter, før den når Estaque; den er besat med fabrikker, som hvert øjeblik puster lange røgstrimer i vejret. Når solen pludselig daler, indfattes det næsten sorte hav af de blændende hvide klippearme, hvorover et gulligt og rødligt skær spiller. Fyrretræerne kommer da til at ligne mørkegrønne pletter inde

på den teglstenfarvede jord. Det er et betagende billede, ligesom en luftspejling fra Orienten, tryllet frem i det sitrende, dirrende sollys.

Men Estaque står ikke blot i forbindelse med havet; flækken, der er ligesom klinet op ad bjergene, gennemskæres af veje, som taber sig i et kaos af vældige klipper. Jernbanelinjen fra Marseille til Lyon løber midt imellem store blokke, svinger sig på broer over gabende svælg og borer sig endelig med ét ind i selve klippen og forsvinder på en lang strækning under jorden: det er Nerte-tunnelen, den længste i Frankrig. Intet kan være mere vildt og majestætisk end disse kløfter, som har skåret sig ind mellem højene, de smalle og bugtede veje, som snor sig frem dybt nede i et svælg, og bjergenes golde sider, der rejser sig som rustfarvede eller med blod oversmurte mure, og som øverst oppe er bevoksede med fyrretræer. Hist og her vider defiléerne sig ud, en fattig olivenmark breder sig over en dalgrund, og facaden af et ensomt lille hus titter frem med sine lukkede vinduesskodder. Så kommer stier med tjørn på begge sider, uigennemtrængelig kratskov, nedskredet grus og sten, udtørrede bjergstrømmes lejer, kort sagt alle de overraskelser, som følger med vandringen i en ørken. Øverst oppe, over fyrrenes sorte søm, fæster himlen bestandig sin fine blå silkebåndsbesætning.

Der er fremdeles den snævre kyststrækning mellem klipperne og havet, den rødlige lerjord, hvor teglværkerne, egnens hovedindustri, har gravet vældige huller for at benytte leret. Det er et gennemrodet strøg med utallige sprækker og spalter, hvor der kun hist og her vokser et par træer. Tørken er så stor, at den gør denne skovfulde krog af verden til et rent

martersted. På vejene er det, ligesom man gik i snedynger, man synker i til op over anklerne, og ved det mindste vindstød pudrer vældige støvskyer både træer og hække. Henne ved de ophedede mure, der udstråler varme som ovne, ligger små grå firben og sover i solen, mens i det af varmen afsvedne græs hede sværme af græshopper farer omkring med en gnistrende lyd, som minder om kulbækkenernes knitren. I den tunge og ubevægelige luft, i Sydens søvndrukne stilhed høres intet andet livstegn end cikadernes ensformige sang.

I denne flammernes egn elskede Naïs og Frédéric altså hinanden en måned igennem. Det var ligesom himlens ild var gået dem over i blodet. De første otte dage indskrænkede de sig til at mødes hver aften oppe under det gamle oliventræ på toppen af klippekysten. Aftenens friskhed dulmede feberen i deres sind; nu og da vendte de ansigtet eller strakte de hænderne frem mod den farende brise ligesom mod stænkene fra et køligt kildespring. Havet ved deres fødder, nedenfor klipperne, vuggede med en langsom, vellystfuld klage; en gennemtrængende duft af frisk tang steg, underligt berusende, op til dem. Med hinanden under armen og halvt sovende stirrede de så ud over bugten, over mod Marseilles natlige lysning: de røde lygter ved havneindløbet kastede et blodigt skær ud over vandet, mens til højre og til venstre blanke gasblus antydede forstædernes lange, krogede linje; midt for, hvor selve byen lå, tindrede og blinkede utallige lys, og Bonaparte-højens have angaves tydeligt af to lamperækker, der løb sammen helt ude i horisonten. Alle disse lys så langt, langt borte, helt borte på den anden side af den slumrende bugt, syntes at belyse en eller anden drømmeby, som morgenrøden ville opløse i tåger.

Og himlen, der videde sig ud i mørket oppe over horisontens sorte kaos, trådte dem i møde med en besynderlig trolddom – en trolddom, som foruroligede dem og fik dem til at trykke sig endnu tættere op til hinanden. Der var som en guldregn af stjerner, himmelbilleder strålede og blændede i disse Provences lyse nætter. Nu og da faldt der et stjerneskud og trak ligesom et gyldent slæb efter sig; straks efter antog det uendelige himmelrum, der langsomt bredte sig ud i en uoverskuelig kreds, på ny sin tidligere, tindrende ubevægelighed. Og han og hun gøs uvilkårligt tilbage for det umålelige rum og bøjede hovederne sammen og så kun på fyrtårnets ensomme stjerne, hvis skiftende blink fortryllede dem, mens deres læber atter og atter søgte hinanden.

En aften opdagede de imidlertid ude i horisonten en stor måne, hvis gule ansigt stirrede dem i møde. Over havet glimtede en bred lysstrime, som om en kæmpemæssig fisk, en af de store havdybders slangeformede beboere, uafbrudt bevægede sine med guldskæl besatte utallige led, og et halvt dagslys slukkede Marseilles lygter og lagde sig ud over kystens høje og bugter. Efterhånden som månen steg, blev det mere og mere dagsagtigt klart, og skyggerne blev lysere. Så generede dette ubudne vidne dem; de var bange for, at de skulle blive overrasket, hvis de vedblev at holde sig så nær ved Blancarde. Den næste aften, de mødtes, søgte de hen til et sted, hvor muren, som dannede indhegningen, var sunket sammen; og de flakkede endnu længere bort, begav sig på lange ture lang Niolon-sidens klippefulde kyst, eller de fulgte kløfternes smalle stier og opsøgte grotter og fjerne klippespalter. Så forsvandt månen, og himlen blev atter mørk. Men nu syntes de, at

Blancarde blev dem alt for snæver, de følte trang til at tage hele egnen til vidne på deres kærlighed.

En aften, da de ad en vej udenfor Estaque søgte hen til Nertes kløfter, syntes de pludselig, de kunne høre dæmpede skridt, som blev ved at følge dem omme bag en lille fyrrelund, der løb langs med vejen. Ængsteligt standsede de.

"Hørte du?" spurgte Frédéric.

"Ja," mumlede Naïs, "det er en eller anden herreløs hund."

Og de gik videre. Men da de så kom hen, hvor vejen drejede og den lille lund hørte op, så de tydeligt en mørk skikkelse snige sig om bag klipperne. Der kunne ikke være tvivl – det var et menneskeligt væsen, som så underlig pukkelrygget ud. Der undslap Naïs et dæmpet udbrud.

"Vent et øjeblik!" sagde hun hurtigt.

Og hun skyndte sig efter skyggen. Lidt efter hørte Frédéric hvisken og stemmer; og så kom Naïs tilbage, rolig, men en smule bleg.

"Hvad var det?" spurgte Frédéric.

"Ingenting," sagde hun.

Hun gik et par skridt og tilføjede så:

"Du skal ikke bryde dig om, hvis du hører fodtrin. Det er Toine, du ved nok ham, den pukkelryggede; han passer på for os."

Og virkelig hørte Frédéric undertiden skridt ude i mørket, som fulgte dem: de havde ligesom en vagt med sig. Naïs havde flere gang villet jage Toine bort; men den stakkels djævel bad kun, om han måtte være som hendes hund; man så ham ikke og hørte ham ikke, hvorfor så ikke give ham lov at bære sig ad, som han lystede? Hvis imidlertid de elskende havde lyttet

opmærksomt, når de kyssede hinanden, ville de have hørt en fjern lyd som af undertrykt hulken. Det var Toine, deres vagtsomme hund, som hulkede med hænderne for ansigtet over deres kys.

De havde kun haft aftenerne for sig selv. Nu blev de dristigere og greb enhver lejlighed. Tit mødtes de i en af Blancardes gange eller i et af værelserne og gav hinanden et langt kys. Ja endog ved bordet, når Naïs vartede op og Frédéric forlangte brødbakken eller et eller andet fad, passede han på at komme til at trykke den unge piges hånd. Den strenge fru Rostand, som ingen verdens ting så, bebrejdede stadig sønnen, at han virkelig var alt for streng mod den stakkels Naïs. En dag havde hun nær overrasket dem; men pigebarnet, som havde hørt hendes kjoles raslen, bukkede sig i en fart ned og gav sig med sit lommetørklæde til at børste Frédérics støvler af, som var hvide af støv.

De havde tusinde andre småglæder. Tit, når de havde spist til middag, og det var en smuk aften, ønskede fru Rostand at spadsere en tur; hun tog sønnen under armen og gik ned til Estaque, men lod, for at være forsigtig, Naïs følge bagefter med sit sjal. Alle tre gik så ned og så sardellefiskerne komme i land. Lygterne blinkede ude på havet og kastede lange lysstrimer hen over vandet. Lidt efter lidt kom lysene nærmere, man skelnede bådenes sorte skrog, og man hørte de underligt dumpe åreslag. Havde der været god fangst, lød fornøjede stemmer rundt omkring, og kvinder kom farende ned med deres kurve. De tre mænd, der var i hver båd, gav sig så til at tømme nettet, som lå i en bunke under tofterne. Det lignede et bredt, mørkt bånd, helt

oversået med blinkende sølvpailletter; sardellerne, der hang fast med gællerne ved hver en maske, spjættede endnu og udsendte metalliske glimt, og når de i lygternes dæmpede skær faldt ned i kurvene, så det ud som en regn af sølvpenge. Fru Rostand stillede sig tit hen ved en båd og morede sig med at se på alt dette; hun havde sluppet sønnens arm og passiarede med fiskerne, mens Frédéric stod henne ved siden af Naïs, udenfor lampeskærets område, og knugede hendes hånd, som om han skulle knuse den.

Imidlertid bevarede fader Micoulin sin forslagne, æselagtigt stædige tavshed; han sejlede ud og kom hjem og tog et par spadestik, stadig med det samme snu ansigt. Kun i hans små, grå øjne var der i den sidste tid kommet et besynderligt uroligt blink; han skævede hvert øjeblik hen efter Naïs, men sagde ingenting. Han syntes, hun havde forandret sig, han sporede noget hos hende, som han dog ikke kunne forklare sig, hvad var. Hun begyndte at blive uforskammet, en dag vovede hun endog at sige ham imod. Fader Micoulin gav hende en ørefigen, som slog munden til blods på hende.

Om aftenen, da Frédéric kyssede hende, mærkede han, at hendes mund var ophovnet, og spurgte hende heftigt, hvad det kom af.

"Å, det er ingenting," sagde hun, "fader gav mig en lussing."

Der var en truende klang i hendes stemme. Men da Frédéric blev hidsig og sagde, at det skulle han dog nok sætte en stopper for, svarede hun:

"Nej, bryd du dig aldrig om det! Det vedkommer kun mig. – Pyh! Det får vi også nok has på engang!"

Hun talte aldrig til ham om de prygl, hun fik. Men de aftener, hvor hendes fader havde tildelt hende en revselse, hang hun sig endnu kærligere end ellers om den unge mands hals, ligesom for at hævne sig over den barskhed, hun blev opdraget med.

I tre uger var hun nu gået ud næsten hver aften. Først havde hun taget alle mulige forsigtigheds-forholdsregler, men senere var der kommet en kold dristighed over hende, og hun vovede alt. Da hun fik en følelse af, at faderen havde fattet mistanke, blev hun igen noget forsigtigere og udeblev fra to stævnemøder. Hendes moder havde sagt hende, at Micoulin sov ikke om natten; han stod op og gik fra den ene stue til den anden. Der var ingen tvivl – han havde lagt mærke til, at hun gik ud. Men Frédérics bønfaldende blikke bragte hende den tredje aften til igen at glemme al forsigtighed. Henimod klokken elleve listede hun sig ud og lovede sig selv, at hun ikke ville blive mere end en time ude; så tænkte hun, at faderen, som nu lå i den første, dybe søvn, ikke ville mærke noget.

Frédéric ventede på hende oppe under oliventræerne. Hun talte ikke til ham om sine bekymringer, men nægtede at gå længere bort; hun var så træt, sagde hun, hvad der jo for øvrigt var sandt nok, eftersom hun ikke kunne sove om dagen. De satte sig da på deres gamle plads med udsigt over havet og overfor det oplyste Marseille. Blinkfyret tændtes og sluktes; Naïs sad og så op på Frédéric, med hovedet støttet mod hans skulder, og faldt til sidst i søvn. Så rørte den unge mand sig ikke af pletten; han ville lade hende få nogle øjeblikkes hvile. Men lidt efter lidt fik trætheden også bugt med ham, og hans øjenlåg faldt til. Med hinanden under armen sad de der under den

stjernebesåede himmel, og deres regelmæssige åndedræt løb ud i nattens stilhed.

Man hørte kun de grønne græshoppers glasskarpe hvislen – ellers ikke en lyd. Havet sov som de unge elskende. Da trådte en mørk skikkelse frem fra træernes skygge og nærmede sig langsomt: det var fader Micoulin, som var vågnet og havde fundet Naïs' kammer tomt. Han var så gået ud og havde for en sikkerheds skyld taget en lille økse med sig. Da han opdagede parret henne under oliventræet, hvor de som en sort masse aftegnede sig mod jorden, klemte han omkring økseskaftet og listede sig hen imod dem. En rasende forbitrelse steg op i den hårdhjertede mands sind, der vågede så skinsygt over sin myndighed. Han løftede øksen for at hugge dem begge ned. Men de rørte sig ikke, han kunne gå helt hen til dem og bukke sig og se dem ind i ansigtet. Han havde nær givet et skrig fra sig og trak med lynets fart øksen til sig: manden, som sad der, var hans unge herre! Nej, nej, ham kunne han ikke uden videre hugge ned; hans blod – oven i købet udgydt på dette sted, som ville bevare sporet af det – kunne komme ham alt for dyrt at stå. Han rettede sig og trak sig lidt tilbage; hans solbrændte ansigt, som forbitrelsen gjorde endnu mere rynket, blev stift og fortrukkent, mens han stod og grundede. En bonde snigmyrder aldrig sin herre, af den grund, at herremanden også efter sin død er stærkere end han; nej, han kvæler ham, han hævner sig, så der ikke bliver et eneste bevis imod ham. Og fader Micoulin havde selvbeherskelse nok til at kunne tæmme sin brutalitet; han bøjede hovedet, listede sig bort som en ulv og lod det elskende par sove videre.

Da Naïs lidt før daggry vendte hjem, yderst urolig over at hun havde været så længe borte, fandt hun sit vindue og sit værelse ganske således, som da hun forlod huset. Under frokosten så Micoulin ligegyldigt på hende, mens hun gnavede sit stykke brød i sig. Så slog hun sig til ro igen: faderen havde åbenbart intet mærket!

4

"Vil De aldrig mere med ud at sejle, hr. Frédéric?" spurgte en dag fader Micoulin.

Fru Rostand sad ude på terrassen i fyrretræernes skygge og arbejdede på et broderi; sønnen havde lagt sig ned ved hendes fødder og fordrev tiden med at stritte med småsten.

"Nej min tro, om jeg vil!" svarede han. "Jeg begynder at blive doven."

"Det er en stor fejl af Dem, hr. Frédéric," erklærede den gamle. "I går var ruserne helt fulde af fisk ... nu i disse dage kan man fange lige så mange, det skal være ... De kan tro, det vil more Dem at se. Tag nu med ud i morgen!"

Han så så godmodig ud, at Frédéric, som af hensyn til Naïs ikke gerne ville gøre ham alt for meget imod, til sidst gav efter:

"Nå, lad gå da!" sagde han. "Men De kommer skam til at vække mig; indtil henad klokken fem sover jeg ellers som en sten."

Fru Rostand så op fra sit arbejde med et lidt uroligt blik.

"Men vær endelig forsigtige!" mumlede hun. "Jeg er altid så angst, når I er ude på de ture."

Den følgende morgen stillede fader Micoulin og kaldte på hr. Frédéric, men hr. Frédérics vindue vedblev at være lukket. Så

sagde den gamle til datteren med en særegen betoning, som hun dog ikke lagde mærke til:

"Å, gå du derop! ... Kanske han hører dig bedre."

Og det blev Naïs, som vækkede Frédéric den morgen. Endnu helt søvndrukken slyngede han armen om hendes liv; men hun gengældte kun flygtigt hans kys og skyndte sig ud af værelset. Ti minutter efter kom han ned, iført en grå lærredsdragt. Fader Micoulin sad ude på terrassens brystværn og ventede tålmodigt.

"Det er lidt køligt," sagde han. "De skulle tage et halstørklæde på."

Naïs gik ind og hentede et tørklæde. Så steg de to mænd ned ad den stejle trappe, som førte ned til kysten, mens den unge pige blev stående oppe på terrassen og fulgte dem med øjnene. Da de var kommet ned, vendte fader Micoulin sig om og så endnu engang op efter Naïs; der lagde sig to dybe rynker om hans mundvige.

I det sidste par dage havde man haft den uhyggelige nordøstenvind, mistralen. Den havde lagt sig den foregående dags aften; men nu ved solopgang var den blæst op igen, om end foreløbig ganske svagt. I den tidlige morgenstund vuggede havet, skinnende blåt, i sagte dønninger under de pludselige vindstød, som satte det i bevægelse; de første skrå solstråler forgyldte bølgekammene, så det så ud, som om små lygtemænd hoppede afsted på dem. Inde i bugten aftegnede Marseille sig så tydeligt, at man gerne kunne have talt vinduerne i husenes facader; klipperne langs kysten derimod spillede i et fint rosenrødt og gulligt skær.

"Vi får os nok en ordentlig gyngetur, før vi kommer hjem," sagde Frédéric.

"Ja, måske," svarede fader Micoulin tørt.

Han roede i tavshed, uden at se sig om. Den unge mand sad et øjeblik og stirrede på hans runde ryg, mens han tænkte på Naïs; foruden ryggen kunne han ikke se andet af den gamle end en solbrændt nakke og flipperne af et par røde øren, hvori der hang et par gule ringe. Så bøjede han sig ud over rælingen og morede sig en stund med at se ned i dybet, der ilsomt veg forbi under den farende båd. Men strømmen viskede billedet ud, kun store havplanter drev strittende forbi som druknedes hår. Han blev lidt forknyt, næsten en smule forskrækket.

"Hør, fa'er Micoulin," begyndte han igen efter en temmelig lang pause, "jeg synes, blæsten tager til. Vær endelig forsigtig ... Husk på, jeg svømmer som en kampesten."

"Ja, jeg ved det nok," svarede den gamle tørt.

Og han blev at ro, ensformigt og rolig, idet han snart strakte armene ud og snart atter trak dem til sig. Båden begyndte at gynge, de små lygtemænd på bølgekammene var blevet til skumtoppe, som snurrede afsted for vindens pisk. Havet mørknedes under den blege himmel.

Frédéric ville ikke tilstå, at han var angst; men han følte sig kun såre lidt beroliget og havde gerne givet meget til, at det var gået hjem efter. Til sidst blev han utålmodig og udbrød:

"Men hvor fanden har I også puttet jeres ruser hen i dag? ... Skal vi helt over til Algier efter dem?"

Fader Micoulin svarede igen ganske sindigt:

"Nu er vi der straks, nu er vi der straks."

Så pludselig slap han årerne, rejste sig op i båden og spejdede ud efter bøjerne; men han måtte ro et par minutter til, før han kom ind mellem de korkbøjer, som angav, hvor ruserne lå. Inden han imidlertid gav sig til at trække op, stirrede han ufravendt et par sekunder ind mod kysten, hvor Blancarde viste sig. Frédéric så i samme retning som han, og skelnede tydeligt noget hvidt oppe under fyrretræerne: det var Naïs, som var blevet stående ude på terrassen, og hvis lyse kjole man kunne skimte. Fader Micoulin nikkede umærkeligt og ligesom for sig selv.

"Hvor mange ruser er der?" spurgte Frédéric.

"35 ... Der må være ordentlighed i alt."

Han greb den nærmeste bøje og gav sig til at trække den første ruse op. Der var umålelig dybt, det så ud, som om rebet aldrig skulle få ende. Langt om længe viste dog rusen sig såvel som den store sten, som holdt den fast nede ved bunden. Lige så snart den kom op af vandet, gav de tre fisk, som var fanget i den, sig til at spjætte ligesom fugle i et bur. Det lød næsten, som om de slog med vinger. I den anden ruse var der ingenting. Men i den tredje fandtes der ved et sjældent tilfælde en stor søkrebs, som daskede ganske voldsomt med halen. Så blev Frédéric ivrig, glemte sin angst, bøjede sig ud over rælingen og ventede med hjertebanken på de følgende ruser. Hver gang han hørte den lyd, der lignede vingespjætten, blev han grebet af den sindsbevægelse, som bemægtiger sig jægeren i det øjeblik, da han skal til at nedlægge et stykke vildt. En efter en blev så ruserne trukket ind i båden. Vandet drev af dem – endelig var de der alle femogtredive. Der var i det mindste tyve pund fisk i kurven, hvad der må betragtes som en ypperlig fangst i

Marseillebugten, mellem hvis tavse beboere der af forskellige grund, men navnlig ved anvendelsen af net med alt for små masker, er blevet ryddet frygteligt op allerede for lang tid siden.

"Så! nu er *det* forbi," sagde fader Micoulin. "Så kan vi se at komme hjem."

Han havde stablet ruserne yderst omhyggelig op bag i båden. Men da Frédéric så, at han gjorde sejlet løs, blev han atter urolig og sagde, at i et sådant vejr var det meget klogere at ro ind. Den gamle trak på skuldrene. Han vidste nok, hvad han gjorde. Førend han folde sejlet ud, så han endnu engang over mod Blancarde. Naïs i den hvide kjole stod der stadig.

Hvad der så skete, gik som et lyn. Da Frédéric senere ville forklare sig, hvordan det hele var kommet, kunne han ikke huske andet, end at et pludseligt vindstød havde taget i sejlet, at så alting var blevet væltet hovedkulds ud i havet. Hans eneste indtryk var en isnende kulde og en ubeskrivelig angst. At han blev frelst, skyldtes et rent mirakel: han var kommet til at ligge ovenpå de sammenbundne ruser, og de havde som en slags flåde holdt ham oppe. Fiskere, som havde set ulykkestilfældet, skyndte sig ud og fik så vel ham ombord som fader Micoulin, der allerede var svømmet et godt stykke ind mod kysten.

Fru Rostand sov endnu. Man fortav for hende, hvilken fare hendes søn havde svævet i. Nede ved foden af terrassen traf Frédéric og fader Micoulin, der begge drev af vand, Naïs, som havde været vidne til dramaet.

"Sådan et forbandet uheld også!" brummede den gamle. "Vi havde fået ruserne ind og skulle lige til at vende om ... Det var, som den Onde kunne have haft en finger med i det!"

Men Naïs, der var meget bleg, så stift på faderen.

"Javist så," mumlede hun, "det er, ligesom den Onde kunne have haft en finger med i det ... Der er bare det, at når man vender op imod vinden, ved man nok, hvordan det går."

Så fo'r fader Micoulin op:

"Hvad står dit dovendyr der og gaber efter? ... Kan du ikke se, at hr. Frédéric ryster af kulde ...? Skynd dig at få ham ind!"

Den unge mand slap med at holde sengen den dag. Til moderen sagde han, at han havde hovedpine ... Den følgende dag var Naïs besynderlig alvorlig. Hun vægrede sig ved at komme til et nyt stævnemøde; men da hun om aftenen mødte Frédéric ude i vestibulen, slyngede hun af sig selv armene om hans hals og trykkede sig lidenskabeligt op til ham. For øvrigt omtalte hun aldrig for ham med et ord den mistanke, som havde grebet hende; hun vågede blot fra den dag af utrætteligt over ham. Så – da der var gået en uges tid – begyndte hun atter at tvivle. Der var ikke det mindste at mærke på faderen; ja, han var endog blevet mere medgørlig og bankede hende ikke så tit som før.

En af familien Rostands årlige udflugter bestod i at tage på en sejltur og så spise fiskesuppe henne i en eller anden klippegrotte på Niolon-siden. Og eftersom der var agerhøns ude mellem bakkerne, benyttede så herrerne lejligheden til bagefter at forsøge et par skud. Dette år ville fru Rostand have Naïs med, for at hun kunne besørge opvartningen; og hun tog ingen notits af indvendingerne fra fader Micoulin, der omtalte datteren som en ren døgenigt.

Man tog meget tidligt afsted. Der var ikke andre i båden end fru Rostand, Frédéric, Naïs og fader Micoulin. Det var en

fortryllende stille morgen. Havet, der lå som et spejl under den lyse sol, udstrakte sit sarte blå moirétæppe med de fine nuancer i. Hvor der var strøm, og vandet følgelig krusedes lid, blev det blå en smule mørkere og fik ligesom en svag violet tone over sig, mens det på de steder, hvor der var blikstille, ligesom blegnede og blev mælkeagtigt gennemsigtigt; det var som et vældigt stykke atlask med skiftende reflekser, der var fastgjort langs randene af den lyse horisont. Og hen over denne indslumrede sø gled båden blidt og blødt.

Man lagde til ved en strimmel bred, der var lige ved indgangen til en kløft. Inde i dens baggrund gav en mur af klipper, som var stablet op på hinanden, ly for solen. Man installerede sig her mellem stenmasserne på en plet sveden grønsvær, der skulle gøre tjeneste som bord.

Det var en lang historie med denne provençalske fiskesuppe i fri luft. Først gik fader Micoulin igen i båden og roede alene ud til ruserne, som han havde sat den foregående aften. Da han kom tilbage, havde så Naïs oppe mellem bakkerne samlet timian, lavendel og en hel bunke tørt kvas, hvoraf der tændtes et vældigt bål. Det pikante ved sagen bestod i, at det var den gamle, som lavede suppen, den klassiske fiskesuppe, hvortil opskriften går i arv fra fader til søn mellem kystens fiskere. Det var en skrækkelig suppe, voldsomt pebret og parfumeret med en umådelig dosis hakket løg. Rostands var altid meget optaget af dens tilberedning.

"Nå, fader Micoulin," sagde fru Rostand, som ved denne lejlighed nedlod sig til at spøge med ham, "tror De, den bliver lige så god som i fjor?"

Fader Micoulin lod til at være i fortræffeligt humør. Først vaskede han fisken i saltvand, og derefter gik han ud i båden og hentede en stor kedel. Snart var det hele i orden: fisken var kommet i kedlen, og den var blevet fyldt med vand, med løg, olie, en håndfuld peber, en tomat og igen løg og olie; og derpå var kedlen bleven sat på et vældigt bål, hvori man for den sags skyld gerne kunne have stegt et helt får. Fiskerne påstår nemlig, at den provençalske fiskesuppes fortræffelighed beror på kogningen: kedlen skal være fuldstændig skjult af flammerne, siger de. Imidlertid sad Micoulin meget alvorlig og skar noget brød i skiver, som han kom i et ragoutfad. Og da der så var gået en halv times tid, hældte han bouillonen over brødet og serverede fisken ved siden af.

"Så!" sagde han; "den må spises, mens den er varm."

Og fiskesuppen blev fortæret under allehånde spøgefulde bemærkninger.

"De skulde da vel aldrig have kommet krudt i, Micoulin?"

"Den er krabat, men man må have sin hals beslået med jernplader for at kunne tåle den."

Han for sit vedkommende spiste roligt, idet han regelmæssigt tog en bid brød til hver mundfuld. For øvrigt holdt han sig afsides og antydede derved, hvor han følte sig smigret ved at spise frokost sammen med herskabet.

Efter frokosten blev man siddende derinde i skyggen og ventede på, at den værste hede skulle fortage sig. De rolige klipper, der lå i et blændende lyshav, udsendte mørke skygger. Grønne egebuske dannede i det fjerne ligesom en sort marmorering på dem, mens på skråningerne spinkle fyrretræer steg strunke i vejret omtrent som en armé små soldater, der var

på march. Sammen med heden sænkede sig ned over egnen en dump stilhed.

Fru Rostand havde taget det broderi med sig, som man evig og altid så hende beskæftiget med. Naïs sad henne hos hende og lod til at følge broderenålens bevægelser; men hvert øjeblik gled hendes blik mønstrende hen over faderen. Han havde strakt sig ud, så lang han var, nogle skridt derfra og holdt siesta. Lidt længere borte lå Frédéric og sov ligeledes med stråhatten trukket skyggende ned over ansigtet.

Henad klokken fire vågnede de begge. Micoulin bandede på, at der var en flok agerhøns længere inde i kløften; det var ikke mere end som tre dage siden, han havde set den. Frédéric lod sig friste, og begge tog de deres bøsse.

"Men vær endelig forsigtige!" bad fru Rostand. – "Foden kan så let glide, og geværet kan gå af, så man kommer til at såre sig selv."

"Ja, det kan vel hænde!" sagde Micoulin roligt.

De begav sig afsted og var snart forsvundet bag den høje klippemur. Naïs rejste sig pludseligt og fulgte dem på afstand, mens hun mumlede:

"Jeg vil se efter –"

Hun gik rask til. De to mænd var allerede ude af syne. I stedet for at holde sig på stien, som løb i bunden af kløften; drejede hun til venstre ind mellem buskene og listede sig hurtigt videre, idet hun omhyggeligt vogtede sig for at komme til at støde til stenene og gøre støj. Endelig, da vejen drejede, fik hun øje på Frédéric. Han havde rimeligvis allerede engang jaget agerhønsene op, for han gik rask fremad, halvt sammenbøjet og parat til at kaste bøssen til kinden. Faderen derimod så hun

stadig ikke. Men pludselig opdagede hun ham ovre på den anden side af hulvejen på samme skrænt, som hun selv stod på. Han var krøbet ned på hug og lod til at vente; to gange løftede han geværet. Hvis agerhønsene fløj op mellem ham og Frédéric, kunne jægerne træffe hinanden, når de skød. Lydløst listede Naïs sig fra busk til busk og stod endelig, ligbleg og angst, bag ved faderen.

Der gik nogle minutter. Ovre på den anden side havde Frédéric bukket sig ned bag en lille tue. Nu kom han atter frem og stod et øjeblik ubevægelig. Så løftede Micoulin, stadig på hug, igen bøssen og tog omhyggeligt sigte på den unge mand. Men med et spark slog Naïs geværløbet i vejret, og skuddet gik af i luften med et vældigt knald, som kløftens mangetungede ekko kastede buldrende og rullende tilbage.

Den gamle havde rejst sig. Da han fik øje på Naïs bag ved sig, greb han om det rygende bøsseløb, som ville han hugge hende ned med et slag af kolben. Hun rørte sig ikke ud af pletten; hun var bleg som en død, men hendes øjne sprudede ild. Den gamle havde ikke mod til at slå til; han stammede blot i sin dialekt, mens han dirrede af raseri:

"Ja ja! jeg skal nok få ham fat –!"

Skræmte af Micoulins skud var agerhønsene fløjet op, og Frédéric havde skudt to.

Henimod klokken seks vendte Rostands så tilbage til Blancarde. Fader Micoulin roede med sin vante æselagtigt stædige sindighed.

5

Det lakkede mod enden af september. Det havde stormet voldsomt, og derefter var der kommet en stærk kølighed i luften. Dagene blev kortere, og Naïs listede sig ikke ud om natten; hun gav til påskud overfor Frédéric, at hun var alt for træt, og at de let kunne blive syge af den stærke dug, som faldt. Men eftersom hun mødte hver morgen hen ad klokken seks, og fru Rostand sjældent stod op før tre timer senere, fik hun dagligt lejlighed til at være nogle øjeblikke ene sammen med den unge mand. Døren til hans værelse lod hun altid stå åben, og hun lyttede uafbrudt.

I denne periode af deres forelskelse viste Naïs Frédéric størst ømhed. Hun tog ham ofte om halsen, bøjede sit ansigt helt hen til ham og stirrede lidenskabeligt på ham, mens hendes øjne fyldtes med tårer. Hun havde ligesom en fornemmelse af, at hun skulle miste ham, at hun så ham for sidste gang. Men så dækkede hun hans ansigt med en regn af kys som for at protestere og sige, at hun skulle nok vide at forsvare ham.

"Hvad er der dog i vejen med Naïs?" spurgte ofte fru Rostand. "Hun skæmmer sig jo fra dag til dag."

Hun blev virkelig mager, og hendes kinder blev indfaldne. Det var, ligesom en skjult ild fortærede hende. Hendes blik blev samtidig mørkt og febersygt. Hun kunne sidde og falde helt hen og så pludselig fare op, ligesom nogen havde vækket hende af søvne eller af drømme.

"Hvis du ikke er rask, barn, må vi se at få gjort noget ved dig," blev den gamle dame ved at gentage.

Men så smilede Naïs – med et besynderligt smil.

"Jo, frue, jeg har det meget godt; jeg er rigtig glad og lykkelig. – Jeg har aldrig været så lykkelig som nu."

En morgenstund, da hun hjalp med at tælle tøj sammen til vask, tog hun mod til sig og vovede at komme med et spørgsmål til herskabet.

"Så De har i sinde at blive længe herude i år?"

"Indtil sidst i oktober," svarede fru Rostand.

Naïs stod et øjeblik og stirrede åndsfraværende ud for sig; så sagde hun ganske højt, men uden at hun selv vidste af det:

"Tyve dage til!"

Hun gik i en uafladelig kamp med sig selv. På den ene side drejede al hendes digten og tragten sig om at beholde Frédéric; og så følte hun sig dog på den anden side hvert øjeblik fristet til at sige til ham: "Skynd dig herfra!" Hun vidste, at han var tabt for hende; straks fra det første kys havde hun sagt sig, at denne hendes kærligheds vår ville aldrig vende tilbage; ja en aften, da hun var særlig nedslået, havde hun endog spurgt sig selv, om hun ikke burde lade faderen dræbe ham, for at hun kunne komme til at eje ham for bestandig, om end i graven. Men den tanke, at han skulle dø, der var så fin og hvid og langt mere frøkenagtig end hun selv, den næsten tog vejret fra hende, og hun gøs tilbage for sin slette indskydelse. Nej, nej, hun ville frelse ham, og han skulle aldrig få noget at vide. Snart ville han ikke elske hende mere; men hun ville dog være lykkelig ved at vide, at han levede.

Tit og mange gange sagde hun til ham om morgenen:

"Du skal ikke gå ud i dag. – Du skal ikke tage ud at sejle – det bliver dårligt vejr."

Og så til andre tider rådede hun ham selv til at tage bort.

"Du må jo kede dig! Bryd dig ikke om mig mere. – Rejs et par dage ind i Aix eller til Marseille."

Han på sin side undrede sig over alle disse luner. Han fandt ikke Naïs så smuk mere, nu da hendes ansigt afmagredes, og han begyndte at blive noget træt af denne aparte forelskelse. Han syntes, han savnede bydamernes parfume og pudder.

"Jeg skal nok få ham fat. – Jeg skal nok få ham fat." De ord summede uafbrudt i Naïs øren. Om natten hørte hun i drømme geværskud og fo'r op. Hun blev nervøs og angst – udstødte ofte et skrig, blot en sten gled ud under hendes fod og trillede ned. Hvert øjeblik, hvor hun ikke så ham, fortæredes hun af uro for "hr. Frédéric". Og det forfærdeligste var, at fra morgen til aften hørte hun fader Micoulins indædte tavshed ligesom stønne dette "Jeg skal nok få ham fat!" Han var ikke senere kommet med en eneste hentydning, ikke en gestus, ikke et ord; men hans blik, hvert af hans skridt, hele hans person sagde hende, at han ville dræbe den unge herre ved første givne lejlighed. Han ville blot ikke komme i forlegenhed med politiet. Senere fik han så at se, hvad han skulle gøre ved Naïs. Foreløbig sparkede han efter hende som efter en hund, der har båret sig galt ad.

"Nå, er din fader stadig lige brutal?" spurgte Frédéric hende en morgen. Han lå og røg cigaretter, mens hun gik omkring inde på hans værelse og ryddede lidt op.

"Ja – vel er han det," svarede hun. "Han bliver snart rent forrykt."

Hendes ben var i virkeligheden både blå og sorte af spark. – Så, efter en lille pause, gentog hun de ord, som hun undertiden mumlede hen for sig:

"Men det får nok ende, det får nok ende."

De første dage af oktober blev hun endnu mere indesluttet og alvorlig. Hun var lidt åndsfraværende og bevægede undertiden læberne, som om hun talte ganske sagte med sig selv. Frédéric så hende flere gange stå ude på skrænten. Hun lod til at undersøge træerne omkring sig og målte med blikket, hvor dyb kløften var. Nogle dage efter traf han hende i færd med at plukke figner sammen med Toine, den pukkelryggede, henne i en udkant af ejendommen. Toine hjalp undertiden Micoulin, når der var meget at bestille. Han stod nede under træet, mens Naïs var krøbet op på en tyk gren og gjorde løjer med ham; hun råbte til ham, at han skulle lukke munden op, og så kastede hun figner ned, som klaskede imod hans ansigt. Den stakkels djævel åbnede munden og lukkede øjnene i henrykkelse; hans brede ansigt formelig strålede af lyksalighed. Et par andre gange forekom det Frédéric, at Naïs viste sig meget venlig mod den pukkelryggede, hun tillod ham at nærme sig hende og jog ham ikke bort, som hun før havde plejet, hvad der fyldte Toine med en sådan fryd, at han ligesom rettedes ud og voksede. – Nu var Frédéric ganske vist ikke skinsyg, men han kunne dog ikke dy sig for at komme med nogle spøgefulde bemærkninger.

"Toine vil gå i ilden for os!" sagde hun kort og tørt. "Det er ikke værd at mishandle ham, man kan måske få brug for ham."

Toine mødte næsten hver dag på Blancarde. Han havde et arbejde for henne under oliventræerne på den stejle kystskrænt; dér gravede han en lille rende, gennem hvilken man ville lede vandet hen til den modsatte side af ejendommen, hvor man tænkte på at anlægge en køkkenhave. Undertiden kom Naïs ud til ham, mens han arbejdede; og man kunne da stadig se dem tale ivrigt sammen. Renden gik det imidlertid så langsomt

fremad med, at fader Micoulin til sidst kaldte Toine en dagdriver og sparkede ham op ad benene, ganske som han plejede at gøre ved datteren.

Det blev regnvejr i to dage. Frédéric, som den påfølgende uge skulle vende tilbage til Aix, havde besluttet, at han, før han rejste, ville tage en dag ud at mede med fader Micoulin. Da Naïs blegnede, brast han i latter og sagde, at denne gang skulle han dog nok vogte sig for at vælge en dag, hvor mistralen blæste. – Siden han så snart skulle rejse, gik den unge pige ind på at mødes med ham endnu engang. Henad klokken et traf de hinanden ude på terrassen. Regnen havde gennemblødt jorden, og træer og planter, der var ligesom levet op, udsendte en stærk duft. Hver gang denne ellers så udtørrede egn får et ordentligt regnskyl, bliver dens farvetoner ubeskriveligt klare og skarpe og dens vellugt bedøvende: det rødlige ler ser ud, som om det bløder, fyrretræerne skinner med smaragdens glans, og klipperne står så blændende hvide, som var de stabler af nyvasket linned. Men her, i natten, kunne de to forelskede i det højeste gætte sig til denne stedets nyvundne ungdom og mærkede kun den mange gange fordoblede aroma.

Af gammel vane søgte de hen til oliventræerne. Frédéric ville til at gå hen til det, som havde våget over deres første kys, og som stod helt ude på kanten af skrænten; men så var det, ligesom Naïs fo'r op af dybe tanker, hun greb ham om armen, trak ham et stykke bort fra kanten og sagde i en forskrækket tone:

"Nej, nej - ikke *der*!"

"Men hvad går der dog af dig?" spurgte han.

Hun mumlede noget mellem tænderne og sagde endelig, at efter sådan en regn som den, der var faldet den foregående dag, var skrænterne aldrig sikre. Lidt efter tilføjede hun:

"Sidste vinter skred jorden ned derhenne."

De satte sig da noget længere tilbage under et andet oliventræ. Det var deres sidste kærlighedsnat. Naïs var besynderligt urolig. Hun brast pludselig i gråd, men ville ikke sige, hvorfor hun græd, og så sank hun atter hen i en dump og kold tavshed. Da Frédéric imidlertid for spøg bemærkede, at hun var nok blevet ked af ham, slyngede hun som ude af sig selv armene om hans hals og hviskede:

"Nej, nej, sådan må du ikke sige. – Jeg elsker dig kun alt for højt. – Men i nat er jeg syg, er jeg. Og desuden, så er det forbi nu, du skal jo rejse. – O, min Gud, min Gud! forbi –!"

Det nyttede ikke, at han søgte at trøste hende og forsikrede, at han af og til ville komme derud, samt at de jo næste efterår igen skulle være hele to måneder sammen; hun rystede på hovedet – hun vidste godt, at det var forbi nu. Deres stævnemøde endte under forlegen tavshed. De sad og så ud over havet på Marseille, som tindrede med sine lygter, og på fyrtårnet, som skinnede ensomt og tungsindigt. Fra den vide horisont strømmede ligesom noget trøstesløst dem i møde og fik magt over dem. Da Frédéric henad klokken tre forlod Naïs og kyssede hende til afsked, lå hun rystende som et espeløv og iskold i hans favn.

Han kunne ikke få søvn i øjnene den nat. Han lå og læste, til det blev dag, og lige så snart morgenrøden brød frem, satte han sig hen til vinduet, helt febrilsk af søvnløshed. Fader Micoulin

skulle netop ud at røgte sine ruser. Idet han passerede over terrassen og så op, fik han øje på Frédéric.

"Nå, hr. Frédéric, har De så ikke lyst til at tage med ud i dag?" spurgte han.

"Nej, Vorherre bevare mig, fader Micoulin," lød svaret, "jeg har sovet alt for elendigt i nat. – Men i morgen tager jeg med, det er en aftale."

Den gamle slentrede langsomt videre. Han skulle ned ad skrænten til sin båd, som lå netop lige neden for det oliventræ, der havde givet ly for hans datters elskov. Frédéric fulgte ham med øjnene, til han var forsvundet, så så han op og opdagede til sin forbavselse, at Toine allerede var på arbejde; han stod henne ved det omtalte oliventræ med en hakke i hånden og udbedrede renden, som regnen delvist havde ødelagt. Luften var dejlig frisk, det gjorde godt at stå henne i vinduet. Frédéric gik et par skridt tilbage i stuen, hen til bordet, og rullede sig en cigaret. Men da han så langsomt vendte tilbage for igen at læne sig på albuerne ud af vinduet, lød der pludselig en forfærdelig larm, et rent tordenbrag. Med et spring var han henne ved det åbne vindue.

Jorden var skredet ud. Han så kun Toine, som midt inde i en støvsky og med hakken løftet i vejret skyndte sig op mod huset. Henne ved kløften vaklede det gamle oliventræ med sine vældige grene og sank stille og højtideligt ned i havet. Skum sprøjtede op i vejret. Men der havde lydt et hjerteskærende skrig. Og nu fik Frédéric også øje på Naïs, som, med armene strakt stift ud og med alle muskler uvilkårligt spændte, bøjede sig langt ud over terrassens brystværn for at se, hvad der foregik nede ved skræntens fod. Hun stod der ubevægelig, foroverbøjet,

med hænderne ligesom groet fast til muren. Imidlertid må hun have haft det på følelsen, at nogen bagved betragtede hende; for hun vendte sig pludselig om, opdagede Frédéric og råbte:

"Fader! Fader!"

Da man en time efter fik ryddet den nedskredne jord til side, fandt man under grus og sten fader Micoulins frygteligt lemlæstede legeme. Toine, som rystede over hele kroppen, fortalte, at han selv havde været nær ved at blive revet med ned; og alle folk der på egnen erklærede, at man aldrig i verden, da man dog jo vidste, at der sivede vand alle vegne, burde have lagt en rende så yderligt. Moder Micoulin græd meget. Naïs fulgte sin fader til kirkegården med røde og tørre øjne; ikke en eneste tåre havde hun kunnet få frem.

Imidlertid havde fru Rostand absolut villet tilbage til Aix allerede dagen efter, at ulykken var sket. Frédéric var meget godt tilfreds med dette, eftersom hans kærlighedseventyr jo nu alligevel var blevet afbrudt ved den uhyggelige hændelse, og desuden – der var ingen tvivl om det – disse bønderpiger kunne skam ikke måle sig med pigebørnene inde i byen. Han genoptog altså sin tidligere levevis. Moderen, som var rørt over hans opofrelse ved at holde hende så trofast med selskab ude på Blancarde, gav ham større frihed end før; og han tilbragte en meget behagelig vinter sammen med en elskerinde, som han havde kapret sig i Marseille. Kun til de tider, hvor hans nærværelse var nødvendig i hjemmet, mødte han i det store, kolde palæ i Rue du Collège, han havde endelig løst det problem, hvorledes han kunne tilfredsstille sin familie uden at nægte sig selv noget; og han nærede det sikre håb, at således skulle det blive ved at gå altid.

I påsken måtte hr. Rostand tage ud til Blancarde. Frédéric hittede på et påskud for at blive fri for at følge med. Da sagføreren kom hjem igen, sagde han, mens man sad ved frokostbordet:

"Naïs gifter sig."

"Nej!" udbrød Frédéric en smule forbavset og med munden fuld af mad.

"Jo, og I kan gætte med hvem!" vedblev hr. Rostand. "Men hendes grunde var meget fornuftige –"

Naïs ville gifte sig med Toine, den pukkelryggede. Så behøvede der ingen forandring at ske ude på Blancarde. Toine, som også efter fader Micoulins død havde passet ejendommen, trådte simpelt hen i den gamles sted. Frédéric hørte på det hele med et ubestemt og lidt forlegent smil; men derefter syntes også han, at det var et særdeles heldigt arrangement for alle parter.

"Naïs er ellers blevet meget gammel og grim," tilføjede hr. Rostand. "Jeg kunne næsten ikke kende hende igen. Det er forbavsende, så hurtigt kvinderne taber sig derude ved kysten. - Naïs var dog virkelig en køn pige."

"Bah! den slags forgyldning, som går af i vask!" sagde Frédéric og spiste roligt videre på sin kotelet.

Nantas

1

Det værelse, Nantas havde beboet siden sin ankomst fra Marseille, lå i øverste stokværk i et hus i Rue de Lille ved siden af baron, statsråd Danvilliers' palæ. Det tilhørte baronen, der havde ladet det opføre. Når Nantas lænede sig frem i vinduet, kunne han se et hjørne af palæets have, der beskyggedes af prægtige træer. Over de grønne toppe åbnede der sig en udsigt over Paris; man så Seinen, Tuilerierne, Louvre, kajerne, og ud over et helt hav af tage lige til kirkegården Père-Lachaise i det fjerne.

Det var et lille kvistkammer med et vindue i taget. Nantas' hele møblement var en seng, et bord og en stol. Han havde lejet værelset, fordi det var billigt, og han ville finde sig i alt, indtil han havde opnået at få en eller anden stilling. Det plettede tapet, det sorte loft, det usle og tomme værelse, hvor der ikke en gang var en kakkelovn, stødte ham ikke. Når han faldt i søvn over for Louvre og Tuilerierne sammenlignede han sig med en general, der har opslået sit kvarter i et elendigt værtshus tæt ved en vej over for den rige og store by, som han agter at tage med storm den næste dag.

Nantas' historie var kort. Han var søn af en murer i Marseille og havde begyndt sine studier i denne bys latinskole, da hans moder i sin ærgerrige kærlighed drømte om at gøre en fin herre af ham. Forældrene havde fundet sig i de største savn for at holde ham i skolen, til han blev student. Siden, da moderen var

død, måtte Nantas tage en plads hos en købmand, hvor han i tolv år førte et liv, hvis ensformighed var nær ved at gøre ham fortvivlet. Snese gange ville han være flygtet derfra, hvis hans sønlige pligter ikke havde lænket ham til Marseille. Hans fader var styrtet ned fra et stillads og blevet fuldstændig lam, så at han nu måtte sørge for alt. Men en aften, da han kom hjem, fandt han mureren død med sin endnu varme pibe ved siden af sig. Tre dage senere solgte han de få ejendele i huset og rejste til Paris med to hundrede francs i lommen.

Nantas havde fra sin moder arvet en udholdende, højtstræbende ærgerrighed. Han var en ung mand, der var rask til at fatte beslutninger, og havde en fast vilje. Allerede som ganske ung kaldte han sig en magt. Folk havde tit leet af ham, når han forglemte sig selv i den grad, at han skriftede sine følelser og gentog sin yndlingsfrase: "*Jeg er en magt*", en sætning, der blev komisk, når man så ham i hans snævre overfrakke, der var revnet over skuldrene, og hvor ærmerne ikke nåede ned til håndleddene. Efterhånden var styrken blevet en afgud, som han tilbad, han så ikke andet end den i verden og var overbevist om, at de stærke også måtte blive de sejrende. Efter hans mening var det tilstrækkeligt at ville og at kunne. Resten havde ikke noget at sige.

Når han om søndagen gik sin ensomme tur i Marseilles solbrændte omegn, følte han sig som et geni: i hans inderste sjæl var der ligesom en instinktiv drift, der drev ham fremad; og mens han gik hjem til sin svage fader for at spise en tallerken kartofler, sagde han til sig selv, at det nok en gang skulle lykkes ham at bane sig vej i denne verden, hvor han endnu i sit tredivte år ikke var noget. Det var ingen lav attrå eller begærlighed efter

almindelige nydelser; det var et meget klart udtryk for en forstand og en vilje, der i bevidstheden om ikke at være på sin rette plads var fast bestemt på roligt at stige op til denne plads.

Så snart Nantas havde betrådt Paris' stenbro, troede han, at han blot behøvede at strække hånden ud for at finde en plads, der var ham værdig. Selv samme dag satte han sig i arbejde. Han havde medbragt nogle anbefalingsbreve, som han afleverede efter deres adresse, og henvendte sig desuden til nogle landsmænd i håb om deres bistand. Men efter en måneds forløb havde han ikke opnået noget resultat: det var dårlige tider, sagde man; for resten blev der givet ham løfter, som ikke blev holdt. Imidlertid tog hans lille pengebeholdning af, der var kun en snes francs tilbage i det højeste. Og med denne snes francs skulle han leve en måned endnu, uden andet at spise end tørt brød, vandre om i Paris fra morgen til aften, gå i seng, ødelagt af træthed og uden lys og stadig komme hjem med tomme hænder. Han blev ikke modløs, men følte sig betaget af harme. Skæbnen syntes ham ulogisk og uretfærdig.

En aften kom Nantas hjem uden at have spist. Dagen før havde han fortæret sin sidste bid brød. Ikke flere penge og ikke en ven, der kunne låne ham tyve sous. Det havde regnet hele dagen, en kold grå regnvejrsdag. Gaderne flød med snavs. Nantas var gennemblødt til skindet, gået til Bercy og derfra til Montmartre, hvor der var blevet anvist ham en plads, men i Bercy var pladsen allerede besat, og i Montmartre fandt man ikke hans håndskrift smuk nok. Det var hans to sidste forhåbninger. Han ville have taget mod hvilket som helst arbejde i den faste overbevisning, at han nok skulle gøre lykke, på hvilken plads han så blev sat. Han forlangte for øjeblikket

kun brød, noget han kunne leve af i Paris, en hvilken som helst plads, hvor han sten for sten kunne bygge sin lykke. Han gik langsomt fra Montmartre til Rue de Lille med hjertet fuldt i af bitterhed. Regnen var hørt op, travle mennesker puffede til ham på fortovene. Han standsede flere minutter foran en vekselerers vinduer: fem francs ville måske være nok til en skøn dag at gøre ham til alle disse menneskers herre; for fem francs kan man leve otte dage, og på otte dage kan der ske meget. Mens han drømte således, blev han overstænket af en vogn, han måtte aftørre sin pande, der var blevet snavset. Så gik han hurtigere, bed tænderne sammen med vild lyst til at prygle hoben, der spærrede gaden: det ville have været ham en hævn for skæbnens dumhed. I Rue Richelieu var han nær blevet kørt over af en omnibus. Da han gik over Karrusselpladsen, kastede han et misundeligt blik til Tuilerierne. På Le Pont des Saints-Pères nødte en lille velklædt pige ham til at vige af fra den lige vej, som han fulgte så stædigt som et vildsvin, der forfølges af en flok hunde; og denne omvej synes ham den forfærdeligste ydmygelse: selv børnene hindrede ham i at komme frem! Da han endelig var kommet til sit værelse, som et vildt dyr, der såret tyer til sin hule for at dø, sank han tungt om på en stol, aldeles ødelagt, og betragtede sine benklæder, der var stive af snavs, og sine nedtrådte sko, hvorfra der løb en hel flod ud på gulvet.

Denne gang var alt forbi. Nantas tænkte på, hvorledes han skulle tage livet af sig. Hans stolthed var ikke knust; at han dræbte sig selv betragtede han som en hævn over Paris. At være en kraft, at føle en magt i sig, og ikke kunne finde et eneste menneske, som kan gætte det og give én den første franc, man

trænger til! Det forekom ham som en forfærdelig dumhed af verden, hans hele væsen oprørtes af vrede. Så følte han en dyb sorg, da hans blik faldt på hans unyttige arme. Han var dog ikke bange for noget arbejde; med spidsen af sin lille finger ville han kunne sætte en verden i bevægelse; og her var han nu, stødt tilbage i en krog, tvunget til afmagt, fortærende sig selv som en løve i bur. Men snart blev han roligere og fandt døden mere ophøjet. De havde, da han var lille, fortalt ham en historie om en opfinder, der havde forfærdiget en vidunderlig maskine, men slog den itu med en hammer i den ligegyldige hobs påsyn. Den mand var han, han havde en ny kraft i sin sjæl, en sjælden forstand og vilje, og han ville ødelægge denne maskine ved at knuse hovedet mod stenbroen.

Solen gik ned foran Danvilliers-palæets store træer, en efterårssol, hvis stråler forgyldte de visne blade. Nantas rejste sig op som tiltrukket af dette solens Farvel. Han ville dø, han trængte til lys; et øjeblik betænkte han sig. Han havde ofte i en løvrig allé fået øje på en ung, blond, meget høj dame, som bevægede sig med en fyrstelig stolthed. Han var ikke romantisk, han var kommet ud over den alder, hvor unge mennesker på kvistkamre drømmer om verdensdamer, der kommer og tilbyder dem deres kærlighed og en stor formue. Og dog kom han pludselig i denne selvmordstime til at huske på den smukke, blonde og stolte unge pige. Hvad mon hun hed? Men i samme øjeblik knyttede han næverne, og følte kun had mod beboerne af dette palads, hvis strenge luksus han havde set et glimt af gennem de halvt åbne vinduer. I et udbrud af raseri hviskede han:

"O, jeg ville sælge mig, jeg ville sælge mig for de første hundrede sous af min tilkommende formue!"

Denne idé at sælge sig beskæftigede ham et øjeblik. Hvis der et eller andet sted havde været et lånekontor, hvor man lånte på mod og viljekraft, ville han være gået derhen for at sætte sig i pant. Han tænkte sig forskellige handler: en politiker ville købe ham for at gøre ham til sit redskab, en bankier tog ham for til enhver tid at kunne benytte hans forstand, og han tog imod det, og sagde sig selv, at det var tilstrækkeligt at være stærk og en gang kunne triumfere. Så smilede han. Hvor skulle man finde nogen at sælge sig til? Gavtyvene, der står på lur efter enhver lejlighed, omkommer af elendighed uden nogensinde at have fået fat på en køber. Han frygtede for at være fej, han sagde sig selv, at han stod der og hittede på adspredelser. Han satte sig ned igen og svor på, at han ville styrte sig ud af vinduet, så snart det var blevet helt mørkt.

Han var imidlertid så træt, at han faldt i søvn på stolen. Pludselig vågnede han ved lyden af stemmer. Det var hans portnerske, der førte en dame ind til ham.

"Jeg har tilladt mig, hr. Nantas," begyndte hun, "at føre denne dame ..."

Da hun så, at der var mørkt i værelset, gik hun hurtigt ned igen for at hente et lys. Hun syntes at kende den dame, hun havde med sig, og var på en gang forekommende og ærbødig.

"Så," sagde hun, da hun kom ind igen. "Nu kan De tale sammen; ingen vil forstyrre Dem."

Nantas, der var faret op af søvne, betragtede overrasket damen. Hun havde trukket sit slør til side. Det var en person på omtrent femogfyrre år, lille, meget fed og med en gammel from

dames hvide dukkeansigt. Han havde aldrig set hende før. Da han bød hende den eneste stol, kastede han et spørgende blik på hende. Hun sagde sit navn:

"Frøken Chuin ... Jeg kommer for at tale med Dem om en meget vigtig sag."

Han havde måttet sætte sig på kanten af sengen. Navnet frøken Chuin sagde ham ikke noget, og han bestemte sig til at vente, til hun selv løste gåden. Men hun havde ingen hast, hun havde set sig om i det lille værelse og syntes at overveje, hvorledes hun skulle indlede samtalen. Endelig sagde hun med en meget blid stemme, idet hun ledsagede de delikateste sætninger med et smil:

"Jeg kommer som en veninde, min herre ... Jeg har fået de mest rørende oplysninger om Dem. Tro ikke, at jeg kommer for at spionere; jeg kommer kun, fordi jeg nærer det mest levende ønske om at være Dem til nytte. Jeg ved, hvor strengt Deres liv hidtil har varet, hvor modig De har kæmpet for at finde en stilling, og jeg kender også det uheldige resultat af Deres bestræbelser. Endnu en gang beder jeg Dem tilgive, at jeg således trænger mig ind til Dem. Jeg forsikrer Dem, at kun den inderligste medfølelse ..."

Nantas afbrød hende ikke. Han blev nysgerrig og antog, at hans portnerske kunne have meddelt hende disse oplysninger. Frøken Chuin kunne blive ved, og dog syntes hun mere og mere at lede efter komplimenter og smigrende ord for at kunne komme frem med sagen.

"De er en ung mand med en stor fremtid. Jeg har tilladt mig at følge Deres forsøg og er blevet i højeste grad slået af Deres

prisværdige fasthed i ulykken. Kort sagt, jeg tror, at De vil nå vidt frem, hvis nogen ville række Dem en hånd."

Atter standsede hun. Hun ventede et ord. Den unge mand troede, at denne dame kom for at tilbyde ham en plads. Han svarede, at han ville tage imod alt. Men nu da isen var brudt, spurgte hun ham ligefrem:

"Ville det være Dem meget imod at gifte Dem?"

"Gifte mig!" udbrød Nantas. "Men du gode Gud! Hvem ville vel have mig, frue! ... En eller anden fattig pige, som jeg ikke en gang kunne forsørge."

"Nej, en meget smuk og meget rig ung dame af en fornem og formående familie, som samtidig vil give Dem midler i hænde til at nå de højeste stillinger."

Nantas lo ikke mere.

"Hvorledes er betingelserne?" spurgte han, idet han uvilkårligt sænkede sin stemme.

"Den unge pige har gjort et fejltrin, og De må anerkende barnet som Deres," sagde frøken Chuin ligefremt og opgav sine salvelsesfulde vendinger for at komme hurtigere til sagen.

Nantas tænkte først på at vise mellemhandlersken døren.

"Men, det er jo en nederdrægtighed, De der foreslår mig," hviskede han.

"En nederdrægtighed," udbrød frøken Chuin og fik atter sin honningsøde stemme igen, "det grimme ord kan jeg ikke gå ind på. Sandheden er, at De vil redde en familie fra fortvivlelse. Faderen er uvidende om alt, og det er mig, der har fundet på så snart som muligt at få den unge pige gift og fremstille manden som fader til barnet. Jeg kender hendes fader, han ville tage sin død over det. Min plan vil formilde slaget, han vil betragte det

som en æresoprejsning. Ulykken er, at den virkelige forfører er gift. O, min herre, der findes mænd, der mangler enhver moralsk følelse ..."

Hun kunne være blevet længe ved således. Nantas hørte ikke på hende. Hvorfor skulle han vel afslå det? Havde han ikke netop ønsket at kunne sælge sig? Og nu kom man for at købe ham. Det var en kontrakt som enhver anden. Han så på sine af Paris' snavs overstænkede benklæder, han følte, at han ikke havde spist siden den foregående dag, hele disse to anstrengende og ydmygende måneders harme blussede atter op i ham. Nu kunne han træde på denne verden, der havde stødt ham fra sig og drevet ham til selvmord!

"Jeg tager mod tilbuddet!" sagde han hårdt.

Derpå forlangte han en tydelig forklaring af frøken Chuin. Hvad skulle hun have for sin ulejlighed? Hun protesterede, hun ville ikke have noget. Men til sidst forlangte hun dog tyve tusind francs af den medgift, den unge mand ville få. Da han ikke pruttede, blev hun meget meddelsom.

"Det er mig, der har tænkt på Dem, må De vide. Den unge dame sagde ikke Nej, da jeg nævnede Dem. Jeg kunne vel nok have fundet en betitlet person, jeg kender én, der ville have kysset mine hænder for det. Men jeg foretrak at gøre mit valg uden for den stakkels piges kreds. Det ville se mere romantisk ud, og desuden syntes jeg om Dem ... De ser godt ud og har et udmærket hoved. O, De vil drive det vidt. Glem ikke mig, jeg er ganske til Deres tjeneste."

Hidtil var der ikke blevet nævnt noget navn. På et spørgsmål af Nantas rejste den gamle pige sig og sagde, idet hun atter præsenterede sig selv:

"Frøken Chuin ... Jeg har været hos baron Danvilliers siden baronessens død i egenskab af guvernante. Det er mig, der har opdraget frøken Flavie, hr. baronens datter ... Frøken Flavie er den unge dame, der er tale om."

Hun gik efter forsigtigt at have lagt en konvolut, der indeholdt en seddel på fem hundrede francs på bordet. Det var et forskud hun gav, til hjælp til de første omkostninger. Da Nantas blev alene, satte han sig hen ved vinduet. Natten var meget mørk, man kunne i de tætte skygger kun se træernes masser, et vindue strålede i palæets mørke facade. Det var altså den høje blonde pige, som gik med en dronnings skridt og ikke havde værdiget ham at lægge mærke til ham. Hun eller en anden, det var for resten lige meget! Personen havde ikke noget at betyde i den handel. Nantas så ud over Paris, der summede i mørket, på de med dansende gasflammer oplyste gader og kajer; han sagde Du til Paris, han blev fortrolig og overlegen:

"Nu tilhører du mig!"

2

Baron Danvilliers sad i sit arbejdsværelse, en høj stue med lædertapeter og gammeldags møbler. Siden den foregående dag havde han været som lamslået over den historie, frøken Chuin havde fortalt ham om Flavies vanære. Det havde ikke hjulpet, at hun lidt efter lidt og med formildende ord havde bragt sagen på bane, den gamle mand var sunket sammen under slaget, og kun tanken om, at forføreren tilbød den eneste oprejsning, han kunne give, holdt ham endnu opret. Han ventede netop nu et besøg af denne mand, som han ikke kendte, og som således tog hans datter fra ham. Han ringede.

"Joseph, der kommer en ung mand, som De må vise ind til mig ... Jeg er ikke hjemme for nogen anden."

Med hjertet opfyldt af bitterhed sad han alene i krogen ved kaminen og grundede. En søn af en murer, en forsulten person, der ikke var i nogen ordentlig stilling! Frøken Chuin havde rigtignok sagt, at det var en mand, der havde en stor fremtid, men hvilken skam for en familie, hvis ære hidtil havde været uden plet! Flavie havde ivrigt anklaget sig selv for at forskåne sin guvernante for den mindste bebrejdelse. Siden denne pinagtige forklaring havde hun holdt sig på sit værelse, da baronen havde nægtet at se hende igen. Før han tilgav, ville han selv ordne denne hæslige sag. Alle foranstaltninger var truffet, men hans hår var blevet aldeles hvidt, og hans hoved rystede som en udlevet oldings.

"Hr. Nantas," meldte Joseph.

Baronen rejste sig ikke op. Han vendte blot hovedet om og så stift på Nantas, der nærmede sig. Denne havde haft den takt ikke at give efter for fristelsen til at iføre sig en ganske splinterny dragt, han havde købt en overfrakke og et par mørke benklæder, der endnu var hele, men godt slidte, så at han så ud som en fattig, pæn student, uden at have noget af eventyreren ved sig. Han standsede midt i værelset og ventede stående, dog uden nogen underdanighed.

"Det er altså Dem, min herre," stammede den gamle mand.

Men han kunne ikke fortsætte, hans sindsbevægelse var nær ved at kvæle ham, han var bange for at lade sig rive hen til et voldsomt udbrud. Efter en pause sagde han ganske ligefremt:

"De har begået en slet handling, min herre."

Og da Nantas ville undskylde sig, gentog han stærkere:

"En slet handling. Jeg vil intet vide, jeg beder Dem om ikke at søge at forklare sagen. Om også min datter selv har kastet sig i Deres arme, er Deres forbrydelse, lige så stor ... Det er kun røvere, der således med vold trænger ind i en familie."

Nantas havde atter bøjet hovedet.

"Det er en medgift, der er let tjent, det er en fælde, hvori De var vis på at fange både fader og datter ..."

"Tillad mig et ord, min herre," afbrød den unge mand ham oprørt.

Men baronen gjorde en truende bevægelse.

"Hvilket? Hvad er det, De vil at jeg skal tillade? ... Det er ikke Dem, der har noget at sige her. Jeg siger Dem, hvad jeg bør sige, og hvad De må finde Dem i at høre, siden De kommer til mig som en skyldig. De har krænket min ære. I dette hus har min slægt boet i mere end tre århundreder uden en plet; føler De ikke her en ældgammel hæder, en nedarvet værdighed og anseelse, som De har besudlet? Jeg har været døden nær af sorg over det, og i dag ryster mine hænder, som om jeg pludselig var blevet ti år ældre ... Ti og hør på mig."

Nantas var blevet meget bleg. Han havde påtaget sig en vanskelig rolle. Han ville foregive, at han var blevet blindet af sin lidenskab.

"Jeg var ikke mere herre over min forstand," sagde han og prøvede på at lave en historie. "Det var mig umuligt at se frøken Flavie ..."

Baronen rejste sig op, da han hørte datterens navn og råbte med tordenrøst:

"Ti! Jeg har sagt Dem, at jeg ikke vil vide noget. Om min datter har søgt Dem, eller De er kommet til hende, vedkommer

ikke mig. Jeg har ikke spurgt hende og spørger heller ikke Dem om noget. Behold I begge to jeres skriftemål for jer selv; det er snavs, som jeg ikke vil røre ved."

Han satte sig ned igen, skælvende og ude af sig selv. Nantas bukkede ganske forvirret til trods for det herredømme, han havde over sig selv. Efter en pause fortsatte den gamle mand i en tør forretningstone:

"Jeg beder Dem undskylde, min herre. Jeg havde lovet mig selv at være koldblodig: Det er ikke Dem, der er i min magt, men mig, der er i Deres, eftersom jeg har overgivet mig til Dem på nåde og unåde. De er her for at tilbyde mig en forretning, der er blevet en nødvendighed. Lad os da gå over til den."

Han lod nu, som om han talte som en advokat, der i mindelighed ordner en eller anden smudsig sag, han kun med uvilje blander sig i. Han sagde sindigt:

"Frøken Flavie Danvilliers har ved sin moders død arvet en kapital på to hundrede tusinde francs, som hun ikke kan hæve før sin bryllupsdag. Denne sum har allerede båret renter. Her er mit værgeregnskab, som jeg vil vise Dem."

Han åbnede en mappe og oplæste en hel del tal. Nantas prøvede forgæves på at standse ham. Han følte sig dybt bevæget over for denne retskafne og ligefremme gamle mand.

"Desuden," sluttede den gamle, "har jeg i kontrakten, som min sagfører i morges har opsat, tillagt Dem en sum af to hundrede tusinde francs. Jeg ved, at De ikke ejer noget. De kan hæve de to hundrede tusinde francs hos min bankier dagen efter brylluppet."

"Men, min herre," sagde Nantas, "jeg forlanger ikke Deres penge, det er kun Deres datter jeg ønsker …"

Baronen afskar ham ordet.

"De har ingen ret til at afslå det, og min datter skal ikke gifte sig med en mand, der er mindre rig end hun. Jeg giver Dem den medgift, jeg har bestemt for hende, det er det hele. De havde måske gjort regning på at få mere, men man anser mig for rigere end jeg virkelig er."

Da den unge mand stod målløs overfor denne grusomhed, sluttede baronen samtalen ved at ringe på tjeneren.

"Joseph," befalede baronen, "sig frøkenen, at jeg venter hende nu straks i mit værelse."

Han havde rejst sig, sagde ikke et eneste ord mere, men vandrede langsomt frem og tilbage. Nantas blev stående ubevægelig på det samme sted. Han narrede den gamle mand og følte sig lille og kraftesløs over for ham. Endelig trådte Flavie ind.

"Min datter," sagde baronen, "her er den unge mand. Brylluppet vil finde sted efter den lovlige frist."

Han gik sin vej og lod dem alene, som om ægteskabet for ham allerede var afsluttet. Da døren var lukket, blev der stille i værelset. Nantas og Flavie betragtede hinanden. De havde ikke set hinanden før. Hun forekom ham meget smuk med sit blege, stolte ansigt og de store grå øjne, som hun ikke slog ned. Måske havde hun grædt i de tre dage, hun havde holdt sig indelukket på sit værelse, men hendes kolde kinder måtte have forvandlet hendes tårer til is. Det var hende, der brød tavsheden.

"Forretningen er altså afsluttet?"

"Ja," sagde Nantas ligefrem.

Hun gjorde en uvilkårlig bevægelse og betragtede ham med et langt blik som for at opdage hans lavhed.

"Så meget bedre," tog hun atter til orde. "Jeg var bange for ikke at finde nogen, der ville gå ind på en sådan handel."

Nantas kunne i hendes stemme føle den hån, hun betragtede ham med. Men han løftede hovedet. Om han end i bevidstheden om, at han bedrog faderen, havde skælvet over for denne, følte han sig fast og hård over for datteren, der var hans medskyldige.

"Undskyld," sagde han roligt og med den største høflighed, "jeg tror, at De tager fejl med hensyn til den stilling, som det, De fuldkommen rigtigt kaldte en handel, har skabt for os begge. Det er min mening, at vi allerede fra i dag er stillet på fuldstændig lige fod ..."

"Nej, virkelig," afbrød Flavie ham med et hånligt smil.

"Ja, på fuldstændig lige fod ... De trænger til et navn for at skjule et fejltrin, som jeg ikke tillader mig at dømme, og jeg giver Dem mit. På min side trænger jeg til en kapital, en stilling i samfundet for at udføre store foretagender, og disse midler bringer De mig. Vi er allerede fra i dag to kompagnoner, hvis indskud svarer til hinanden, og som kun skylder hinanden tak for den bistand, vi gensidigt yder hinanden."

Hun smilede ikke mere. Hendes sårede stolthed fik hende til at rynke panden, men hun svarede ikke. Efter et øjebliks tavshed sagde hun:

"Kender De mine betingelser?"

"Nej," sagde Nantas, der var fuldkommen rolig. "Behag at gøre mig bekendt med dem, jeg går forud ind på dem."

Derpå sagde hun tydeligt og bestemt, uden at betænke sig og uden at rødme:

"De skal kun være min mand af navn. Vi lever vort liv hver for sig og fuldstændig adskilt. De opgiver alle Deres rettigheder på mig, og jeg har ingen som helst pligter mod Dem."

Ved hver sætning gav Nantas sit samtykke ved et nik. Det var netop det, han ønskede. Han tilføjede:

"Hvis jeg troede at burde være galant, ville jeg sige, at så hårde betingelser driver mig til fortvivlelse. Men vi er kommet ud over flove komplimenter. Jeg er glad over at se, hvorledes De tager vor gensidige stilling. Vi træder ind i livet ad en vej, hvor der ikke er blomster at plukke ... Jeg forlanger kun en ting af Dem, og det er, at De ikke bruger den frihed, jeg overlader Dem, på en måde, der kan gøre min indblanding nødvendig."

"Min herre!" udbrød Flavie, hvis stolthed oprørtes.

Men han bukkede ærbødigt og bad hende om ikke at forivre sig. Deres stilling var vanskelig. De måtte begge finde sig i visse hentydninger, uden hvilke en god forståelse blev umulig. Han undlod at trænge videre på. Under en anden sammenkomst havde frøken Chuin fortalt ham historien om Flavies fald. Hendes forfører var en hr. des Fondettes, der var gift med en af hendes veninder fra klostret. Da hun tilbragte en måneds tid hos dem på landet, havde hun pludselig en aften befundet sig i denne mands arme, uden selv rigtig at vide, hvorledes det var gået til, eller hvor vidt hun var gået. Frøken Chuin omtalte det næsten som voldtægt.

Pludselig fik Nantas et anfald af venskabelighed. Som alle mennesker, der er sig deres styrke bevidst, holdt han af at være godmodig.

"Vi kender ikke hinanden," udbrød han, "men vi handler virkelig urigtigt i at hade hinanden således ved det første

øjekast. Måske er vi skabt til at forstå hinanden. Jeg ser vel, at De foragter mig; det er fordi De ikke kender min historie."

Han gav sig til med en feberagtig lidenskabelighed at fortælle om sit liv i Marseille, sin fortærende ærgerrighed, og udtalte sit raseri over de to måneders forgæves anstrengelser i Paris. Derpå viste han sin foragt for alt, hvad der kaldes vedtægt og social form, som de almindelige mennesker underkaster sig i livet. Hvad havde hobens dom at betyde, når man satte sin fod på dens nakke? Det gjaldt om at være den overlegne. Almagten undskyldte alt. Og i store træk skildrede han det ophøjede liv, han agtede at skabe sig. Han frygtede ikke mere nogen hindring. Styrken beherskede alt. Han ville være stærk. Han ville være lykkelig.

"Tro dog ikke," tilføjede han, "at jeg lader mig lede af lav interesse. Jeg sælger mig ikke for Deres formue. Jeg tager kun mod Deres penge som et middel til at stige meget højt ... O, hvis De vidste, hvad der gærer i min sjæl, hvis De kendte de glødende nætter, jeg har tilbragt med at drømme den samme drøm, der stadig kuldkastedes af morgendagens virkelighed, ville De forstå mig, ville De måske være stolt af at støtte Dem til min arm og sige Dem selv, at De havde skaffet mig midler til endelig at blive noget!"

Hun stod roligt og hørte på ham; ikke et træk i hendes ansigt bevægede sig. Og han gjorde sig selv et spørgsmål, som han i de sidste tre dage stadig havde stillet sig uden at kunne besvare det: havde hun set ham fra sit vindue, siden hun så hurtigt var gået ind på frøken Chuins plan, da hun havde nævnet ham? Han fik det besynderlige indfald, at hun måske ville have givet sig til at elske ham med en romantisk kærlighed, hvis han med harme

havde afvist den handel, guvernanten var kommet for at tilbyde ham.

Han tav, og Flavie blev stående iskold. Derpå gentog hun kort, som om hun ikke havde hørt hans skriftemål:

"Altså kun af navn min mand, vort liv fuldstændig adskilt, en uindskrænket frihed."

Nantas fik straks sin forretningsmæssige mine tilbage samt den bestemte tone, som hos en mand, der forhandler om en kontrakt.

"Det er en overenskomst."

Han gik sin vej misfornøjet med sig selv. Hvorledes havde han kunnet give efter for sin dumme lyst til at overbevise denne kvinde? Hun var meget smuk, det var bedre at der ikke var noget fællesskab imellem dem, hun kunne bringe forstyrrelse i hans liv.

3

Ti år var forløbet. En morgen befandt Nantas sig i det værelse, hvor baron Danvilliers i gamle dage havde modtaget ham så barsk ved deres første sammenkomst. Nu var dette værelse hans; baronen, der havde forsonet sig med sin datter og sin svigersøn, havde afstået dem palæet og kun forbeholdt sig en sidefløj i den anden ende af haven ud til Rue de Beaune. I de ti år havde Nantas erobret sig en af de højeste stillinger i den finansielle og industrielle verden. Som parthaver i alle de store jernbaneforetagender og alle de spekulationer med landejendomme, der betegnede kejserdømmets første år, havde han hurtigt erhvervet sig en umådelig formue. Men hans ærgerrighed indskrænkede sig ikke til det, han ville spille en

politisk rolle, og det var lykkedes ham at blive valgt til deputeret i et departement, hvor han besad flere ejendomme. Straks ved sin indtrædelse i kammeret havde han sat sig som mål at blive finansminister. Ved sine specielle kundskaber og sin veltalenhed erhvervede han sig med hver dag større anseelse og indflydelse. For resten lagde han behændigt en fuldkommen hengivenhed for kejserdømmet for dagen, mens han dog med hensyn til finanserne havde personlige teorier, som vakte megen opsigt, og som han forstod at interessere kejseren for i høj grad.

Den morgen var Nantas overvældet af forretninger. I de store kontorer, som han havde ladet indrette i palæets stueetage herskede der en vidunderlig virksomhed. Der var masser af betjente, nogle siddende ubevægelige bag deres skydevinduer, andre stadig gående og kommende, slående dørene i efter sig, en fortsat raslen af guldpengeposer, der blev lukket op og hældt ud på borde, den evigt klingende musik fra en kasse, hvis strøm syntes at måtte kunne overskylle gaderne. I forværelset trængtes en tæt sværm af ansøgere, forretningsmænd og politikere, hele Paris på knæ for magten. Ofte måtte fornemme personer vente tålmodigt i hele timer. Og han sad ved sin pult i korrespondance med provinserne og udlandet og kunne med sine udstrakte arme omspænde verden. Endelig var hans gamle drøm om magt blevet til virkelighed, og han følte sig som den levende intelligente drivfjeder i en vældig maskine, der satte kongeriger og kejserdømmer i bevægelse.

Nantas ringede på tjeneren ved døren. Han syntes urolig.

"Germain," spurgte han, "ved du, om fruen er kommet hjem?"

Da tjeneren svarede, at han ikke vidste det, befalede han ham at sende fruens kammerjomfru ned til ham. Men Germain gik ikke.

"Undskyld, herre," sagde han, "men hr. kammerpræsidenten er her udenfor og vil absolut ind."

Nantas trak ærgerlig på skuldrene, og sagde:

"Nå, så lad ham da komme ind og gør så, hvad jeg har befalet dig."

Dagen før havde en tale af Nantas om en af de vigtigste poster i budgettet gjort et sådant indtryk, at den pågældende artikel i udkastet var blevet sendt til udvalget for at blive ændret i den retning, han havde antydet. Efter mødet var der gået et rygte om, at finansministeren ville trække sig tilbage, og man udpegede allerede i grupperne den unge deputerede som hans efterfølger. Han trak på skuldrene: der var intet afgjort, han havde kun haft en samtale med kejseren om nogle specielle punkter. Men kammerpræsidentens besøg kunne være af stor og afgørende betydning. Han syntes at ryste de tanker af sig, der gjorde ham bekymret, rejste sig og trykkede præsidentens hånd.

"Jeg beder Dem undskylde, hr. hertug," sagde han, "jeg vidste ikke, at De var her. Jeg er dybt rørt over den ære, De viser mig."

Et øjeblik talte de venskabeligt sammen om løst og fast. Derpå lod præsidenten – uden at udtale sig bestemt – sig forstå med, at han var sendt af kejseren for at udforske Nantas. Var han villig til at overtage finansministeriet, og hvorledes lød hans program? Han stillede koldblodig og stolt sine betingelser. Men under hans ubevægelige ansigt satte triumfen hans inderste sjæl i oprør. Endelig besteg han det sidste trin og stod

på toppen. Endnu et skridt, og han ville have alle for sine fødder. Da præsidenten sluttede med at sige, at han ville begive sig til kejseren for at gøre ham bekendt med det omhandlede program, gik en lille dør ind til den private lejlighed op, og fruens kammerpige viste sig.

Nantas blev pludselig meget bleg og standsede midt i en sætning. Han ilede hen imod pigen, mens han sagde:

"Undskyld, hr. hertug ..."

Ganske sagte udspurgte han hende. Fruen var altså gået tidligt ud? Havde hun sagt, hvor hun gik hen? Hvornår kom hun hjem? Kammerpigen svarede i ubestemte udtryk som en forstandig pige, der ikke vil risikere noget. Da han indså det latterlige i dette forhør, sluttede han med at sige:

"Meld fruen, så snart hun kommer hjem, at jeg ønsker at tale med hende."

Hertugen var ganske forbavset gået hen til et vindue og så ud i gården. Nantas vendte tilbage til ham med nye undskyldninger. Men hans koldblodighed var borte, han stammede og forbavsede sin gæst ved uoverlagte ord.

"Jeg har fordærvet hele historien," udbrød han ganske højt, da hertugen var gået. "Den portefølje er jeg gået glip af."

Han vedblev at være ilde til mode og fik af og til et anfald af vrede. Flere personer blev indladt. En ingeniør forelagde ham en plan til driften af en mine, der lovede et umådeligt udbytte. En diplomat talte med ham om et lån, som en nabomagt ville optage i Paris. Betjente kom den ene efter den anden og gjorde ham regnskab for en hel snes vigtige sager. Endelig tog han imod en mængde af sine kolleger i Kammeret; alle nævnte hans tale med den mest overdrevne ros. Han lå tilbage i sin lænestol

og modtog denne røgelse uden et smil. Lyden af guldet hørtes stadig fra kontorerne ved siden af, murene rystede som i en fabrik, som om man her fabrikerede alt det guld, der klingrede. Han behøvede kun at gribe en pen for at afsende telegrammer, der ville glæde eller forfærde alle Europas pengemarkeder; han kunne forhindre eller fremskynde en krig, efter som han støttede eller modsatte sig det lån, man havde talt til ham om; ja, han holdt selv Frankrigs budget i sin hånd; det ville snart vise sig, om han var for eller imod kejserdømmet. Det var triumfen, hans person var blevet et centrum, som en hel verden drejede sig om. Men han nød ikke denne triumf, som han havde lovet sig selv det; han følte sig træt og adspredt, hans tanker var andetsteds, og han skælvede ved den mindste lyd. Når den tilfredsstillede ærgerrigheds feberglød steg op i hans kinder, følte han straks, at han blev bleg igen, som om en kold hånd pludselig bag fra lagde sig på hans nakke.

To timer var gået, og Flavie havde endnu ikke vist sig. Nantas kaldte på Germain og sendte ham hen for at se om baron Danvilliers var hjemme. Da han var blevet alene, gik han ind i sit værelse og nægtede at tage imod flere besøg. Lidt efter lidt var hans bevægelse tiltaget. Hans kone var åbenbart til et stævnemøde. Hun måtte have fornyet sin forbindelse med hr. des Fondettes, der var blevet enkemand for et halvt år siden. Ganske vist havde Nantas pålagt sig selv ikke at være skinsyg; i ti år havde han strengt overholdt den indgåede kontrakt; men han underforstod, at han ikke blev gjort latterlig. Aldrig ville han tillade sin hustru at svække hans stilling ved at gøre ham til genstand for spot. Hans styrke svigtede ham, han havde aldrig

følt noget lignende, ikke en gang på den tid, da han i begyndelsen af sit forretningsliv spillede de dristigste vovespil.

Flavie trådte ind i spadseredragt; hun havde kun lagt sin hat og sine handsker fra sig. Nantas sagde med skælvende stemme, at han ville være kommet op til hende, hvis hun havde ladet ham vide, at hun var kommet hjem. Men uden at tage plads gjorde hun en bevægelse, som om hun havde hastværk, for at opfordre ham til at skynde sig.

"Det er absolut nødvendigt, frue," begyndte han, "at det kommer til en forklaring imellem os ... Hvor har De været i morges?"

– Hendes mands skælvende stemme og hans plumpe spørgsmål overraskede hende i højeste grad.

"Jeg har været, hvor det behagede mig at gå hen," svarede hun koldt.

"Men det er netop det, jeg for fremtiden ikke vil finde mig i," vedblev han og blev meget bleg. "De må huske på, at jeg har sagt, at jeg ikke ville tåle, at De brugte den frihed, jeg indrømmer Dem, således at mit navn blev vanæret."

Flavie smilede med overlegen foragt.

"Vanære Deres navn, min herre, det har været Deres egen sag; det er en ting, der ikke kan gøres mere."

– I et anfald af vanvittigt raseri styrtede Nantas sig imod hende, som om han ville slå hende, og stammede:

"Elendige, De kommer fra hr. des Fondettes arme, De har en elsker, det ved jeg."

"De tager fejl," sagde hun uden at vige tilbage for hans truende mine, "jeg har aldrig set hr. des Fondettes igen. Men om jeg havde en elsker, ville det ikke tilkomme Dem at gøre mig

bebrejdelser for det. Hvad kunne det vel gøre Dem? De glemmer vor aftale."

Han betragtede hende et øjeblik med sine vilde øjne, derpå rystedes han af hulken, kastede sig for hendes fødder og udbrød med en stemme, der røbede en længe betvunget lidenskab:

"O, Flavie, jeg elsker Dem!"

Hun trak sig lidt tilbage, fordi han havde berørt fligen af hendes kjole. Men den ulykkelige slæbte sig på knæene efter hende og rakte hænderne i vejret:

"Jeg elsker Dem, Flavie, jeg elsker Dem som en vanvittig ... Jeg ved ikke, hvorledes det er gået til. Men det er allerede flere år siden. Og nu fylder kærligheden hele min sjæl. Jeg har kæmpet imod det, jeg fandt denne kærlighed uværdig, jeg mindedes vor første sammenkomst. Men nu, nu lider jeg alt for meget, jeg må sige Dem det ..."

Længe blev han ved således. Alt hvad han troede på, var styrtet sammen. Denne mand, der havde sat sin lid til styrken, og som påstod, at viljen er den eneste løftestang, der kan bevæge verden, sank tilintetgjort i støvet, svag som et barn, modløs over for en kvinde. Sin opfyldte drøm om lykke, den høje stilling, han havde erobret, alt ville han have givet om denne kvinde ville have hævet ham op til sig med et kys på hans pande. Hun gjorde hans sejre til intet. Han hørte ikke mere guldet, der klingrede i hans kontorer, han tænkte ikke mere på de rækker af hofmænd, der kom for at hilse på ham, han glemte, at kejseren måske i dette øjeblik kaldte ham til magten. Disse ting var ikke til for ham. Han havde alt, men han ønskede kun Flavie. Når Flavie ikke ville tilhøre ham, havde han intet.

"Hør mig," vedblev han, "hvad jeg har udrettet, har jeg udrettet for Deres skyld. I begyndelsen, det indrømmer jeg, tog jeg intet hensyn til Dem, jeg arbejdede for at tilfredsstille min stolthed. Men siden er De blevet det eneste mål for mine tanker, for alle mine anstrengelser. Jeg sagde mig selv, at jeg måtte stige meget højt for at fortjene Dem. Jeg håbede at kunne vinde Dem, når jeg lagde min magt for Deres fødder. Se, hvor vidt jeg nu har bragt det. Har jeg ikke vundet Deres tilgivelse? Foragt mig ikke mere, det beder og besværger jeg Dem."

Hun havde endnu ikke sagt et ord. Nu sagde hun roligt:

"Rejs Dem op, der kunne komme nogen."

Men han blev ved at tigge hende. Måske ville han have betvunget sig længere endnu, hvis han ikke havde været skinsyg på hr. des Fondettes. Det var en pine, der gjorde ham vanvittig. Så ydmygede han sig.

"Jeg ser nok, at De endnu foragter mig. Så vent! Men skænk ikke en anden Deres kærlighed. Jeg lover Dem så meget, at jeg vel tænker at skulle bevæge Dem. De må tilgive mig min heftighed. Jeg var ude af mig selv. O, lad mig håbe, at De en gang vil elske mig!"

"Aldrig!" svarede hun fast.

Og da han sønderknust blev liggende på gulvet, ville hun gå ud. Men han var ude af sig selv, fik et anfald af raseri, rejste sig og greb hende om håndleddene. Således trodsede en kvinde ham, mens verden lå for hans fødder. Han formåede alt, kunne omstyrte riger, styre Frankrig efter sit forgodtbefindende, og han kunne ikke vinde sin hustrus kærlighed! Han, der var så stærk og så mægtig, hvis mindste ønske var befalinger, han havde nu kun et ønske, og dette ønske ville aldrig blive

tilfredsstillet, fordi en skabning med et barns svaghed nægtede det. Han knugede hendes arme og gentog med hæs stemme:

"Jeg vil ... jeg vil ..."

"Men jeg vil ikke," sagde Flavie ganske bleg, stiv og fast i sin viljekraft.

Striden fortsattes, da baron Danvilliers åbnede døren. Ved synet af ham slap Nantas Flavie og råbte:

"Hr. baron, i dette øjeblik kommer Deres datter hjem fra sin elsker ... Sig hende dog, at en hustru må respektere sin mands navn, selv når hun ikke elsker ham, og tanken om hendes egen ære ikke holder hende tilbage."

Baronen, der var i høj grad ældet, blev stående på dørtrinnet ved synet af denne heftige scene. Det var en smertelig overraskelse for ham. Han troede, at ægteskabet var lykkeligt, og fandt behag i ægtefællernes ceremoniøse forhold overfor hinanden, som han fandt passende. Hans svigersøn og han tilhørte forskellige generationer; men om han også følte sig ilde berørt af forretningsmandens mindre nøjeregnende virksomhed og fordømte visse foretagender som halsbrækkende, måtte han dog anerkende hans viljekraft og opvakte forstand. Og pludselig blev han indviet i dette skuespil, som han ingen anelse havde om.

Da Nantas beskyldte Flavie for at have en elsker, gik baronen, der endnu behandlede sin gifte datter med samme strenghed, som da hun var ti år gammel, hen imod hende med oldingens højtidelige skridt.

"Jeg forsikrer Dem for, at hun kommer fra sin elsker," gentog Nantas, "og De ser, hvor hun trodser mig!"

Flavie vendte foragtelig hovedet bort. Hun bragte sine manchetter, der var blevet krøllede ved hendes mands brutale adfærd, i orden igen. Hun rødmede ikke en gang. Imidlertid sagde hendes fader til hende:

"Hvorfor forsvarer du dig ikke, min datter? Taler din mand sandhed? Skulle du gøre mine grå hår den sorg? Skændslen ville også være min; for i en familie er ét medlems fejl nok til at plette alle de andre."

Hun gjorde en utålmodig bevægelse. Hendes fader valgte en passende lejlighed til at anklage hende! Endnu et øjeblik fandt hun sig i hans forhør, da hun ville skåne ham for skammen ved en forklaring. Men da han blev vred ved at se hende stum og trodsig sagde hun til sidst:

"Men fader, lad dog ham der spille sin rolle ... Du kender ham ikke. Nød mig ikke til at tale om ærbødighed for dig."

"Han er din ægtefælle," sagde den gamle mand, "han er dit barns fader."

Flavie rettede sig skælvende i vejret.

"Nej, nej, han er ikke mit barns fader ... Nu vil jeg sige alt. Denne mand er ikke en gang en forfører; det ville i det mindste være en undskyldning, hvis han havde elsket mig. Denne mand har ganske simpelt solgt sig selv og givet sit samtykke til at dække over en andens fejl."

Baronen vendte sig mod Nantas, der trak sig tilbage, og var blevet ganske gulbleg.

"Hører du, fader!" gentog Flavie højere, "han har solgt sig, solgt sig for penge ... Jeg har aldrig elsket ham, han har aldrig rørt mig med en finger ... Jeg har villet spare dig for en stor

sorg, og jeg købte ham, for at han kunne lyve for dig ... Se på ham, og du vil se, at jeg taler sandhed."

Nantas skjulte ansigtet i sine hænder.

"Og nu," vedblev den unge kone, "nu vil han, at jeg skal elske ham. Han har kastet sig på knæ, han har grædt. En ren komedie! Tilgiv, at jeg har bedraget dig, fader, men tilhører jeg virkelig denne mand? Nu ved du alt, tag mig nu med dig. Han har brugt vold imod mig, og jeg vil ikke blive her et øjeblik mere."

Baronen rettede sin bøjede skikkelse. Uden at sige noget gav han sin datter armen. De gik igennem værelset, uden at Nantas gjorde en bevægelse for at holde dem tilbage. Da de var kommet hen til døren, sagde den gamle mand kun det ene ord:

"Farvel."

Døren blev lukket efter dem. Nantas stod sønderknust ene tilbage og stirrede omkring sig som en vanvittig. Da Germain kom ind og lagde et brev på bordet, greb han det instinktivt og løb det igennem. Dette brev, der helt og holdent var skrevet med kejserens egen hånd, kaldte ham til Finansministeriet i de mest smigrende udtryk. Han kunne næppe forstå det. Opfyldelsen af hans ærgerrige drømme rørte ham ikke mere. Guldets raslen i kasserne var tiltaget; det var den tid på dagen, huset Nantas satte en hel verden i bevægelse. Og der stod han under dette vældige røre, der var hans værk, på sin magts tinde, idiotisk stirrende på kejserens håndskrift, og udbrød i en barnlig klage, en klage, der var en fornægtelse af hele hans liv:

"Jeg er ikke lykkelig ... Jeg er ikke lykkelig."

Han græd med hovedet på bordet, og hans hede tårer udslettede skriften i det brev, der udnævnte ham til minister.

4

I halvandet år havde Nantas været finansminister, han syntes at bedøve sig selv ved et overmenneskeligt arbejde. Dagen efter den voldsomme scene, der var foregået i hans værelse, havde han haft en samtale med baron Danvilliers; og efter sin faders råd havde Flavie samtykket i at vende tilbage til det ægteskabelige hjem. Men udenfor den komedie ægtefolkene måtte spille for verdens øjne, sagde de aldrig et ord til hinanden. Nantas havde besluttet, at han ikke ville forlade palæet. Om aftenen tog han sine sekretærer med sig og ekspederede sagerne hjemme.

Det var på den tid i hans liv, at han udførte de største ting: En indre stemme indgav ham store og frugtbringende tanker. Beundrende og deltagende røster lød overalt på hans vej. Men han var ufølsom for enhver ros. Man kunne næsten tro, at han arbejdede uden håb om belønning og påtog sig alt alene i den hensigt at forsøge det umulige. For hvert trin, han steg, udspurgte han Flavies ansigt. Havde han endelig rørt hende? Tilgav hun ham hans fordums lavhed for ikke mere at se andet end udviklingen af hans intelligens? Men han opdagede ingen sindsbevægelse i denne kvindes stumme åsyn, og når han vendte tilbage til sit arbejde sagde han til sig selv: "Jeg er ikke nået højt nok for hende, jeg må stige højere, stadig højere!" Han var fast bestemt på at tage lykken med storm, som da han erobrede sin formue. Hele hans tro til hans egen styrke var vendt tilbage, han indrømmede ikke, at der gaves nogen anden løftestang i denne verden; for det er viljen, der har frembragt menneskeslægten. Når han undertiden fik et anfald af modløshed, lukkede han sig inde, for at ingen skulle se hans

skrøbelighed. Man kunne kun gætte sig til hans kampe af hans hule, af mørke ringe omgivne øjne, der glødede af en stærk indre flamme.

Han fortæredes nu af skinsyge. Det var en straf, at det ikke kunne lykkes ham at vinde Flavies kærlighed; men raseriet gjorde ham fortvivlet, når han tænkte på, at hun kunne hengive sig til en anden. For at sikre sin frihed var hun i stand til at træde i forbindelse med hr. des Fondettes. Han lod som om han ikke tænkte på hende, mens han i virkeligheden var nær ved at dø af ængstelse over hendes mindste fraværelse. Hvis han ikke havde været bange for at gøre sig latterlig, havde han selv fulgt efter hende på gaderne. Da var det, at han ønskede en person i hendes nærhed, hvis hengivenhed han kunne tilkøbe sig.

Frøken Chuin var blevet i huset. Baronen havde vænnet sig til hende, og for resten vidste hun alt for meget, til at man kunne skille sig af med hende. Et øjeblik havde den gamle pige haft den plan at trække sig tilbage med de tyve tusind francs, Nantas havde betalt hende dagen efter sit bryllup. Men formodentlig havde hun sagt sig selv, at der i huset endnu ville blive rørte vande at fiske i. Hun ventede derfor en ny lejlighed, da hun havde beregnet, at hun endnu manglede en snes tusind francs for at kunne købe sagførerens hus i hendes hjemstavn Roinville, som i hendes ungdom havde været genstand for hendes beundring.

Nantas behøvede ikke at genere sig for den gamle pige, hvis andægtige miner ikke mere kunne narre ham. Men den morgen, han lod hende komme ned i hans værelse og uden omsvøb foreslog hende at våge over hans hustrus mindste

skridt og gøre ham bekendt med sine opdagelser, lod hun, som om hun blev oprørt, og spurgte ham, hvad han anså hende for.

"Hør nu, frøken," sagde han utålmodigt, "jeg har travlt, og man venter på mig. Lad os fatte os i korthed."

Men hun ville intet høre, når det ikke kom frem i en passende form. Det var hendes mening, at slige anliggender ikke var hæslige i og for sig, men at de blev det eller ophørte at være det, alt efter den måde de blev fremstillet på.

"Det gælder om at gøre en god handling, frøken," vedblev han. "Jeg er bange for, at min kone skjuler en sorg for mig. Jeg har i de sidste uger lagt mærke til, at hun er bedrøvet, og jeg har tænkt, at De ville kunne skaffe mig oplysninger."

"De kan stole på mig," sagde hun med et udbrud af moderlig følelse. "Jeg elsker fruen, og jeg vil gøre alt for hendes og Deres æres skyld ... Fra i morgen vil jeg våge over hende."

Han lovede hende, at han ville belønne hende for den udviste tjeneste. Først gjorde hun sig vred, men så var hun snild nok til at nøde ham til at sætte en bestemt sum: han skulle give hende ti tusind francs, når hun skaffede ham et sikkert bevis for fruens gode eller slette opførsel. Efterhånden var det lykkedes dem at præcisere sagen.

Fra nu af plagede Nantas ikke sig selv så meget. Tre måneder forløb, og han var beskæftiget med et vidtløftigt arbejde, forslaget til finansloven. Efter aftale med kejseren havde han indført betydelige ændringer i det finansielle system. Han vidste, at han ville blive heftigt angrebet i Kammeret, og han måtte tilvejebringe og ordne en mængde dokumenter. Ofte vågede han hele nætter. Det bedøvede ham og gjorde ham tålmodig.

Når Nantas så frøken Chuin, udspurgte han hende meget kort. Vidste hun noget? Havde fruen aflagt mange besøg? Havde hun navnlig været i visse familier? Frøken Chuin førte en detaljeret dagbog. Men hun havde endnu kun samlet ubetydelige begivenheder. Nantas følte sig roligere, mens den gamle undertiden blinkede med øjnene og gentog, at hun måske snart ville have noget nyt at fortælle.

Sandheden var, at frøken Chuin havde tænkt meget over sagen. Ti tusind francs var hende ikke nok, hun behøvede tyve tusind for at købe sagførerens hus. Hun tænkte først på at sælge sig til konen efter at have solgt sig til manden. Men hun kendte fruen, hun var bange for at blive vist døren ved det første ord. Allerede længe før denne forretning var blevet hende overdraget, havde hun spioneret for egen regning, vel vidende, at herskabets laster kan være til fordel for tjenestefolkene; men hun var strandet på en dyd, som var så meget stærkere, som den var grundlagt på stolthed. Siden sit fejltrin følte Flavie had til alle mænd. Frøken Chuin var også nær ved at opgive ævred, indtil hun en dag mødte hr. des Fondettes. Han udspurgte hende så ivrigt om sin fordums elskerinde, at hun straks forstod, at han endnu var rasende forelsket i hende og levede i mindet om det øjeblik, han havde holdt hende i sine arme. Hendes plan var straks lagt: at tjene både manden og elskeren, det var et genialt indfald. Det var netop et belejligt øjeblik.

Hr. des Fondettes, der var blevet afvist og intet håb havde for fremtiden, ville have givet hele sin formue for endnu en gang at besidde den kvinde, der tidligere havde tilhørt ham. Det var ham, der først følte sig for hos frøken Chuin. Han traf atter sammen med hende, spillede den følsomme og forsikrede, at

han ville tage livet af sig selv, hvis hun ikke hjalp ham. Efter otte dages forløb, efter mange skrupler og omsvøb var sagen i orden: han skulle give hende ti tusinde francs, og hun skulle skjule ham i Flavies værelse.

Om morgenen opsøgte frøken Chuin Nantas.

"Har De fået noget at vide?" spurgte han og blegnede.

Men hun udtalte sig i begyndelsen kun ubestemt. Fruen havde ganske sikkert en kærlighedsforbindelse, ja havde endog stævnemøder.

"Til sagen, til sagen!" råbte han, rasende af utålmodighed.

Endelig nævnede hun hr. des Fondettes.

"I aften vil han være i fruens værelse."

"Det er godt, tak," stammede Nantas.

Han afskedigede hende med en håndbevægelse, han var bange for at vise sig svag i hendes påsyn. Denne pludselige bortvisning forbavsede og glædede hende; for hun havde ventet et langt forhør, og endog forud overvejet sine svar for ikke at komme til at fortale sig. Hun gjorde et dybt kniks og trak sig tilbage med et bedrøvet og medfølende ansigt.

Nantas havde rejst sig op. Så snart han blev alene, talte han ganske højt.

"I aften ... i hendes værelse."

Han førte sine hænder til hovedet, som om han havde hørt det knage i det. Dette stævnemøde under det ægteskabelige tag forekom ham som en uhørt frækhed. Han kunne ikke lade sig således forhåne. Han knyttede næverne og tænkte i sit raseri på mord. Men først måtte han være færdig med et arbejde. Tre gange satte han sig ned ved sit skrivebord, tre gange for han atter op, som om noget bagved ham drev ham frem, en trang til

straks at gå til sin hustru og behandle hende som en skøge. Endelig overvandt han sig selv, han tog atter fat på arbejdet, idet han svor, at han ville myrde dem om aftenen. Det var den største sejr, han nogensinde havde vundet over sig selv.

Om eftermiddagen forelagde Nantas kejseren det endelige forslag til finansloven. Da denne gjorde nogle bemærkninger, forhandlede han dem med fuldstændig klarhed. Men han havde måttet love at forandre en hel del af sit arbejde. Forslaget skulle fremsættes den næste dag.

"Jeg skal gøre det færdig i nat, Deres Majestæt," sagde han.

På hjemvejen tænkte han: "Jeg vil dræbe dem ved midnat, og så vil jeg have tiden til morgenstunden for at gøre dette arbejde færdigt."

Om aftenen ved bordet talte baron Danvilliers netop om finanslovforslaget, der havde vakt stor opsigt. Han bifaldt ikke alle sine svigersøns ideer i finansielle spørgsmål. Men han fandt dem mærkelige og storartede. Mens Nantas svarede baronen, bildte han sig flere gange ind at gribe sin hustru i at se på ham. Nu betragtede hun ham ofte således. Hendes blik var ikke bevæget, hun lyttede simpelt hen til ham og syntes at bestræbe sig for at læse i hans ansigt. Nantas antog, at hun var bange for, at hun var blevet røbet. Han anstrengte sig for at se frimodig og ubekymret ud: han talte meget og overbeviste til sidst sin svigerfader, der gav efter for hans fortrinlige indsigt. Flavie betragtede ham stadig; og en næsten umærkelig blødhed gik et øjeblik over hendes ansigt.

Nantas arbejdede i sit værelse lige til midnat. Han var lidt efter lidt blevet ivrig, så at der intet andet var til for ham i verden, end denne finansielle maskine, som han langsomt

havde sat sammen hjul for hjul, kæmpende mod alle slags hindringer. Da uret slog tolv, løftede han uvilkårligt hovedet i vejret, den dybeste stilhed herskede i palæet. Pludselig mindedes han, at ægteskabsbruddet var til stede i dette mørke og denne stilhed. Men det faldt ham besværligt at forlade sin stol; uvillig lagde han pennen fra sig og gjorde nogle skridt som for at adlyde en tidligere vilje, som han ikke mere fandt igen. Så farvede en brændende hede hans ansigt, hans øjne glødede, og han gik op til sin hustrus lejlighed.

Flavie havde sendt sin kammerjomfru tidligt bort den aften. Hun ville være alene. Hun blev lige til midnat i den lille stue, der lå foran hendes soveværelse. Udstrakt på en chaiselong havde hun grebet en bog, men hvert øjeblik faldt bogen ud af hånden på hende; og hun hensank i drømme og stirrede frem for sig. Hendes ansigt havde et blidere præg, og et svagt smil spillede af og til om hendes læber.

Pludselig fo'r hun op. Der blev banket på døren.

"Hvem er det?"

"Luk op," svarede Nantas.

Det var en så stor overraskelse for hende, at hun instinktivt lukkede op. Således var hendes mand aldrig før kommet til hende. Han trådte oprørt ind; på vejen op ad trappen var han blevet mere og mere rasende. Frøken Chuin havde passet ham op og hvisket ham i øret, at hr. des Fondettes havde været der i to timer. Han viste derfor heller ingen skånsel.

"Der er en mand skjult i Deres værelse," sagde han.

Flavie svarede ikke straks, så langt borte var hendes tanker. Endelig forstod hun, hvad der var tale om.

"Er De fra forstanden," hviskede hun.

Men uden at standse for at forklare sig nærmere, gik han lige hen mod sovekammeret. Med et spring stillede hun sig foran døren og råbte:

"De kommer ikke ind. – Jeg er her hjemme hos mig selv, og jeg forbyder Dem at gå ind."

Skælvende bevogtede hun døren. Et øjeblik stod de ubevægelige uden at tale og stirrede hinanden i øjnene. Han stod med fremstrakt hals og hænder, beredt til at styrte sig over hende for at komme forbi.

"Gå væk," hviskede Nantas med hæs røst. "Jeg er stærkere end De, jeg skal nok komme ind."

Som en afsindig gentog han:

"Der er en mand derinde, der er en mand ..."

Flavie nedlod sig ikke en gang til en benægtelse, men trak på skuldrene. Da han igen gjorde et skridt fremad, sagde hun:

"Nå! sæt, at der virkelig er en mand, hvad vedkommer det så Dem? Er jeg ikke fri?"

Han veg tilbage for dette ord, der piskede ham som et slag i ansigtet. Hun var virkelig fri. Han gøs af kulde, han følte klart, at hun var den overlegne, og at han spillede et sygt og uforstandigt barns rolle. Han overholdt ikke overenskomsten, hans tåbelige lidenskab fik ham til at bryde den. Hvorfor var han ikke blevet ved at arbejde i sit værelse? Blodet veg bort fra hans kinder, en ubeskrivelig lidelse fik hans ansigt til at blegne. Da Flavie bemærkede hans oprørte tilstand, gik hun bort fra døren, og hendes øjne fik et blidere udtryk.

"Kom," sagde hun ligefremt.

Hun gik selv ind i sovekammeret med en lampe i hånden, mens Nantas blev stående på dørtrinnet. Med en bevægelse

havde han tilkendegivet, at det ikke behøvedes, at han ikke ville se. Men nu forlangte hun det. Da hun kom hen foran sengen, løftede hun omhænget op, og hr. des Fondettes kom til syne, skjult bagved. Det var en sådan overraskelse for hende, at den aftvang hende et forfærdet skrig.

"Det er sandt," stammede hun forstyrret, "det er sandt, den mand er her ... Jeg vidste det ikke, o, på min ære, jeg vidste det ikke, det sværger jeg Dem til!"

Så tvang hun med sin kraftige vilje sig selv til at blive roligere, hun syntes at beklage den første bevægelse, som havde drevet hende til at sætte sig til modværge ...

"De havde ret, og jeg beder Dem om forladelse," sagde hun til Nantas, idet hun bestræbte sig for atter at tale koldt og roligt.

Imidlertid følte hr. des Fondettes, at han blev latterlig. Han så overordentlig flov ud og ville have givet meget til, at ægtemanden var blevet hidsig. Men Nantas tav. Han var kun blevet meget bleg. Da han atter vendte sit blik fra des Fondettes til Flavie, bukkede han dybt for hende og sagde:

"Undskyld mig, frue, De er fri."

Han vendte hende ryggen og gik sin vej. Der var ligesom gået noget i stykker i ham; kun hans muskler arbejdede endnu. Da han atter nåede sit værelse, gik han lige hen til en skuffe, hvor han havde gemt en revolver. Efter at have undersøgt dette våben, sagde han ganske højt, som for at påtage sig en udtrykkelig forpligtelse overfor sig selv:

"Nu er det nok. Nu vil jeg skyde mig."

Han skruede lampen op igen, satte sig foran sin pult og gav sig rolig i færd med sit arbejde. Uden at betænke sig, fortsatte han i den dybe stilhed den begyndte sætning. Et efter et

samledes arkene ovenpå hinanden. Et par timer efter, da Flavie, efter at have jaget hr. des Fondettes på døren, kom ned på bare fødder for at lytte ved hans dør, hørte hun kun pennens raslen på papiret. Hun bukkede sig ned og lagde øjet til nøglehullet. Nantas skrev stadig med den samme ro, hans ansigt udtrykte den fred og tilfredsstillelse, arbejdet giver, mens en stråle fra lampen faldt på løbet af den revolver, der lå ved siden af ham.

5

Det hus, der stødte op til palæets have var nu Nantas' ejendom, han havde købt det af sin svigerfader. Han forbød at leje det lille kvistkammer ud, hvor han i to måneder efter sin ankomst til Paris havde kæmpet med nød og elendighed. Efter at være blevet rig havde han gentagne gange følt trang til at gå derop og lukke sig inde der i et par timer. Der hvor han havde lidt, ville han også nyde sin triumf. Når han mødte vanskeligheder holdt han af at overtænke dem der, at fatte alle store beslutninger i livet der. Der blev han igen den samme, som han havde været i gamle dage. Da han nu betragtede et selvmord som en nødvendighed, havde han derfor også besluttet at dø på dette tagkammer.

Først klokken otte om morgenen var Nantas færdig med sit arbejde. Da han blev bange for at blive sløv og søvnig af træthed, vaskede han sig med koldt vand. Så lod han flere betjente kalde, den ene efter den anden, for at give dem ordrer. Da hans sekretær var kommet, havde han en længere samtale med ham: sekretæren skulle straks bringe finansforslaget til Tuilerierne og give de nødvendige oplysninger, såfremt kejseren måtte fremsætte nye indvendinger. Nu troede Nantas

at have gjort nok. Alt var i orden, han ville ikke forlade verden som en fallent. Endelig tilhørte han sig selv, han kunne tage beslutning over sig selv uden at blive beskyldt for egennytte og fejhed.

Klokken slog ni. Det var på tide. Men førend han med revolveren kunne forlade sit værelse, måtte han endnu tømme en bitter skål. Frøken Chuin mødte for at hæve de hende lovede ti tusinde francs. Han betalte hende, og måtte finde sig i hendes fortrolighed. Hun viste sig moderlig og behandlede ham næsten som en elev, hun havde fornøjelse af. Hvis han nu havde vaklet, ville denne nedværdigende medskyld have bestemt ham til selvmord. Han gik hurtigt op på tagkammeret, og lod i sit hastværk nøglen sidde i døren.

Der var intet forandret. Tapetet var lige så laset som forhen, sengen, bordet og stolen stod der endnu med deres lugt af forgemt fattigdom. Han indåndede et øjeblik denne luft, der mindede ham om de fordums kampe. Derpå nærmede han sig vinduet, og betragtede den kendte udsigt over Paris, palæets have, Seinen, kajerne, en stump af den højre bred, hvor husene hævede sig over hinanden og smeltede sammen indtil Père-Lachaise i det fjerne.

Revolveren lå tæt ved ham på bordet. Nu havde han ikke mere hast, han var sikker på, at ingen kunne komme, at han kunne skyde sig, når det behagede ham. Han tænkte på, at han nu stod på det samme punkt som forhen, på det gamle sted med den samme beslutning om selvmord. Allerede en aften før havde han på dette sted villet knuse sit hoved; den gang var han alt for fattig til at købe en pistol, han havde kun gadens brosten, men døden var dog enden i begge tilfælde. Altså var døden det

eneste i hele tilværelsen, man ikke blev skuffet af, den var altid sikker og altid parat. Kun den kendte han som pålidelig, han kunne lede så meget han ville, alt andet var styrtet sammen over hans hoved, kun den vedblev at være en vished for ham. Og han følte sorg over, at have levet ti år for længe. Det syn på livet, som han havde erhvervet ved at opnå formue og magt forekom ham barnagtigt. Hvad hjalp denne viljekraft, denne styrke, eftersom styrken dog åbenbart ikke formåede alt? En lidenskab havde været nok til at ødelægge ham; han havde givet sig til at elske Flavie som en vanvittig, og den bygning, han havde opført, bragede og styrtede sammen som et korthus, et barn puster omkuld. Livet var meningsløst; de mest overlegne ånder endte på samme vis som dumrianerne.

Nantas havde taget revolveren og begyndte langsomt at lade den. Endnu en tanke gjorde ham blød i dette yderste øjeblik. Hvilke store ting ville han ikke have udrettet, hvis Flavie havde forstået ham! Den dag hun ville have kastet sig om hans hals og sagt: "Jeg elsker dig!" den dag ville han have fået en løftestang, hvormed han kunne sætte verden i bevægelse. Og hans sidste tanke var en yderlig foragt for styrken, siden denne styrke, der burde kunne skænke ham alt, ikke kunne skænke ham Flavie.

Han hævede pistolen. Det var en prægtig morgenstund. Gennem det åbentstående vindue kastede solen et skær af ungdom over kvistkammeret. Kæmpestaden Paris begyndte sit dagværk. Nantas satte løbet mod sin tinding.

Men pludselig blev døren revet op og Flavie trådte ind. Hun slog pistolen til side, så kuglen borede sig ind i loftet. Hun var så forpustet, så forstyrret, at hun ikke kunne tale. Endelig fandt hun, idet hun for første gang tiltalte Nantas med Du, det ord,

han ventede, det eneste ord, som kunne bestemme ham til at leve.

"Jeg elsker dig!" råbte hun hulkende om hans hals. Endelig havde hun aftvunget sin stolthed denne tilståelse: "Jeg elsker dig, fordi du er stærk!"

Olivier Becailles død

1

Det var en lørdag morgen kl. 6, at jeg døde efter tre dages sygeleje. Min stakkels hustru stod just i begreb med at søge eller noget linned til mig i min kuffert. Da hun vendte sig om og så mig liggende stift udstrakt, med åbne øjne og uden at røre mig, løb hun hen til mig i den tro, at det kun var en besvimelse, rørte ved mig og bøjede sig ned over mig. Kun et øjeblik stod hun således, men så greb pludselig skrækken hende, og ude af sig selv stammede hun, idet hun brast i tårer:

"Min Gud, min Gud, han er død!"

Jeg hørte alt; men de svage lyde syntes at komme meget langt borte fra.

Kun mit venstre øje var endnu i stand til svagt at skimte lyset, et hvidligt, dæmpet lys, hvori genstandene tabte sig. Det højre øje havde fuldstændig tabt sin sekraft. Hele mit væsen var lammet, ligesom tilintetgjort. Min vilje, ikke en muskelfiber adlød mig mere.

Og dog! I denne tilintetgørelsestilstand vedblev min tanke, om end kun langsomt og dovent, at arbejde med fuldkommen klarhed, mens mine lemmer var som døde.

Min stakkels Marguerite, der var faldet på knæ ved siden af min seng, gentog med hjerteskærende stemme:

"Min Gud, min Gud, han er død!"

Død? Var det da virkelig døden, denne ejendommelige tilstand af følelsesløshed, hvor kødet var lammet, men hvor

tanken uafbrudt arbejdede? Var det da blot sjælen, der tøvede med at forlade legemet?

Fra min barndom havde jeg gentagne gange lidt af nervøse anfald. To gange, mens jeg endnu var ganske ung, havde jeg været nær ved at bukke under for heftige febertilfælde. Siden den tid havde man vænnet sig til at se mig sygelig og svag.

Det var mig selv, der havde forbudt Marguerite at søge en læge den morgen, vi ankom til Paris og var taget ind i det lille hotel, hvor vi nu befandt os.

Lidt hvile, mente jeg, ville være tilstrækkeligt, det var kun rejsens besværligheder, der var årsag til mit ildebefindende.

Imidlertid følte jeg mig ikke desto mindre grebet af en uforklarlig angst.

Temmelig pludseligt havde vi forladt vor lille provins, meget fattige, næppe medbringende så meget, at vi kunne afvente udbetalingen af min gage for den første måned, jeg skulle arbejde på et af kommunens kontorer, hvor jeg havde været så heldig straks at få plads.

Til vort uheld skulle så endog dette støde til.

Men – var det da også virkelig døden, der havde bemægtiget sig mig?

Jeg havde tænkt mig den som en meget mørkere nat, en meget mere trykkende stilhed. Da jeg var svag, og man som følge deraf behandlede mig med megen varsomhed, tænkte jeg stadig, at jeg ikke skulle leve længe, og at jeg tidligt skulle begraves. Denne tanke indgød mig en ubeskrivelig rædsel, så meget mere som den dag og nat forfulgte mig. Efterhånden som jeg voksede til, blev den til en fiks idé hos mig.

Imidlertid troede jeg dog undertiden efter nogle dages overvejelse, at jeg havde overvundet min frygt.

Nuvel! Du skal dø, og dermed er det forbi! Vi skal jo dog alle dø en gang.

Jeg bragte det til tider endogså så vidt, at jeg blev munter ved således at se døden lige i ansigtet. Men så med ét gennemisnedes jeg af en klam gysen, der atter hensatte mig i min tidligere rædselstilstand. Det var da, ligesom en kæmpestærk hånd holdt mig svævende over et bundløst svælg.

Det var tanken om den kolde jord, der betog mig og bortjog alle mine ræsonnementer. Hvor mange gange er jeg ikke sprunget op om natten uden at kunne gøre mig klart, hvad det var, der i drømme var foregået med mig, og med foldede hænder havde jeg fyldt med angst råbt:

"Min Gud, min Gud, jeg skal jo dø!"

En ubeskrivelig angst sammensnørede mit bryst; døden forekom mig endnu rædselsfuldere i vågen tilstand. Med møje sov jeg så atter ind, jeg ligesom frygtede søvnen, så meget syntes jeg, den lignede døden.

Tænk om jeg skulle sove bestandig, tænk om jeg lukkede øjnene for aldrig mere at åbne dem!

Jeg ved ikke, om andre har gennemgået lignende pinsler. Mit liv har de ødelagt. Bestandig har døden stillet sig imellem mig og alt det, jeg har elsket. Jeg kommer herved til at mindes de lykkeligste øjeblikke, jeg har tilbragt sammen med Marguerite.

Altid i de første måneder af vort ægteskab, når hun om natten sov ved min side, når jeg tænkte på hende og i tankerne lagde planer for vor fremtid, stillede den skæbnesvangre tanke om en adskillelse sig i vejen, ødelagde min glæde og nedbrød

mit håb. Måske skulle vi skilles i morgen, måske allerede om en time. En uendelig modløshed greb mig, og jeg udbrød uvilkårligt:

"Til hvad nytter dog den lykke at være sammen, når den alligevel skal ødelægges ved et så voldsomt brud?"

Når disse tanker kom over mig, kunne jeg dog næsten ligesom fryde mig i sorgen.

- Hvem skulle dø først, hun eller jeg?

Begge muligheder bragte mig til at græde ved tanken om vort ødelagte liv.

I de lykkeligste perioder af mit liv kunne jeg således til forundring for alle pludselig gribes af en dyb melankoli. Man forbavsedes over at se mig bedrøvet, når et eller andet glædeligt hændte mig.

Det var tanken om min tilintetgørelse, der havde blandet sig i min glæde.

Det frygtelige: "Til hvad nytter det dog" genlød bestandig i mine øren. Det værste ved en slig pinsel er dog det, at man lider den hemmeligt, man vover ikke at betro den til nogen. Ofte hænder det vist, at mand og hustru side om side gribes af den samme rædsel, når lyset slukkes, og dog siger ingen af dem et ord om det, for man taler nødig om døden. Man frygter den så meget, at man ikke tør nævne den, man skjuler den, som man skjuler sit køn.

Alle disse tanker fo'r gennem mit hoved, mens Marguerite vedblev at græde.

Det gjorde mig smertelig ondt, at jeg ikke kunne stille hendes sorg ved at fortælle hende, at jeg ikke var død.

Dersom døden virkelig ikke var andet end denne bedøvelse af kødet, så havde jeg ikke haft så megen grund til at frygte den. Den var et velvære, en hvile, hvori enhver bekymring blev glemt.

Kun min hukommelse var blevet overordentlig skærpet.

Hele mit liv passerede revy for mig, ligesom et skuespil. Med nysgerrighed betragtede jeg det. Det var, som om en fjern, svag stemme fortalte mig mit levnedsløb. Først dukkede erindringen om en hyggelig afkrog i nærheden af Guérande på vejen til Piriac op.

Jeg så den bugtede vej, hvis sider var beklædt med en lille fyrreskov. Syv år gammel kom jeg der ud med min fader for at spise pandekager hos Marguerites forældre, nogle gamle saltsydere, der møjsommeligt kæmpede for føden ved at arbejde i et nærliggende saltværk.

Derpå erindrede jeg mig kollegiet i Nantes, hvor jeg var vokset op, indespærret mellem dets høje mure, stadig længselsfuld efter Guérandes åbne horisont, de saltholdige moser, der strakte sig, så langt øjet kunne nå, ved foden af byen og det umådelige hav under den rene, klare himmel.

Ved denne periode af mit liv standsede mine tanker lidt. Der var et mørkt punkt. Min fader døde, og jeg fik en plads på byens hospital. Et ensformigt, glædeløst liv begyndte nu for mig, kun afbrudt ved mine søndagsbesøg i det gamle hus ved Piriac-vejen.

Desværre gik det kun dag for dag dårligere der ude. Saltværkerne indbragte næsten intet, og hele egnen led hårdt under det. Marguerite var den gang kun et barn. Hun elskede mig, fordi jeg kørte hende i trillebør, men senere, den morgen, jeg forlangte hende til ægte, forstod jeg på hendes forskrækkede

mine, at hun fandt mig frastødende. Forældrene sagde straks ja, for derved blev de jo hende kvit, og Marguerite, lydig datter som hun var, sagde ikke nej.

Efterhånden som hun vænnede sig til den tanke, at hun skulle være min hustru, syntes hun at være mindre og mindre ked af det.

Af bryllupsdagen mindes jeg blandt andet, at Marguerite straks ved vor hjemkomst blev nødt til at vise sig i skørt, da hendes kjole på grund af et heftigt regnvejr var blevet ganske gennemblødt.

I nogen tid levede vi der nede, indtil jeg en dag ved min hjemkomst fandt Marguerite badet i tårer.

Hun kedede sig, hun ville rejse.

Jeg havde kun nogle få spareskillinger, som jeg sou for sou havde lagt til side, og som jeg i seks måneder med møje havde tjent ved ekstraarbejde.

Ved hjælp af disse og en god ven, der havde forskaffet mig den omtalte plads i Paris, rejste jeg med det stakkels barn, for at hun ikke mere skulle græde.

På vejen til Paris var hun ude af sig selv af glæde; da natten kom, tog jeg hende op på mit skød, for at hun skulle sidde behageligere end på de hårde træbænke, og hun sov uafbrudt i mine arme.

Det er alt, hvad der er at fortælle om min fortid.

Nu lå jeg som død på det dårlige leje, et mindre hotel i Paris byder, mens min elskede hustru grædende knælede ved min side. Skønt det svage lys, mit venstre øje hidtil havde skimtet, mere og mere svandt bort, erindrede jeg dog ganske tydeligt værelsets udseende.

Til venstre for mig stod kommoden, til højre var der en kamin, på hvilken et ur uden pendul og med viserne pegende på kl. 2 havde plads. Vinduet vendte ud til Rue Dauphine, der lå skummel og trist. Da vi havde fremskyndet vor rejse, ventede man mig ikke på kontoret før mandag. Lige siden jeg havde været nødsaget til at holde sengen, havde en uhyggelig følelse ved fangenskabet i dette skumle værelse, som tilfældet havde ført os ind i, grebet mig, og jeg følte mig endnu fortumlet af rejsens anstrengelser og støjen fra gaden.

Min hustru havde behandlet mig med en rørende omhu. Fra tid til anden gik hun hen til vinduet og kiggede nysgerrigt ud, men vendte straks atter bleg tilbage, forskrækket over dette larmende Paris, hvor ikke et menneske var hende bekendt.

Hvad skulle hun gribe til, hvis jeg ikke kom til mig selv igen? Hvad skulle hun blive til i denne umådelige by, alene som hun var, uvidende om alt og uden at have et menneske at støtte sig til.

Angst havde hun grebet min ene hånd, som hang livløs ned, atter og atter kyssede, hun den og råbte næsten vanvittig af skræk:

"Olivier, svar mig, svar mig, kom dog til dig selv!" men da jeg stadig forblev liggende livløs, gentog hun:

"Min Gud, min Gud, han er død!"

Døden var altså ikke nogen fuldstændig tilintetgørelse, siden jeg både kunne høre og tænke.

Det var altså blot tanken om denne tilintetgørelse, der havde skræmt mig siden min barndom. Jeg erindrer tydeligt, hvorledes jeg undertiden kunne komme til at ryste af angst, når jeg så en fremtidig dato nævnt.

Min tanke var da straks, at jeg aldrig skulle opleve denne dag, en ubeskrivelig rædsel fyldte mig ved tanken om det kommende år, jeg ikke skulle lære at kende.

Var verden da ikke mig, og ville den ikke ophøre at være til, når jeg ikke længere eksisterede?

At kunne drømme om livet i døden havde altid været mit håb, men således kunne da døden umuligt være. Om et øjeblik ville jeg sikkert atter vågne.

- Ja! således ville det ske. Om et øjeblik ville jeg vågne, gribe Marguerite i mine arme og bortkysse hendes tårer. Hvilken glæde ville det ikke blive, hvor skulle vi elske hinanden, endnu mere end før. Jeg ville tage mig to dages frihed, og først så ville jeg gå på kontoret.

Et helt nyt liv skulle vi begynde, rigere og lykkeligere end hidtil. Marguerite behøvede slet ikke at være bedrøvet, jeg sov jo kun og manglede blot kræfter til at dreje hovedet for at smile til hende.

Men – ikke desto mindre gentog hun uafbrudt:

"Min Gud, min Gud, han er død!"

Jeg ville omfavne hende og ganske sagte, for ikke at forskrække hende, hviske hende i øret: "Du tager fejl, min elskede hustru. Jeg sover blot, du ser jo, at jeg lever og elsker dig."

2

Ved lyden af Marguerites jamren blev døren åbnet temmelig brutalt, og en stemme råbte:

"Men hvad er der dog i vejen, naboerske; atter et tilfælde, ikke sandt?"

Jeg genkendte stemmen. Det var madam Gabins. Madam Gabin var en ældre kone, der boede på samme etage som vi. Lige siden vor ankomst havde hun vist sig overordentlig opmærksom imod os, idet hun var rørt over vor stilling. Straks havde hun betroet os sin historie. Den var kun kort. Sidste vinter havde en ubarmhjertig ejer beslaglagt hendes møbler, og siden den tid havde hun boet med sin datter, sin lille pige på 10 år, i det samme hotel, hvor vi nu befandt os. Begge klippede de lampeskærme, ved hvilket arbejde de gennemsnitlig kunne fortjene to francs om dagen.

"Min Gud! det skulle da ikke være forbi?" spurgte hun nu, idet hun sænkede stemmen.

Jeg følte, at hun nærmede sig mig, betragtede mig forskende og rørte ved mig. Derpå sagde hun:

"Stakkels lille, stakkels lille!"

Tilintetgjort af smerte græd Marguerite som et barn. Madam Gabin løftede hende op og satte hende i den halte stol, der stod ved kaminen.

"Tag nu blot ikke sådan på vej; De ødelægger jo Dem selv derved. Fordi Deres mand er død, må De virkelig ikke være så fortvivlet, at De bliver syg. Rigtignok var jeg lige så fortvivlet, da jeg mistede salig Gabin; i tre samfulde dage spiste jeg ikke så meget som så, men hvad tror De, det hjalp? Tværtimod, det gjorde kun ondt værre. Vær nu dog for Guds skyld lidt fornuftig."

Lidt efter lidt syntes det, som om hun fik bragt lidt ro over Marguerite, der også næsten var udtømt af smerte. Fra tid til anden rystedes hun dog af en heftig krampegråd.

Under alt dette tog den gamle kone værelset i besiddelse med en næsten barsk myndighed.

"Bryd Dem blot om ingen ting," gentog hun hele tiden. "Dédé er netop nu ude i forretninger, og i øvrigt må man jo som naboer hjælpe hinanden. Hør, sig mig, er Deres kufferter helt pakket ud? Der er vel noget linned i kommoden?"

Jeg hørte hende åbne kommoden. Hun tog vistnok en serviet, som hun bredte ud over natbordet. Derpå strøg hun en svovlstik, hvilket fik mig til at formode, at hun ville tænde et af lysene på kaminen, for at det skulle fungere som ligkerte. Jeg fulgte enhver af hendes bevægelser i værelset, jeg gjorde mig regnskab for enhver af hendes handlinger.

"Den stakkels mand," mumlede hun uafbrudt. "Det var da godt, jeg hørte Dem råbe, min kære."

Pludselig forsvandt det svage lys, jeg hidtil havde skimtet med mit venstre øje.

Madam Gabin havde lukket mine øjne, formodede jeg, skønt jeg ikke havde følt berøringen af hendes fingre. Da dette stod klart for mig, fo'r en kold gysen gennem mig.

Døren åbnedes på ny. Dédé, madam Gabins lille pige, trådte ind og råbte med jublende stemme:

"Åh! mor, jeg tænkte nok, at du var her inde. Se, her er regnskabet, 3 francs og 4 sous. I dag har jeg haft heldet med mig. Jeg har solgt tyve dusin lampeskærme."

"Tys, tys, så hold dog mund!" gentog madam Gabin forgæves flere gange, men da den lille vedblev at pludre, pegede hun på sengen, hvor jeg lå.

Forskrækket standsede den lille og veg tilbage mod døren.

"Sover herren?" spurgte hun frygtsomt.

"Ja!" svarede madam Gabin; "gå du ned og leg." Barnet gik imidlertid ikke.

Hun betragtede mig uden tvivl forvirret med en anelse om, hvad der virkelig var på færde.

Pludselig må hun være blevet grebet af rædsel; for med ét styrtede hun ud, idet hun i farten væltede en stol.

"Åh, mor, han er død, han er død!"

Der herskede nu et øjeblik en dyb tavshed. Marguerite græd ikke mere. Madam Gabin rodede bestandig rundt i værelset, mumlende mellem tænderne:

"Børn ved dog også nu til dags al ting. Se nu for eksempel Dédé. Gud skal vide, at jeg opdrager hende både godt og strengt. Når hun skal besørge noget for mig i byen, udregner jeg tiden, hun kan bruge til det, i minutter for at være sikker på, at hun ikke føjter rundt på gaden. Men hvad hjælper det alt sammen, hun ved dog besked om alt; straks forstod hun, hvad der var i vejen med ham. Er det nu til at blive klog på? Hun har kun set en eneste død, nemlig hendes onkel Francois, og den gang var hun endda ikke mere end fire år. Jeg tror næsten ikke længere på, at der eksisterer børn."

Her standsede hun i sin monolog og sprang uden nogen overgang over til et andet emne.

"Hør, min kære, nu må man jo tænke på, hvad der skal gøres. Først og fremmest er der anmeldelsen til øvrigheden og dernæst alle enkelthederne ved begravelsen. De alene vil ikke være i stand til det hele, men jeg skal nok hjælpe Dem. Hvis De tillader, skal jeg se, om hr. Simoneau er hjemme."

Marguerite svarede ikke.

Som tavst vidne deltog jeg i disse forhandlinger, der forekom mig at blive ført langt borte. Et øjeblik forekom det mig, som svævede mit væsen rundt i værelset, mens en besynderlig uformelig masse forblev liggende ubevægelig på sengen. Jeg ønskede oprigtigt, at Marguerite ville afslå den tilbudte hjælp fra hr. Simoneau. Jeg havde set ham tre-fire gange under min kortvarige sygdom. Han beboede et tilstødende værelse og havde vist sig meget tjenstvillig. Madam Gabin havde fortalt os, at han kun befandt sig i Paris på gennemrejse for at ordne nogle anliggender efter sin for nylig i provinsen afdøde fader.

Det var en høj, velskabt mand, og tilmed meget smuk. Trods dette syntes jeg alligevel ikke om ham, hvilket måske for en del havde sin grund i, at han befandt, sig godt. Dagen før min død havde han været inde hos os, og det havde pint mig at se ham ved siden af Marguerite. Han havde betragtet hende meget ømt, mens hun smilende havde sagt til ham, at det var meget elskværdigt af ham at forhøre sig om mit befindende.

"Her er hr. Simoneau," sagde madam Gabin, der netop nu vendte tilbage.

Sagte åbnede han døren og trådte ind.

Så snart Marguerite så ham, brast hun på ny i tårer.

Tilstedeværelsen af denne ven, den eneste mand, hun kendte, vakte atter hendes smerte. Han forsøgte ikke at trøste hende. Jeg kunne ikke se ham. Men gennem det mørke, der omhyllede mig, forestillede jeg mig i tankerne hans ansigt. Jeg så ham ganske tydeligt for mig, forvirret og bedrøvet over at finde Marguerite i en så stor fortvivlelse. Og hun! hvor må hun ikke have set smuk ud med sit henrivende hår, der uordnet hang

ned, det fine, blege ansigt og de af feber brændende barnehænder.

"Jeg stiller mig fuldstændig til Deres rådighed, frue," sagde Simoneau sagte, "overlad De blot alt til mig."

Marguerite svarede ham kun ved afbrudte enstavelsesord. Beskedent trak den unge mand sig lidt tilbage, ledsaget af madam Gabin. Idet de gik forbi mig, hørte jeg ganske tydeligt, at de talte om pengesager. Sligt kostede altid en del, og hun var bange for, at den stakkels lille frue ikke ejede en sou. Han ønskede ikke, at man skulle ulejlige Marguerite med spørgsmål om dette, han ville selv gå til øvrigheden og ordne alt angående begravelsen.

Da det atter var blevet roligt, spurgte jeg mig selv, om dette mareridt skulle blive længe ved således. Jeg levede jo dog, siden jeg var i stand til at opfatte alt, hvad der gik for sig omkring mig. Jeg begyndte at tænke over min virkelige tilstand. Det måtte være et af de besynderlige anfald, jeg så ofte havde hørt tale om. Allerede som barn, på den tid, da jeg led så meget af nervøse sygdomme, havde jeg ofte henligget i flere timers dvale. Øjensynligt var det denne gang et lignende tilfælde, der gjorde mig stiv som en død og bedrog alle omkring mig. Hjertet ville sikkert atter begynde at slå, blodet ville atter flyde i mine årer og gengive mine muskler deres kraft, jeg ville atter vågne og trøste Marguerite. Ræsonnerende således hengav jeg mig med tålmodighed i min skæbne.

Time efter time forløb. Madam Gabin havde hentet frokost, men Marguerite vægrede sig ved at nyde noget som helst. I ro forløb eftermiddagen. Gennem det åbentstående vindue trængte støjen fra Rue Dauphine ind i værelset. Lyden af en let

klirren mod natbordets marmorplade lod mig formode, at man var i færd med at forny lyset. Endelig kom hr. Simoneau tilbage.

"Nå, blev det så ordnet?" spurgte madam Gabin sagte.

"Ja, alt er i orden," svarede han. "Begravelsen kan finde sted i morgen formiddag klokken elleve. De behøver ikke at bekymre Dem om noget og tal frem for alt ikke om disse sager, når den stakkels lille frue hører på det."

Trods dette pålæg sagde madam Gabin straks:

"De dødes læge er endnu ikke kommet."

Simoneau gik hen til Marguerite, satte sig ned hos hende og forsøgte at trøste hende.

Begravelsen kan finde sted i morgen formiddag klokken elleve, genlød det uophørligt for mig – men denne læge, de dødes læge, som madam Gabin kaldte ham, han måtte da øjeblikkelig kunne se, at jeg kun befandt mig i en letargisk tilstand.

Han ville sikkert straks foretage det nødvendige for at vække mig. Jeg ventede ham med en grænseløs utålmodighed.

Imidlertid forløb dagen, uden at han kom. For ikke at spilde tiden havde madam Gabin givet sig i færd med sine lampeskærme. Hun lod endogså, dog først efter at Marguerite havde tilladt det, Dédé komme ind, fordi, som hun sagde, hun ikke holdt af at lade børn være alene ret længe.

"Nå, kom nu ind," sagde hun, idet hun trak den lille med sig, "spil nu ikke dum, men vov blot på at se til den side, og du skal få med mig at bestille."

Hun forbød barnet at se på mig. Dédé må imidlertid alligevel af og til have kastet et stjålent øjekast hen på mig, for jeg hørte

jævnligt hendes moder slå hende over armen og rasende gentage:

"Vil du arbejde, ellers jager jeg dig ud, og så skal herren der komme i nat og tage dig."

Begge, både madam Gabin og datteren, havde sat sig til rette foran vort bord. Lyden af saksene, når de klippede lampeskærmene, hørte jeg ganske tydeligt. Det må vist have været en vanskelig form, de klippede, for det gik kun langsomt. For at bedøve min voksende angst gav jeg mig til at tælle deres bevægelser. Der hørtes ingen anden lyd i det lille værelse. Marguerite var vistnok overvældet af træthed faldet i søvn.

Simoneau rejste sig.

Den oprørende tanke, at han muligvis benyttede sig af hendes søvn til at berøre hendes dejlige hår med sine læber, pinte mig frygteligt. Jeg kendte slet ikke denne mand, men jeg følte, at han elskede min hustru. Et latterudbrud fra Dédé fuldstændiggjorde min ophidselse.

"Hvorfor lo du, dumrian?" spurgte hendes moder. "Nu kommer du straks på døren. Nå! svar mig, hvorfor lo du?"

Forvirret stammede barnet, at hun ikke havde leet, men kun hostet. Jeg forestillede mig imidlertid, at hun havde set hr. Simoneau bøje sig ned over Marguerite, og at hun havde fundet det latterligt.

Lampen var lige blevet tændt, da det bankede på døren.

"Nå, der har vi lægen," sagde madam Gabin.

Det var virkelig også lægen, der kom. Han undskyldte sig ikke engang, fordi han kom så sent. Da lampen kun svagt oplyste værelset, spurgte han:

"Er liget her?"

"Ja, hr. doktor," svarede Simoneau.

Skælvende havde Marguerite rejst sig. Madam Gabin havde sat Dédé uden for døren, fordi hun ikke ville have, at barnet skulle overvære ligsynet.

Hun søgte at trække min hustru hen til vinduet for at fri hende for at se på denne pinlige undersøgelse.

Lægen gik nu rask hen til mig. Jeg formodede, at han var træt og ville skynde sig. Havde han monstro rørt ved mig? Havde han lagt sin hånd på mit hjerte?

Jeg var ikke i stand til at afgøre det, men det forekom mig, som om han kun havde bøjet sig ned over mig med en ligegyldig mine.

"Ønsker De ikke lampen for bedre at kunne se?" spurgte Simoneau forekommende.

"Nej, tak! Det er ikke nødvendigt," svarede lægen roligt.

Hvorledes! Ikke nødvendigt! Dette menneske havde mit liv i sine hænder og fandt det unødvendigt at foretage en grundig undersøgelse! Men hvorledes så han dog på mig? Jeg var jo ikke død. Jeg ville råbe højt, at jeg ikke var død.

"Hvornår døde han?" spurgte lægen.

"I morges klokken seks," svarede Simoneau.

Et skrækkeligt raseri kom op i mig. Det var forfærdeligt ikke at kunne tale, ikke at kunne røre et lem, men tværtimod at føle sig som bastet.

Lægen tilføjede:

"Dette fugtige forårsvejr er ikke sundt, intet er så ødelæggende som disse første forårsdage."

Med disse ord fjernede han sig. Det var livet, han berøvede mig. Jeg var dødsdømt. Skrig, tårer og bebrejdelser kvalte mig

og sønderrev min strube, ud af hvilken end ikke det svageste åndepust formåede at trænge.

- Å! den elendige, som en forretningsmæssig vane havde gjort til en maskine, der kom til dødslejet uden anden tanke end den at opfylde en simpel formalitet.

Han vidste altså slet intet. Hele hans videnskab var altså kun en løgn, siden han ikke med et eneste øjekast var i stand til at skelne liv fra død. Og nu gik han.

"God nat, hr. doktor," sagde Simoneau.

Der blev et øjeblik dødstille. Lægen hilste vist på Marguerite, der nu atter fjernede sig fra vinduet, som madam Gabin lukkede.

Derpå forlod han værelset, og jeg fulgte hans skridt helt ned ad trappen.

Jeg var altså dødsdømt. Mit sidste håb svandt med denne mand. Hvis jeg ikke vågnede inden i morgen klokken elleve, ville jeg blive begravet levende. Denne tanke var så rædselsfuld, at jeg mistede bevidstheden om alt. hvad der foregik omkring mig. Fra nu af nåede ikke en lyd mit øre. Min sidste forestilling drejede sig om Marguerite.

Hun havde afslået at gå til ro i det tilstødende værelse og befandt sig nu halvt liggende i lænestolen med lukkede øjne, hvis vipper var vædet af tårer, mens Simoneau sad lige overfor hende, tavs tilbagetrukken i skyggen, og beundrede hendes smukke, blege ansigt.

3

Jeg kan ikke beskrive den dødsangst, jeg var i tidligt den følgende morgen. Det står endnu for mig som en skrækkelig

drøm, hvor mine tanker og følelser var så forvirrede, at jeg ikke var i stand til at finde rede i dem. Hvad der mest medvirkede til at gøre mine kvaler så grufulde, var det stadige håb om atter at vågne. Efterhånden som tiden for begravelsen nærmede sig, voksede frygten mere og mere.

Det var først hen ad daggry, at jeg på ny blev i stand til at føle menneskers og tings tilstedeværelse. Et hængsels knirken rev mig ud af mine drømmerier. Det var madam Gabin, der havde åbnet vinduet. Klokken måtte omtrent være blevet syv; for jeg hørte gadesælgernes råb, når de falbød deres varer.

I begyndelsen beroligede denne støj mig; det syntes mig umuligt, at man ville begrave mig midt i alt dette liv.

En erindring, der pludselig dukkede op for mig, gjorde også sit til at berolige mig. Jeg huskede nemlig engang at have set et lignende tilfælde som mit, da jeg var ansat på hospitalet i Guérande. En mand havde dér sovet uafbrudt i fire og tyve timer, og hans søvn havde været så dyb, at lægerne havde nølet med at udtale sig. Pludselig havde han rejst sig op og var straks i stand til at gå. Jeg havde jo nu allerede sovet i seks og tyve timer. Kunne jeg endda blot vågne ved titiden, så var det tidsnok. Jeg forsøgte at opdage, hvem der befandt sig i værelset, og hvad de tog sig for. Lille Dédé legede vistnok ude på trappeafsatsen, for gennem den åbentstående dør trængte lyden af barnelatter ind. Simoneau var sikkert ikke til stede; for ingen lyd lod formode hans nærværelse. Kun lyden af madam Gabins slæbende trin hørtes i værelset.

Endelig lød der stemmer.

"Kære lille, De gør virkelig forkert i ikke at ville drikke den, mens den er varm, det vil friske Dem op," sagde den gamle.

Det var til Marguerite, hun henvendte sig.

Den svage lyd af faldende dråber i retning af kaminen sagde mig, at madam Gabin var i færd med at lave kaffe.

"I min alder," vedblev hun, "duer det ikke at våge. Desuden er natten så frygtelig trist, når der er sket en ulykke i huset. Drik nu lidt kaffe, min kære, kun en dråbe."

På denne måde nødte hun en hel kop i Marguerite.

"Ikke sandt! Det varmer! De mangler virkelig kræfter til at stå dagen igennem med. Hvis De nu ville være rigtig fornuftig, så gik De ind i mit værelse og blev der ganske roligt, til det hele var forbi."

"Nej, jeg bliver her," svarede Marguerite bestemt.

Lyden af hendes stemme, som jeg ikke havde hørt siden den foregående dag, rørte mig. Den var meget forandret, den var ligesom brudt af smerte. Det var som en sidste trøst at føle hende så nær. Jeg vidste, at hun ikke forlod mig med øjnene, og at hun af hele sit hjerte begræd mig.

Tiden gik, minut efter minut svandt bort. Nu lød der en støj ved døren, som jeg ikke kendte. Det lød nærmest, som om et møbel blev flyttet og under flytningen stødte mod siderne af trappegangen, der var meget smal.

Pludselig forstod jeg, hvad der var på færde, især da Marguerite atter brast i tårer.

Det var ligkisten.

"De kommer for tidligt," sagde madam Gabin i en gnaven tone, "stil den der bagved sengen."

Hvad kunne klokken vel være? Måske allerede ni? Det var derfor, kisten var kommet. Jeg så den for mig i tankerne, ganske ny med sine næppe glathøvlede brædder.

Min Gud, skulle da alt virkelig være forbi? Ville man virkelig bære mig bort i den kasse, der stod ved mine fødder?

En stor glæde havde jeg dog endnu, nemlig tanken om, at Marguerite ville yde mig den sidste hjælp. Det var hende, der ville klæde mig både med en søsters og en hustrus ømhed.

Endnu en gang følte jeg mig i hendes arme, da hun iførte mig de forskellige klædningsstykker. Et øjeblik standsede hun, overvældet af bevægelse, sluttede mig tæt ind til sig og vædede mig med sine tårer. Jeg ville have gengældt hende hendes favntag og råbt til hende: "Jeg lever!" men jeg forblev som en ubevægelig masse liggende afmægtig i hendes arme.

"Nå! Kom dog til Dem selv, alt er jo forbi," sagde madam Gabin.

Marguerite svarede med en af gråd afbrudt stemme:

"Lad mig blot være, jeg vil give ham det bedste, vi ejer, med sig i graven."

Af hendes svar forstod jeg, at hun pyntede mig som til vort bryllup. Jeg var endnu i besiddelse af mine bryllupsklæder, som jeg havde tænkt at skulle benytte i Paris på store festdage.

Da Marguerite var færdig med at klæde mig på, faldt hun, overvældet af træthed, tilbage i stolen.

Pludselig hørte jeg Simoneaus stemme.

"Nu er de neden under," sagde han ganske sagte.

"Godt! Det var såmænd også på tide," svarede madam Gabin, idet hun ligeledes sænkede stemmen. "Sig til dem, at de skal komme her op, så vi kan blive færdige."

"Jeg frygter for den stakkels frues fortvivlelse."

Et øjeblik syntes den gamle at overveje, hvorpå hun sagde:

"Hør, hr. Simoneau, De må enten med det gode eller med magt få hende ind i mit værelse. Jeg vil ikke have, at hun bliver her. De gør hende kun en tjeneste dermed. Mens hun er der inde, skal det hele være gjort i et øjeblik."

Disse ord skar mig i hjertet. Jeg hørte den voldsomme kamp, der nu opstod, uden at jeg var i stand til at komme Marguerite til hjælp.

Simoneau havde nærmet sig hende, bønfaldende hende om at forlade værelset.

"Jeg beder Dem, kom dog med mig, spar Dem selv for en unødvendig pinsel."

"Nej, nej!" svarede min hustru, "jeg bliver, jeg vil blive her til det sidste øjeblik. Tænk dog på, at jeg ikke har andre end ham i hele verden, og når han ikke længere er her, så står jeg ganske ene."

Jeg hørte nu madam Gabin, der stod nær ved sengen, hviske i øret på den unge mand:

"Så gå dog, grib hende og bær hende bort."

Gik hr. Simoneau virkelig hen for at gribe Marguerite og føre hende bort på denne måde? Jeg hørte hende råbe om hjælp. Rasende, som jeg blev over dette, ville jeg springe op, men ak! lemmerne nægtede at gøre tjeneste, og jeg forblev liggende stiv og ubevægelig, ikke engang øjenlågene formåede jeg at løfte så meget, at jeg kunne se, hvad der gik for sig. Kampen varede længe, min hustru klamrede sig krampagtigt til møblerne, idet hun stadig råbte:

"Nåde, nåde! Så hav dog medlidenhed med mig, hr. Simoneau. Lad mig komme løs, jeg vil ikke herfra, jeg vil blive her."

Han må imidlertid have grebet hende i sine kraftige arme, for hun udstødte nu kun svage klagelyde. Hendes hulken tabte sig i det fjerne, idet han førte hende ud.

Jeg forestillede mig, hvorledes de så ud i dette øjeblik. Han stor og smukt bygget, bærende hende bort ved sit bryst, hun forgrædt, sønderknust og fuldstændig overgivende sig, for fremtiden følgende ham, hvor han end ville føre hende hen.

"For pokker! det kostede dog ikke så lidt anstrengelse," mumlede madam Gabin. "Nå, nu er pladsen fri, så nu skal det gå hurtigt."

Jeg havde ikke kunnet se Marguerite siden den foregående dag, men jeg havde dog stadig kunnet høre hende. Nu var også det forbi, man havde taget hende fra mig, en mand havde ranet hende, endog før jeg var kommet i graven, og han var nu sammen med hende bag en låset dør, alene om at trøste hende, ja, måske endog kærtegne hende.

Døren åbnede sig på ny, og tunge skridt hørtes i værelset.

"Nå, lad det nu ske i en fart, for at den lille ikke skal komme tilbage, før det er færdigt."

Det var madam Gabin, der talte med folk, jeg ikke kendte, og som kun svarede hende, med en brummen.

"De forstår, jeg er ikke nogen slægtning, kun slet og ret naboerske. Jeg spinder såmænd ikke silke ved denne historie. Det er af pure hjertensgodhed, jeg tager mig af deres sager, og det er just ikke så morsomt. Ja, ja! Jeg har virkelig tilbragt natten her, skønt her har været hundekoldt. Det er dumt af mig, det ved jeg, men af medlidenhed kunne jeg ikke lade være."

I dette øjeblik trak man ligkisten frem midt i værelset, og jeg forstod nu, hvad der skulle gå for sig. Der var ingen redning

mere, jeg var dødsdømt, for søvnen ville jo ikke høre op. Mine tanker tabte i klarhed, alt løb i et for mig, samtidig med, at en velgørende træthed, der næsten gjorde det til en behagelighed ikke at tænke på noget, indfandt sig.

"Nå, det må jeg sige, man har såmænd ikke sparet på træet," lød en af ligbærernes rustne stemmer.

"Så meget desto bedre," tilføjede den anden opmuntrende, "han får så i alt fald rigelig plads."

Jeg var ikke meget tung, hvilket måtte glæde dem, da de havde en lang trappe at bære mig ned ad. I det øjeblik, de greb mig ved skuldre og fødder, blev madam Gabin pludselig vred.

"Din pokkers tøs," råbte hun, "du skal da også have din næse i alt. Vent blot lidt, så skal jeg lære dig, hvad det vil sige at kigge igennem sprækkerne."

Det var Dédé, der havde åbnet døren på klem og kigget ind. Hun ville se på, at man lagde herren i kisten.

Jeg hørte nu to vældige klask, efterfulgt af nogle frygtelige skrig.

Da madam Gabin atter kom ind, underholdt hun sig med ligbærerne, der var beskæftigede med at lægge mig i kisten, om sin datter.

"Hun er ti år og har i grunden en god karakter; men hun er så frygtelig nysgerrig. Jeg slår hende ikke hver dag, kun når det er nødvendigt, for lystre skal hun."

"Åh! Pyt! Sådan er alle tøse i den alder. Er der et lig et sted, så kan man være sikker på at have tøsene om sig, hvorhen man så vender sig."

Jeg var blevet lagt så bekvemt, at jeg kunne have troet stadig at ligge i min seng, hvis ikke min venstre arm var blevet trykket

stærkt af kistens side.

Ganske som den ene havde ytret, lå jeg, takket være min spinkle person, temmelig mageligt.

"Vent lidt!" råbte madam Gabin, "jeg har lovet hans kone at lægge en pude under hans hoved."

På en temmelig brutal måde stoppede mændene, der lod til at have hastværk, puden under mit hoved.

Den ene søgte under stadige eder efter en hammer.

Han havde glemt den nedenfor og blev nødt til at gå ned og hente den.

Låget blev nu lagt på, og en gysen gennemfo'r mig, da to hammerslag slog det første søm i. Søm på søm blev med taktfaste hammerslag i en rivende hurtighed slået i låget. Man skulle have troet, det var folk, der med vanemæssig hurtighed tilsømmede en kasse varer.

Fra nu af nåede enhver lyd mig kun, som var den et fjernt ekko, og den fyrretræs kasse gav lydene klang, som kom de fra et harmonium.

De sidste ord, jeg hørte udtale i værelset i Rue Dauphine, var følgende af madam Gabin:

"Gå nu forsigtigt ned og pas på rækværket ved anden etage, det er ikke rigtig solidt."

Man bar mig altså bort. Jeg havde en følelse, som befandt jeg mig på et stærkt slingrende skib. For resten er mine erindringer fra dette tidspunkt kun meget svage. Jeg erindrer imidlertid, at den eneste beskæftigelse, der endnu optog mig, en beskæftigelse, der i øvrigt var temmelig håbløs, var at regne ud, gennem hvilke gader vi passerede. Jeg kendte ikke én gade i Paris, jeg vidste ikke engang nøjagtig vejen til de store

kirkegårde, hvis navne jeg lejlighedsvis havde hørt, men ikke desto mindre koncentrerede jeg alle mine tanker på at regne ud, om vi drejede til højre eller til venstre.

Ligvognens skumplen pinte mig frygteligt.

Uden at komme til noget resultat fulgte jeg vognens bevægelse, indtil den standsede. Jeg forstod da, at den nu var nået til sit første bestemmelsessted – kirken.

Da vognen atter satte sig i bevægelse, tabte jeg fuldstændig forståelsen af, hvilke steder vi passerede, når undtages, at klangen af klokker lod mig formode, at vi passerede en kirke, og lyden af vogne et befærdet strøg. Jeg befandt mig som en dødsdømt på retterstedet, der ventede på det dræbende hug, der aldrig syntes at ville komme.

Pludselig standsede vognen, og jeg blev løftet ud.

Al støj var ophørt, jeg havde følelsen af, at vi var på et ensomt sted i skyggen af store træer og med den dybe, umådelige himmel over os.

Uden tvivl fulgte nogle enkelte mig til graven, ejeren af hotellet, hr. Simoneau og nogle få andre, for af og til trængte lyden af hviskende stemmer ind til mig. Jeg hørte en salme blive sunget og en præst stamme noget latin. Derpå blev jeg båret til fods i nogle minutter, hvorpå jeg syntes, at man sænkede mig ned. Rebene peb, da de gned mod kistens sider, med en lyd som den, et basinstruments strenge giver, når de stryges.

Et frygteligt brag, næsten som var det et kanonskud, lød til venstre for mit hoved, endnu et ved fødderne og til sidst endnu et, stærkere end de andre, lige over mit underliv.

Det sidste var så voldsomt, at jeg troede, kisten skulle sprænges derved.

Ved det sidste brag besvimede jeg.

4

Hvor længe jeg forblev i denne tilstand, er mig umuligt at sige. En evighed og et sekund har den samme varighed for en bedøvet. Lidt efter lidt vendte, om end kun uklart, bevidstheden om at jeg endnu levede, tilbage. Jeg sov bestandig, alt imedens jeg drømte. Den drøm, jeg havde, var en gentagelse af en lignende, der tidligere ofte havde betaget mig, når jeg med åbne øjne havde hengivet mig til den ejendommelige fornøjelse i tankerne at udmale mig de grufuldeste katastrofer.

Jeg indbildte mig da, at min hustru ventede mig et eller andet sted, denne gang tror jeg, det var i Guérande, og at jeg var taget med toget for at møde hende.

Da toget passerede en tunnel lød der pludselig en frygtelig støj ledsaget af et bulder lig et tordenskrald. Det var en dobbelt nedstyrtning, der havde fundet sted.

Toget var ikke stødt sammen med noget andet, men for begge ender af tunnellen, altså både foran og bag toget, var hvælvingen styrtet sammen, og vi befandt os således midt inde i et bjerg, indemuret af vældige klippestykker. En lang og frygtelig dødskamp begyndte nu. Der var ingen udsigt til, at man kunne komme os til hjælp. Det ville medtage en måneds arbejde at få tunnellen ryddet, for til dette krævedes både stor forsigtighed og mægtige maskiner. Vi var fanger i en grav uden udgang. Vor død var derfor kun et tidsspørgsmål.

Ofte har jeg i min indbildning arbejdet med denne frygtelige tanke. Jeg varierede dramaet i det uendelige. Som optrædende havde jeg en skare af mænd, kvinder og børn til min rådighed,

hvilke stadig kunne give anledning til nye episoder. Vel fandtes der nogle levnedsmidler i toget, men de slap hurtigt op, og uden endnu at gribe til den yderlighed at æde hinanden sloges de stakkels udhungrede om den sidste bid brød. Hist så man en olding, der kæmpede med døden, ved næveslag blive stødt bort, her en moder, der sloges som et rovdyr for at forsvare de tre-fire mundfulde, hun havde gemt til sit barn.

I min kupé lå to unge ægtefolk i armene på hinanden; håbet havde de mistet, og de rørte sig ikke ud af stedet. I øvrigt var vejen fri til begge sider, folk fo'r som vilddyr langs toget, som søgte de et bytte. Alle klasser blandedes. En højtstående og meget rig embedsmand græd, idet han klyngede sig om halsen på en arbejdsmand, som han tillige sagde "du" til. Allerede efter et par timers forløb gik lamperne ud, ligesom også ilden under lokomotivet udslukkedes. Ville man gå fra vogn til vogn, famlede man sig frem for ikke at støde sig, uvilkårligt søgte man mod lokomotivet, som genfandtes iskoldt. Som en unyttig masse stod det der, stumt og ubevægeligt. Man kunne ikke tænke sig noget uhyggeligere end dette tog, der var indemuret i jorden, ligesom levende begravet med alle sine passagerer, der én efter én langsomt døde af hunger. Jeg fandt behag i at dvæle ved dette skrækkelige syn, jeg fordybede mig i rædslen og gik i de mindste enkeltheder.

Men denne gang var det, jeg led mest under, kulde og mangel på luft. Aldrig havde jeg følt en sådan kulde, det var som en snekappe lå om mine skuldre, og en isnende fugtighed faldt på mit hoved. Desuden havde jeg en kvælende fornemmelse, som om klipperne væltede ned over mig og knugede mit bryst. Pludselig lod der som et befrielsens råb. Længe havde vi

indbildt os at høre en fjern dump lyd, og vi hengav os til håbet om, at man arbejdede på vor frelse nær ved os.

Men frelsen kom ikke ad den vej. En af os havde opdaget et lufthul i tunnellen, og vi løb alle til for at se denne luftbrønd, hvis åbning foroven kun viste sig i størrelse som en oblat. Med hvilken henrykkelse betragtede vi ikke denne lille blå plet. Det var himlen. Vi strakte os i vejret, for at indånde luften, vi kunne tydeligt skelne nogle små sorte punkter, der ivrigt fo'r frem og tilbage; det måtte være jernbanearbejdere, der var i færd med at indrette et hejseværk for på denne måde at frelse os. Frelst! frelst! lød det jublende fra alles læber, mens skælvende hænder udstraktes mod den lille svagt blå plet.

Dette råb vækkede mig.

Hvor var jeg?

Endnu i tunnellen uden tvivl.

Jeg følte mig liggende udstrakt, omgivet til højre og venstre af hårde vægge, der trykkede mine sider. Jeg ville rejse mig, men stødte voldsomt mod noget hårdt. Klippen indesluttede mig altså virkelig på alle sider. Den blå plet var også forsvundet, der var ikke længere himmel at skimte, end ikke langt borte, bestandig pintes jeg af den kvælende følelse, og kulden bragte mine tænder til at klapre.

Med ét blev alt mig klart.

Hårene rejste sig på mit hoved af rædsel, og fra hoved til fod løb en isnende gysen gennem mig. Skulle jeg virkelig være kommet til mig selv eller den lange bedøvelse, der havde stivnet mine lemmer.

Jo, virkelig, jeg kunne bevæge mig, og jeg lod derfor straks mine hænder glide langs kistens sider. Jeg gjorde endnu et

forsøg for at føle mig overbevist om, at jeg levede: Jeg åbnede munden, jeg talte, og uvilkårlig kaldte jeg på Marguerite. Jeg må have råbt, for min stemme havde fået en så fremmed og frygtelig klang, indespærret som den var, at jeg forskrækkedes ved lyden af den. Min Gud! Det var altså sandt! Jeg kunne bevæge mig, råbe, at jeg levede, men uden at det ville blive hørt, for jeg var jo begravet, knuget af jordens vægt.

Jeg gjorde en næsten overmenneskelig anstrengelse for at blive så rolig, at jeg kunne overveje, hvad der var at gøre. Fandtes der da ikke noget middel til at kunne slippe ud herfra? Min drøm begyndte atter, endnu var mit hoved ikke klart, og jeg blandede bestandig indbildningen om luftkanalen med sin lille plet himmel sammen med graven. Jeg følte, at jeg var nær ved at kvæles.

Med øjnene vidt opspilede spejdedes jeg ind i mørket. Måske kunne jeg opdage en åbning, eller blot en lille revne, hvorigennem en smule lys kunne trænge. Men nej! i stedet svirrede der kun glimt som ildgnister, der efterhånden antog en stærkt rødlig farve, forbi mine øjne, og jeg besvimede atter.

Senere genvandt jeg atter bevidstheden, så at jeg kunne afryste det afskyelige mareridt, der havde pint mig.

Jeg måtte absolut være fuldstændig herre over mine tanker, hvis det skulle lykkes mig at slippe ud af den rædselsfulde stilling, jeg befandt mig i.

Den største fare jeg løb, var sandsynligheden for at blive kvalt, hvilken forøgedes for hvert sekund, der gik. Uden tvivl var bevidstløsheden grund til, at jeg så længe havde kunnet undvære manglen af luft; for alle livsfunktioner havde været standsede; men nu, da hjertet atter slog, nu da mine lunger

atter åndede, ville jeg dø, hvis jeg ikke hurtigt kunne skaffe luften adgang. Ligeledes led jeg frygteligt af kulde, og jeg frygtede, at denne skulle lamme mig.

Idet jeg stadig gentog for mig selv, at jeg måtte handle, roligt og koldblodigt, følte jeg på samme tid, at jeg var nær ved at gribes af vanvid. Jeg tog mig derfor sammen og gav mig til at tænke på, hvorledes man begravede folk. Jeg befandt mig åbenbart i en af den slags grave, hvorpå man kun har bevilling i fem år. Tanken derom gav mig et svagt håb, for jeg havde tidligere bemærket i Nantes, at fodenden af kisterne blottedes ved den fortsatte udgravning. Jeg behøvede kun at bryde fodenden for ad den vej at slippe ud.

Befandt jeg mig derimod i en særskilt grav, så var jeg indesluttet på alle sider, og over mig havde jeg, efter brugelig skik i Paris, et dække på seks fod jord.

Hvorledes skulle jeg dog kunne gennemtrænge denne uhyre masse?

Lykkedes det mig at sprænge kistelåget, ville så jorden ikke trænge ind, ligesom fint sand, og tilstoppe mine øjne og mund? Dette ville da sikkert være døden.

Forsigtigt begyndte jeg nu at føle mig for til alle sider. Kisten var rummelig, med lethed kunne jeg bevæge armene. I låget fandt jeg ingen revner. Til højre og venstre var brædderne dårligt høvlet, men solide. Jeg lod armen glide langs med mit bryst for at nå hovedenden. Der opdagede jeg en knude, der bevægede sig ved berøringen. Med vanskelighed løste jeg den, og ved at stikke fingeren gennem det hul, hvori den havde været stukket ind, følte jeg jorden, en fed og fugtig jord. På den måde nåede jeg altså ingen vegne.

Ved tanken om, at jorden kunne trænge ind gennem hullet, var jeg nær ved at fortryde, at jeg havde rørt denne knude. Et andet forsøg lagde dog beslag på min opmærksomhed. Jeg forsøgte at banke rundt omkring, både over mig samt til siderne, for måske at opdage, om der udenfor skulle være et tomt rum.

Men forgæves, overalt hørtes kun den samme dumpe lyd. Jeg forsøgte nu det samme med fødderne, og det forekom mig, som lyden der var noget klarere.

Måske var det dog kun en indbildning.

Jeg forsøgte nu først ved let at stemme fødderne imod, senere ved voldsommere og voldsommere at opbyde hele min kraft at bryde modstanden.

Ved denne enorme anstrengelse knagede det i alle mine lemmer, der af kulde næsten var stivnede og følelsesløse, men fodenden gav ikke efter. Hvor længe jeg rasede således, ved jeg ikke; for i dette øjeblik blev jeg af smerte og angst fuldstændig gal.

Indtil nu havde jeg modstået svimmelheden ved hjælp af det raseri, der fra øjeblik til øjeblik voksede i mig.

I særdeleshed søgte jeg at undertrykke mine skrig, for jeg indså, at de ville afkræfte mig, men pludselig mistede jeg herredømmet over min vilje, og gav mig til at skrige, ja ligefrem hyle. Skrigene pressede sig frem fra min strube, uden at jeg formåede at holde dem tilbage.

Jeg råbte om hjælp med en stemme, som jeg ikke længere selv kendte, i det jeg med hvert skrig blev mere og mere fortumlet.

Jeg råbte, at jeg ikke ville dø, jeg råbte på Marguerite, for at påkalde hendes hjælp. Med mine negle kradsede jeg i træet, jeg

rasede som en indespærret ulv. Hvor længe mon denne krise varede? Jeg ved det ikke, men endnu føler jeg kistens ubarmhjertige hårdhed, endnu hører jeg bulderet af de skrig og den hulken, hvormed jeg fyldte dens fire vægge. Endnu en gang gjorde jeg et forsøg på at blive rolig, men det lykkedes mig ikke og der påfulgte nu atter en lang besvimelse.

Jeg ventede på døden midt under en smertefuld trang til søvn.

Kisten måtte være af sten, og aldrig ville det da kunne lykkes mig at sprænge den. Denne trøstesløse tanke betog mig ganske modet til at gøre nye anstrengelser.

Desuden meldte der sig endnu en lidelse, nemlig sulten.

Snart blev denne pine uudholdelig. Med min finger søgte jeg gennem hullet ved hovedenden at få fat i noget af den jord, der omgav kisten, og med begær slugte jeg dette fedtede muld. Jeg bed mig i armen uden dog at turde bide den til blods, jeg sugede min hud med den mest brændende lyst til at bore mine tænder i den.

Hvor ønskede jeg mig ikke døden. Hele mit liv havde jeg skælvet for det øjeblik, da døden ville melde sig, og nu ønskede, ja forlangte jeg den.

Hvilken barnagtighed havde det i grunden været at frygte for døden!

Mine famlende hænder vedblev maskinmæssigt at glide langs væggene. Pludselig stak jeg mig i tommelfingeren, og den smerte udrev mig af min sløvhed.

Hvad var det dog?

Jeg søgte på ny, og jeg fandt et søm, et søm, som ligbærerne havde slået på tværs, så at det ikke havde fået fat i randen af

kisten. Det var meget langt og meget spidst. Hovedet holdt fast i låget, men jeg mærkede straks, at det kunne rokkes. Fra dette øjeblik at regne havde jeg kun én bestemt tanke, nemlig at få fat i dette søm.

Jeg begyndte at rokke det. Det bevægede sig kun lidt, og det ville blive et stort arbejde at få det løst.

Ofte skiftede jeg med hænderne, for den venstre hånd, der kun kunne anbringes i en dårlig stilling, trættedes hurtigt. Mens jeg vedholdende arbejdede, fik jeg en idé.

Dette søm skulle blive min frelse, men for at det kunne blive det, måtte jeg først og fremmest have det løsnet.

Ville der blive tid til det? Sulten plagede mig, så jeg et øjeblik måtte holde op, for svimmelheden var atter ved at tage overhånd, og mine hænder sank kraftløse ned.

Uvilkårlig gav jeg mig til at suge på min tommelfinger, ud af hvilken nogle dråber blod randt.

Smagen heraf gjorde mig vild, og med tænderne flængede jeg min arm og indsugede med begær mit blod, drevet dertil af smerte. Oplivet af den varme drik tog jeg atter fat på mit arbejde, og det lykkedes mig nu at udrive sømmet.

Fra det øjeblik jeg havde sømmet i min hånd, troede jeg på min frelse. Min plan var simpel.

Med sømmet ridsede jeg en lige linje langs overdækkets midte, så langt som det var mig muligt, og uafbrudt trak jeg nu sømmet frem og tilbage for at frembringe en revne.

Når jeg havde kradset tilstrækkeligt bort, tænkte jeg at vende mig om på maven og derpå ved at samle knæ og hænder under mig stemme ryggen mod låget. Som sagt så gjort.

Låget knagede, men modstod alligevel mine anstrengelser. Jeg måtte atter vende mig om på ryggen, hvilket kostede mig meget besvær. Jeg fortsatte mit arbejde. Atter forsøgte jeg, og denne gang lykkedes det mig, låget revnede fra ende til anden.

Dog! endnu var jeg ikke frelst, men håbet gennemstrømmede mig, så mit hjerte var nær ved at sprænges.

Jeg var holdt op med at stemme imod og rørte mig ikke af stedet af frygt for at frembringe et jordskred, der ubarmhjertigt ville have kvalt mig.

Jeg ville benytte mig af låget som et tag, mens jeg ved at kradse jorden bort for enderne af det ville frembringe en slags brønd. Uheldigvis viste dette arbejde sig at være frugtesløst.

De tykke jordklumper, der løsreves, klemte låget så fast, at jeg ikke kunne arbejde, og jeg ville aldrig kunne nå overfladen på denne måde. Delvise nedstyrtninger pressede allerede på ryggen og overstrømmede mit ansigt. Frygten vendte med fornyet kraft tilbage; da med ét følte jeg, idet jeg atter lagde mig udstrakt for at overveje, hvad der nu var at gøre, at brættet for fodenden gav efter for trykket af mine fødder. En indskydelse sagde mig, at der måske for fodenden var en grav, man netop var i færd med at grave, og jeg gav mig nu af alle kræfter til at stemme imod.

Pludselig var det, som mine fødder sparkede ud i det tomme. Min forudsætning var rigtig, der fandtes netop der en ny åben grav. Endnu kun en lille skillevæg af jord havde jeg at fjerne for at kunne komme ned i denne grav og – store Gud! jeg var frelst!

Et øjeblik forblev jeg liggende på ryggen i bunden af graven med øjnene fæstede på himlen. Det var nat. Utallige stjerner oplyste himlen, skinnende i alle farver. Fra tid til anden bragte

en let vind mig en lun forårsvarme og den krydrede duft af træer.

- Store Gud, jeg var frelst! Jeg åndede, jeg følte mig atter varm, og af glæde græd jeg med hænderne udstrakt mod himlen. Åh, hvor var det godt at leve.

Min første tanke var at henvende mig til kirkegårdsbetjenten, for at han kunne ledsage mig hjem. Men nej, jeg opgav det straks, idet jeg forestillede mig den forskrækkelse, jeg ville forårsage. Hvorfor desuden forhaste sig, når man, som jeg, var herre over situationen.

Jeg strakte og prøvede mine lemmer på alle måder, og jeg fandt intet foruroligende. Der var intet i vejen med dem uden det sår i armen, jeg selv havde bidt. Den lette feber, dette havde fremkaldt, gav mig fornyet kraft. Jeg måtte vist kunne gå ved egen hjælp.

Jeg forhastede mig derfor ikke. Alle slags forvirrede drømmesyner viste sig for mig, for endnu var mit hoved ikke rigtig klart.

I den grav, hvori jeg nu lå, følte jeg gravernes værktøj ved siden af mig, og jeg indså nu nødvendigheden af at udbedre den skade, jeg havde forårsaget. Jeg måtte fylde det hul, jeg havde frembragt, for at man ikke skulle lægge mærke til min forsvinden. Efter en halv times arbejde lykkedes det mig at udslette ethvert spor. Da dette var gjort, sprang jeg op af graven. Jeg søgte nu at samle mine tanker, hvad der dog ikke helt lykkedes mig, men et syntes jeg at være på det rene med,

nemlig ikke at ville offentliggøre mit eventyr, for jeg følte det som en skam at leve, når alle antog mig for død.

En dyb tavshed herskede over hele kirkegården, og de store træer kastede mørke ubevægelige skygger mellem gravene. Det var en henrivende smuk nat.

Mens jeg søgte at orientere mig, bemærkede jeg, at himlen i en bestemt retning oplystes af et skær som af en ildebrand. I den retning måtte altså Paris ligge. Jeg vendte mig derfor imod skæret og gik ned gennem en lang allé, stadig holdende mig i skyggen. Næppe havde jeg gået et halvt hundrede skridt, før jeg blev nødt til at standse, for jeg mistede vejret og måtte sætte mig ned på en bænk for at hvile mig.

Først nu var jeg i stand til rigtigt at undersøge min påklædning. Med undtagelse af en hat var jeg fuldstændig påklædt. Hvor var jeg ikke Marguerite taknemmelig for hendes omhu. Ved tanken om Marguerite rejste jeg mig hurtigt op; jeg måtte se hende.

For enden af alléen standsedes jeg af en mur. Jeg sprang op på et gravsted for derfra at svinge mig op på muren, og da jeg var nået op på dennes halvtag, lod jeg mig glide ned på den anden side. Faldet var tungt. I nogle minutter vandrede jeg rundt i en øde gade, som gik langs med kirkegården. Jeg anede ikke, hvor jeg var, men jeg havde kun den tanke at vende tilbage til Paris, og var jeg først der, skulle jeg nok finde Rue Dauphine. Jeg forhørte mig ikke engang hos de forbigående; for instinktivt nærede jeg mistillid til alle. Nu i dag har jeg følelsen af, at jeg må have vandret rundt i en voldsom feber, der forvirrede mine tanker.

Pludselig, det husker jeg tydeligt, blev jeg, da jeg ville gå over en bred vej, grebet af svimmelhed og styrtede bevidstløs om.

Her er et hul i min erindring. Tre uger lå jeg hen uden bevidsthed. Da jeg endelig kom til mig selv, befandt jeg mig i et ukendt værelse. En mand var til stede for at passe mig. Han fortalte mig, at han en morgen, da han havde passeret Boulevard Montparnasse, havde fundet mig, og at han havde taget mig med sig hjem.

Det var en gammel læge, der ikke længere praktiserede.

Da jeg ville takke ham, afbrød han mig temmelig kort, idet han sagde, at mit tilfælde havde været særdeles interessant, og at han havde villet studere det. I øvrigt forbød han mig i alt fald i de første dage af min rekonvalescens at henvende noget som helst spørgsmål til ham, ligesom han heller intet stillede til mig. Endnu i otte dage måtte jeg holde sengen, mit hoved var vedblivende meget svagt, og jeg forsøgte ikke engang selv at fremkalde nogen erindring om fortiden, for denne indeholdt kun sorger for mig.

En stadig frygt, for at jeg i min febervildelse skulle have ladet undslippe noget navn, betog mig, skønt lægen aldrig gjorde den mindste hentydning til, hvad jeg måske havde sagt. Hans barmhjertighed var yderst taktfuld.

Sommeren var kommet, og endelig fik jeg da en smuk junimorgen tilladelse til at gå en kort tur. Det var en henrivende sommermorgen, en af disse smukke solskinsmorgener, der giver Paris' gamle gader et forynget udseende. Ganske langsomt vandrede jeg rundt og spurgte på hvert gadehjørne efter Rue Dauphine.

Endelig nåede jeg gaden, hvor jeg med nød og næppe kunne genkende det hotel, vi var taget ind i.

En barnagtig frygt betog mig. Hvis jeg pludselig ville træde frem for Marguerite, var jeg bange at dræbe hende derved. Det bedste ville vist være at lade hende forberedes gennem den gamle madam Gabin.

Men nej, jeg holdt ikke af at blande nogen anden ind i det.

Huset var ganske gult af solen. Jeg havde kendt det på en uanselig restaurant, der lå i stuen, og hvorfra vi havde fået bragt vor mad. Jeg så op og betragtede det sidste vindue i tredje etage til venstre. Det stod helt åbent. En ung kvinde med uredt hår og undertrøjen stående åben lænede sig ud af det, mens en mand, der stod bag hende, bøjede sig frem og kyssede hende på halsen.

Det var ikke Marguerite.

Det undrede mig slet ikke, det forekom mig blot som en drøm ligesom så meget andet, jeg senere fik at vide.

Kun et øjeblik blev jeg således stående på gaden, uden at kunne bestemme mig til at gå op og forhøre mig hos de to elskende, der stadig vedblev at le og kærtegne hinanden.

Tilslut bestemte jeg mig for at gå ind i restauranten. Jeg måtte være ukendelig, for mit skæg var blevet langt og mit ansigt smalt under min sygdom.

Da jeg tog plads ved et bord, opdagede jeg straks madam Gabin, der netop trådte ind medbringende en kop til sin kaffe. Hun stillede sig foran kassen og underholdt sig med kasserersken, med hvem hun drøftede de forefaldne begivenheder. Jeg var lutter øre.

"Nå!" spurgte kassererskeb, "har den lille fra tredje etage så endelig bestemt sig?"

"Naturligvis," svarede madam Gabin, "hvad andet havde hun vel at gøre, der kunne være bedre for hende. Desuden viste hr. Simoneau hende jo så megen opmærksomhed."

Da det var lykkedes ham at få ordnet sine forretninger angående en stor arv, der satte ham i stand til at byde hende et behageligt hjem, tilbød han hende at følge med ham til hans fødeegn, hvor hun kunne blive anbragt i huset hos hans tante, der trængte til en selskabsdame. Kassererskeb brød ud i latter. Jeg havde begravet mit ansigt i avisen, og mine hænder skælvede stærkt.

"Le ikke, for der ingen tvivl om, at det ender med ægteskab," fortsatte madam Gabin. "Jeg forsikrer Dem, at jeg aldrig har lagt mærke til noget som helst tvetydigt. Den stakkels lille begræd oprigtig sin mands død, og hr. Simoneau opførte sig kavalermæssigt. Som sagt, i går rejste de, og når hun ikke længere bærer sorg, så kan de jo gøre, hvad de vil."

I dette øjeblik åbnedes døren, der førte ud til gaden, og Dédé trådte ind.

"Mo'r, kommer du snart op? Jeg venter på dig. Kom snart."

"Straks, ti nu blot stille," svarede moderen. Barnet blev roligt stående og lyttede til de to kvinders samtale med en gadetøseagtig nysgerrighed.

"For pokker, når alt kommer til alt, så var den afdøde heller ikke så meget værd som hr. Simoneau. Den svage stakkel tiltalte mig i øvrigt slet ikke, altid havde han så let til tårerne, og aldrig så meget som en sou. En sådan mand var i længden ikke til at

holde ud for en sund og smuk ung kone. Nej! så er hr. Simoneau rigtignok en anderledes mand, rig, smuk og stærk som en tyr."

"Åh! mo'r jeg så ham en dag, da han barberede sig ved vinduet. Han er helt lodden på armene."

"Vil du se til at komme af sted," råbte den gamle, idet hun gav hende en vældig lussing. "Du skal da også altid blande din næse i ting, der ikke kommer dig ved."

Derpå sluttede hun sin samtale med kasserersken, idet hun sagde:

"Den anden gjorde såmænd fornuftigst i at stikke af. Den lille har derved gjort et godt bytte."

Fortvivlet forlod jeg restauranten og gik langsomt med vaklende knæ hen ad gaden. Jeg led frygteligt, og dog kom jeg næsten til at smile, da jeg opdagede min skygge. Ja! jeg var virkelig ussel at se på, og jeg fandt selv, at det havde været en underlig idé af mig at gifte mig med Marguerite, når jeg tænkte på, hvor hun havde kedet sig i Guérande. Hendes liv dernede havde kun været tomt og glædeløst.

Stakkels Marguerite, hvor har du dog været tålmodig. Tænkte jeg på forholdet mellem os indbyrdes, indså jeg, at jeg aldrig havde været hendes elsker, og det var kun med en søsters følelser, at hun havde begrædt mig.

Hvorfor skulle jeg så atter forstyrre hendes liv? En død kan desuden ikke være skinsyg.

Da jeg atter så op, stod jeg foran indgangen til Luxembourg-haven. Jeg gik derind, satte mig på en bænk midt i solen og henfaldt i smertefulde drømme.

Tanken dvælede bestandig ved Marguerite.

Jeg forestillede mig hende lykkelig, elsket og feteret som Simoneaus hustru i en lille by i provinsen.

Hun var blevet endnu smukkere end tidligere, og havde allerede fem børn, tre drenge og to piger.

Ja! i sandhed jeg havde gjort en god gerning ved at dø, og jeg ville visselig ikke begå den store dumhed at stå op fra de døde.

Siden den tid har jeg rejst meget, jeg har levet lidt overalt. Jeg er en jævn mand, der har levet og arbejdet som de fleste.

Døden gør mig ikke længere bange, men den synes ikke at ville melde sig. Nu, da jeg ingen grund har til at leve, er jeg bange for, at den glemmer mig.

Madame Neigeon

1

Det er otte dage, siden min fader de Vaugelade gav mig lov til at forlade Boquet, den gamle melankolske herregård i Nedre Normandi, hvor jeg er født. Min fader har de besynderligste idéer om nutiden, han er et godt halvt århundrede tilbage i tiden. Så bor jeg da endelig i Paris, som jeg næppe kender, da jeg kun to gange har gjort et kort ophold der. Heldigvis er jeg dog ikke videre kejtet. Min gamle kammerat fra Latinskolen i Caën Felix Budin påstod, da han så mig igen, at jeg var udmærket, og at pariserinderne ville blive rasende forelskede i mig. Det fik mig til at le. Men da Felix var gået sin vej, greb jeg mig selv i at stå foran spejlet og betragte mine fem fod og seks tommer og smile med mine hvide tænder og mørke øjne. Så trak jeg på skuldrene, for jeg er da ikke en ren idiot.

I går tilbragte jeg for første gang en aften i et pariserselskab. Grevinde P**, som langt ude er min tante, havde bedt mig til middag. Det var hendes sidste lørdag. Hun ville forestille mig for hr. Neigeon, deputeret fra Gommerville i vor egn, nylig udnævnt til understatssekretær, hvilket, efter hvad man siger, er vejen til at blive minister. Min tante, der er meget mere tolerant end min fader, har rent ud erklæret, at en ung mand på min alder ikke kan unddrage sig for at tjene sit fædreland, selv om det er blevet republik. Hun vil skaffe mig en ansættelse et eller andet sted.

"Jeg påtager mig at holde en prædiken for den gamle stivnakke, den Vaugelade," sagde hun til mig. "Lad mig om det, kære Georges."

Præcis klokken syv var jeg hos grevinden. Men det synes, at man plejer at spise sent i Paris; gæsterne indfandt sig en efter en, og klokken halv otte var de endnu ikke alle kommet. Grevinden sagde mig med en slags fortvivlelse, at hun ikke havde kunnet kapre hr. Neigeon; han var blevet opholdt i Versailles af en eller anden parlamentarisk forhandling. Imidlertid håbede hun dog, at han ville vise sig et øjeblik i løbet af aftenen. For at fylde pladsen havde hun indbudt en anden deputeret fra vort departement, den "græsselige" Gaucheraud, som vi kaldte ham dernede, og som jeg kendte lidt til, da jeg en gang har været på jagt med ham. Denne Gaucheraud er en lille jovial mand, som i nogen tid har ladet sine bakkenbarter gro for at komme til at se værdig ud. Han er fra Paris, søn af en uformuende sagfører; men han har en meget rig og indflydelsesrig onkel nede i vor egn, der, uvist hvorfor, har bestemt sig til at afstå ham sin kandidatur. Jeg var for resten uvidende om, at han var gift. Min tante gav mig ved bordet plads ved siden af en ung, blond dame med et fint og smukt udtryk, som den "græsselige" Gaucheraud ganske højt kaldte Berthe.

Selskabet var endelig blevet fuldtalligt. Der var endnu lyst i salen, som vendte mod den nedgående sol, men pludselig blev vi vist ind i et værelse, hvor gardinerne var trukket for, og som belystes af en lysekrone og lamper. Det gjorde en mærkelig virkning. Man gav sig straks, mens man tog plads, til at tale om de sidste middagsselskaber i vintersæsonen, som tusmørket

gør så triste. Min tante afskyede det. Og samtalen trak ud i det uendelige om denne genstand, om hvor melankolsk Paris tager sig ud, når man henimod aften kører til selskab. Jeg tav, men jeg havde slet ikke haft denne følelse i min droske, som dog havde skumplet mig dygtigt i en halv times tid. Paris, belyst af de første gasblus, havde tværtimod vakt en umådelig længsel hos mig efter de nydelser, den var opfyldt af.

Da de første retter var sat på bordet, hævede stemmerne sig, og man behandlede politiske spørgsmål. Jeg blev overrasket over at høre min tante udtale en bestemt mening. De andre damer var for øvrigt også *à jour* med begivenhederne, tiltalte mændene ganske kort ved deres navne, kritiserede og udtalte deres dom. Overfor mig ind tog Gaucheraud en umådelig plads og talte højrøstet uden dog at glemme at drikke og spise. Disse ting interesserede mig ikke, meget af det forstod jeg ikke, og til sidst beskæftigede jeg mig alene med min naboerske, fru Gaucheraud – Berthe, som jeg for at være kort allerede kaldte hende. Hun var virkelig meget smuk. Navnlig forekom hendes øre mig nydeligt, et lille rundt øre, bag hvilket gule hår krusede sig. Berthe havde en bedårende blond nakke med forviltrede hår. Ved visse bevægelser med skuldrene kom hendes firkantet nedringede kjoleliv til at stå lidt åbent bag til, så at jeg fra hendes hals kunne se en katteagtigt smidig, bølgende ryg ned til hendes liv. Mindre holdt jeg af hendes lidt skarpe profil. Hun talte endnu ivrigere end de andre om politik.

"Ønsker De et glas vin, frue? ... Må jeg række Dem saltet?"

Jeg spillede den høflige, jeg forekom hendes mindste ønsker og fortolkede hendes bevægelser og blikke. Hun havde set stift

på mig, da hun satte sig til bords, som for på en gang at danne sig en mening om mig.

"Politikken keder Dem," sagde hun endelig til mig. "Mig er den nær ved at kvæle. Men, hvad skal man sige, man er da nødt til at tale. Og andet taler man ikke om nu i godt selskab."

Derpå gik hun over til en anden genstand.

"Er der smukt i Gommerville? Min mand ville sidste sommer have mig med derned til sin onkel; men jeg var bange for det og foregav, at jeg var syg."

"Egnen er frugtbar," svarede jeg. "Der er smukke sletter."

"Mange tak! så ved jeg besked," svarede hun leende. "Det er grueligt. Et ganske fladt landskab med marker og marker i det uendelige og de samme rækker af poppeltræer hist og her."

Jeg ville gøre indvendinger, men hun havde allerede vendt sig om og talte om en lov om den højere undervisning med sin nabo til højre, en alvorlig hvidskægget mand. Endelig talte man om teatret. Da hun bøjede sig for at besvare et spørgsmål, der blev fremsat fra enden af bordet, satte hendes rygs katteagtige bølgen mig i bevægelse. I Boquet havde jeg utålmodig over min ensomhed drømt om en blond elskerinde, men hun var langsom og havde et ædelt ansigt, og Berthes smilende mine og små krusede hår passede ikke ind i det billede, jeg havde dannet mig. Lidt efter drømte jeg mig ind i en vanvittig historie, hvis enkeltheder jeg udmalede mig: vi var ene, hun og jeg; jeg kyssede hende bagfra på halsen, og hun vendte sig smilende om; så rejste vi bort sammen til fjerne lande. Desserten kom. I dette øjeblik bøjede hun sig tæt op til mig og sagde sagte:

"Giv mig dog den skål med sukkergodt, der foran Dem."

Det forekom mig, at hendes øjne havde et kælent udtryk, og det lette tryk af hendes bare arm på mit kjoleærme gjorde mig ganske hed.

"Jeg elsker sukkergodt, og De?" fortsatte hun og knasede en kandiseret frugt.

Disse simple ord satte mig i en sådan bevægelse, at jeg troede, jeg var forelsket. Da jeg atter så op, lagde jeg mærke til, at Gaucherard betragtede sin hustru og mig, der talte sagte sammen: han havde sit sædvanlige, fornøjelige udtryk og smilede opmuntrende til mig. Mandens smil beroligede mig.

Imidlertid nærmede middagen sig sin ende. Det forekom mig, at en middag i Paris ikke var synderlig åndrigere end en i Caën. Kun Berthe overraskede mig. Min tante klagede over varmen, og man vendte igen tilbage til den første samtale, man talte om forårsselskaberne og kom til det resultat, at man virkelig kun spiste godt i Paris om vinteren. Derpå gik vi ind i den lille sal for at drikke kaffe.

Der var efterhånden kommet mange folk. De tre sale og spisestuen var fulde. Jeg var tyet hen i en krog, og idet min tante hurtigt gik mig forbi, sagde hun:

"Gå ikke, Georges. Hans kone er kommet. Han har lovet at hente hende, og så skal jeg forestille dig for ham."

Hun talte stadig om fru Neigeon.

Men jeg hørte knap på hende, jeg havde hørt to unge mennesker i forbigående hurtigt veksle nogle ord, der oprørte mig. De lænede sig til døren til den store sal, og i det øjeblik Félix Budin, min gamle skolekammerat fra Caën, trådte ind og hilste på fru Gaucheraud, sagde den mindste af dem:

"Er han endnu stadig hendes tilbeder?"

"Ja," svarede den første. "Nu vil det nok vare til vinteren. Hun har aldrig før beholdt nogen så længe."

Det var just ikke nogen hjertesorg for mig, det sårede kun min egenkærlighed. Hvorfor havde hun i en så kærlig tone fortalt mig, at hun elskede sukkergodt? Jeg tænkte selvfølgelig ikke på at rive hende fra Félix. Til sidst blev jeg dog enig med mig selv om, at de unge mennesker havde bagtalt fru Gaucheraud. Jeg kendte min tante, hun var meget streng, hun ville ikke tåle kompromitterede damer i sine selskaber. Gaucheraud ilede netop i dette øjeblik Félix i møde for at trykke hans hånd, de klappede venskabeligt hinanden på skuldrene, han betragtede ham ganske rørt.

"Nå, er du der?" sagde Félix, da han opdagede mig. "Jeg er kommet for din skyld ... Skal jeg være din lods?"

Vi blev begge stående i den åbne dør. Jeg havde stor lyst til at udspørge ham om fru Gaucheraud, men jeg vidste ikke, hvorledes jeg skulle gøre det på en utvungen måde. Idet jeg søgte en overgang, spurgte jeg ham om en mængde andre mennesker, som var mig fuldstændig ligegyldige. Han nævnede mig deres navne, og havde nøjagtige oplysninger om dem alle. Han var født i Paris, og havde kun tilbragt to år i skolen i Caën, mens hans fader var præfekt i Calvados. Det forekom mig, at han udtalte sig meget frit. Et smil fortrak hans underlæbe, da jeg udspurgte ham om flere af de damer, som var til stede.

"Du ser på fru Neigeon?" sagde han pludselig til mig.

Jeg betragtede i virkeligheden fru Gaucheraud. Jeg svarede derfor også temmelig kejtet:

"Fru Neigeon, men hvor er hun da?"

"Den mørke dame der tæt ved kaminen, som taler med den blonde, nedringede dame."

Der stod virkelig en dame, som jeg ikke før havde set, tæt ved fru Gaucheraud og lo muntert.

"Nå, så det er fru Neigeon," gentog jeg to gange.

Så tog jeg hende nærmere i øjesyn. Det var meget kedeligt, at hun var mørk, for hun forekom mig lige så yndig som Berthe, lidt mindre og med en prægtig krans af mørkt hår. Hun havde meget livlige og dog kærlige øjne. Den lille næse, den fine mund og smilehullerne i kinderne antydede en både heftig og moden, forstandig karakter. Således var mit første indtryk. Men ved at betragte hende forstyrredes dette indtryk, og jeg så hende snart mere overstadigt lystig end hendes veninde, leende ganske højt.

"Kender du Neigeon?" spurgte Félix mig.

"Nej, slet ikke. Min tante skal forestille mig for ham."

"Å, det er et rent nul, en komplet idiot. Det er den politiske middelmådighed i sin fuldeste udvikling, en af de personer, der under den parlamentariske regeringsform er så anvendelige til at udfylde en ledig plads med. Selv har han ikke en eneste idé, derfor kan enhver konseilspræsident bruge ham, og han findes på de mest modstridende ministerlister."

"Og hans kone?" sagde jeg.

"Hans kone, hende ser du dér. Hun er yndig ... Vil du opnå noget af manden, så gør kur til hans frue."

Félix lod som han ikke havde videre at tilføje. Men han lod mig dog forstå, at fru Neigeon havde gjort sin mands lykke og vedblev at våge over familiens. Hele Paris forsynede hende med tilbedere.

"Og den blonde dame?" spurgte jeg pludselig.

"Den blonde dame," svarede Félix uden i mindste måde at blive forvirret, "det er fru Gaucheraud."

"Er hun dydig?"

"Ja, det er hun ganske sikkert."

Han havde påtaget sig en alvorlig mine, som han dog ikke kunne bevare; hans smil kom igen, ja jeg troede endog i hans ansigt at læse et lapset praleri, som ærgrede mig. De to damer havde sikkert lagt mærke til, at vi talte om dem; for de forstærkede deres latter. Da en dame bortførte Félix, blev jeg alene, og jeg tilbragte aftenen med at sammenligne dem med hinanden, skiftevis frastødt og tiltrukket, uden at kunne forstå det hele og ængstelig som en mand, der er bange for at begå en dårskab ved at vove sig ud i en verden, som han endnu ikke kender.

"Det er utåleligt, han kommer ikke," sagde min tante til mig, da hun fandt mig igen i den samme dør. "Sådan går det for resten altid. Men klokken er da knap tolv, og hans kone venter ham endnu."

Jeg gik igennem spisestuen og stillede mig i den anden dør til salen. På den måde kom jeg bagved de to damer. Da jeg indtog denne plads, hørte jeg Berthe kalde sin veninde Louise. Det er et smukt navn, Louise. Hun bar en højhalset kjole, hvis opstående krave kun lod en hvid stribe af hendes hals komme til syne under hendes store chignon. Men denne lille hvide stribe forekom mig et øjeblik langt mere bedårende end Berthes nøgne ryg. Men i det næste øjeblik havde jeg ikke mere nogen mening, de var tilbedelsesværdige begge to, og at vælge imellem dem syntes mig umuligt i den forvirrede tilstand, jeg befandt mig i.

Imidlertid ledte min tante alle vegne efter mig. Klokken var et.

"Du har nok skiftet dør?" sagde hun til mig. "Nå, han kommer ikke: den Neigeon er med til at redde Frankrig hver aften. Jeg vil dog forestille dig for hans hustru, inden hun tager bort. Vær nu elskværdig, det er af stor vigtighed."

Uden at afvente mit svar havde grevinden stillet mig foran fru Neigeon, som hun nævnte mit navn for og i få ord gjorde bekendt med min stilling. Jeg var temmelig kejtet og havde ondt ved at finde på noget at sige. Louise ventede smilende på det, men da hun så, at det ikke blev til noget, indskrænkede hun sig til en hovedbøjning. Det forekom mig, som fru Gaucheraud gjorde sig lystig over mig. Derpå rejste de sig begge to og tog afsked. I forværelset, hvor der var indrettet en garderobe, fik de et anfald af overstadig lystighed, som jeg var den eneste, der forundrede sig over. Herrerne gik dem forbi og hilste på dem med en blanding af dyb høflighed og kammeratskab, som forbavsede mig.

Félix havde tilbudt mig en plads i sin vogn. Men jeg tog flugten, jeg ville være alene; og jeg tog ingen vogn, da det morede mig at gå i de stille og ensomme gader. Jeg havde feber i blodet, som forud for en alvorlig sygdom. Var det en lidenskab, der kom til udbrud i mig? Ligesom de rejsende betaler deres tribut til fremmede klimaer, således skulle jeg også blive angrebet af den parisiske luft.

2

I eftermiddag har jeg atter set de to damer, det var på maleriudstillingen, som netop er blevet åbnet i dag. Jeg tilstår,

at jeg vidste, at jeg skulle træffe dem der, og at det ville falde mig meget vanskeligt at udtale mig om de tre-fire tusinde malerier, jeg i løbet af en fire timers tid vandrede forbi. Félix havde i går tilbudt at hente mig henimod middag, vi skulle spise frokost i en restauration på Champs-Élysées, og så gå på udstillingen.

Siden selskabet hos grevinden har jeg tænkt meget, men jeg må tilstå, at mine tanker ikke er blevet synderligt klare. Hvor det dog er en forunderlig verden, denne så dannede og dog så fordærvede verden i Paris! Jeg er ingen streng moralist, men jeg føler mig dog forlegen ved tanken om de mærkelige ting, jeg hørte herrerne tale om i krogene i min tantes selskabssal. Når man hørte de plumpe ord, der udtaltes halvhøjt, skulle man tro, at halvdelen af de tilstedeværende damer opførte sig som offentlige fruentimmer; og der var under den fine tone og det fine væsen en råhed i de domme, der udtaltes, som blottede alle, mødre og døtre, og besudlede de dydigste lige så meget som de mest kompromitterede. Hvorledes skulle man få sandheden at vide i disse dristige historier, disse forsikringer fra den første den bedste, der fælder en afgørende dom om en kvindes dyd eller vanære? Jeg havde først troet, at min tante, hvad min fader så sagde, tog imod mange tvivlsomme personer, men Félix påstod, at alle de parisiske selskaber næsten var sammensat på samme måde; selv den strengeste husfrue er nødt til at være tolerant, hvis hun overhovedet vil se nogen hos sig. Mine første oprørte følelser havde sat sig; jeg havde kun beholdt den sanselige trang tilbage at nyde godt af den lette adgang til glæden, til disse nydelser, der tilbødes med en så bedårende ynde.

I de sidste fire dage er jeg ikke vågnet nogen morgen i min lille lejlighed i Rue Laffitte uden at tænke på Louise og Berthe, som jeg fortroligt kalder dem. Jeg har til sidst blandet dem sammen. Jeg var i dag vis på, at Félix virkelig var Berthes elsker; men det krænkede mig slet ikke, tværtimod: jeg så deri kun en opmuntring, en vished for, at jeg også nok skulle gøre mig elsket. Jeg slog dem altså sammen: siden de havde ladet sig overvinde af andre, hvorfor skulle jeg da ikke kunne besejre dem? Det var den stadige genstand for de yndigste drømme, hver gang jeg skulle stå op. Jeg blev liggende i min seng, glædede mig over de varme tæpper, og strakte velbehagelig mine dovne lemmer. Og jeg undgik at tænke mig noget bestemt; for det var mig netop behageligt at være i uvished om afslutningen, hvis enkeltheder jeg stadig udmalede mig efter min lyst. Jeg kunne således tænke mig de forskelligste omstændigheder, under hvilke Berthe eller Louise en gang ville overgive sig til mig; jeg ville ikke en gang bestemt vide, hvem af dem, det skulle være. Endelig stod jeg op, fuldt og fast overbevist om, at jeg kun behøvede at vælge for at blive den enes eller den andens elsker.

Da vi kom ind i den første sal på maleriudstillingen, blev jeg overrasket over den umådelige menneskemasse, som trængte sig sammen der.

"For pokker!" sagde Félix, "vi kommer lidt vel sent. Man må nok skubbe sig frem med albuerne."

Der var en meget blandet hob af kunstnere, borgerfolk og folk fra de højere kredse. Mellem slet børstede paletoter og mørke overfrakker var der lyse toiletter, disse livlige pariser-forårstoiletter med deres matfarvede silke og de strålende

garneringer. Og navnlig var jeg henrykt over den rolige sikkerhed, damerne trængte igennem de tætteste grupper med uden at bryde sig om de bølgende slæb, der dog altid til sidst slap godt igennem. De gik fra det ene maleri til det andet, som om de bevægede sig i deres egen stue. Det er kun pariserinderne, der kan bevare en gudindes højhed i en folkesværm, som om det var umuligt, at de ord, der høres, og de berøringer, man må finde sig i, kunne nå dem og tilsmudse dem. Jeg betragtede et øjeblik en dame, som Felix havde fortalt mig var hertuginden af A***; hun var ledsaget af to døtre på seksten til atten år, og alle tre betragtede de uden at rynke brynet og uden mindste forlegenhed en Leda, mens et helt atelier af unge malere bagved dem gjorde sig lystige over maleriet i meget fri udtryk.

Félix gik ind i salene til venstre, en række store firkantede værelser, hvor hoben var mindre tæt. Dagslyset faldt hvidt ind igennem glasloftet, et skarpt lys, som dæmpedes af lærredsforhæng, men støvet, der sattes i bevægelse af folks fødder, hævede sig i vejret som en let sky over deres hoveder. Damerne måtte være meget smukke for at ses i denne belysning, denne ensformige farvetone, som malerierne på salens fire vægge brød med stærke pletter. Her var et helt sammensurium af skrigende røde, gule og blå farver, en fuldstændig regnbue i strålende forgyldte rammer. Det begyndte at blive meget varmt. Skaldede herrer med blanke isser gik pustende omkring med hatten i hånden. Man var nær ved at trykke hinanden fordærvet foran visse malerier. Alle de besøgende stak næsen i vejret. Der dannede sig bestemte strømme, sammenstød, oversvømmelser af den menneskelige

hjord, der var sluppet løs i palæet. Og stadig hørte man en dundren af fødder på gulvet, ledsaget af den dumpe, vedholdende larm, lig havets brusen, fra den summende sværm.

"Her er det udmærkede værk, der er talt så meget om," sagde Félix til mig.

Fem rækker personer betragtede det udmærkede værk. Der var damer med lorgnetter, kunstnere, der sagte udvekslede ondskabsfulde bemærkninger, en høj, mager herre i færd med at notere i sin lommebog. Men jeg så knap på det det. I et værelse ved siden af havde jeg opdaget et par damer, der lænede til rækværket opmærksomt undersøgte et lille maleri. Det var i førstningen kun som et syn, jeg havde under hattene set tykke, sorte fletninger og masser af blondt, kruset hår; så var synet forsvundet, en menneskestrøm havde opslugt de to damer. Men jeg ville have gjort min ed på, at det var dem. Snart opdagede jeg imellem de stadigt bølgende hoveder de blonde hår, snart de mørke fletninger. Men jeg sagde ikke noget om det til Félix, jeg nøjedes med at føre ham ind i værelset ved siden af og manøvrerede for at han skulle være den, der først genkendte damerne. Mon han havde set dem ligesom jeg? Jeg troede det næsten; for han skævede hen til mig med et ironisk blik.

"Nej, hvilket heldigt træf!" udbrød han og hilste.

Damerne vendte sig smilende om. Jeg ventede slaget af dette andet møde. Det var afgørende. Fru Neigeon satte mig i et fuldstændigt oprør blot ved et simpelt blik fra hendes mørke øjne, mens det forekom mig, at jeg i fru Gaucheraud kun genfandt en veninde. Denne gang var det et lynslag. Hun bar en lille gul hat med en blå blomst, hendes kjole var af rødt silkestof

med strågule atlaskes garneringer, et strålende, men dog fint toilette. Det var dog først senere, at jeg gjorde mig rede for disse enkeltheder; for ved det første blik forekom hun mig i solskinnet som omstrålet af en glorie.

Imidlertid sladrede Félix løs.

"Her er da ikke noget overordentligt," sagde han. "Jeg har endnu ikke set noget."

"Men Gud!" erklærede Berthe, "det er som i fjor, og det ene år som det andet."

Så vendte hun sig om og sagde:

"Se på det lille maleri, som Louise har opdaget. Den kjole ypperlig! Fru de Rochetaille havde en ganske lignende på det sidste Bal Élysée."

"Ja," hviskede Louise, "men kraven faldt i firkant ned over brystet."

De studerede igen det lille billede, der forestillede en dame foran kaminen i sit boudoir i færd med at læse et brev. Maleriet forekom mig meget middelmådigt, men jeg sympatiserede fuldstændig med maleren.

"Hvor er han nu blevet af?" sagde Berthe pludselig og så sig om. "Hvert øjeblik bliver han borte for os."

Hun talte om sin mand.

"Gaucheraud er der henne," sagde Félix, der så alle, roligt. "Han står og ser på den store Kristus af sukker, der hænger på et kors af honningkage."

Manden slentrede virkelig med en fredelig og ligegyldig mine alene om i salene med hænderne på ryggen. Da han opdagede os, kom han hen, gav os et håndtryk og sagde med sin glade mine:

"Har De lagt mærke til den store Kristus der nede? Den har virkelig et gudhengivent udtryk."

Damerne fortsatte deres vandring. Vi fulgte efter med Gaucheraud. Mandens nærværelse berettigede os til at ledsage dem. Der blev talt om hr. Neigeon: han ville sikkert komme, hvis han slap tidsnok fra en kommission, hvor han skulle udtale sig på regeringens vegne om et meget vigtigt spørgsmål. Gaucheraud havde lagt beslag på mig og overvældede mig med venskabsforsikringer. Det generede mig, da jeg dog måtte svare noget. Og Félix benyttede sig af, at jeg lagde beslag på tyksakken og gik foran med damerne.

Jeg opfangede nogle stumper af samtalen.

"Kommer De i aften i *Variétés*?"

"Ja, jeg har taget en parterreloge. Det skal efter sigende være et morsomt stykke ... Jeg tager Dem med, Louise."

"Å, De skal gå med!"

Og længere hen:

"Nu er sæsonen altså forbi. Udstillingens åbning er den sidste højtidelighed i Paris."

"De glemmer væddeløbene."

"Ja. Jeg har lyst til at tage til løbene i Maisons-Laffitte. Jeg har hørt, at det skal være meget gentilt."

Imidlertid talte Gaucheraud med mig om Boquet, der var en udmærket ejendom, sagde han, hvis værdi min fader havde forøget til det dobbelte.

Han var meget venskabelig. Men jeg hørte knap på ham, da min sjæls inderste kom i den voldsomste bevægelse hver gang Louise, når hun pludselig standsede foran et maleri, kom til at berøre mig med sit lange slæb. Hendes hvide hals var under det

mørke hår fin og yndig som et barns. For resten havde hun beholdt sine drengeagtige manerer, der ærgrede mig lidt. Der var mange, som hilste på hende, og hun lo og satte liv i alle ved sine udbrud af lystighed og kvikke bevægelser. To eller tre gange vendte hun sig om og betragtede mig stift. Jeg vandrede som i en drøm, og jeg er ikke i stand til at sige, hvor mange timer jeg således fulgte hende, bedøvet af Gaucherauds ordstrøm og fuldstændig blindet af de mile af malerier til venstre og til højre, vi gik forbi. Jeg ved kun, at vi til sidst fik halsen fuld af støv i salene, og at jeg var dødelig træt, mens damerne smilende holdt stand.

Klokken seks tog Félix mig med ud for at spise til middag. Ved desserten sagde han pludselig til mig:

"Tal skal du have."

"Hvorfor?" spurgte jeg meget overrasket.

"For den takt du viste ved ikke at gøre kur til fru Gaucheraud. Du foretrækker altså de mørke damer?"

Jeg kunne ikke lade være at rødme. Han skyndte sig at tilføje:

"Jeg forlanger ikke, at du skal skrifte for mig. Tværtimod, du må have lagt mærke til, at jeg har afholdt mig fra enhver som helst indblanding. Det er min mening, at man må gennemgå sin læretid her i livet alene."

Han lo ikke mere, han var alvorlig og venskabelig.

"Tror du, at hun vil kunne elske mig?" sagde jeg uden at vove at nævne Louise ved navn.

"Jeg!" svarede han, "det kan jeg ikke have det fjerneste begreb om. Du får nu at se, hvorledes det går."

Jeg betragtede det som en opmuntring. Félix havde atter antaget sin ironiske tone og påstod spøgende, at Gaucheraud

havde ønsket, at jeg skulle blive forelsket i hans kone.

"Å! Du fjender ikke den brave mand og aner ikke, hvorfor han så ivrigt kastede sig om din hals. Hans onkels indflydelse tager af, han er nødt til at fremstille sig for vælgerne, og det ville være ham meget kært at kunne stole på din fader … Jeg var bange for, forstår du, at du kunne være ham nyttig, nu da han fuldstændig har opbrugt min indflydelse."

"Men det er jo afskyeligt!" udbrød jeg.

"Hvorfor afskyeligt?" gentog han med en så rolig mine, at jeg ikke vidste, om det var hans spøg. "Når en gift kone absolut skal have venner, så helst dem, der kan være familien til nytte."

Da vi rejste os fra bordet, talte Félix om at gå i *Variétés*. Jeg havde set stykket for et par dage siden, men jeg løj og fortalte, at jeg følte en brændende længsel efter at se det. Hvor det var en dejlig aften. Damerne befandt sig netop i logen lige ved siden af vore stole. Når jeg blot vendte hovedet om, kunne jeg i Louises ansigt læse den fornøjelse, hun havde af skuespillernes vittigheder. Forleden aften havde jeg fundet disse vittigheder flove. Men nu sårede de mig ikke mere, de skaffede mig tværtimod en nydelse ved ligesom at etablere en slags galant medskyldighed mellem Louise og mig. Stykket var meget letfærdigt, og hun lo navnlig af de dristigste indfald. Det var nok, at hun var i en parterreloge, det blev en tilladelig udskejelse. Når vore øjne mødtes under et udbrud af latter, slog hun ikke blikket ned. Intet syntes mig at kunne være tøjlesløsere, jeg sagde mig selv, at tre timer tilbragt i en fælles letfærdig lystighed måtte bringe mine sager et godt stykke fremad. Men hele publikum morede sig, mange damer i balkonen brugte ikke en gang deres vifter.

I en mellemakt gik vi hen og hilste på damerne. Gaucheraud var netop gået ud, så at vi kunne tage plads. Logen var mørk, jeg følte Louise i min nærhed. Ved en bevægelse, hun gjorde, gled hendes skørter og kom til at dække mine knæ. Jeg fik en følelse ved denne berøring som af en første stum tilståelse om, at vi var knyttet til hinanden.

3

Ti dage er forløbet. Félix er forsvundet, og jeg kan ikke finde på noget påskud, der kan bringe mig i fru Neigeons nærhed. Jeg må nu for at komme i en slags berøring med hende købe fem eller seks store aviser, i hvilke man kan læse hendes mands navn.

Han tager i Kammeret del i en alvorlig debat, og har holdt en tale, som der tales meget om. Til enhver anden tid ville denne tale være forekommet mig forfærdelig kedelig; men i dag interesserer den mig, fordi jeg bag dens optrævlede fraser ser Louises hvide hals og mørke lokker. Jeg er endog kommet i en heftig strid med en herre, jeg knap kender, i anledning af hr. Neigeon, som jeg har taget i forsvar mod beskyldningen for uduelighed. Bladenes ondskabsfulde angreb bringer mig ud af mig selv. Manden er rimeligvis nok dum; men det er kun et yderligere bevis for hans kones gode forstand, hvis hun, som man fortæller, er hans lykkes gode fé.

I disse ti dage har jeg været meget utålmodig og gjort frugtesløse udflugter. Fem eller seks gangs har jeg været hos min tante i det stadige håb at være så heldig at opnå et uventet møde. Ved mit sidste besøg pådrog jeg mig for resten grevindens misfornøjelse i den grad, at jeg ikke tør vove at

komme der så snart igen. Hun havde sat sig i hovedet at skaffe mig en ansættelse i diplomatiet ved hr. Neigeons indflydelse, og hun forbavsedes derfor i højeste grad, da jeg afslog tilbuddet på grund af mine politiske meninger. Det værste er, at jeg havde taget imod det i det første øjeblik, da jeg ikke elskede Louise, og da det ikke var mig imod at skylde hendes mand en velgerning. Min tante kunne derfor heller ikke forstå dette anfald af finfølelse og forundrede sig højligt over mit barnagtige indfald. Var der ikke lige så samvittighedsfulde legitimister [Note 1)] som jeg, der repræsenterede republikken i udlandet? Jo, diplomatiet er netop legitimisternes tilflugt, der vrimler af dem i gesandtskaberne, og de gør den gode sag en tjeneste ved at indtage de høje stillinger, som republikanerne misunder dem. Jeg var i stor forlegenhed med at besvare så gode grunde og forskansede mig bag en latterlig rigorisme, der opbragte min tante, så meget mere som hun allerede havde talt om sagen til hr. Neigeon, og hun behandlede mig til sidst som en tosse. Men hvad havde det at sige! Louise vil nu ikke tro, at jeg gør kur til hende for at opnå en post under ministeriet.

Man ville le ad mig, hvis jeg fortalte, hvilke besynderlige følelser jeg har været bevæget af i de sidste ti dage. I førstningen var jeg overbevist om, at Louise havde lagt mærke til, hvor forvirret jeg blev ved at føle hendes skørt på mit knæ, og deraf sluttede jeg, at jeg ikke mishagede hende, eftersom hun ikke straks havde trukket sig tilbage. Det var ligesom en sanselig tilnærmelse, der overskred det tilladelige koketteris grænser. Jeg taler her fuldstændig oprigtigt, det er en slags skriftemål, hvor jeg ikke skjuler noget. Mange mænd ville, hvis de sagde alt, tilstå, at omgivelserne forandres, mens kvinden

vedbliver at være den samme. I kærligheden giver kvinden sig hen, eller tillader, at man erobrer hende. Jeg taler her om gifte kvinder, verdensdamer, der må iagttage reglerne for det passende. De mænd, der attrår dem, føler hurtigt, om de overgiver sig uden at opgive den gode tone og den raffinerede luksus. Alt dette siger jeg for at forklare, at jeg i min egoisme som elsker fandt en mulig forbindelse mellem Louise og mig naturlig. Dette stump skørt på mit knæ var simpelt hen en elskværdig tilståelse.

Et par timer senere greb jeg mig dog i at tvivle og kom til ganske modsatte slutninger. Kun en ung pige kunne således tilbyde sig selv, og det var dumt af mig at tro, at en gift kone kunne kaste sig for mine fødder. Fru Neigeon tænkte ikke på mig. Hun havde måske elskere, men hendes forbindelser var ganske bestemt mere beregnede og indviklede. Der måtte være stor afstand imellem den kvinde, jeg havde drømt mig, kvinden, der af instinkt hengiver sig, og den behændige kvinde, den kløgtige pariserinde, som hun ganske sikkert var.

Nu var hun fuldstændig undsluppet mig. Jeg så hende ikke mere, jeg vidste ikke en gang mere, om det var sandt, at jeg i fem minutter havde opholdt mig i en mørk loge og følt hende leve for mig. Jeg var meget ulykkelig, så ulykkelig, at jeg et øjeblik tænkte på, om jeg ikke skulle vende hjem og indespærre mig på Boquet.

I forgårs fik jeg endelig en idé, som det forbavsede mig, at jeg ikke straks havde fået. Det var at gå hen til et af Kammerets møder; måske ville hr. Neigeon tale, måske ville hans hustru være til stede. Men det stod skrevet, at jeg endnu ikke skulle få det pokkers menneske at se. Han burde tage ordet, men han

mødte ikke en gang; de fortalte, at han blev holdt tilbage i et eller andet udvalg i Senatet. Til gengæld havde jeg, da jeg satte mig i baggrunden af en tilhørerloge, det held at opdage fru Gaucheraud, som sad i første række lige over for. Hun så mig og betragtede mig smilende. Ak! Louise var ikke med hende. Min glæde var straks forbi. Da jeg gik ud, sørgede jeg for at mødes med fru Gaucheraud i en af gangene. Hun viste sig meget venskabelig, Félix havde vist omtalt mig for hende.

"Har De været fraværende fra Paris?" spurgte hun mig.

Jeg stod aldeles stum, så oprørt blev jeg over dette spørgsmål. Jeg, der havde strejfet sådan om i byen!

"Ja, man har jo ikke set Dem noget steds. Det sidste selskab i ministeriet var udmærket, og der har været en fortrinlig hippologisk udstilling ..."

Da hun så lagde mærke til min fortvivlede mine, gav hun sig til at le.

"Ja, så farvel til i morgen," sagde hun, idet hun gik, "vi ser Dem vel dernede, ikke sandt?"

Jeg svarede Ja som en idiot og vovede ikke at spørge af frygt for at få hendes latter at høre igen. Hun vendte sig om og så på mig med en ondskabsfuld mine.

"Kom så," hviskede hun, i en tone som en veninde, der havde forbeholdt mig en glædelig overraskelse.

Jeg fik en vanvittig lyst til at løbe bag efter hende for at udspørge hende, men hun var allerede drejet om i en anden gang, og jeg ærgrede mig over min tossede egenkærlighed, der ikke tillod mig at tilstå min uvidenhed. Jeg var aldeles bestemt på at tage "derned"; men hvor var dette "derned"? Det ubestemte i dette stævnemøde pinte mig i sjælen, og desuden skammede

jeg mig over ikke at vide, hvad alverden vidste. Om aftenen løb jeg hen til Félix i den hensigt på en kløgtig måde at få den oplysning, jeg behøvede, ud af ham. Félix var ikke hjemme. Så fordybede jeg mig i de mest udbredte aviser og søgte i bekendtgørelserne for at finde det sted, hvor den gode tone den følgende dag pålagde én at give møde. Min uro tiltog, der var alle mulige slags højtideligheder: en udstilling af gamle mestres arbejder, en velgørenhedsbazar i den fornemme verden, en messe med musik i Sainte-Clotilde, en generalprøve, to koncerter, en novice, der tog sløret, for ikke at tale om væddeløb så at sige alle vegne. Hvorledes skulle en nys ankommen, en provinsbeboer, der var sig sin enfoldighed bevidst, kunne hitte rede i en sådan forvirring? Jeg forstod jo nok, at det var fint at begive sig til et af disse steder, men du store Gud! hvilket? Med fare for at ødelægge en hel dag og fortæres af utålmodighed vovede jeg endelig at vælge. Jeg troede at have hørt de to damer tale om løbene i Maisons-Laffitte, og drevet af en indskydelse bestemte jeg mig til at tage derhen. Da jeg først havde fattet min beslutning, blev jeg roligere.

Hvor er Paris' omegn fortryllende! Jeg kendte ikke i forvejen Maissons-Laffitte, men blev aldeles begejstret over dens skønhed, som den med sine livlige huse, bygget op ad en vej, ligger der ved bredden af Seinen.

Vi var i de første dage af maj; imellem de lysegrønne popler og elmetræer skinnede æbletræerne ganske hvide af blomster.

Imidlertid følte jeg mig i førstningen meget fremmed og forvildede mig mellem murene og de levende hegn, da jeg ikke ville spørge nogen om vej. Jeg havde den glæde at se mange folk tage med det samme tog, men mine damer var ikke imellem

dem, og efterhånden som jeg spejdede efter de forbigående i Maisons-Laffitte følte jeg mig mere og mere beklemt om hjertet. Til sidst forvildede jeg mig uden for husene og vandrede langs med Seinen, da jeg pludselig standsede i stor sindsbevægelse i nærheden af et brombærkrat. I et halvt hundrede skridts afstand kom en gruppe personer mig langsomt i møde, og jeg genkendte Louise og Berthe; Felix og Gaucheraud, de uadskillelige, gik lidt bagefter. Jeg havde altså gættet rigtigt, og jeg følte mig ganske stolt over det. Men min forvirring var så stor, at jeg gjorde mig skyldig i en virkelig barnagtighed. Jeg skjulte mig bag brombærrene, betaget af undseelse og frygt for at gøre mig latterlig. Da Louise gik forbi, strejfede kanten at hendes kjole krattet. Jeg indså straks det tåbelige i min første bevægelse. Jeg skyndte mig tværs over markerne, og da de spadserende kom til en omdrejning af vejen, trådte jeg frem med en så naturlig mine som muligt, som en mand, der tror sig alene og går og drømmer i den friske luft.

"Hvad, er De der?" råbte Gaucheraud.

Jeg hilste og lod, som om jeg blev meget overrasket. Vi talte sammen og vekslede håndtryk. Men Félix lo med sin besynderlige mine, mens Berthe blinkede med øjnene til mig på en måde, der ligesom gjorde hende til min medskyldige. Vi gav os atter på vej, og jeg var et kort øjeblik bagved de andre alene med hende.

"Nå, så kom De dog?" sagde hun dæmpet og lystig til mig.

Og uden at give mig tid til at svare, spøgte hun med mig og tilføjede, at jeg måtte være meget lykkelig, siden jeg endnu kunne være så barnlig. Jeg følte, at hun var min forbundsfælle, det forekom mig, at det ville være hende en personlig glæde at

kunne kaste sin veninde i mine arme. Da Félix vendte sig om for at spørge:

"Hvad ler De dog af?" svarede hun roligt:

"Det er hr. de Vaugelade, der fortæller mig om sin rejse med en hel engelsk familie."

Gaucheraud havde atter taget Felix' arm og trak ham med sig, ligesom for ikke at forstyrre min *tête-à-tête* med hans kone. Jeg blev tilbage alene med Louise og Berthe og tilbragte en yndig time på den skyggefulde vej, der gik langs med Seinen. Louise bar en lys silkekjole, og hendes røde parasol kastede hen over hendes ansigt et fint og varmt lys uden en eneste skygge. Opholdet i den fri luft gjorde hende endnu mere fri, hun talte højt, så mig lige i ansigtet og svarede Berthe, som fik hende ind på de letsindigste samtaler, med et liv og en iver, som senere hen forbavsede mig.

"Giv dog fru Neigeon armen," sagde Berthe til sidst til mig. "De er ikke galant, De må da kunne se, at hun er træt."

Jeg bød Louise armen, som hun straks støttede sig til. Berthe var gået hen til sin mand og Félix, vi blev ene tilbage i omtrent fyrre skridts afstand. Vejen gik op over højen, og vi gik meget langsomt. Nedenfor løb Seinen imellem de vidtudstrakte enge, der lignede et grønt fløjlstæppe. Der var en lang, smal ø med to broer, som togene rullede over med en fjern torden. På den anden side af floden en umådelig slette med dyrkede marker lige til Mont Valerien, hvis grå bygninger hævede sig i horisonten i det støvede solskin. Og jeg rørtes til tårer af den forårsduft, der steg op fra blomsterne og græsset på kanterne af vejen og udbredte sig i luften omkring os.

"Tager De snart hjem til Boquet?" spurgte Louise mig.

Jeg var så dum at svare Nej, da jeg ikke forudså, at hun ville tilføje:

"Hvor det er kedeligt. Vi rejser i næste uge til Les Mûreaux, det gods, min mand ejer et par mil fra Deres hjem, og havde gjort regning på at kunne indbyde Dem til at besøge os."

Jeg svarede stammende, at min fader måske ville bede mig om at komme hjem tidligere end jeg havde troet. Det forekom mig, som om hendes arm hvilede tungere på min. Var det da et stævnemøde, hun gav mig? Af det galante eventyr, jeg havde tænkt mig med denne så fri og raffinerede pariserinde, lavede jeg straks en hel roman, en elskovs forbindelse på landet, en måneds kærlighed i skyggen af de høje træer. Ja, således forholdt det sig. Hun fandt sikkert, at jeg var et indtagende eksemplar af en herremandssøn, hun ville elske mig dernede i mine hjemlige omgivelser.

"Men jeg må skænde på Dem," begyndte hun pludselig igen, med en venlig og moderlig mine.

"Hvorledes det?" hviskede jeg.

"Jo, Deres tante har talt til mig om Dem. Det synes som om De ikke vil modtage noget af os. Det er meget krænkende. Hvorfor afslår De det, sig frem?"

Jeg rødmede for anden gang. Jeg var lige på nippet til at vove en erklæring, til at udbryde: "Jeg afslår det, fordi jeg elsker Dem." Men hun gjorde en bevægelse, som om hun forstod mig og ville bringe mig til tavshed. Derpå tilføjede hun smilende:

"Hvis De er stolt og bestemt holder på at ville betale tjeneste med tjeneste, vil vi gerne tage mod Deres protektion dernede. De ved, at der skal vælges et medlem til generalrådet. Min mand vil gerne vælges, men han er bange for at blive slået, og

det ville være meget ubehageligt i hans stilling. Vil De støtte os?"

Der kunne ikke tænkes noget yndigere. Denne valghistorie betragtede jeg som en åndrig kvindes påfund for at træffe sammen med mig på landet.

"Ja, jeg vil ganske bestemt støtte Dem!" svarede jeg fornøjet.

"Og hvis De skaffer min mand valgt, følger det af sig selv, at min mand til gengæld giver Dem en håndsrækning."

"Det er et ord."

"Ja, det er et ord."

Hun rakte mig sin lille hånd og jeg slog til. Vi lo begge to. Det forekom mig virkelig fortryllende. Træerne var hørt op på vejen. Solen skinnede stærkt på toppen af højen, og vi gik begge tavse i den stærke hede. Men den idiot, den Gaucheraud, forstyrrede den dejlige stilhed under den glødende himmel. Han havde hørt os tale om generalrådet, fra det øjeblik slap han mig ikke mere, men gav sig til at fortælle mig en historie om sin onkel, der manøvrerede for at blive forestillet for min fader. Endelig kom vi til væddeløbspladsen. De fandt løbene udmærkede. Jeg stod hele tiden op bag ved Louise og betragtede hendes fine hals. Og hvilken yndig hjemrejse under en pludselig regnbyge! Markerne strålede endnu mere grønne efter regnen. Træerne og jorden udsendte deres duft, en kærligheds duft. Louise havde lukket øjnene halvt, træt og ligesom beruset af forårets vellyst.

"De husker jo nok vor overenskomst," sagde hun til mig, da hun steg op i vognen, der ventede hende på banegården. "Om fjorten dage på Les Mûreaux, ikke sandt?"

Jeg trykkede den hånd, hun rakte mig, og er næsten bange for, at mit tryk var vel kraftigt; thi for første gang så jeg hende alvorlig med et misfornøjet smil om læberne. Men Berthe syntes stadig at opmuntre mig til dristigt at gå videre, og Félix beholdt sit gådefulde smil, mens Gaucheraud slog mig på skulderen og udbrød:

"Om fjorten dage på Les Mûreaux, hr. de Vaugelade ... Der træffes vi allesammen."

Gid Fanden havde ham!

4

Jeg er lige kommet tilbage fra Les Mûreaux, og min sjæl er så fuld af modstridende tanker, at jeg trænger til at gøre mig rede for den dag, jeg tilbragte sammen med Louise for at forsøge på at komme til klarhed.

Skønt Les Mûreaux kun ligger et par mil fra Boquet, kendte jeg dog kun lidt til den del af vor egn. Vore jagter går hen ad Gommerville til, og for at komme til Les Mûreaux må man gøre en temmelig lang omvej og gå over den lille strøm Béages, en vej, jeg ikke havde tilbagelagt en halv snes gange i hele mit liv. Højen er smuk, vejen slynger sig op ad den med store nøddetræer på siderne. Når man så stiger ned igen, ligger Les Mûreaux ved begyndelsen af en dal, hvis sider snart trækker sig sammen til en smal kløft. Beboelsen, et firkantet hus fra det syttende århundrede, er ikke videre bemærkelsesværdig, men parken er prægtig med sine store græsplæner, og skoven, den går over i, er så tæt, at selve alléerne næsten spærres af grenene.

Da jeg kom ridende, blev jeg modtaget af to store hunde, der gøende sprang mig i møde. For enden af alléen havde jeg

opdaget en hvid plet. Det var Louise i en lys kjole og med stråhat. Hun gik mig ikke i møde, men blev stående ubevægelig og smilende på den store trappe, der går op til forhallen. Klokken var i det højeste ni.

"Nej, De er udmærket!" råbte hun til mig. "De er jo en morgenmand! ... Som De ser, er jeg den eneste, der er stået op her på gården."

Jeg sagde hende en kompliment om dette mod af en pariserinde. Men hun tilføjede leende:

"Jeg har også kun været her i fem dage. De første morgener står jeg op med hønsene ... Men allerede i den anden uge vender jeg tilbage til mine gamle dovne vaner, til sidst kommer jeg ikke ned før klokken ti, lige som i Paris ... Men i denne morgenstund er jeg endnu landlig."

Aldrig havde jeg set hende så henrivende. Da hun skyndsomt havde forladt sit værelse, var hendes hår kun skødesløst bundet op, hun havde taget den første den bedste morgenkjole på, og med sine af søvnen fugtige øjne så hun ud, som hun var blevet barn igen. Små genstridige lokker fløj omkring hendes hals, og når hendes vide ærmer gled til side, så jeg hendes bare arme lige til albuen.

"Ved De, hvor jeg vil hen?" vedblev hun. "Jeg vil ned for at se en væg af slyngplanter på det lysthus der nede, som jeg tænker må være dejlige, når solen endnu ikke har lukket deres blomster op. Det er gartneren, der har fortalt mig det, og da jeg ikke fik dem at se i går, vil jeg ikke gå glip af mine slyngplanter i dag ... De følger vel med?"

Jeg havde stor lyst til at byde hende armen, men jeg følte, at det ville være latterligt. Hun løb som en skolepige, der er

sluppet fri. Da hun kom hen til lysthuset, gav hun sig luft i et beundrende udråb. Et helt draperi af slyngplanter hang ned fra det øverste, en regn af småklokker med dugperler, hvis fine farver varierede fra det stærkeste rødt til violet og lyseblåt. Det var et overordentlig smukt og sjældent skue.

"Se, det får man til løn, når man står tidlig op," sagde Louise muntert.

Derpå satte hun sig i lysthuset, og jeg tog mig den frihed at sætte mig ved siden af hende, da jeg så, at hun tog sine skørter til side for at skaffe mig en lille plads. Jeg var i stor bevægelse, fordi jeg havde fået det indfald at gøre ende på sagen ved at tage hende om livet og kysse hende på halsen. Jeg følte vel, at det var en simpelhed som den, en løjtnant gør sig skyldig i, når han foretager et angreb på en kammerjomfrus dyd, men jeg kunne ikke finde på noget andet, og denne idé betog mig i den grad, at den næsten blev en fysisk trang. Jeg ved ikke, om Louise forstod, hvad der foregik i mig; hun rejste sig ikke op, men hendes ansigt fik et alvorligt udtryk.

"Skal vi så tale om vore forretninger?" sagde hun til mig.

Det summede for mine øren, jeg anstrengte mig for at høre på hende. Det var mørkt og lidt køligt i lysthuset. Solen faldt ind gennem slyngplanternes blade i tynde guldstriber; det så ud som om guldfluer satte sig på Louises hvide morgenkjole.

"Hvor vidt er vi så?" spurgte hun mig med en mine som en medskyldig.

Så fortalte jeg hende om det besynderlige omslag, jeg havde lagt mærke til hos min fader. Han, der i ti år havde skreget op mod tingenes ny tilstand og forbudt mig nogen sinde at tjene republikken, havde allerede den aften, jeg kom hjem, givet mig

at forstå, at en ung mand på min alder skyldte sit fædreland sin tjeneste. Jeg havde min tante mistænkt for denne omvendelse. De måtte have sluppet damerne løs på ham. Louise smilede, mens hun hørte på mig. Endelig sagde hun:

"Jeg traf hr. de Vaugelade for tre dage siden på en nabogård, hvor jeg var på besøg. Vi talte en del sammen."

Derpå tilføjede hun hurtigt:

"De ved, at valget til generalrådet finder sted på søndag. De må straks sætte Dem i virksomhed ... Med Deres faders hjælp er min mands valg sikkert."

"Er hr. Neigeon her?" spurgte jeg efter nogen betænkning.

"Ja, han kom i går aftes ... Men De får ham ikke at se i formiddag; han er taget bort for at spise frokost hos en af sine venner, en godsejer i egnen af Gommerville, som har megen indflydelse."

Hun havde rejst sig, jeg var blevet siddende og beklagede, at jeg ikke havde kysset hende på halsen. Aldrig nogen sinde ville jeg finde en så mørk lille krog i den tidlige morgenstund, når hun netop var stået ud af sengen og knap var påklædt. Nu var det for sent, og jeg følte så vel, at jeg ville få hende til at briste i latter ved at falde på knæ for hende på den fugtige jord, at jeg opsatte min erklæring til et gunstigere øjeblik

For øvrigt opdagede jeg nu Gaucherauds brede skygge for enden af alleen. Da han så Louise og mig komme ud fra lysthuset, viste der sig et lille smil om hans læber. Så priste han os i høje toner, fordi vi var stået så tidligt op. Han var lige kommet ned.

"Og Berthe?" spurgte Louise ham, "har hun sovet godt i nat?"

"Det ved jeg min tro ikke," svarede han, "jeg har ikke set hende endnu."

Da han lagde mærke til min forbavselse, forklarede han, at hans kone havde hovedpine hele dagen, når man kom ind til hende om morgenen. De havde to soveværelser, det var mere bekvemt, navnlig på landet. Han sluttede med at sige ganske roligt uden at le:

"Min kone holder så uhyre meget af at ligge alene."

Vi gik netop over terrassen ud til parken, og jeg kunne ikke lade være at tænke på de lystige historier, man fortæller om livet på herregårdene. Det morede mig at drømme mig en afsides skueplads for et elegant, vildt liv, elskere vandrende omkring uden lys og på bare ben gennem lange korridorer for at mødes med damer i afsides værelser med dørene stående på klem. Det var en lækkerbisken for frivole pariserinder, der forstod at benytte friheden på landet til at genoplive hendøende kærlighedsforbindelser. Og pludselig kom jeg til den overbevisning, at min drøm var en virkelighed, ved at se Berthe og min ven Félix komme ud af forhallen, begge smægtende og næsten lidende, til trods for den lange nat, de havde tilbragt i søvnens arme.

"Du er da vel ikke syg?" spurgte Louise venligt sin veninde.

"Nej. Men du ved nok, hvor nervøs man bliver af forandringer. Og desuden gjorde fuglene sådan en støj ganske tidligt i morges."

Jeg trykkede Félix' hånd. Og jeg ved ikke hvorfor, ved et smil, som de to damer vekslede, mens Gaucheraud, rundrygget og godmodig, stod og fløjtede, faldt det mig ind, at Louise ikke var uvidende om, hvad der foregik i hendes hus. Hun måtte om

natten have hørt disse mandefjed i gangene, disse døre, der forsigtigt og behændigt blev lukket op og i, følt denne kærligheds duft, der kom ud fra mørke alkover og bredte sig langs væggene. O, hvorfor havde jeg ikke kysset hende på halsen dernede i lysthuset? Hvis hun fandt sig i sådanne ting, ville hun ikke være blevet vred. Jeg overvejede allerede, gennem hvilken åbning jeg kunne liste mig ind, når jeg kom om natten for at besøge hende. Der var et lavt vindue til venstre for forhallen, som forekom mig ypperligt.

Der blev spist frokost klokken elleve. Efter frokosten forsvandt Gaucheraud for at tage sig en lur. Han havde betroet mig, at han var bange for ikke at blive genvalgt ved de næste valg, og havde tilføjet, at han havde besluttet at tilbringe tre uger i kredsen for at vinde vælgerne. Han var først taget ind hos sin onkel og havde nu villet tilbringe nogle dage på Les Mûreaux for at vise hele egnen, at han stod på den bedste fod med Neigeon; det tænkte han nok skulle skaffe ham stemmer. Jeg forstod, at han havde den største lyst til ligeledes at blive indbudt til min fader. Ulykken var, at jeg ikke syntes at elske blondiner.

Jeg tilbragte en meget behagelig eftermiddag i selskab med de to damer og Félix. Dette herregårdsliv, disse pariser-yndigheder, der slår sig løs i den fri luft, i det første sommersolskin, er overordentlig fortryllende. Det er selskabslivet fortsat i det grønne; ikke mere vinterselskaberne, hvor man har lidt trang plads, hvor nedringede damer viste sig imellem de langs væggene opstillede sorte kjoler; men et selskab i ferien, lyst klædte damer løbende frit om i alleerne, jakkeklædte herrer, der ikke er bange for at være glade som

børn, en opgivelse af de selskabelige former, en fortrolighed, der forjager kedsommeligheden fra enhver samtale. Jeg må imidlertid tilstå, at de to damers opførsel vedblev at forbavse mig, der var opdraget på landet imellem religiøse mennesker. Da vi efter frokosten drak kaffe på terrassen, tog Louise sig den frihed at ryge en cigaret. Berthe talte, som var hun fuldkommen hjemme i gadesproget. Senere forsvandt de begge to under en raslen af skørter og højrøstet latter, råbende til hinanden i en så overstadig lystighed, at jeg blev aldeles forvirret. Det er dumt at sige det, men dette for mig så fuldstændig ny væsen vakte det håb hos mig, at Louise ville give mig et stævnemøde en af de første aftener. Félix røg i fred og ro sin cigaret. Jeg greb ham undertiden i at betragte mig med en spottende mine.

Klokken halv fem talte jeg om at tage hjem. Louise gjorde øjeblikkelig indvendinger

"Nej, nej, De må ikke tage bort. Jeg beholder Dem til middag ... Min mand kommer forhåbentlig hjem. De må da endelig se ham. Jeg må dog forestille Dem for ham ..."

Jeg forklarede hende, at min fader ventede mig. Der var en middag på Boquet, som jeg var nødt til at være til stede ved.

Jeg tilføjede smilende:

"Det er en vælgermiddag, jeg skal arbejde for Dem."

"O, så skynd Dem afsted," svarede hun. "Og hvis De har held med Dem, kan De komme og hente Deres belønning."

Det forekom mig, at hun rødmede, da hun sagde disse ord. Mente hun blot den diplomatiske post, som min fader pressede mig så ivrigt for at modtage? Jeg troede at lægge en ømmere betydning i hendes ord, og så rimeligvis ubeskrivelig indbildsk og lapset ud; thi for anden gang så jeg hende blive alvorlig med

det træk om læberne, der gav hende en mine af overlegen misfornøjelse.

For resten havde jeg ikke tid til at tænke over denne pludselige forandring af hendes ansigt. Mens jeg endnu talte, kørte en let lille vogn frem foran trappen. Jeg troede allerede, at det var manden, der kom hjem. Men der var kun to børn i vognen, en lille pige på omtrent fem og en lille dreng på omtrent fire år, fulgt af en kammerpige. De rakte armene imod hende og lo, og så snart de var hoppet ned, løb de hen og klyngede sig fast i Louises skørter. Hun kyssede dem på håret.

"Hvis er de nydelige børn?" spurgte jeg.

"Naturligvis mine," svarede hun med en overrasket mine.

Hendes! Jeg vil ikke kunne beskrive det stød, disse simple ord gav mig. Det forekom mig, som om hun pludselig undslap mig, som om disse små væsener med deres spæde hænder gravede en uoverstigelig grav imellem hende og mig. Hun havde børn, og det vidste jeg ikke noget om! Jeg kunne ikke holde det plumpe udråb tilbage:

"De har børn!"

"Ja vist," svarede hun roligt. "De har været henne at besøge deres gudmoder i morges, et par mil herfra. Tillad mig at forestille dem for Dem: hr. Lucien, frøken Marguerite."

Børnene smilede til mig. Jeg må have set temmelig flov ud. Nej, jeg kunne ikke vænne mig til den tanke, at hun var moder. Det forstyrrede alle mine planer. Det susede mig for ørene, da jeg tog afsked, og endnu i denne stund ved jeg ikke, hvad jeg skal tænke. Jeg ser Louise i lysthuset med slyngplanterne, og jeg ser hende kysse Luciens og Marguerites hår. Disse pariserinder er åbenbart ikke til at forstå for en provinsialist som mig. Jeg

må sove på det. Så vil jeg prøve på at komme til klarhed i morgen.

5

Det er slutningen på eventyret. Hvilken lære! Men lad mig prøve på at fortælle historien koldblodigt og roligt.

I søndags blev hr. Neigeon valgt til medlem af generalrådet. Da stemmerne var optalt, var det åbenbart, at kandidaten uden vor understøttelse ville være faldet. Min fader havde med hensyn til hr. Neigeon, ladet mig forstå, at en så komplet middelmådighed ikke var at frygte; det gjaldt for resten om, at slå den radikale kandidat. Om aftenen efter bordet vågnede det gamle menneske i min fader, men han indskrænkede sig til at sige til mig:

"Alt det er ikke videre honnet. Men de har alle stadig gentaget, at jeg arbejdede for dig … Gør du nu din skyldighed. Jeg har ikke andet end at gå min vej, jeg forstår ikke en smule af det hele."

Mandag og tirsdag betænkte jeg mig på at tage til Les Mûreaux. Det forekom mig at være en plumphed at komme så hurtigt for at begære sin løn. For resten generede børnene mig ikke mere. Jeg var overbevist om, at Louise var så lidt moder som muligt. Hed det sig ikke i vor provins, at pariserinderne aldrig nægtede sig nogen fornøjelse for deres børns skyld, og at de overlod dem til tjenestefolkene for selv at være fri? Om onsdagen var alle mine skrupler forsvundet. Utålmodigheden pinte mig. Allerede klokken otte drog jeg i felten.

Det var min plan ligesom første gang at komme til Les Mûreaux tidligt om morgenen og træffe Louise ganske alene,

når hun var stået op. Men da jeg stod af hesten, sagde en tjener mig, at fruen endnu ikke var kommet ned fra sit værelse, og han tilbød ikke at melde mig hos hende. Jeg svarede, at jeg ville vente på hende.

Og jeg ventede virkelig i to stive timer. Jeg husker ikke længere, hvor mange gange jeg gik blomsterhaven rundt. Af og til så jeg op til vinduerne på første sal; men persiennerne var stadig hermetisk tillukkede. Træt og ked af den lange spadseretur gik jeg til sidst ned og satte mig i lysthuset med slyngplanterne. Den morgen var himlen dækket af skyer, solen kastede ingen guldstænk ind imellem bladene. Det var næsten mørkt under det grønne. Jeg overvejede og sagde til mig selv, at jeg nu måtte spille *va banque*. Jeg var overbevist om, at Louise aldrig ville blive min, hvis jeg nu betænkte mig. Jeg opmuntrede mig selv og mindedes alt, hvad der havde fået mig til at anse hende for imødekommende og let at besejre. Min plan var simpel og blev nu til en fast beslutning: så snart jeg blev alene med hende, ville jeg gribe hendes hænder, lade som om jeg var forvirret, for ikke at forskrække hende alt for meget, så ville jeg kysse hende på halsen, og resten ville gå at sig selv. For tiende gang overvejede jeg min plan, da Louise pludselig viste sig.

"Nå så her skjuler De Dem?" sagde hun muntert, idet hun ledte efter | mig i mørket. "Nå, her er De, i ti minutter har jeg været på jagt efter Dem ... Jeg beder Dem undskylde, at De har måttet vente på mig."

Jeg svarede hende en hel del forlegen, at ventetiden ikke havde været lang, da jeg havde tænkt på hende.

"Jeg sagde Dem forud, at det kun var den første uge, at jeg stod tidligt op," vedblev hun, uden at synes at ænse denne

flovhed. "Nu er jeg blevet pariserinde igen og kan ikke komme ud af min seng."

Hun var blevet stående ved indgangen til lysthuset, som om hun ikke ville vove sig ind i mørket under bladene.

"Nå, kommer De så?" spurgte hun endelig. "Jeg har noget at tale med Dem om."

"Men vi kan jo have det meget godt her," sagde jeg med skælvende stemme. "Vi kan tale sammen her på bænken."

Hun betænkte sig et sekund. Så sagde hun modigt:

"Som De vil. Her er så mørkt, men ordene har jo ingen farve."

Hun satte sig ved siden af mig. Jeg følte mig nær ved at besvime. Timen var kommet! Endnu et øjeblik, og jeg ville gribe hendes hænder. Imidlertid blev hun ved at tale med sin klare stemme, der ikke forstyrredes af nogen sindsbevægelse.

"Jeg vil ikke takke Dem med de sædvanlige talemåder. De har givet os en god hjælp, uden hvilken vi ikke ville have nået målet ..."

Jeg var ude af stand til at afbryde hende. Jeg rystede, alt imens jeg opmuntrede mig selv til at være dristig.

"For resten behøves der ikke flere ord imellem os," vedblev hun. "Vi har sluttet en handel, ved De nok ..."

Hun lo, mens hun sagde disse ord. Denne latter bestemte mig pludselig. Jeg greb hendes hænder, og hun trak dem ikke tilbage. Jeg følte de små varme hænder i mine. Hun overlod mig dem venligt og fortroligt, mens hun gentog:

"Ja, ikke sandt? Nu er turen til mig at gøre gengæld."

Så dristede jeg mig til at trække hendes hænder til mig for at føre dem til mine læber. Det var blevet mørkere, en sky gik over vore hoveder, jeg følte mig beruset af blomsternes duft. Men

førend jeg kunne trykke hendes hænder til mine læber, rev hun sig løs med en kraft, som jeg ikke havde tænkt mig hende i besiddelse af, og greb mig hårdt om håndleddene. Hun var ikke vred, da hun holdt mig således, hendes stemme var stadig rolig, måske blot en lille smule bebrejdende.

"Hør, gør nu ingen børnestreger," sagde hun. "Jeg var nok bange for det. Tillad mig at give Dem en lære, mens jeg har Dem her i denne lille krog."

Hendes strenghed var smilende som en moders, der skænder på sin lille dreng.

"Allerede fra den første dag har jeg forstået det hele. De har hørt de rædsomste historier om mig, ikke sandt? De havde håbet alt muligt, og jeg undskylder Dem; De kender ikke vor verden, og De er faldet ned i Paris med alle en uciviliseret hjemstavns forestillinger. De tænker måske, at jeg også har en lille skyld i, at De har taget fejl. Jeg burde have standset Dem; De havde trukket Dem tilbage på et ord af mig. Det er sandt, det ord har jeg ikke udtalt. Jeg har ladet Dem gå videre, De må betragte mig som en afskyelig kokette. Ved De, hvorfor jeg ikke har udtalt dette ord?"

Jeg stammede. Det overraskende i denne scene lammede mig fuldstændig. Hun trykkede mine håndled stærkere, hun rystede mig, hun talte så nær ved mig, at jeg følte hendes ånde i mit ansigt.

"Jeg har ikke sagt det, fordi De interesserede mig, og jeg ønskede at give Dem denne lære. De forstår den ikke endnu, men tænk over den, og De vil forstå den. Vi bliver meget bagvasket. Vi gør måske også alt for at blive det. Men ser De, der er også dem iblandt os, der er dydige, selv blandt dem, der

synes at være de letsindigste og mest kompromitterede. Jeg gentager: tænk over det, og De vil forstå det."

"Slip mig," hviskede jeg aldeles forvirret.

"Nej, jeg slipper Dem ikke … De må bede mig om forladelse, hvis De ønsker, at jeg skal slippe Dem."

Til trods for hendes spøgende tone følte jeg, at hun var vred, og at hun fik tårer i øjnene af harme over den fornærmelse, jeg havde tilføjet hende. Jeg følte mig opfyldt af agtelse og virkelig ærbødighed for denne fortryllende og kraftige kvinde. Den måde, hvorpå hun bar sin mands enfoldighed, hendes koketteri og strenghed, hendes foragt for onde tunger, og hendes optræden som familiens hoved, alt sammen skjult under en overgiven og letsindig opførsel, gjorde hende til en meget sammensat karakter, der fyldte mig med beundring.

"Tilgiv mig!" sagde jeg ydmygt.

Hun slap mig. Jeg rejste mig straks op, mens hun roligt blev siddende på bænken; hun havde intet at frygte af mørket eller blomsternes berusende duft. Hun antog atter sin muntre tone og sagde:

"Nu kommer jeg tilbage til vor overenskomst. Efter som jeg er meget redelig, betaler jeg min gæld. Her er Deres udnævnelse til gesandtskabssekretær. Jeg fik den i går aftes."

Da hun så, at jeg betænkte mig på at tage konvolutten, hun rakte mig, udbrød hun lidt ironisk:

"Det forekommer mig, at De nok nu kan være min mand forbunden."

Således var opløsningen på mit første eventyr. Da vi kom ud fra lysthuset stod Félix på terrassen med Gaucheraud og Berthe. Han kneb læberne sammen, da han så mig komme med

min udnævnelse i hånden. Han var åbenbart *à jour* med det hele, og gjorde sig lystig over mig. Jeg tog ham til side for at gøre ham bitre bebrejdelser, fordi han havde tilladt mig at begå en sådan fejl, men han svarede, at ungdommen kun blev udviklet ved erfaring, og da jeg pegede på Berthe, som gik foran os, og spurgte ham ud om hende, trak han på skuldrene med en meget betegnende mine. Når det forholder sig således, må jeg tilstå, at jeg trods alt endnu ikke rigtig forstår verdens mærkelige moral, der tillader de dydigste kvinder at vise den besynderligste imødekommenhed.

Jeg fik det sidste stød, da jeg af Gaucherauds egen mund erfarede, at min fader havde indbudt ham og hans hustru til at tilbringe nogle dage på Boquet. Félix smilede og fortalte os, at han den næste dag ville tage tilbage til Paris.

Så tog jeg flugten under påskud af, at jeg bestemt havde lovet min fader at være hjemme til frokosttid. Jeg var allerede kommet til enden af alleen, da jeg opdagede en herre i en cabriolet. Det måtte være hr. Neigeon.

Jeg var på min ære glad ved, at jeg heller ikke denne gang traf ham. På søndag holder Gaucheraud og hans frue deres indtog på Boquet. Hvilken plage!

Hr. Chabres skaldyr

1

Hr. Chabre havde en stor sorg, nemlig den, at hans ægteskab var forblevet barnløst. Han havde ægtet en frøken Catinot af huset Catinot & Desvignes, den blonde Estelle, en høj, smuk pige på atten år, og i fire år havde han nu, fuld af uro, forbløffelse og forbitrelse, ventet på en arving.

Hr. Chabre var tidligere kornhandler, men havde nu trukket sig tilbage fra forretningen. Han besad en smuk formue. Skønt han havde levet så pænt og ordentligt som en spidsborger, fast forankret i den fikse idé, at han ville ende som millionær, så var han dog allerede i 45 års alderen så tung og stivbenet som en olding. Hans blege, af pengesorger afmagrede ansigt var glat og almindeligt som en milepæl ved landevejen.

Og han tabte modet. For det mod, der har arbejdet sig frem til 50.000 francs i årlig rente er visselig i sin gode ret, når det undrer sig over, at det er sværere at blive fader end at blive en rig mand.

Den smukke fru Chabre var nu 22 år gammel. Hun var vidunderlig skøn med sin ferskenbrune teint og sit sollyse hår, som krusede sig så muntert i nakken. Hendes blågrønne øjne lignede en slumrende sø, under hvis overflade det er lidet tilrådeligt at skue for dybt.

Når hendes mand beklagede sig over deres ægteskabs ufrugtbarhed, svulmede hendes kraftige hofter og hendes fulde

barm sig pralende, og smilet, der spillede om hendes mund sagde klart og tydeligt:

"Er det måske min skyld?"

For øvrigt blev fru Chabre i sin omgangskreds anset for at være en dame af fuldendt opdragelse, en dame om hvem enhver form for sladder var udelukket, en dame, der holdt fast ved alle de solide borgerdyder, der var blevet hende indprentet af en streng og sædelig moder. Kun bevægedes fra tid til anden den fine næses fløje af en nervøs skælven, som ville have foruroliget enhver anden mand end en pensioneret kornhandler.

Huslægen, dr. Guiraud, en kraftigt bygget, vidende, altid smilende herre, havde ofte måttet underholde sig længe med hr. Chabre. Han forklarede ham, i hvor høj grad videnskaben i visse spørgsmål endnu kun trådte sine barnesko. Du store Gud, ja! børn lader sig jo nu engang ikke så og plante som var det egetræer. Da han imidlertid altid gjorde sig umage med at holde sine patienters mod oppe, så havde han lovet hr. Chabre at tage sig af hans tilfælde, og en skønne julimorgen tiltalte han ham således:

"De burde rejse til et søbad, min bedste hr. Chabre ... Jeg skal sige Dem, det har efter min erfaring altid en overmåde heldig indflydelse. I særdeleshed, hvis De spiser mange østers. Ja, ja, spis i det hele taget ikke andet end østers!"

Hr. Chabre begyndte at fatte nyt håb.

"Østers, hr. doktor? ... De tror, at østers ...?"

"Ganske sikkert! Midlet har ofte vist sig probat. Men misforstå mig ikke. De kan jo godt variere Deres kost, men altid med havdyr: Østers, muslinger, hjertemuslinger, søskæl og andre skaldyr – ja, og endda hummer og ål."

Derpå anbefalede doktoren sig, men på vej ud af døren henkastede han dog skødesløst denne bemærkning:

"De må ikke begrave Dem i Deres hjem. Fru Chabre er ung og trænger til adspredelse. Tag til Trouville. Luften der er ligefrem berømt."

Tre dage efter rejste familien Chabre. Kun havde den gamle kornhandler forbeholdt sig ikke at tage til Trouville, da det ville blive vanvittig dyrt.

I alle søstæder kan man let skaffe sig havdyr at spise, men sandsynligvis er det lettere i mere afsidesliggende egne, fordi dyrene her findes i større mængder og derfor er langt billigere. Det ville heller ikke komme til at mangle på adspredelse dér. Og forresten var det jo ikke en fornøjelsestur, de foretog.

En bekendt havde fortalt hr. Chabre om en lille strandby ved navn Pouliguen, ikke så langt fra Saint-Nazaire.

Fru Chabre kedede sig skrækkeligt den dag, hvor hun efter tolv timers togrejse skulle opholde sig i Saint-Nazaire, en by under opblomstring med nye, snorlige gader, som endnu var meget præget af tømmer- og byggepladser. De så sig omkring på havnen, slentrede rundt i gader, hvor butikkerne endnu var en mellemting mellem mørke landsbykramboder og storbyens overdådige vinduesudstillinger. Det var ikke muligt at komme til at leje blot den mindste strandhytte i Pouliguen. De små en- og toetagers bræddehuse, der lå ved havnen, var allerede overfyldte med englændere og rige købmænd fra Nantes.

Estelle satte forresten også en hånlig og sur mine op, da hun fik øje på disse bygningsværker, hvis stil afgav de sælsomste vidnesbyrd om den lille provinsbys bygmestres talent og især fantasi.

De rejsende blev rådet til at forhøre sig i Guérande. Det var en søndag. De ankom ved middagstid. Hr. Chabre, som ellers ikke var poetisk anlagt, fornemmede en vis grebethed. Det skue, som Guérande, denne så glimrende bevarede juvel fra feudaltiden med sin fæstningsvold og de med brystværn omgivne porte frembød, hensatte ham i forbavselse.

Estelle betragtede den lille by, som lå der omgivet af spadserestier og høje træer, og over hendes øjnes smilende, slumrende vande lejrede sig et drømmende skær.

Men vognen rullede videre. Hesten travede gennem en port, og hjulene skumplede over den ujævne brolægning i de små, trange gader. Hr. og fru Chabre havde ikke vekslet et ord indbyrdes.

"Sikken et hul!" mumlede endelig den pensionerede kornhandler. "Så er dog landsbyerne omkring Paris smukkere bygget."

Da ægteparret steg ud af vognen foran det i byens midtpunkt tæt ved kirken beliggende "Hotel du Commerce", kom borgerne netop fra messe. Mens hendes mand tog sig af deres bagage, gik Estelle, var blevet interesseret af de troende bretoners optog, frem og tilbage foran huset. Der kom i hvide bluser og med pludderbukser saltarbejdere fra de store saltmarsker mellem Guérande og Croisic; så kom der bønder, en fra de førstnævnte vidt forskellig race, med deres korte trøjer og bredskyggede, runde hatte.

Men Estelle blev især fængslet af en ung piges rige dragt. Hendes hovedtøj sluttede tæt til tindingerne og løb ud i en spids. Over et dryppende rødt livstykke, hvorfra der stak hvide pufærmer, var der hægtet en brystsmæk af silke broderet med

brogede blomster. De tre i tykke folder over hinanden trukne blå lærredsskørter omsluttedes af et med guld- og sølvtråd rigt indvirket bælte, og et langt forklæde af orangegul silke faldt lige ned til de røde uldstrømper, der stak frem af et par små snabelsko.

"Ja, undskyld," sagde hr. Chabre, idet han stillede sig bag sin kone, "for at se den slags fastelavnspynt må man være i Bretagne!"

Estelle svare ikke. En høj ung mand på henved tyve år trådte nu ud af kirken sammen med en gammel dame. Han var meget hvid i huden, havde et stolt ansigtsudtryk og gulblondt hår. Man kunne have holdt ham for en kæmpe, så bredskuldret og af en så muskuløs bygning var han, og dog så han så sart og fin ud, hans hud havde en ung piges rosenskær, og hans hage var fuldstændig skægløs. Da Estelle, forbavset over hans skønhed, et øjeblik så stift på ham, drejede han hovedet, så et sekund på hende, og rødmede.

"Men se dog," sagde hr. Chabre sagte, "der har vi da én, som ligner et menneske. Ham der kunne blive en prægtig kyrasser."

"Det er hr. Hektor," sagde opvartningspigen fra hotellet, som havde hørt, hvad han sagde. "Han ledsager sin moder, fru de Plougastel, hjem, Å, han er en meget smuk, en meget agtværdig mand!"

Ved frokosten, som de indtog ved *table d'hôte*, overhørte ægteparret Chabre en meget livlig diskussion.

Hr. ritmesteren, som indtog sine måltider i Hôtel de Commerce, priste det patriarkalske liv, man ført i Guérande, og frem for alt ungdommens rene sæder. Den strenge religiøse opdragelse, man hertillands sædvanligt brugte, var alene at

takke for indbyggernes uskyld. Han belyste sine påstande med flere eksempler og citerede fakta. Men en handelsrejsende, som var kommet ind med morgentoget, spottede ham, idet han mente under sin rejse at have bemærket adskillige unge piger og karle gantes bag hækkene. Han ville på ingen måde stå inde for nogen af de unge mænd der på stedet, hvis man anbragte elskværdige unge damer lige foran næsen på dem. Til sidst gjorde han sig lystig på religionens, på præstens og nonnernes bekostning, så at hr. ritmesteren kastede sin serviet fra sig og fo'r højt stønnende ud af stuen. Hr. og fru Chabre havde indtaget deres frokost uden at have deltaget i samtalen. Ægtemanden var umådelig indigneret over, at man kunne føre en sådan underholdning for åbent taffel, mens hustruen smilede stille, som om hun slet ikke havde forstået, hvad der var blevet sagt.

For at fordrive eftermiddagen gik ægteparret ud og tog byen i nærmere øjesyn. I Saint-Aubin-kirken herskede der en behagelig kølighed. De gik langsomt op gennem kirken og hævede blikket mod de imponerende hvælvinger, hvorunder søjlebundterne rejste sig som raketter af sten. De blev stående foran de sælsomme billedhuggerarbejder, hvor man ser bødler save deres ofre i to stykker og stege dem på jernriste, mens der pustes til ilden med umådelige blæsebælge. Derpå gennemstrejfede de byens fem-seks gader, og hr. Chabre blev ved sin mening, at dette Guérande var en ren ravnekrog uden mindste spor af handel: et af disse pulterkamre fra middelalderen, som man nu heldigvis var i færd med at rydde op i; de spidsgavlede huse stod tæt sammenstuvede ligesom en flok affældige gamle kællinger. Spidse tage, skifertækte

karnapper, hjørnetårne, billedhuggerværker, som tidens tand havde afgnavet, dette og meget andet gjorde denne ensomme afkrog til et lille museum, som lå og slumrede i solen. Estelle, som siden hun var blevet gift, var blevet en flittig læser af romaner, så smægtende op mod de små blyindfattede vinduesruder og tænkte på Walter Scott.

Men da ægteparret Chabre trådte ud gennem byporten for at gøre en runde omkring den lille stad, strakte de hals og måtte indrømme, at det virkelig var en yndig lille plet jord.

Granitmurene løber rundt om hele byen uden en eneste lille revne, endnu ufortæret og gylden i solskinnet som den første dag af sin tilværelse. Kun gobeliner af vedbend og gedeblad hænger ud over brystværnene. På voldenes tårne er der groet buketter af gyldenlak og flammende levkøjer, hvis blomsterduske brænder mod den lyseblå himmel. Og hele vejen rundt om den lille by løber der skyggefulde spadseregange, under hvis hundredårige træer vokser et frodigt grønt græstæppe frem. Der går man langsomt og med korte skridt, som på et tæpper, langs med de gamle fæstningsgrave, der, delvist opfyldte, på sine steder er blevet til stillestående damme, hvis vand kaster ejendommelige reflekser. Birke strækker deres hvide stammer op foran murene. Græsflader udbreder sit grønne dække, lysstriber glider mellem træernes løv og oplyser hemmelige kroge og udfaldsgrave, på bunden af hvilke frøerne springer rundt, omgivet af århundreders stilhed.

"Der er ti tårne, jeg har talt dem!" udbrød hr. Chabre, da de var nået tilbage til deres udgangspunkt.

De fire byporte havde især imponeret ham med deres trange, dybe åbninger, som der kun kunne passere en vogn igennem ad

gangen. Var det måske ikke latterligt, endnu i det nittende århundrede at lade sig indespærre på den måde? Han ville have revet tårnene ned, der så ud som virkelige citadeller forsynet med skydeskår, og benyttet de tykke mure som grundmure til seksetagers lejekaserner!

"Og så har jeg ikke medregnet alt det materiale, men kunne udvinde fra voldene," tilføjede han.

De gik derpå ud på hovedgaden, en bred, hævet promenade, der dannede en kvartcirkel mellem den østlige og den sydlige byport. Estelle stirrede drømmende ud i den herlige horisont, som bredte sig milevidt ud over forstadens tage. Først mødte øjet en stribe mægtig natur: fyrretræer, som havets storme havde krumbøjet, knudrede kratskove, en planteverden i sortgrønt. Så kom de øde saltsumpe, den uendelige, nøgne slette med de firkantede damspejle og de små hvide salthobe, der hævede sig fra den grå sandbund. Og endnu længere borte, på kanten af himlen, lå havets blå dyb. Tre sejl, som gled over dette blå, lignede hvide svaler.

"Der er den unge mand fra i morges igen," udbrød hr. Chabre pludselig. "Synes du ikke også, han ligner den lille Larivières? Hvis han var pukkelrygget, ville der ikke være noget at tage fejl af."

Estelle havde vendt sig langsomt om. Men Hector, som stod lænet op mod stiens rækværk og så adspredt ud over havet, lod ikke til at bemærke, at han blev iagttaget. Så begyndte den unge frue at sagtne sine skridt. Hun støttede sig til stokken i sin lange parasol. Efter omkring tyve skridt stødte hun parasolspidsen af. Og ægteparret Chabre hørte en stemme bag dem råbe:

"Nådige frue, nådige frue!"

Det var Hector, som havde samlet spidsen op.

"Tusind tak, min herre," sagde Estelle med sit rolige smil.

Han var virkelig rigtig pæn, egentlig ganske smuk, denne unge mand. Hr. Chabre syntes straks om ham, betroede ham sin forlegenhed med hensyn til valg af et strandsted og bad om hans råd.

Hector stammede yderst forlegen:

"Jeg tror ikke, De vil finde det, De søger, hverken i Croisic eller i Batz. Jeg vil råde Dem til," sagde han, idet han pegede på to kirketårne, der var synlige i horisonten, "at tage til Piriac."

Og han stod til tjeneste med detaljer: Piriac lå tre mile derfra. Han havde en onkel, som boede i nærheden. Og endelig svarede han bekræftende på hr. Chabres spørgsmål, om man der på egnen kunne købe østers i større partier.

Den unge kone pirkede rundt i det afmejede græs med enden af sin parasol. Den unge mand undlod at se op, som om hendes nærværelse gjorde ham yderst forlegen.

"En meget smuk by, denne Guérande," besluttede Estelle sig endelig til at sige med sin fløjtestemme.

"O ja, meget smuk," stammede Hector, idet han pludselig fortærede hende med et blik.

2

Det var på den tredje dag efter installeringen af den ægteskabelige husholdning i Piriac, i de tidlige morgentimer. Hr. Chabre stod på molen, som beskytter den lille havn, og vogtede over Estelle, der tog sig et bad i havet. Solen brændte allerede temmelig varmt. I korrekt turistantræk, sort

overfrakke og filthat, havde han søgt ly i skyggen af en foret turistparasol.

"Er det rart?" spurgte han, for at lade som om hans kones bad interesserede ham.

"Dejligt!" svarede Estelle, mens hun kløvede bølgerne.

Hr. Chabre gik aldrig i vandet. Han var bange for det, men skjulte denne angst med en udflugt om, at lægerne havde forbudt ham al havbaden. Når en bølge væltede sig ind over molen og truede med at væde hans støvlesåler. fo'r han tilbage med en skræk, som om et vildt dyr viste tænder ad ham. Forresten ville havet også have forstyrret den korrekte holdning, han satte så stor pris på. Han anså det derfor som noget uskønt og upassende.

"Altså er det dejligt?" spurgte han endnu engang, bedøvet af varmen og overvældet af døsighed.

Estelle svarede ikke. Hun slog i vandet med armene på samme måde som en puddel svømmer. Kæk og forvoven kunne hun bade i timevis, hvad der bragte hendes mand i fortvivlelse, da han mente det var mest passende, at han ventede på hende på molen. I Piriac havde Estelle fundet et badested efter sit hjerte. En langsomt nedskrånende strand, som man kan bruge lang tid på at bevæge sig ud over, før vandet blot når en til taljen, kunne hun ikke udstå. I sin badekåbe af hvidt flonel gik hun ud til den yderste kant af molen, lod den glide af skuldrene, og sprang på hovedet i vandet. Hun havde brug for seks meters dybde, mente hun, for ikke at støde på klipperne. Hendes i et stykke forfærdigede badedragt aftegnede hendes skikkelse, og det lange bælte, som omsluttede hendes hofter, klædte hende fortræffeligt. Håret blev holdt på plads af en gummihue, fra

hvilken nogle løsslupne småkrøller smuttede frem. Når hovedet med hætten stak op over vandet, lignede det en blå fisk med en foruroligende lyserød bug.

Hr. Chabre havde allerede stået i den brændende sol i et helt kvarter. Tre gange havde han set på sit ur. Endelig vovede han frygtsomt at spørge:

"Du bader vist alt for længe, min elskede? Du skulle lade det være godt nu; denne langvarige baden trætter dig."

"Men jeg er jo netop gået ud i vandet," sagde den unge kone; "det er fortryllende, næsten som jeg lå i mælk."

Så vendte hun sig om på ryggen og sagde:

"Hvis det bliver dig for kedsommeligt, kan du jo bare gå ... jeg har ikke brug for dig."

Han rystede på hovedet og mente, at en ulykke jo let kunne ske. Estelle smilede ved tanken om den store hjælp, hun ville kunne vente sig af sin mand i det tilfælde, hun blev overfaldet af krampe. Men pludselig faldt hendes blik på den anden side af havnen, ud mod den bugt, som lå til venstre for landsbyen.

"Nej, se der," sagde hun; "hvad mon der er på færde derovre? Jeg vil sandelig se, hvad det er."

Og dermed svømmede hun videre med nogle regelmæssige, kraftige tag.

"Estelle! Estelle!" råbte hr. Chabre. "Vil du nok lade være med at svømme så langt væk! Du ved jo godt, jeg ikke er nogen ven af dine uforsigtigheder!"

Men Estelle hørte ham ikke, han måtte lade hende gøre, hvad hun ville. For at følge den plet, som hans kones badehætte udgjorde på vandet, rakte han sig i vejret og tog parasollen,

under hvilken luften blev stadig mere hed og trykkende, i den anden hånd.

"Hvad kan hun have set?" sagde han sagte. "Javel, ganske rigtigt, den tingest der, som svømmer rundt dernede … Sikkert nok en eller anden smudsig genstand, noget tang eller en gammel tønde eller … Men nej, tingesten bevæger sig jo."

Og pludselig så han, hvad det var.

"Jamen er det ikke en mand, som svømmer derude!"

Estelle havde efter nogle tag også set, hvad det var. Det forekom hende lidet passende at svømme lige løs på ham, men da hun fandt fornøjelse i at vise, hvor forvoven hun var, svømmede hun ikke tilbage, men satte afsted i retning af det åbne hav. Hun bevægede sig langsomt fremad uden at lade sig mærke med, at hun havde set den svømmende herre. Denne lod, som om han var grebet af en strøm, og svømmede i en skrå retning hen imod hende. Da hun så vendte sig for at svømme tilbage mod sin mand, påfulgte et sammenstød, der fuldstændigt lignede en tilfældighed.

"Goddag, nådige frue, hvorledes befinder De Dem i dag?" spurgte herren høfligt.

"Nej men dog, er det Dem, min herre?" spurgte Estelle muntert. Og med et flygtigt smil tilføjede hun:

"Det er dog mærkværdigt, som man kan møde hinanden igen!"

Det var den unge mand fra Plougastel. Han var stadig noget genert af sig, men også stadig kraftig og sund at se til.

I nogen tid svømmede de rundt i passende afstand uden at sige noget. De var nødt til at hæve stemmen for at kunne høre

hinanden, men Estelle mente sig forpligtet til at ytre et par høflige ord.

"Vi er Dem taknemmelig for, at De vist os her til Piriac ... Min mand er ganske henrykt."

"Den herre, som står alene derhenne, det er Deres hr. gemal, ikke sandt?" spurgte Hector.

"Jo, min herre," svarede hun.

De tav atter. Hun så i retning af hr. gemalen, som viste sig over havfladen som et stort, sort insekt. Hr. Chabre rettede sig i højeste uro endnu højere op; han fattede ikke, hvorledes hans kone sådan kunne stifte nye bekendtskaber i rum sø. Der kunne ikke herske nogen tvivl om, at hans kone sladrede med den herre derude. Han så, hvordan de stak hovederne sammen. Det måtte være et af deres pariserbekendtskaber. Men trods al hans grublen var det ham ikke muligt at komme på, hvem der vel kunne have denne frækhed, og for at skaffe sig en smule adspredelse satte han sin parasol i en drejende bevægelse, og ventede.

"Ja," fortalte Hector den smukke madame Chabre, "jeg er er kommet her for at tilbringe et par dage hos min onkel, hvis slot De ser derude, ikke så langt fra kysten. Fra terrassen, som stikker frem derhenne, tager jeg mig hver dag et bad og svømmer over til molen. Så vender jeg tilbage samme vej. Det er hele to kilometer, en fortræffelig øvelse ... Men De, frue, er jo overordentlig dygtig, jeg har aldrig før set så dygtig en svømmerske ... min kompliment!"

"Å, jeg har plasket rundt i vandet lige fra jeg var ganske lille. Vandet kender mig, vi er gamle venner."

Lidt efter lidt havde de nærmet sig hinanden, så de ikke behøvede råbe så højt. Havet slumrede denne varme morgen og lå som et uendeligt, stykke moiré; atlaskpletter bredte sig ud over det, det delte sig i striber, som lignede folder i et vældigt stykke stof og bar strømhvirvlernes spændinger ud i det fjerne. Da de nu var kommet nærmere hinanden, antog samtalen en fortroligere karakter.

Det var en vidunderlig smuk dag. Hector viste Estelle flere smukke punkter på kysten: landsbyen derhenne, en kilometer fra Piriac, var Port-aux-Loups. Lige overfor den lå Morbihan, hvis hvide klipper aftegnede sig let mod horisonten som på en akvarel. På den anden side, ud mod det åbne hav, lå øen Dumet som en grå plet midt i det blå vand.

Estelle fulgte Hectors finger med hver forklaring. Hendes blik dvælede en stund ved hvert punkt. Det morede hende at se de fjerntliggende kyster, at rette blikket ud over vandfladen mod en klar, lys uendelighed. Når hun vendte sig mod solen, blev hun ligefrem blændet. Havet syntes at forvandle sig til et endeløst Sahara, på hvis blege sandmasser solen brød sine blændende stråler.

"Hvor dejligt!" hviskede Estelle, "hvor dejligt!"

For at hvile sig vendte hun om på ryggen. Med foldede hænder, med hovedet bøjet bagover, lå hun ganske stille. Og hendes hvide ben, hendes hvide arme gyngede op og ned.

"Så De er altså født i Guérande?" spurgte hun.

For mere bekvemt at kunne konversere lagde Hector sig også på ryggen.

"Ja, frue," sagde han. "Jeg har for nylig været én eneste gang i Nantes."

Han fortalte lidt om sin opdragelse. Han var vokset op hjemme hos sin moder, der var meget from og holdt strengt på de gamle adelstraditioner. Hans lærer, en præst, havde lært ham omtrent det samme, som man lærer i gymnasiet, og dertil en hel del katekismus og en hel del heraldik. Han kunne ride, svinge en sabel og var dygtig til alle slags legemsøvelser. Samtidig lod han til at være from og uskyldig som en ung pige, for han gik til kommunion hver uge, læste aldrig romaner, og skulle giftes med en hæslig kusine, så snart han blev myndig.

"Hvad! De er virkelig endnu ikke tyve år gammel?" udbrød Estelle og så på denne kolos af et barn.

Hun begyndte at føle en vis moderlig tilbøjelighed for ham. Dette skud af den kraftige bretonske race interesserede hende. Men da de begge svømmede på ryggen og løsrevet fra jordiske hensyn skuede ret op i det gennemsigtige blå, blev de af de venligtsindede bølger drevet så nær til hinanden, at han stødte let imod hende.

"O, tilgiv mig!" stammede han.

Han dukkede under og kom op igen fire meter borte.

Hun havde vendt sig og kløvede nu atter bølgerne med en munter latter.

"Det var jo et regulært sammenstød!" udbrød hun spøgende.

Han var blevet meget rød. Idet han undseligt betragtede hende, nærmede han sig igen. Hun forekom ham vidunderligt skøn under den kokette hætte. Kun hendes ansigt hvis hagekløft skælvede i vandfladen, var synlig. Et par dråber fra de blonde småkrøller, som tittede frem under gummihætten rullede som perler ned over hendes kinders dun. Han havde aldrig set noget så skønt som dette smil, som dette henrivende

kvindehoved, der med en let støj skød sig fremad og efterlod en sølvfure bag sig.

Hector rødmede endnu mere, da han så, at Estelle følte sig iagttaget og at hun lo over det mærkværdige ansigt, han satte op.

"Deres hr. gemal lader til at blive utålmodig," sagde han for at genoptage samtalen.

"Å nej, slet ikke," svarede hun roligt. "Han er vant til at vente på mig, når jeg tager mit bad."

Hr. Chabre var virkelig utålmodig. Han bevægede sig fire skridt frem og derpå fire skridt tilbage, og så igen fremad, mens han satte sin parasol i stadig stærkere rotation bevægelser. Han håbede sandsynligvis på den måde at kunne skaffe sig en smule frisk luft. Hans kones underholdning med den ubekendte svømmer begyndte at undre ham.

Det faldt Estelle ind, at han, når alt kom til alt, måske slet ikke havde genkendt Hector.

"Jeg vil råbe til ham, at det er Dem," udbrød hun.

Og da hun antog, at hendes stemme ville kunne høres over til molen, råbte hun højt ud over vandet:

"Du ved nok, min ven, at det er den elskværdige herre fra Guérande, hvis selskab jeg nyder?"

"Ah! godt, godt!" råbte hr. Chabre tilbage.

Han tog hatten af og hilste.

"Er vandet behageligt?" spurgte han høfligt.

"Meget behageligt, min herre," svarede Hector.

Badningen fortsattes i overværelse af hr. Chabre, og han vovede nu ikke længere at beklage sig, skønt hans fødder føltes som stegte af de ophedede sten. For enden af molen var søen af

en vidunderlig gennemsigtighed. Man så tydeligt den fine sandbund fire eller fem meter nede, med sine klipper, der dannede snart hvide, snart sorte pletter, og den sparsomme bevoksning af søgræs som lange, bølgende hår. Og denne lyse bund var Estelles fryd. Hun svømmede forsigtigt for ikke at sætte overfladen i bevægelse og beskuede, med næsen lige i vandfladen, sandet og stenene, som gled bort under hende i det hemmelighedsfulde bevægelige dyb. Planterne især beredte hende en let gysen, når hun svømmede hen over dem. De var grønne, som levende skåle, hvori afskårne blade drev rundt lig en vrimmel af krabbekløer, der snart var korte og sammentrængte, lurende i flokke mellem to klippestykker, snart løse, modbydelige, lange og smidige som slanger.

Hun forkyndte sin iagttagelser med korte udråb.

"Å! den store sten der! det ser ud, som om den flyder bort ... Å! det træ der, det er et virkeligt træ med grene ... Å! der komme en fisk! sikken fart den har på!"

Så råbte hun pludselig højere:

"Men hvad er det, derhenne? En brudebuket? Hvorledes? Findes der da virkelig brudebuketter i havets skød? Se de smukke hvide blomster! Hvor er de nydelige! Nydelige!"

Hector dukkede ned og kom straks efter atter til syne på overfladen med en håndfuld hvide blomster, som i samme øjeblik de kom op af vandet, sænkede hovederne og visnede.

"Tusind tak," sagde Estelle og så venligt på ham. "De skulle nu ikke have gjort Dem så megen ulejlighed ... Hov, min ven! pas på dem her for mig!"

Og hun kastede en håndfuld af havblomsterne for fødderne af hr. Chabre.

Endnu en tid lang svømmede den unge kone og den unge mand. De fik vandet til at skumme og svømmede rundt med kraftige tag. Så var det, som om de pludseligt faldt i søvn, de gled langsomt fremad og dannede kun skælvende, hendøende kredse omkring sig. Det var som en diskret, sensuel intimitet, sådan at svømme sammen. Hector forsøgte at glide ind i det kølvand, som lukkede sig bag Estelles flygtende legeme, som for at indsuge varmen fra hendes lemmer. Søen omkring dem var nu blevet helt rolig, dens blege blå forvandlede sig til rosenrødt.

"Du bliver kold, min elskede!" råbte hr. Chabre dæmpet, idet store svedperler dryppede ham ned ad panden.

"Nu kommer jeg, min ven," råbte hun.

Hun steg virkelig ud af vandet; trak sig op på molen ved hjælp af en jernkæde, som løb langs molens skråning. Da Hector i den hensigt at ville passe på hende hævede hovedet ved den støj ligesom af faldende regndråber, hun forårsagede på vej op af vandet, stod hun allerede oppe på molen, indhyllet i sin kåbe. Hans ansigt antog et så forbløffet og ærgerligt udtryk, at hun smilede og rystede lidt på hovedet; hun vidste, at hun var henrivende, som hun stod der i silhuet mod himlen.

Den unge mand måtte tage afsked.

"Det er mig en fornøjelse at træffe Dem igen," sagde hr. gemalen.

Og mens Estelle, idet hun skred hen over molens stenfliser fulgte den unge mand, der vendte hjem over bugten, med blikket, kom hr. Chabre med et alvorligt udtryk bagefter hende, bærende de havplanter, Hector havde plukket, i udstrakt arm for ikke at tilsmudse sin overfrakke.

3

Hr. og fru Chabre havde lejet førstesalen i et stort hus i Piriac, hvis vinduer vendte ud mod havet. Da der i landsbyen kun fandtes et par små værtshuse, havde de ikke haft anden udvej end at fæste en kokkepige blandt de lokale. Det blev ganske vist et mærkeligt køkken, hvor stegen blev brændt til kul og saucen havde en forunderlig, bekymrende farve, så at Estelle foretrak almindeligt brød. Men hr. Chabre sagde, at man jo ikke var kommet for at frådse i lutter lækre sager.

Han rørte for resten hverken steg eller sauce. Han spiste sig morgen og aften mæt i alskens havdyr med den faste overbevisning, som kendetegner et menneske, der underkaster sig en medicinsk kur. Det værste var, at han nærede afsky for alle disse ubekendte former for dyr med deres besynderlige former. Han var fra barnsben vænnet til et tarveligt borgerligt køkken, og holdt meget af søde sager. Havdyrene med deres salt og peber bød ham imod og smagte ham så besk, at han ikke kunne sluge dem uden at gøre en grimasse. Men han havde alligevel gladeligt slugt skallerne med, hvis det skulle være, så opsat var han på at se sit ønske opfyldt og blive fader.

"Men kæreste," sagde han ofte til Estelle, "du spiser jo slet ikke noget af dette!"

Han forlangte, at hun skulle sætte lige så store portioner til livs som han selv. Det var nødvendigt for at opnå det forønskede resultat, mente han. Der udspandt sig en ordstrid. Estelle påstod, at dr. Guiraud ikke havde udtalt sig noget angående hende. Han derimod hævdede, at det måtte være logisk, at begge parter underkastede sig den samme kur. Da fortrak den unge kones læber sig til et spotsk smil, og hun

kastede et megetsigende blik på sin tykmavede og blege gemal. Det uimodståelige smil gjorde hullet i hendes hage endnu dybere. Hun sagde ikke noget, for hun holdt ikke af at krænke nogen. Hun gjorde endda en ende på deres skænderi ved at hun, da hun havde opdaget en østersbanke, spiste et dusin af dem til hver middag, ikke fordi hun for sin del trængte særligt til østers, men fordi hun holdt overmåde meget af dem.

Livet i Piriac var for resten skrækkelig ensformigt. Kun tre familier ud over ægteparret Chabre havde taget ophold der som badegæster: en kolonialhandler *en gros* fra Nantes, en gammel notar fra Guérande (en korpulent, naiv herre) og et ægtepar fra Angers, som stående i vand til knæene beskæftigede sig med at fiske fra morgen til aften. Denne lille verden gjorde ikke meget støj af sig. Man hilste på hinanden, når man mødtes, men til noget større samkvem kom det ikke. På den øde kaj var det en ligefrem begivenhed, når man i lang afstand så et par hunde i slagsmål.

Estelle, der var vant til det støjende Paris, ville være død af kedsomhed, hvis ikke Hector hver dag havde besøgt dem. Han blev hr. Chabres fortrolige ven efter en spadseretur, de havde foretaget sammen langs kysten. Hr. Chabre betroede ham i et anfald af fortrolig meddelsomhed grunden til deres rejse og brugte naturligvis for ikke at støde den unge mands blufærdighed de allerpynteligste udtryk. Da han videnskabeligt havde forklaret, hvorfor han indtog så mange havdyr, betragtede Hector ham forbløffet og glemte at rødme fra top til tå, uden at lægge skjul på sin forbavselse over, at en mand kunne have brug for at underkaste sig en sådan kur. Imidlertid indfandt han sig den påfølgende morgen med en kurvfuld

krebs, som den pensionerede kornhandler modtog med stor taknemmelighed.

Fra denne dag viste Hector, som var meget bevandret i al slags fiskefangst og kendte ethvert skær og rev i bugten, sig aldrig uden at medbringe en kurvfuld havdyr. Han forærede ham glimrende muslinger, som han selv havde indsamlet på lavt vand, søpindsvin, som han selv åbnede og rensede, søskæl, som han løsnede fra klipperne med spidsen af en kniv, ja, alle slags dyr, som han kaldte ved barbariske navne, og som han aldrig selv havde tænkt på at smage. Hr. Chabre var henrykt over, at han ikke mere behøvede at punge ud med så meget som en sou for dette for ham så vigtige næringsmiddel, og han overøste sin unge ven med de mest overdrevne komplimenter.

Fra nu af havde Hector altid et rimeligt påskud for sine besøg. Hver gang han kom med sin kurv og Estelle kom ham i møde, sagde han det samme:

"Jeg kommer med havdyr til hr. Chabre."

Så smilede de begge to og deres øjne strålede. Hr. Chabres havdyr morede dem kosteligt.

Estelle fandt fra den tid opholdet i Piriac fortryllende. Efter badet gik hun hver dag en tur med Hector. Hendes mand fulgte dem i nogen afstand, for han var lidt tung til bens, og de unge mennesker gik ham ofte for hurtigt. Hector viste den unge kone Piriacs seværdigheder: forvitrede billedhuggerarbejder, de med smukke forsiringer prydede vinduer og døre i de gamle huse osv. Denne tidligere by er nu en afsides flække, hvis gader er fyldte med bunker af smuds og trykket af massive, sorte mure. Men ensomheden her er så behagelig, så liflig, at Estelle gladelig gik rundt mellem affaldsbunkerne, nysgerrigt

spejdende efter hver en lille krog og kiggende ind gennem de lave vinduer, bag hvilke en masse skrammel, der lå på de nedtrampede lergulve, vidnede om beboernes nød. Hector opholdt hende foran de mægtige bredbladede figentræer, som haverne er beplantet med, og som strækker deres grene ud over de lave hegn. De spadserede rundt i selv de trangeste smøger, bøjede sig ud over kanten på brøndene og kiggede ned til bunden af dem og så i det klare, spejlblanke vand deres egne smilende ansigter, mens hr. Chabre, beskyttet mod solen af sin grønne parasol, som aldrig forlod ham, stod bagved dem og fordøjede sine havdyr.

Allermest frydede Estelle sig dog over gæssene og svinene, der strejfede uhindrede omkring i små flokke. Til at begynde med havde hun været meget bange for svinene; når hun så dem komme vraltende som fedtmasser på korte ben, var hun hele tiden ængstelig for at blive skubbet omkuld og løbet over ende. De var jo også rædsomt beskidte med deres sorte bug oversmurt med møg og den altid snusende tryne helt tilsølet. Men Hector havde svoret på, at svinene var de bedste og nydeligste væsener, der var til. Og nu morede hun sig over deres ængstelige løben frem og tilbage, når det var spisetid, forundrede sig over dyrenes rosenfarvede silkedragt, frisk som en balkjole, der har været ude i regnvejr. Gæssene tiltrak sig også hendes opmærksomhed. Fra et hul ved indgangen til en lille smøge kom der som regel to flokke gæs vraltende fra hver sin retning. De lod til at hilse på hinanden med snadrende lyde, blandede sig imellem hinanden og åd sammen af grøntaffaldet. En gås gik stadig op på en gødningsbunke, og med udstrakt hals, som om det stod helt oppe på spidsen af tæerne, holdt den

revue og struttede med de hvide dun, den udfoldede en rolig majestæt med det store gule næb, mens de øvrige gæs med en slags knurrede musik bøjede halsen og søgte rundt på jorden efter noget spiseligt. Så steg den store gås pludselig med en voldsom snadren ned fra sit ophøjede sæde, og alle gæssene i dens flok fulgte efter den i samme retning, idet de strakte hals og trådte hinanden i hælene. Når en hund kom i vejen, strakte de endnu mere hals og hvæsede. Så slog den unge kone hænderne sammen og fulgte de to flokkes majestætiske rækker, der ligesom adstadige borgere, som er blevet kaldt hjem af vigtige forretninger, begiver sig på hjemvejen. Endnu en underholdning var det at se gæssene og svinene om eftermiddagen gå ned til stranden for at tage deres bad, ligesom mennesker.

De først søndag mente Estelle, at hun burde gå i kirke, hvad hun ellers ikke plejede at gøre i Paris. Men herude på landet var messen en adspredelse, en anledning til at vise sig selv og sit toilette frem, og til at iagttage andre. Der fandt hun jo for resten også Hector, der læste i en stor messebog med et slidt bind. Når han ikke så ned i bogen, betragtede han hende med et alvorligt træk om munden, men med så strålende øjne, at man kunne gætte sig til smilet. Ved udgangen af kirken bød han hende armen for at gå over den lille kirkegård, som omgav kirken. Om eftermiddagen efter vesper var det et andet skue, der frembød sig: en procession, som begav sig til et i udkanten af landsbyen opført Golgata. En bonde gik forrest i optoget med et banner af violet silke på en rød stang. Med lange mellemrum fulgte to rækker af kvinder. Derpå kom en præst, en vikar og en lærer fra nabolandsbyen højt syngende. Slutningen af toget

udgjordes af en kraftig, bararmet ung pige, som bar en hvid fane, hvorefter de troendes skare sluttede sig til, trampende afsted med en støjende klapren af træsko, som mindede en del om en flok får, der var sluppet løs. Idet processionen skred forbi havnen, spejlede fanerne og kvindernes hvide hovedtøj sig det blå vand, og dette langsomme festtog fik i solskinnet en ophøjet renhed.

Kirkegården stemte Estelle til vemod. Hun var ellers ingen ven af triste tanker. Ved ankomsten havde hun gyst ved synet af alle disse grave, der lå lige udenfor hendes vinduer. Kirken lå ved havnen, omgivet af kors, som strakte deres arme mod havets og himlens uendelighed; og nattevinden og stormene fra det åbne hav hylede i denne skov af sorte bjælker. Men hun fik snart vænnet sig til denne tristesse, så meget mere som den lille kirkegård ofte strålede i lys mildhed. De døde syntes at smile derinde blandt de levende, som trængtes omkring dem. Kirkegården var omgivet af en lav mur og spærrede passagen i Piriacs egentlige bymidte; men folk generede sig ikke for at klatre over muren og følge de i det høje græs knapt nedtrådte stier. Byens ungdom legede der, når de blev trætte af gadens brosten; katte, som lå i skjul under buskene, sprang pludselig frem og jagtede hinanden; ikke så sjældent hørtes en forelsket mjaven og man så de struttende silhuetter med deres lange haler fejende i luften. Kort sagt, det var et herligt hjørne af verden med en yppig vegetation af træer og blomster, som på de varme dage sendte deres duft ud over hele Piriac. Og ved nattetid, hvilken dejlig fredelig, lille plet! Den slumrende landsbys ro syntes at komme fra kirkegården. Skyggerne sænkede sig over korsene, forsinkede vandrere sad på

stenbænkene, havet derude rullede sine bølger mod stranden og nattebrisen bar havets salte støv ind over byen.

Estelle følte en aften, da hun vendte hjem, ledsaget af Hector, lyst til at gå over den øde kirkegård. Hr. Chabre fandt indfaldet romantisk og protesterede. Han fortsatte langs kajen. Hun måtte slippe den unge mands arm, da stien var for smal. I det høje græs, de gik hen over, forårsagede hendes kjole en vedvarende raslende lyd. Fennikelduften var så stærk, at de forelskede katte humpede stønnende rundt under de grønne blade.

Idet de trådte ind i skyggen af kirken, mærkede hun Hectors arm om sin talje. Hun blev bange og skreg højt.

"Hvor tåbeligt af mig," sagde hun, da de igen trådte ud af skyggen, "jeg troede, det var et spøgelse, som greb fat i mig."

Hector lo og forklarede:

"Å, det var vel bare en gren eller en busk, som berørte Deres kjole."

De stod stille og betragtede korsene omkring sig. Dødens dybe ro berørte dem sælsomt, og uden at sige et ord gik de videre i stor forvirring.

"Du blev nok bange," sagde hr. Chabre, "jeg hørte dig godt."

I høj sø kom sardelfiskerne roende indefter. Når et sejl styrede hen i retning af havnen, udpegede Hector det for ægteparret. Men hr. gemalen havde allerede ved den femte båd ladet sig forlyde med, at det bare var den samme historie en gang til. Estelle derimod kedede sig ikke, hun fandt stadig større fornøjelse i at spadsere rundt på havneanlæggene. Ofte var man nødt til at løbe. Hun fo'r hen over de store løstliggende sten, lod kjolen flagre om sig og holdt den ind til sig med

hånden for ikke at falde. Hun tabte vejret, og når hun så var kommet ned, måtte hun bøje sig bagover og lægge hånden på brystet for at få det igen. I sådanne øjeblikke fandt Hector hende over al måde skøn.

Imidlertid blev bådene losset, fiskerne steg i land med deres kurve fyldte med sardeller, som lyste i solen som blå og rosenfarvede safirer og blege rubiner. Den unge man gav hver gang den samme forklaring: Hver kurv indeholdt tusind sardeller, hver tusind havde hver morgen en fast pris, beregnet efter fangstudbyttet. Fiskerne delte indtægten fra salget, efter at have overladt en tredjedel til bådens ejer. Derpå gik man straks i gang med nedsaltningen i trækasser med huller, så at saltvandet kunne sive ud. Imidlertid tabte Estelle og hendes ledsager lidt efter lidt interessen for sardellerne. De gik ganske vist stadig ned til havnen, men de så ikke mere på fiskene, og vendte tilbage, langsomt, i tavshed og træt skuende ud over havet.

"Syntes I så om sardellerne?" spurgte hr. Chabre, hver gang de kom tilbage.

"Å ja, meget godt," svarede de begge to hver gang.

Endelig var der også søndag aften i Piriac bal i fri luft. Egnens drenge og piger drejede sig i timevis med hænderne i hinandens i den samme ring, mens de stadig gentog samme vers i den samme tunge takt. De ukunstlede melodier, der klang i skumringstimen om aftenen, antog efterhånden en vis vild ynde. Estelle lyttede til dem, når hun i selskab med Hector sad ved stranden, og faldt snart hen i søde drømme. Havet steg med en vældig brusen; det var som om man hørte en lidenskabelig stemme, hver gang bølgen slog mod sandet; så

blev stemmen pludselig mild og dens gråd døde hen sammen med det tilbageflydende vand i en blød og klagende kærlighedshvisken. Den unge kone drømte om at blive elsket på den måde af en kæmpe, som af hende blev forvandlet til et barn.

"Du må da kede dig rædsomt, min elskede," sagde hr. Chabre af og til til sin kone.

"Nej, nej, slet ikke," skyndte hun sig da med at svare.

Og hun morede sig virkelig i denne afkrog af verden. Gæssene, svinene, sardellerne blev for hende til skabninger af stor vigtighed. Den lille kirkegård virkede overordentlig forfriskende. Dette søvnige liv, denne ensomhed, som kun blev forstyrret af en kolonialhandler fra Nantes og en døv notar fra Guérande, forekom hende mere bevæget end selv den mest støjende, livlige tilværelse ved et af tidens mode-badesteder.

Efter en fjorten dages tid lod hr. Chabre, som var ved at kede sig ihjel, sig forlyde med, at han ønskede at vende tilbage til Paris. Han mente, at havdyrene nu måtte have gjort, hvad de skulle. Men Estelle vægrede sig.

"Nej, nej, kæreste!" udbrød hun, "du har endnu langt fra spist nok. Jeg ved bestemt, at du er nødt til at spise en hel del flere."

4

En aften sagde Hector til ægteparret:

"I morgen bliver det en dejlig dag, hvor man vil kunne gøre en glimrende krebsefangst!"

Estelle blev henryk over dette forslag. Ja vist, naturligvis måtte de gå på krebsefangst! Hun havde allerede længe gået og glædet sig til sådan en fornøjelse. Hr. Chabre gjorde

indvendinger: For det første fangede man sikkert ingenting. Desuden var det jo meget nemmere at afkøbe en eller anden fiskerkone hendes fangst for tyve sous i stedet for at vove sig ud i vandet lige til hofterne og løbe rundt, til man fik sår på fødderne.

Men han måtte stryge sejl for sin kones begejstring. Der blev truffet forberedelser efter en større målestok.

Hector havde påtaget sig at skaffe net, og hr. Chabre erklærede trods sin vandskræk, at han ville være med. Og fra det øjeblik, hvor han havde erklæret sig villig, beskæftigede han sig med projektet med megen alvor. Han lod et par støvler indgnide med fedt. Derpå iklædte han sig en lys lærredsdragt, men at aflægge sit slips kunne hans kone dog ikke bevæge ham til. Slipseknuden, hvis sløjfe han bredte ud, som skulle han til bryllupsgilde, var hans mandlige protest mod det alt for lurvede liv på havet. Estelle derimod tog kun sin badedragt på med en let bluse over. Hector var også i badedragt.

De begav sig alle tre af sted henimod klokken to. Hver af dem bar sit net over skulderen. Man måtte vade gennem tang og sand omtrent en halv time for at nå ud til en klippe, hvor der efter Hectors udsagn skulle være en rig krebsebanke. Han ledte ægteparret roligt og med sikre skridt, vadende tværs gennem pytter og damme og styrende lige løs på sit mål uden at bekymre sig om tilfældige hindringer på vejen. Estelle fulgte fornøjet efter ham, lykkelig over det våde sands kølighed mod hendes små fødder. Hr. Chabre fulgte bagest; han indså ikke nødvendigheden af at gøre sine støvler våde, før han var nået frem til stedet, hvor fangsten skulle foregå. Han gik samvittighedsfuldt rundt om dammene, sprang over de små

vandløb, som tidevandet efterlod i sandet, valgte ængsteligt og forsigtigt de tørre steder som en ægte pariser, der på en regnvejrsdag udsøger sig brostenenes toppe i Rue Vivienne. Han stønnede allerede og spurgte hvert øjeblik:

"Der er vel sikkert endnu langt til stedet, hr. Hector? Men sig mig, hvorfor fanger vi dem ikke bare her? Jeg kan jo se krebs lige heromkring. Den slags findes jo overalt i havet, gør de ikke? Jeg vil vædde på, at man blot kunne kaste sit net ud her."

"Jamen, så gør det dog blot, hr. Chabre!" svarede Hector.

Og hr. Chabre kastede, for at få vejret, sit net ud i en pyt på størrelse med en hånd. Han fangede ikke noget, ikke engang et græsstrå, så tomt og klart var vandhullet. Så satte han igen i trav med en værdig holdning og sammenknebne læber. Men da han spildte en del tid med at føre bevis for, at der fandtes krebs overalt, var han til sidst sakket betydeligt bagud for de to unge mennesker.

Havet vedblev at vige, det var nu over en kilometer fra kysten. Klipperne stod blottede og viste sig for blikket som en våd, ru ødemark, en trist ørken, ligesom en vidtstrakt slette, som stormen havde fejet henover. Langt udefter så man ikke andet end den grønne havlinje, der blev ved at synke, som om jorden var i færd med at drikke den, mens sorte klipper som smalle bånd dukkede op af vandet og forlængede forbjergene i det uendelige. Estelle stod stille og skuede ud over denne nøgne uendelighed.

"Å, hvor det er storartet!" hviskede hun.

Hector udpegede med fingeren forskellige klipper, der lå som grønlige blokke.

"Denne top," sagde han, "er kun synlig to gange om måneden. Der kan man søge efter muslinger. Kan De se den brune plet dernede? Det er 'Den røde ko', det bedste sted at fange hummere. Den ser man kun et par gange om året. Men lad os skynde os videre! Vi skal hen til den klippe, hvis top er begyndt at vise sig derhenne."

Da Estelle kom ud i vandet var det hende en stor fryd. Hun løftede fødderne højt, satte dem kraftigt ned og lo af skummet, som sprøjtede højt i vejret. Når hun stod i vand helt til knæene, måtte hun kæmpe mod tidevandsstrømmen, og det morede hende da at løbe hurtigt, at føle modstanden og den vedvarende, ru gliden, som piskede hendes ben.

"De skal ikke være bange," sagde Hector, "lige straks synker De i lige til maven, men bunden hæver sig straks igen. Og så er vi ved målet."

Og lidt efter lidt steg de virkelig opad igen. De havde vadet hen over en lille havarm og befandt sig nu på en bred klippeflade, som det vigende hav havde blottet. Da den unge kone vendte sig om, udstødte hun et sagte skrig, så langt fra stranden var de. Piriac lå helt nede i randen af horisonten, kun et par hvide huse og det firkantede tårn på kirken var til at skelne. Aldrig før havde hun set en så umådelig flade, der glitrede af guldsand i solens klare lys, og hvis mørke tang lå gennembrudt af våde, skinnende sten. Det var som verdens ende, som ruinsletten, hvor det store intet tager sin begyndelse.

Estelle og Hector skulle netop til at forsøge deres første kast med nettet, da der lød en klagende stemme. Hr. Chabre stod midt i den lille havarm og spurgte, hvilken vej han skulle gå. Vandet nåede ham til hofterne. Han vovede ikke at gå et skridt

frem, for den tanke, at han måske kunne falde i et hul og forsvinde helt, naglede ham til stedet.

"Til venstre!" råbte Hector til ham.

Han fulgte rådet, men da han stadig sank dybere ned i vandet, blev han igen stående. Han havde heller ikke mod til at gå tilbage. Han udstødte et højt nødråb:

"Giv mig en hånd!" råbte han. "Jeg forsikrer Dem, at her er huller. Jeg kan mærke dem."

"Til højre, hr. Chabre, til højre!" råbte Hector.

Og den stakkels mand så så komisk ud der midt i vandet med sit net over skulderen og sin smukke slipsesløjfe, at Estelle og Hector ikke kunne undertrykke en sagte latter. Endelig slap han ud af sin forlegenhed. Men han var i stor sindsbevægelse, da han nåede op på stenfladen, og råbte vredt:

"Jeg kan ikke svømme. Forstår De det?"

Hvad der nu gjorde ham urolig var turen tilbage. Da den unge mand forklarede ham, at man derude ikke måtte lade sig overraske, når floden atter steg, blev han igen grebet af rædsel.

"De vil vel dog give mig et vink i god tid, ikke sandt?"

"Vær De ganske rolig, det lover jeg Dem."

Så gik de alle tre i gang med krebsefiskeriet. De gennemsøgte hvert eneste hul med deres smalle net. Estelle gik til arbejdet med ægte kvindelig begejstring. Hun bragte de første krebs for dagen, tre store røde dyr, som bevægede sig voldsomt i bunden af nettet. Med høje råb bekendtgjorde hun sin fangst for Hector, for at han skulle komme hende til undsætning, for de skrækkeligt levende dyr gjorde hende bange. Men så snart hun så, at de ikke bevægede sig mere, når man tog fat på dem ved hovedet, tog hun mod til sig og skubbede dem selv ned i den

lille kurv, hun bar over skulderen. Sommetider fik hun fat i en stor dusk havplanter og måtte søge med fingrene i den, indtil en tør raslen, en klapren fra kløerne fortalte hende, at der var krebs nedenunder. Så skubbede hun planterne forsigtigt til side og smed dem fra sig lidt ad gangen; hun holdt ikke af disse bundter af fremmedartede vækster, der var slimede og klamme at røre ved som døde fisk. Fra tid til anden så hun utålmodigt ned i kurven, om den dog ikke snart var fyldt.

"Det er dog besynderligt," udbrød hr. Chabre den ene gang efter den anden, "jeg fanger ikke en eneste krebs."

Da han ikke vovede sig ind mellem klipperevnerne, og desuden var generet af sine store støvler, der var blevet fyldt med vand, kastede han sit net ud på sandet og fangede ikke andet end krabber, fem, otte, ti stykker ad gangen. Han var frygteligt bange for dyrene og kæmpede ynkeligt med dem, blot for at få dem ud af nettet. Fra tid til anden vendte han sig om og betragtede havet uroligt for at se, om det stadig trak sig tilbage.

"Nu er De vel sikker på, at det synker?" spurgte han Hector.

Den unge mand nikkede blot. Han havde stort held med sit fiskeri, for han kendte alle de gode steder. Når han trak sit net op ved siden af Estelle, kastede han sin fangst op i hendes kurv. Hun lo, blinkede -med øjnene i retning af sin mand, og lagde fingeren på munden. Hun så fortryllende ud, når hun lænede sig til den lange træstang eller bøjede sit blonde hoved over nettet, nysgerrig efter at se, hvad hun havde fået fisket. Der blæste en frisk brise, og det dryppende vand forvandlede sig til dråber og omgav hende med dug, og badekostumet, der snart flagrede løst omkring hende, snart klæbede sig til kroppen og tegnede hendes elegante former.

I omkring en to timers tid havde de været i gang med at fiske på denne måde, da hun holdt inde et øjeblik for at få vejret igen; hendes korte hår dryppede af sved. Ødemarken omkring dem havde beholdt sin uendelighed, sin ophøjede fred. Kun havet var blevet grebet af en gysen og svulmede sagte brusende op. Himlen, der i fire timers sol havde stået i flammer, viste nu en bleg, næsten gråligblå tone; og dog var var varmen ikke til at føle, for en behagelig kølighed steg op fra vandet, og klarede og blegede det stærke dagslys. Men hvad der især morede Estelle, var den mængde af små sorte punkter, som stak så tydeligt af mod horisonten. Det var folk, der ligesom de selv var på krebsefangst; de så ud som uendeligt fine silhuetter, ikke større end myrer midt i denne grænseløshed, men hvis forskellige stillinger man tydeligt kunne skelne: den runde ryglinje, når de kastede deres net, eller de udstrakte, gestikulerende arme, når søgte mellem deres fangst og trak krabber og tang op.

"Jeg forsikrer Dem for, at det stiger!" skreg hr. Chabre uroligt. "Kan De ikke se det? Klippen der stod fri for et øjeblik siden."

"Javist gør det det," svarede Hector til sidst utålmodigt. "Det er netop, når det stiger igen, at man får flest krebs."

Men hr. Chabre tabte fatningen. Ved sit sidste kast havde han fanget en mærkelig fisk, en sødjævel, med et så ligefrem monstrøst hoved, at det indgød ham frygt, og han var allerede skrækslagen nok i forvejen. Han havde fået nok.

"Lad os bryde op! Lad os komme væk!" råbte han hele tiden. "Det er tåbeligt at begå sådanne dumheder."

"Men når man nu siger dig, at fangsten er bedst, når havet stiger!" svarede hans kone.

"Og stiger gør det rigtignok," føjede Hector halvhøjt til. Hans øjne havde fået et glimt af ondskab.

Og virkelig blev bølgerne længere og længere og slikkede klippen med en stadig stærkere brusen. Store bølgeskvulp slugte i et nu en hel landtunge. Det var det erobrende hav, som fod for fod genvandt det terræn, det i århundreder havde pisket med sine bølger. Estelle havde opdaget en lang dam dækket med silkebløde planter, hvor hun fiskede uhyre krebs; hun ville ikke lade sig jage af stedet.

"Det må du selv om!" råbte hr. Chabre med gråd i stemmen. "Men jeg går. Der er ingen mening i dette her. Vi kommer jo alle sammen galt afsted."

Han var den første, som brød op, og han undersøgte fortvivlet hullernes dybde med stangen af sit net. Da han var kommet to-tre hundrede skridt væk, besluttede Hector og til sidst også Estelle at følge efter.

"Vi kommer til at gå i helt til skuldrene," sagde han leende. "Det er et rigtig godt bad for hr. Chabre. Se blot, hvor han synker."

Fra det øjeblik, de var brudt op, så den unge mand ud som en ubeslutsom forelsket, der har sat sig for at komme med en erklæring, men ikke har mod til det. Hver gang han smed krebs ned i Estelles kurv, havde han forsøgt at strejfe hendes hånd. Men åbenbart var han selv ganske forbløffet over denne beskedne dristighed, og det ville være kommet ham vældig tilpas, hvis hr. Chabre gik hen og druknede, thi for første gang var hr. Chabre ham i vejen.

"Ved De hvad?" sagde han pludselig, "De skulle tage og sætte Dem op på ryggen af mig, så skal jeg bære Dem … Ellers bliver

De jo gennemblødt. Nå? Vil De ikke?"

Han vendte ryggen indbydende til hende. Hun vægrede sig, rødmende og forlegen. Men han besejrede hendes forlegenhed ved at forsikre hende, at han var ansvarlig for hendes sikkerhed og helbred. Og så sprang hun op på hans ryg og støttede sig med begge hænder på den unge mands skuldre. Det forekom ham, da han igen rettede sig op, at han bar på en fugl; han var stærk som en klippe. Han råbte til hende, at hun måtte holde sig oprejst, og skred så med lange skridt ud i vandet.

"Til højre, ikke sandt, hr. Hector?" spurgte hr. Chabre, der allerede stod i vand til hofterne, med sin grædefærdige stemme.

"Jo, jo, til højre, stadig til højre!"

Og mens hr. gemalen vendte ryggen til, skælvende af angst ved at mærke vandet stige ham op til skuldrene, tog Hector mod til sig og trykkede et kys på den ene af de to små hænder, der hvilede på hans skuldre. Estelle ville trække den til sig, men han råbte til hende, at hun ikke måtte røre sig, ellers kunne han ikke stå inde for noget. Og atter tog han sig for at dække hendes hænder med kys. De små hænder var friske og salte, og han inddrak med velbehag disse havets glitrende perler.

"Jeg beder Dem, lad mig være," udbrød Estelle, idet hun påtog sig sin mest alvorlige mine. "De misbruger min stilling på en afskyelig måde. Jeg springer i vandet, hvis De gør det igen."

Han gjorde det igen, men hun sprang ikke i vandet. Han greb hende om anklerne og fortærede hendes hænder uden at sige et ord, men holdt stadig øje med hr. Chabres sørgmodige rygparti, som endnu stak op af vandet, omend mindre og mindre for hvert skridt.

"Tror De, jeg skal til højre?" råbte manden bønfaldende.

"Til venstre, hvis De vil!"

Hr. Chabre tog et skridt til venstre og udstødte et skrig. Han var sunket i til halsen, hans slips var druknet. Hector, som dette kom meget tilpas, kom nu frem med sin kærlighedserklæring.

"Jeg elsker Dem, frue!"

"Stop, min herre! Jeg befaler det!"

"Jeg elsker Dem, jeg tilbeder Dem! Men indtil nu har respekten lukket min mund."

Han så ikke på hende, han gik videre frem gennem vandet, der nåede ham til brystet. Hun brød ud i en høj latter, så komisk forekom hele situationen hende.

"Men så forhold Dem dog rolig," sagde hun med moderlig stemme og gav ham et klaps på ryggen. "Vær nu fornuftig, og pas frem for alt på, at De ikke synker."

Dette klaps fyldte Hector med begejstring: sagen var afgjort! Og da gemalen stadig var i havsnød, råbte den unge mand lystigt til ham:

"Nu til højre, i lige linje!"

Da de endelig nåede stranden igen, ville hr. Chabre prøve at forklare sig:

"Jeg var nær blevet siddende fast," stammede han; "det var på min ære mine store støvler, som var skyld i det ..."

Men Estelle åbnede sin kurv, der var fyldt til randen, og viste ham den.

"Hvad! Har du virkelig fanget alt det der?" udbrød han forbløffet. "Du er jo en fantastisk krebsefængerske."

"Nå ja," svarede hun leende og så hen til Hector, "den herre der viste mig det."

5

Ægteparret Chabre skulle nu kun tilbringe yderligere to dage i Piriac. Hector var ude af sig selv, rasende og ydmyget på samme tid. Hvad hr. Chabre angik, så var han i vildrede med sit helbred hver morgen.

"De kan da ikke sige farvel til kysten her," sagde Hector henimod aften, "uden at have set klipperne ved Castelli. Vi kan nå et foretage en udflugt dertil i morgen."

Han gav en beskrivelse af klipperne, som kun lå en kilometer derfra, strakte sig mere end en halv mil ud mod havet og var udhulet af grotter, som havet havde udhulet. Der fandtes absolut ikke noget mere vildt end denne egn.

"Nå, men så bryder vi vel op i god tid i morgen," svarede Estelle. "Er vejen derhen meget besværlig?"

"Nej, nej, vi skal over to eller tre steder, hvor man kan få lidt våde fødder, ellers er der ingen vanskeligheder."

Men hr. Chabre havde ikke lyst til at få våde fødder. Siden det bad, han fik den dag, det berømmelige krebseeventyr fandt sted, bar han nag til havet, og derfor var han meget fjendtligt indstillet overfor dette spadseretursprojekt. Det var latterligt at indlade sig på sådan et vovestykke; han havde ikke lyst til klavre rundt som en anden ged på klipperne derude, for han ville ikke risikere at brække benene. Hvis det absolut skulle være, så ville han gå med dem hen til stranden og derfra ledsage dem på toppen af klipperne. Og selv det var ham en stor overvindelse.

Hector fik, for at berolige ham, pludselig et indfald.

"Hør," sagde han, "De kommer forbi fyret ved Castelli, der kan De gå ind og købe østers hos telegrafpersonalet; de har altid nogen, af bedste kvalitet og til næsten ingen penge."

"Det var en god idé," sagde den pensionerede kornhandler, idet han fik sit gode humør tilbage. "Jeg tager en lille kurv med, og spiser mig endnu engang mæt i den slags dyr."

Så vendte han sig mod sin kone, opfyldt af en fornøjelig tanke:

"Ja, og ved du hvad, det kan måske, når alt kommer til alt, endnu lykkes."

Næste morgen måtte de vente på lavvandet, før de kunne sætte sig i bevægelse. Men Estelle kunne ikke gøre sig færdig til tiden, og klokken blev fem om aftenen, før de kunne bryde op. Hector påstod imidlertid, at man ikke ville blive overrasket af floden. Den unge kone var iført et gråt, meget kort kostume, der knap nåede hende til de smukke ankler. På de nøgne fødder havde hun halvstøvler. Hr. Chabre var også denne gang meget korrekt påklædt i hvide benklæder og alpaka-overfrakke. Han havde taget sin parasol med og holdt fast i en lille kurv med et udtryk som en parisisk borger, der er rede til at lægge sidste hånd på værket.

Vejen var besværlig, indtil man nåede frem til de første klipper. Den førte over en strækning med kviksand, som fødderne sank ned i. Den gamle kornhandler pustede og stønnede som en okse.

"Nå, nu vil jeg lade jer løbe," sagde han endelig. "Jeg går dér op."

"Ja, det er rigtigt, De skal blot slå ind på stien her," sagde Hector. "Hvis De fulgte længere med os, ville De snart have fået nok ... Skal jeg hjælpe Dem?"

De fulgte ham med øjnene, indtil han havde besteget klippen. Da han var kommet op, slog han sin parasol op og

svingede sin kurv i luften.

"Nu er jeg her," råbte han leende, "her har jeg det meget bedre! Og nu ikke nogen dumheder, vel? Men forresten holder jeg jo øje med jer."

Hector og Estelle klatrede længere ind, midt på klipperne. Den unge mand, der havde høje støvler på, gik forrest, springende fra sten til sten med en bjergjægers lethed og mandige ynde. Estelle valgte forvovent de samme sten, og da han vendte sig om for at spørge: "Vil De have, jeg rækker Dem en hånd?" svarede hun:

"Aldeles ikke! De tror måske, jeg er Deres bedstemoder?"

De stod snart på en bred granithylde, der var vasket ren af havet og gennemfuret af dybe furer. I furerne flød der vand, dækket af alger. Hector og Estelle sprang over dem og brød ud i latter, hver gang en sten begyndte at rulle.

"Her er man jo som hjemme," udbrød Estelle spøgende. "Man kunne jo forflytte Deres berømte klipper til en parisisk salon!"

"Bare vent!" ytrede Hector, "snart skal De få noget andet at se."

De kom til en smal sti, en slags spalte, der gabte mellem to kæmpestore klippeblokke. Der, i en fordybning, stod der vand, som spærrede dem vejen.

"Nej, det går jeg ikke igennem," udbrød den unge kone.

Han foreslog, at han kunne bære hende. Hun rystede på hovedet, hun ville ikke bæres af ham igen. Så ledte han rundt omkring og fandt nogle store sten, som han forsøgte at bygge en bro af. Stenene gled og faldt ned på bunden af vandet.

"Så giv mig da hånden! jeg springer over det," sagde hun endelig, fuld af utålmodighed efter at få en ende på sagen.

Og så sprang hun for kort, en af hendes fødder kom ned i hullet. Det fik hende til at bryde ud i latter. Da de til sidst kom ud fra den trange sti, undslap der Estelle et beundrende råb.

En bæk skar sig vej mellem kæmpemæssige bunker af klipper. Uhyre blokke steg, ligesom vagtposter, midt op af bølgehavet. Langs stranden havde de voldsomme storme gennem tiden afgnavet jorden og kun ladet de nøgne granitmasser tilbage; dybe bugter var flået ud mellem forbjergene, sære krumninger blottede ligefremme sale, og sorte marmorbænke strakte sig langs stranden ligesom vældige fisk, der var opslynget af havet. Det var, som om kyklopby var blevet grebet af havet og lagt øde: væltede mure, halvt omstyrtede tårne, bygninger, der var dynget oven i hinanden i hastig rækkefølge. Hector viste den unge kone de mindste kroge af disse stormenes ruinbyer. Hun gik på fint, guldstøv-lignende sand, over kis, som sollyset glitrede på, over klippeblokke, hvor hun nu og da måtte bruge hænderne for ikke at falde i et hul. Hun gik i naturlige søjlehaller, under triumfbuer og den romanske kunsts randbue og den gotiske spidsbue. Hun steg ned i kølige huler, som var udhulet i baggrunden af ensomme strækninger, hun glædede sig ved de blålige tidsler og de frodige mørkegrønne planter, der dækkede den grå mur hist og her, interesserede sig for de tillidsfulde søfugle, brunfjerede smådyr, der fløj foran hende i en håndsbreddes afstand med små rytmiske udbrud. Og hvad der mere end alt andet hensatte hende i forbavselse, var, at hun midt i klippelabyrinten, overalt hvor hun vendte sig, stadig befandt sig overfor havet, hvis blå linje stadig kom igen i sin rolige storhed mellem hver klippeblok.

"Å, så der er I jo!" råbte hr. Chabre ned til dem fra sit ophøjede standpunkt. "Jeg har været urolig, lige siden vi skiltes. Sig mig, min elskede, er disse kløfter ikke helt forfærdelige?"

Han stod forsigtigt tilbagetrukket en fem-seks skridt fra kanten; han beskyggedes af sin parasol og hans kurv hang over armen.

"Floden kommer meget hurtigt, I må passe på," tilføjede han.

"Å, vi har tiden for os, De skal ikke være bange!" svarede Hector tilbage.

Estelle havde sat sig ned og skuede i stum beundring mod den umådelige horisont. Lige foran hende hævede sig tre af havstrømmen afrundede granitsøjler, som kæmper der var kastet over ende af stormen. Og bagved bredte sig det åbne hav med sit dybe blå gennemvævet af et gyldent skær. Et lille sejl kom til syne mellem de to søjler som en blændende hvid plet og kredsede i det fjerne ligesom en måge over havfladen. Fra den blege himmel sænkede allerede skumringens alvor sig over jorden. Aldrig havde Estelle før følt sig gennemtrængt af en så stor og øm vellyst.

"Kom," sagde Hector blidt og berørte hende med hånden.

Hun skælvede let, så rejste hun sig med en opgivende mine.

"Det derhenne er vel telegrafstationen – det hus med masten, ikke sandt?" råbte Chabre. "Jeg henter lige mine østers, og så skal jeg nok snart få jer indhentet igen."

Nu begyndte Estelle at løbe ligesom et lille barn for at ryste den blide sløvhed, som overvældede hende, af sig. Hun hoppede over pytterne, vovede sig ud mod havet, klatrede op på en dynge klipper, der ved flodtid sikkert så ud som en ø. Og da hun, efter en møjsommelig opstigning over kløfter og

afgrunde, endelig nåede toppen, rankede hun sig op på den øverste sten og følte sig lykkelig ved at kunne overskue hele kyststrækningens tragiske øde. Hendes slanke profil tegnede sig mod den rene, klare luft, hendes gevandter flagrede i vinden som en fane.

Og da hun steg ned igen, bukkede hun sig over alle de huller, hun traf på. I de mindste fordybninger stod rolige, slumrende søer med vand så klart, at himlen tydeligt spejlede sig i dem. På bunden dannede smaragdgrønne græspletter små skovpartier. Store sorte krabber sprang omkring derinde som frøer, før de forsvandt uden at efterlade den mindste krusning på vandet. Den unge kone blev tankefuld. Det forekom hende, at hun havde set hemmelighedsfulde lande, fjerne, ubekendte, lykkelige egne.

Da hun igen stod på strandbredden, bemærkede hun, at hendes ledsager havde fyldt sit lommetørklæde med søskæl.

"Det er til hr. Chabre," sagde han. "Jeg vil sende dem op til ham."

Hr. Chabre var netop kommet tilbage. Han var ganske trøstesløs.

"De har ikke engang en lille krabbe på telegrafstationen," råbte han, "jeg ville ikke være taget med, og jeg havde ret."

Men da den unge mand på lang afstand viste ham søskællene, blev han mere rolig. Han stod og iagttog forbløffet, hvordan den unge mand behændigt klatrede ad en sti, som kun han kendte, på en klippe, der så ud til at være glat som en mur. Nedstigningen så endda ud til at være endnu voveligere.

"Å, det var da ingenting," sagde Hector, "det er jo i virkeligheden en trappe, men selvfølgelig skal man vide, hvor

trinnene er."

Hr. Chabre ville have, man skulle begive sig på tilbagevejen: havet begyndte at blive uroligt. Han bad sin kone om at gå tilbage, eller i det mindste finde en kortere, mere behagelig vej. Den unge mand lo; han svarede, at her fandtes der ingen veje for damer, og at man nu måtte spille spillet til ende. For resten havde man jo endnu slet ikke set grotterne. Hr. Chabre blev nødt til at finde sig i det og følge efter oppe på den høje strandryg. Da solen gik ned, slog han parasollen sammen og brugte den som stok, I den anden hånd bar han sin kurv med søskæl.

"Er De træt?" spurgte Hector sagte.

"Ja, lidt," svarede Estelle.

Hun og imod hans arm. Hun var ikke så meget træt som hun var grebet af en sindsbevægelse, en blid opgivelse, der var opstået ved at se den unge mand klatre svævende over klipperne. Langsomt skred de frem over sandet. Under deres fødder knirkede den af utallige muslingeskaller dannede kis, ligesom på en havegang. De talte ikke mere. Han viste hende to brede revner: "Det gule munkehul" og "Kattegrotten". Hun gik ind i dem, så op og gøs en smule. Da de igen fortsatte deres vej på en fin, hvid sandsti, så de tilfældigt på hinanden, men forblev stumme. Et smil gled over deres læber. Havet steg, dets korte bølger brødes larmende mod klipperne, men de hørte det ikke. Hr. Chabre, der stod højere oppe, råbte til dem i et væk, men heller ikke ham hørte de mere.

"Nej, men for pokker da!" råbte den gamle kornhandler uafladeligt, mens han svingede med sin parasol og sin kurv med søskæl. "Estelle! ... Hr. Hector! ... Men så hør mig dog!

Floden vil indhente jer! Den når jer jo allerede til over fødderne."

Men hun mærkede slet ikke de små bølgers kølighed.

"Hvad er der i vejen?" hviskede den unge kone til sidst sagte.

"Å, er det Dem, hr. Chabre!" råbte den unge mand, "vær blot ikke ængstelig, der sker ingenting. Nu mangler vi kun at se 'Kvindegrotten'."

Hr. Chabre vred sine hænder i fortvivlelse.

"Det er jo vanvid," skreg han. "I kommer til at drukne til sidst!"

De hørte ikke efter ham mere. For at undgå den stigende flod gik de langs højden af klippeskrænten og nåede endelig "Kvindegrotten". Det var en udhulning i en fremspringende granitblok. Den temmelig høje hvælving afrundede sig til en rummelig kuppel. Stormene og havets brydninger havde gennem tiden poleret væggene og give dem agatens glathed og glans. Blå og rosenrøde årer tegnede i den mørke klippe alskens arabesker af en grandios, barbarisk smag, som om vilde kunstnere havde dekoreret denne havdronningens badesal. Gulvets endnu våde grus bevarede en gennemsigtighed, der gav det udseende som et leje udhugget i ædelsten. I baggrunden stod en tør stenbænk af en bleggul, næsten hvid farve.

Estelle havde sat sig på sandet. Hun så sig rundt i grotten.

"Her kunne man indrette sig hjemligt og hyggeligt," hviskede hun.

Men Hector, som i nogen tid havde holdt øje med havet, lod pludselig som om han blev bange.

"Å Gud! å Gud! Vi er fanget. Floden har afskåret os tilbagevejen ... Nu bliver vi nødt til at vente her i to timer!"

Han gik ud og så søgende efter hr. Chabre med højt hævet hoved. Hr. Chabre stod oppe på klipperyggen, lige over grotten, og da den unge mand råbte til ham, at de blev holdt tilbage af floden, råbte hr. Chabre triumferende:

"Hvad sagde jeg? Men I ville jo slet ikke høre på mig ... Nu er det vel ikke farligt?"

"Slet ikke," svarede Hector. "Vandet kommer kun en fem-seks meter herind i grotten. Gør Dem ingen bekymringer; om to timer vil vi kunne komme tilbage igen."

Hr. Chabre blev ærgerlig. Hvad skulle der så blive af middagen? Han var allerede glubende sulten. Turen var altså alligevel ødelagt! Så satte han sig, mens han skældte ud, på det korte græs, lagde sin parasol til venstre og stillede sin kurv med søskæl til højre.

"Jeg vil vente på jer!" råbte han. "Der er vel ikke andet at gøre? Gå nu tilbage til min kone, og pas endelig på, at hun ikke forkøler sig."

Inde i hulen satte Hector sig tæt op til Estelle. Efter en tids tavshed vovede han at tage hendes hånd, som hun ikke trak til sig. Skumringen faldt på, støvede skygger dækkede lidt efter lidt den døende sol. Ude i horisonten antog himlen en sart, blid, lilla nuance, og havet lå udstrakt som en vældig, stadig mørkere flade. Der var ikke et sejl at se. Gradvist flød vandet ind i hulen og fik det gennemsigtige grus til at bevæge sig med en svag støj. Det var havets vellyst, en kærtegnende stemme, en duft, ladet med attrå.

"Estelle, jeg elsker dig," sagde Hector, idet han dækkede hendes hænder med kys.

Hun svarede ikke, åndeløs, som om hun blev løftet op af det stigende hav. Halvt liggende på det fine sand lignede hun en ung havfrue, der var blevet overrasket og var hjælpeløs.

Pludselig hørte de hr. Chabres stemme, fjern og uvirkelig: "Er I ikke sultne? Jeg er ved at dø af sult ... men heldigvis har jeg min kniv. Jeg vil begynde på mine søskæl."

"Jeg elsker dig, Estelle," gentog Hector atter og tog hende i sin favn.

Natten var mørk. Det hvide hav oplyste Himlen. Ved indgangen til grotten hørtes havets brydninger som lange klageråb, mens det sidste dagslys døde hen under hvælvingen. En frugtbarhedsbringende duft steg op fra det levende hav. Estelle lod sit smukke hoved glide ned på Hectors skulder, og aftenvinden bar sagte sukke med sig fra grotten.

Og ovenover sad hr. Chabre og fortærede metodisk sine havdyr. Han fik ondt i maven af dem, for han spiste dem uden brød til, men han levnede ikke et eneste.

6

Ni måneder efter sin hjemkomst til Paris nedkom den smukke fru Chabre med et drengebarn. Hr. Chabre var i den syvende himmel. Han trak doktor Guiraud til side og sagde stolt:

"Det kommer sig nok af søskællene, det vil jeg sværge på ... Ja, ja, hr. doktor, jeg slugte en aften en hel kurvfuld søskæl under meget mærkelige omstændigheder ... Men alligevel, hr. doktor ... aldrig havde jeg dog tænkt, at havdyr kunne besidde så udmærkede egenskaber!"

Jacques Damour

1

Når Jacques Damour derovre i Nouméa betragtede havets udstrakte horisont, troede han undertiden heri at læse hele sin historie: Belejringens elendigheder, kommunens rasen og så denne voldsomme bortrivelse fra hjem og arne og denne ubarmhjertige henkastelse på en fremmed, uvenlig kyst, hvor han, sløvet og ligesom lammet, henslæbte sin tid. Det var ikke noget tydeligt syn, ikke erindringer, der tiltalte og blødgjorde hans hjerte, men dumpe ekko af en nu sløvet forstand, der stadig af sig selv vendte tilbage til og beskæftigede sig med enkelte begivenheder, der var blevet stående med skarpe og klare omrids i erindringernes kaos, mens alt andet lå sammenstyrtet i ruiner.

Seksogtyve år gammel ægtede Jacques Félicie, en stor, smuk pige på atten år, niece af en frugthandler fra La Villette, hos hvem han havde et værelse til leje. Han var metalciselør og tjente indtil tolv francs om dagen; hun havde først givet sig af med at sy for folk; men da det ikke varede længe, inden de fik en søn, måtte hun holde op med dette, og, som naturligt var, indskrænke sig til at sørge for huset og barnet. Eugène voksede, så det var en fornøjelse. Ni år senere kom en pige, Louise, der længe var svagelig, så at der måtte gives meget ud til læge og medicin. Parret levede imidlertid ret lykkeligt sammen. Damour tog sig vel undertiden, navnlig om lørdagen, en glad aften; men han var altid meget rimelig og fornuftig og gik i

seng, når han havde drukket alt for meget. Næste dag gik han så atter til sit arbejde, idet han betegnede sig selv som én, der ikke duede til noget. Da Eugène var tolv år gammel blev han sat til ciseleringen. Knægten, der næppe kunne læse eller skrive, tjente dog allerede sit brød. Félicie, der var meget proper, førte husholdningen som en dygtig og fornuftig kone, en smule for kneben kun, som Jacques sagde, idet hun oftere serverede grøntsager for dem end kød for at have en lille nødskilling i baghånden for påkommende tilfælde. Dette var deres bedste tid. De beboede i Ménilmontant i Rue des Envierges i en lejlighed på 3 værelser: Ægteparrets værelse, Eugènes værelse og spisestuen, hvor de ciselerede sager opbevaredes, foruden køkkenet og et lille værelse til Louise. De boede vel i en lille bagbygning, men havde dog altid frisk luft, da vinduerne til den ene side vendte ud imod en plads, hvor vogne og karrer fra morgen til aften aflæssede dynger af grus, mursten og gammelt tømmer.

Da krigen brød ud i 1870 havde Damours boet i Rue des Envierges i ti år. Félicie så, til trods for, at hun stærkt nærmede sig de fyrre, endnu ungdommelig ud; hun var blevet noget federe, men havde beholdt sine velformede hofter og skuldre og var i almindelighed anset for at være den smukkeste kone i kvarteret. Jacques derimod var ligesom indtørret, og de otte år, han var ældre end hende, havde allerede gjort ham gammel ved siden af hende. Louise, der nu var uden fare, men stadig af en sart og sensibel konstitution, lignede ved sin pigeagtige magerhed faderen, mens Eugène, der den gang var nitten år gammel, med sin høje figur og brede ryg mere havde taget arv efter moderen. De levede meget udmærket sammen og i god

forståelse med undtagelse af enkelte lørdage, når fader og søn opholdt sig temmelig længe på vinstuerne. Félicie surmulede i sådanne tilfælde og var gnaven over, at de bortødslede deres penge uden at få noget reelt udbytte af dem. De sloges vel en to eller tre gange; men det havde ikke synderligt at betyde, det var en følge af vinens ophidsende virkninger, og i det hele taget var Damours den ordentligste og arbejdsomste familie i huset. Man opstillede den som et eksempel i kvarteret. Da preusserne marcherede mod Paris og den skrækkelige arbejdsløshed begyndte, havde de over 1000 francs i sparekassen. Det var respektabelt af arbejdere, der havde opdraget to børn.

De to første måneder af belejringen var som en følge heraf ikke alt for hårde for dem. I spisestuen, hvor de ciselerede sager endnu stadig opbevaredes, spiste man endnu sigtebrød og kød. Damour kunne endog følge sit gode hjertes tilskyndelse til at komme deres nabo, en stakkels djævel af en maler ved navn Berru, der var nær ved at dø af sult, til hjælp ved af og til at invitere ham til middag, og snart kom han også både om morgenen og om aftenen. Det var en lystig fyr, der havde en vittighed på rede hånd til alt, hvad der blev talt om, og i det hele taget var så morsom og underholdende, at han til sidst omstemte Félicie, der i begyndelsen havde set ikke så lidt betænkelig til denne brede mund, der altid slugte de bedste og fedeste stykker. Om aftenen spillede man kort og skældte preusserne ud. Berru, der var meget patriotisk, talte om at grave underjordiske minegange og miner helt ind under preussernes batterier ved Chatillon og Montretout for at sprænge dem i luften. Han gjorde dernæst heftige udfald mod regeringen, der efter hans mening var en samling af kujoner og

forrædere, som ville åbne Paris' porte for Bismarck og hele det øvrige tyske slæng, som han tænderskærende udtrykte sig. Han trak på skuldrene ad en republik med en sådan regering. Bah! Republik! Og med begge albuer støttede mod bordet og med den korte kridtpibe i munden udviklede han så for Damour, hvorledes republikken burde være. Alle brødre, alle frie, alle rige. Retfærdighed og lighed overalt, så vel for oven som forneden.

"Som i -93," tilføjede han med eftertryk uden at vide, hvad han hentydede til.

Damour var ved sådanne lejligheder tavs og alvorlig. Også han var republikaner; lige fra vuggen af havde han jo hørt republikken lovprise som den, der engang ville blive arbejdernes triumf og skabe den universelle lykke. Han havde imidlertid ingen tydelig forestilling om, hvorledes disse utopiske ideer skulle realiseres. Derfor hørte han også opmærksomt på Berru, syntes at denne ræsonnerede godt og var overtydet om, at republikken ville blive sådan som han skildrede den. Han begejstredes, han troede fuldt og fast på, at hvis hele Paris, mænd, kvinder og børn, alle som en, var marcheret mod Versailles, syngende Marseillaisen og råbende: "*Vive la république!*" ville man have drevet preusserne tilbage og derefter rakt hånden til provinserne for i forening med dem at danne en folkeregering, der skulle bringe lykke og velstand til selv den simpleste borger.

"Pas på," sagde Félicie flere gange, der ingen tillid havde til Berrus ideer, "pas på, det ender galt med din Berru. Giv ham føden, siden det nu engang er din fornøjelse; men lad ham være ene om at løbe panden mod væggen og knuse hovedet."

Hun ville også have republik. I 1848 var hendes fader død på en barrikade, men denne erindring gjorde hende ræsonnabel, i stedet for, hvad der vel oftest er tilfældet, at hidse hendes onde lidenskaber. I folkets sted vidste hun nok, hvordan hun skulle tvinge regeringen til at være fornuftig og retfærdig: Hun ville opføre sig godt, vise sig klog og fast. Berrus diskussion indignerede og forskrækkede hende; for hans ideer forekom hende uhæderlige. Hun så, at Damour forandrede sig, tillagde sig manerer og talemåder, fraser, som ikke behagede hende synderligt. Mere urolig end over dette var hun over det mørke og lidenskabelige udtryk i Eugènes ansigt, når han hørte på Berrus talestrøm. Om aftenen, når Louise var faldet i søvn med armene på bordet, lagde han armene over kors, drak langsomt et lille glas brændevin og fæstede nu sine øjne uden at sige et ord stift på Berru, der altid kunne fortælle en eller anden ekstraordinær historie om forræderi, begået af regeringen eller generalerne, som f. eks. at bonapartisterne ved Montmartre gjorde tegn til tyskerne, eller at sække fulde af mel og tønder fulde af krudt var blevet nedsænket i Seinen for at fremtvinge byens overgivelse så meget tidligere.

"Se, det kan man da mærke er løgnehistorier fra ende til anden," sagde Félicie, når Berru endelig havde bestemt sig til at gå. "Lad dig dog ikke gøre hovedet kruset af ham. Du ved jo dog, at han lyver."

"Jeg ved, hvad jeg ved," sagde så Eugène med en gestus, der gjorde den stakkels moder endnu mere forknyt.

I begyndelsen af december havde Damours opbrugt deres sparepenge. Hvert øjeblik fortalte man om et nederlag, preusserne havde lidt i provinserne, om et sejrrigt udfald, der

endelig ville befri Paris eller lignende, og den lille husholdning gjorde sit bedste for at holde modet oppe ved håbet om, at arbejdsløsheden snart ville ophøre. Félicie gjorde mirakler; fra dag til dag levede man af dette sorte belejringsbrød, som kun Louise ikke kunne fordøje. Under alt dette fuldførte Damour og Eugène deres politiske opdragelse og forplumrede fuldstændig deres hjerner, som Félicie udtrykte sig. Ledige fra morgen til aften og med slappede muskler, siden de havde måttet opgive deres arbejde og sædvaner, levede de i en underlig febrilsk og vildsom tilstand, der var fuld af blodige og barokke forestillinger. Fader og søn havde vel ladet sig indrullere i en marchbataljon, men denne bataljon, som så mange andre, kom ikke engang udenfor fæstningsværkerne, men blev liggende roligt på det sted, hvor den var indkaserneret, mens mandskabet fordrev tiden med at spille kort. Her var det, at Damour, hvis mave var tom, og hvis hjerte krympede sig ved tanken om deres elendighed hjemme, ved at høre snart den ene snart den anden, fik den faste overbevisning, at regeringen havde svoret at udrydde folket for uantastet at kunne agere herre. Berru havde ret: Gud og hver mand vidste, at Henrik V. var i St. Germain, i et hus, over hvilket et hvidt flag svævede. Men det skulle få en ende; en af de første morgener skulle man nok sende adskillige kugler som morgenhilsen til disse slyngler, som udhungrede og bombarderede arbejderne blot for at skaffe plads til adelen og de gejstlige. Når Damour og Eugène kom hjem, var de begge to lige smittet af feberraseriet udenfor; de talte kun om mord og brand til Félicie, der bleg og stum passede den lille Louise, som var blevet syg på grund af den elendige føde.

Belejringen endtes imidlertid, våbenstilstanden sluttedes, og preusserne defilerede gennem Champs-Élysées.

I Rue des Envierges spiste man igen hvedebrød, som Félicie havde hentet i Saint-Denis. Middagsmåltidet var trist. Eugène, som havde villet se preusserne, gav en detaljeret beretning om indmarchen; Damour var rasende, han svingede sin gaffel i luften og råbte højt, at man burde guillotinere alle generalerne. Félicie, der først havde forholdt sig tavs, blev vred og rev gaflen ud af hånden på ham. Da der i de følgende dage stadig ikke kom noget arbejde, besluttede Damour at begynde på ciseleringen for egen regning; han havde nogle stykker smeltet metal, som han ville arbejde på i det håb senere at få dem solgt. Eugène, der ikke havde ro på sig et øjeblik, forlod arbejdet efter en times forløb. Hvad Berru angik, var han forsvundet efter våbenstilstanden; uden tvivl havde han andetsteds fundet et bedre bord. Men en morgen fremstillede han sig for sine gamle venner, ildrød i ansigtet af ophidselse, og fortalte dem om affæren med kanonerne på Montmartre. Barrikader rejste sig alle vegne; endelig triumferede folket; han var kommet for at hente Damour, da man, som han sagde, havde brug for alle gode borgere. Damour forlod sit arbejde til trods for Félicies forfærdede og bestyrtede miner. Det var Kommunen.

Nu oprulledes kampdagene i marts, april og maj. Når Damour var træt og hans kone bad ham om at blive hjemme, svarede han:

"Og mine tredive sous? Hvem skal så skaffe brødet til os?"

Hun bøjede hovedet. De havde virkelig ikke andet at leve af end de tres sous, som fader og søn tilsammen fik i lønning i Nationalgarden; en ussel betaling, som ganske undtagelsesvis

forøgedes ved uddeling af vin og halvt fordærvet kød. Damour var for øvrigt overbevist om sin sags retfærdighed; han skød på Versailles-tropperne, som han ville have skudt på preusserne, overbevist om, at han frelste republikken og sikrede folkets lykke. Efter belejringens anstrengelser og elendigheder hensattes han under Kommunen i en tilstand, der nærmest kunne sammenlignes med en slags mareridt, i hvilket han kæmpede som en ukendt helt, bestemt på om fornødent at dø for forsvaret af friheden. Han gjorde sig aldrig ulejlighed med at sætte sig ind i den kommunistiske idés teoretiske kompleks; han blev, hvor man satte ham, og troede, at ham gjorde sin pligt. I hans øjne var kommunen simpelthen begyndelsen på den forjættede guldalder, den universelle lykke; mens han på den anden side endnu mere halsstarrigt troede på, at der et eller andet sted, i Saint Germain eller Versailles var en konge, der var parat til at genoprette Inkvisitionen og adelens rettigheder, hvis man blot lod ham komme ind i Paris. Hjemme hos sig selv ville han ikke have haft hjerte til at dræbe et insekt; ved forposterne nedskød han republikkens soldater uden den mindste skrupel. Når han, ødelagt af træthed, sort af krudt og sved, kom hjem, tilbragte han hele timer ved den lille Louises seng med at høre efter hendes åndedræt. Félicie søgte ikke længere på at holde ham tilbage; med en klog og besindig kvindes ro afventede hun enden på al denne galskab, som hun udtrykte sig.

Imidlertid, en dag vovede hun dog at bemærke, at denne pokkers karl, Berru, som altid førte det store ord, ikke var så dum at stille sig blot for kuglerne. Han havde været forsigtig nok til at modtage en god ansættelse ved intendanturen, hvilket

dog ikke forhindrede ham i, når han præsenterede sig i fuld uniform med fjerbusk og galoner, yderligere at eksaltere Damour ved krigerske og begejstrede foredrag, hvori han talte om at skyde ministrene, kammeret og hele butikken den dag, man stormede og indtog Versailles.

"Hvorfor går han ikke selv med i stedet for at skyde andre frem foran sig og selv blive hjemme, hvor der ingen fare er?" spurgte Félicie.

Men Damour svarede:

"Ti. Jeg gør min pligt. Værst for dem, der ikke gør deres."

En morgen henimod slutningen af april bragte man Eugène hjem i Rue des Envierges på en bærebør. Han havde fået en kugle midt i brystet i en fægtning ved Les Moulineaux. Da man bar ham op ad trappen, døde han. Damour, der kom hjem sent om aftenen, fandt Félicie tavs og fortvivlet ved deres søns lig. Det var et frygteligt slag for ham. Han kastede sig ned på gulvet, op imod væggen, og hun lod ham ligge og hulke, hun sagde intet; for havde hun åbnet munden, måtte hun have skreget: "Det er din skyld!" Hun havde lukket døren og gjorde ingen støj af frygt for at vække Louise; hun gik ind for at se, om faderens hulken ikke havde vækket barnet; men Louise sov roligt. Damour rejste sig endelig; han så længe på et billede af Eugène i Nationalgardens uniform. Han tog en pen og skrev nedenunder portrættet: "Jeg skal hævne dig", tillige med datoen. Det gav ham nogen lindring. Den næste dag førte en ligvogn, draperet med store røde faner og fulgt af en uhyre menneskemasse, Eugènes afsjælede legeme til Père-Lachaise. Damour fulgte med blottet hoved umiddelbart efter ligvognen,

og synet af fanerne, dette blodrøde purpur, der gjorde vognens sorte træ endnu sortere, fyldte hans hjerte med vilde hævntanker. Félicie var forblevet hjemme i Rue des Envierges hos Louise.

Samme aften vendte Damour tilbage til forposterne for at nedskyde så mange af regeringstropperne som han kunne. Endelig kom kampdagene i maj. Versailles-armeen var i Paris. Damour kom ikke hjem i to dage; han trak sig tilbage med sin bataljon, der fod for fod forsvarede barrikaderne mellem brændende huse og dynger af lig. Han tænkte ikke mere, han vidste intet mere; han skød kun på må og få ind i krudtrøgen, fordi dette var hans pligt.

Om morgenen på den tredje dag kom han endelig tilbage til Rue des Envierges, pjaltet, vaklende og stammende som en fuld mand. Félicie klædte ham af og var netop i færd med at tørre hans hænder af, da en af naboerne, som var til stede, fortalte, at kommunarderne endnu holdt sig på Père-Lachaise-kirkegården, og at Versailles-tropperne ikke vidste, hvordan de skulle få dem drevet ud derfra.

"Jeg går derhen," sagde han blot.

Han klædte sig på igen og tog sit gevær, men Kommunens sidste forsvarere var ikke på plateauet i det åbne terræn, hvor Eugène hvilede. Damour havde haft et forvirret håb om at blive dræbt på sin søns grav. Han kunne ikke engang nå så langt. Granaterne slog ned rundt omkring ham, oprodede gravstederne og knuste marmortavlerne, bag hvilke, skjult mellem træerne, endnu enkelte nationalgardister fyrede på de fremrykkende tropper, hvis røde benklæder tydeligt aftegnede sig. Damour kom netop tidsnok til at blive taget til fange. Man

skød syvogtredive af hans kammerater, mens han selv som ved et mirakel undgik denne summariske afstraffelsesmetode. Da hans kone lige havde vasket hans hænder, og da han ikke havde skudt, lod man måske nåde gå for ret. For øvrigt kunne han, lammet som han var, af alle de rædsler, han havde set, og overvældet af hunger og udmattelse, aldrig senere tydeligt mindes, hvad der foregik på denne dag og de nærmest påfølgende. Det forblev stående i hans erindring som et forvirret, rædselsfuldt mareridt: lange timer tilbragt på ukendte steder, trættende marcher i en stikkende solhede, skrig, stød og puf, gloende menneskemasser, han passerede igennem. Alt, hvad der i de sidste to dage var sket med ham, stod i et halvt udvisket, utydeligt billede for ham. Da han atter kom ud af denne sløvhedstilstand, var han i Versailles som fange.

Félicie kom og besøgte ham, bleg og rolig som altid. Da hun havde sagt ham, at Louise havde det bedre, stod de tavse og så på hinanden og kunne ikke finde på noget at sige. Da hun gik, sagde hun for at indgyde ham mod, at man beskæftigede sig med hans sag, og at det nok ville gå godt.

"Og Berru?" spurgte han.

"Å," svarede hun, idet hun trak på skuldrene, "Berru er i sikkerhed. Han forsvandt tre dage før tropperne drog ind; man har ikke engang savnet ham eller søgt efter ham."

En måned senere førtes Damour til Ny Caledonien. Han var dømt til simpel deportation. Da han ikke havde nogen grad i insurgentarméen, ville krigsretten måske helt havde frikendt ham, hvis han ikke med en rolig mine havde tilstået, at han havde skudt på tropperne lige fra den første dag.

Ved den sidste sammenkomst mellem ham og Félicie sagde han blot:

"Jeg kommer tilbage. Vent på mig med den lille."

Og det var disse ord, Damour tydeligst hørte genlyde i sin erindrings virvar, når han, sløv og tung i hovedet, hele dage igennem lå og stirrede ud imod havets udstrakte horisont. Den pludseligt frembrydende nat overraskede ham undertiden i denne stilling. I det fjerne, ude over havet, blev så længe en lysende stribe synlig, der, ligesom kølvandet efter et skib, gennembrød det voksende mørke; og det forekom ham da, at han burde stå op for, gående over bølgerne, at nå denne lysende vej, da han jo da havde lovet at komme tilbage.

2

I Nouméa opførte Damour sig godt. Han havde været så heldig at få arbejde, og man stillede ham allerede benådning i udsigt. Han var en mand med en blid og fredsommelig karakter og holdt navnlig meget af at lege med børn. Han gav sig ikke længere af med politik og omgikkes ikke synderligt sine kammerater, men levede indesluttet og ensomt; man kunne kun bebrejde ham, at han af og til, med lange mellemrum, drak sig en rus, under hvilken han græd sine modige tårer og til sidst af sig selv gik til sengs. Hans benådning syntes derfor sikker, da han en dag pludselig forsvandt. Man forbavsedes over at erfare, at han var undveget sammen med fire af sine kammerater. I de to år, han havde været deporteret, havde han modtaget flere breve fra Félicie, først regelmæssigt, men snart efter sjældnere og uden sammenhæng med hinanden. Han selv skrev temmelig ofte. Tre måneder var gået hen uden efterretning fra Félicie; da

greb fortvivlelsen ham lige over for denne benådning, som han måske måtte vente på to år endnu, og han havde derfor sat alt på spil i en af disse febertimer, som man angrer den næste dag. En uge senere fandt man i nogle mils afstand en knust båd og de nøgne og allerede opløste lig af tre af de forsvundne, blandt hvilke nogle af de tilstedeværende påstod at genkende Damour. Det var den samme figur og det samme skæg. Efter en flygtig undersøgelse fandt de brugelige formaliteter sted; en dødsattest blev opsat og derefter sendt til Frankrig på forlangende af enken, som administrationen havde underrettet om det passerede. Hele pressen beskæftigede sig med denne hændelse, og en meget dramatisk fremstilling af undvigelsen og dens tragiske udgang optoges i de fleste fremmede blade.

Imidlertid, Damour levede; man havde forvekslet ham med en af hans kammerater, hvilket var så meget mere uforståeligt, som de to mænd aldeles ikke lignede hinanden. Begge havde langt skæg; det var hele ligheden. Damour og den fjerde af de undvegne, der, som ved et mirakel, var sluppet fra det med livet, skiltes, så snart de satte foden på engelsk jordbund. De genså aldrig senere hinanden; uden tvivl døde den anden af den gule feber, der også var nær ved at gøre det af med Damour. Hans første tanke var at underrette Félicie ved et brev om det passerede. Men da et blad, der indeholdt beretningen om undvigelsen og om hans død, var kommet ham i hænde, syntes det ham uforsigtigt at skrive; man kunne opsnappe brevet, læse det og således komme efter sandheden. Var det ikke bedre at være som død for hele verden? Ingen ville mere bryde sig om ham; han ville uantastet kunne vende tilbage til Frankrig og der i ro og mag afvente amnestien, der ville tillade ham at give sig

til kende. Og så var det, at et frygteligt anfald af den gule feber flere uger igennem holdt ham tilbage på et afsides liggende hospital.

Under rekonvalescensen led han af en umådelig dovenskab. I flere måneder var han svag endnu og uden viljekraft. Feberen havde ligesom bortblæst alle hans tidligere ønsker. Han ønskede intet mere, og hans stadige omkvæd var: Hvad nytter det?

Félicies og Louises billeder var udslettede. Han så dem vel altid for sig, men meget langt borte, i en fjern tåge, hvori han undertiden havde møje med at genkende dem. Uden tvivl ville han rejse til dem, når han igen blev fuldstændig rask og kom til kræfter. Og så, da han endelig igen kom på benene, grebes han af en helt modsat idé. Før han ville søge efter sin kone, drømte han om at erhverve sig en formue. Hvad skulle han gøre i Paris? Han blev nødt til igen at give sig af med ciseleringen, og måske kunne han så oven i købet slet ikke få arbejde; for han følte sig så rædselsfuldt ældet i den sidste tid. Hvis han derimod tog til Amerika, ville han i løbet af et par måneder samle sig hen ved 100.000 francs, et beskedent tal, som han blev stående ved, til trods for de vidunderlige historier om millioner, der summede for ørene af ham. Ved en guldmine, som man fortalte ham om, tjente alle, selv den simpleste jordgraver, så meget, at de efter seks måneders forløb kørte i karet og gav det store parti. Han arrangerede sig allerede: Han ville vende tilbage til Frankrig med sine 100.000 francs, købe et lille hus i nærheden af Vincennes, og så leve der hos Félicie og Louise med sine tre til fire tusinde francs i rente, glemt, lykkelig og fri for al politik. To måneder senere var Damour i Amerika.

Nu begyndte en urolig eksistens, der rullede ham frem og tilbage på må og få i en strøm af på engang besynderlige og vulgære eventyr. Han lærte elendigheden at kende under dens mange forskellige former; han var mere end en gang nær ved at gribe lykken med de bare hænder. Tre gange troede han, at han havde sine 100.000 francs; men de svandt bort igen mellem fingrene på ham; man stjal dem fra ham, og han gjorde så atter en fortvivlet kraftanstrengelse for at nå det attråede mål. Summa summarum, han led, arbejdede hårdt og stod til sidst fattigere end nogensinde. Efter ekspeditioner mod alle fire verdenshjørner, førte tilfældet ham til England. Herfra tog han til Bruxelles, tæt ved selve Frankrigs grænse, som det dog nu aldrig oftere faldt ham ind at overskride. Lige fra han kom til Amerika, var han ophørt med at skrive til Félicie. Da tre breve var forblevet ubesvarede, var de forskelligste gisninger berettigede: man kunne have opsnappet brevene, hans kone kunne være død eller måske have forladt Paris. Et år senere gjorde han et sidste unyttigt forsøg. For ikke at forråde sig selv, hvis man åbnede hans breve, skrev han under et falsk navn og om et fingeret forretningsanliggende, idet han gjorde regning på, at hun nok ville kunne genkende hans skrift og forstå meningen. Denne lange tavshed havde ligesom dysset hans erindringer i søvn; han var død, han havde ingen i den hele vide verden, han brød sig om eller som brød sig om ham. I omtrent et år arbejdede han i en kulmine dybt under jorden, hvor sollyset aldrig kom ned; sløv og nedtrykt trællede han her som et dyr, han spiste og sov og ønskede intet ud over dette.

En aften hørte han i et værtshus, at amnestien lige var voteret i Paris, og at alle kommunarderne vendte hjem. Det vækkede

ham. Han fik ligesom et stød, han følte trang til at rejse med de andre, at gense dernede i Paris den gade, hvori han havde boet. Først var det kun en simpel instinktmæssig drift, men senere, da han fo'r af sted i jernbanevognen, arbejdede hans hoved; nu kunne han igen indtage sin plads i sollyset, hvis det lykkedes ham at opdage Félicie og Louise. Hans hjerte håbede atter; han var fri og kunne åbenlyst søge efter dem; til sidst troede han, at han i deres lejlighed i Rue des Envierges ville finde bordet dækket, ventende på hans hjemkomst. Alt ville så opklares og vise sig at være simpel misforståelse. Han ville gå til mairiet, navngive sig, og familien ville så leve sammen som i fordums dage.

Nordbanegården i Paris var fuld af en larmende mængde. Så snart de rejsende viste sig, modtoges de med øredøvende bifaldsråb, afsindig begejstring, svingende hatte og brølende stemmer, der råbte et eller andet navn. Damour var først bange for denne dæmoniske støj; han forstod ikke betydningen, men troede, at alle disse mennesker kun var kommet for at huje ad ham, når han gik forbi dem. Snart efter hørte han imidlertid i larmen navnet på en af Kommunens berømtheder, som man nu applauderede på det kraftigste. Damour så ham gå forbi; han var fed, næsten lasket, havde tårer i øjnene, smilede og var rørt over modtagelsen. Da helten var steget ind i en droske, talte man om at spænde hesten fra vognen. Man trykkede hinanden og trådte på hinanden; menneskemassen brusede ind i Rue La Fayette; man så kun et bølgende hav af hoveder, over hvilke man skimtede vognen, der langsomt rullede af sted som en triumfvogn. Damour kastedes hid og did, klemtes og puffedes og nåede endelig efter megen møje og besvær ene og ukendt de

ydre boulevarder. Ingen lagde mærke til ham. Alle hans lidelser, Versailles, overfarten, Nouméa og livet under jorden i minerne trængte sig sammen i en bitter og knusende erindring.

Men efterhånden grebes han af en blidere stemning. Han glemte alt; det forekom ham, at han lige havde fået arbejde, at han rolig og glad som i gamle dage gik ind i Rue des Envierges. Ti år af hans liv trængte sig så snævert og forvirret sammen, at de syntes ham kun at være forlængelsen af fortovet bag ham. Han forbavsedes over den lethed, hvormed han gik ind i sine tidligere sædvaner, som dog nu syntes ham lidt ejendommelige. De ydre boulevarder burde være bredere; han blev bevæget ved at se på de forbigåendes ansigter; han standsede ved skiltene, forbavset over at se dem der. Det var ikke den frimodige glæde over endelig at betræde den hjemlige plet, man så længe har savnet, og som man altid drages hen imod; det var derimod en underlig blanding af ømhed, romantik og dæmpet uro, denne uro, som man føler, når man ukendt og ene genfinder de gamle kendte omgivelser, der ligesom en ramme omfatter éns tidligere liv. Hans uro tiltog yderligere, da han nærmede sig Rue des Envierges. Han genså vel de samme gader, de samme butikker; men han vovede ikke at knytte et navn til noget af de ansigter, han så; alle disse mennesker syntes ham fremmede og ligesom skudt frem på en nat. Og efterhånden som han gik, blev han mere og mere blød om hjertet, han kunne have lyst til ikke at gå længere, som om han ventede en katastrofe. Hvorfor opsøge det tidligere hjem, hvad skulle han vel gøre der?

Da han endelig var kommet der, gik han tre gange frem og tilbage uden for huset uden at kunne bekvemme sig til at gå ind. Kulhandelen var forsvundet og erstattet af en butik, hvor

der var udsalg af frugt og grøntsager. Konen, som sad ved døren, så ham så velnæret, så selvtilfreds og værdig ud, at han ikke vovede at udspørge hende, hvilket han først havde tænkt på. Han foretrak at risikere alt og gik lige løs på portnerlogen. Hvor mange gange havde han ikke således drejet til venstre ved enden af alléen og banket på den lille firkantede rude ind til portnersken.

"Madame Damour, om De behager?"

"Kender hende ikke, bor ikke her."

Han var blevet stående ubevægelig. I stedet for den tidligere portnerske, en høj og svær kone, havde han nu for sig en lille, mager og vranten én, der betragtede ham med mistænksomme blikke. Han begyndte igen:

"Madame Damour boede i baggården for ti år siden."

"Ti år," skreg portnersken. "Nå! der er løbet adskilligt vand i stranden siden den tid! Vi har ikke været her længere end fra januar."

"Madame Damour har måske efterladt sin adresse."

"Nej. Ved ikke noget om det."

Og da han vedblev at klamre sig fast til ethvert nok så lille håb og hårdnakket udspurgte portnersken, blev denne vred og truede med at tilkalde sin mand.

"Man skulle såmænd tro, De havde i sinde at udspionere huset til en bedre lejlighed! ... Der er masser af folk, som ..."

Han rødmede og trak sig stammende tilbage, skamfuld over sine pjaltede benklæder og gamle, smudsige bluse. Han gik med sænket hoved ned ad gaden, men vendte snart efter om igen, da han ikke kunne beslutte sig til at gå således uden mindste resultat.

Dette var ligesom et farvel for evigt, det sønderrev hans hjerte. Man kunne da også have lidt medlidenhed med ham og give ham nogle oplysninger, selv om de var nok så ubetydelige. Han så op, betragtede vinduerne og mønstrede butikkerne, idet han søgte at orientere sig. I disse de fattiges huse, hvor opsigelserne faldt så tæt som hagl, havde ti år været tilstrækkelige til at danne en hel ny befolkning af lejere. For øvrigt havde han endnu en overdreven forsigtighed, blandet med skamfuldhed, en slags skræmt vildhed, der fik ham til at skælve ved tanken om at blive genkendt. Mens han gik ned ad gaden, opdagede han endelig bekendte ansigter: Tobakshandlersken, en urtekræmmer, en vaskekone og bagermadammen, hos hvem de tidligere købte deres brød. Alligevel tøvede han endnu et helt kvarter, mens han spadserede op og ned uden for butikkerne og spurgte sig selv om, hvor han skulle vove forsøget; han svedte angstens sved, i den grad led han under den kamp, der fandt sted i ham. Det var med bankende hjerte, at han endelig bestemte sig for bagermadammen, en kone, der næsten altid sov, når blot forretningen tillod hende det, og som altid var hvid, som om hun lige var kommet ud af en melsæk. Hun så på ham og blev ubevægelig siddende i sit kontor. Sikkert kendte hun ham ikke, som han nu så ud med sin solbrændte teint, sin skaldede isse, ubarmhjertigt brunet af Sydens stikkende sol, og med sit lange, stride skæg, der dækkede halvdelen af hans ansigt. Dette gjorde ham noget mere dristig, så at han købte et lille brød til en sou; han strammede sig selv op til at spørge:

"Skulle De ikke mellem Deres kunder have en kone med en lille datter ... madame Damour?"

Bagermadammen tænkte sig om og sagde derpå med sin bløde stemme:

"Ah, jo tidligere – tror jeg, det kan være; men det er længe siden. Jeg ved ikke rigtig, man ser så mange."

Han måtte nøjes med dette svar. De påfølgende dage kom han tilbage, men var nu dristigere og turde udspørge folk. Imidlertid fandt han overalt den samme ligegyldighed, den samme glemsel, blandet med modsigende oplysninger, der forvirrede ham endnu mere. Det syntes efter alt at dømme sikkert, at Félicie havde forladt kvarteret to år efter hans afrejse til Nouméa, netop på samme tid, som han undveg. Ingen kendte hendes adresse, nogle talte om Gros-Caillou, andre om Bercy. Man kunne ikke engang erindre sig den lille Louise. Det var forbi; han satte sig en aften på en bænk på den ydre boulevard og gav sig til at græde, idet han besluttede sig til ikke at søge mere, da det syntes ham aldeles frugtesløst. Hvad skulle der blive af ham? Paris syntes ham så tom og fremmed. De få sous, der havde hjulpet ham til Frankrig igen, var i færd med at slippe op. Et øjeblik tænkte han på at vende tilbage til Belgien, til kulminerne, hvor der altid var så mørkt, hvor han havde levet, lykkelig som et dyr, uden at tænke, arbejdende, spisende og sovende, og uden en eneste erindring. Han blev alligevel; han blev i Paris, elendig, sulten og uden at kunne få arbejde. Overalt fik han afslag; man fandt ham alt for gammel. Han var kun femogfyrre år; men man anslog ham til tres, i den grad havde de ti års lidelser og savn angrebet ham og ældet ham. Han snusede omkring som en ulv, han søgte arbejde ved de monumenter, som Kommunen i sin afsindige rasen havde ødelagt, og som nu igen var under opførelse; han ville nøjes

med det arbejde, man ellers overlod til børn og krøblinge, alt forgæves. En stenhugger, som arbejdede på Hotel de Ville, lovede ham rigtignok et skaffe ham tilsyn med redskaberne, der opbevaredes på pladsen, men det lod ikke til, at dette løfte ville blive realiseret, og imidlertid var han nærved at dø af sult.

En dag, som han på Notre-Dame-broen stod og betragtede vandet, betaget af den svimmelhed, som føles af de elendige stakler, der har i sinde at begå selvmord for at komme ud af deres elendighed, rev han sig pludselig løs fra gelænderet og var ved denne voldsomme bevægelse nær ved at rive en forbipasserende omkuld; denne, en stor fyr i hvid bluse, gav sig til at skælde Damour ud på det heftigste.

"Fordømte klodsmajor!"

Men Damour var blevet stående med åben mund og øjnene stift fæstede på manden.

"Berru," skreg han endelig.

Det var virkelig Berru, Berru, som kun havde forandret sig til sin fordel; han stod der med en oprømt mine og et næsten ungdommeligt udsende. Damour havde ganske vist, efter at han var kommet tilbage, ofte tænkt på Berru; men hvor skulle han finde ham, der skiftede lejlighed hver fjortende dag?

Maleren spilede imidlertid øjnene op, men vægrede sig ved at tro det, da den anden med rystende stemme havde navngivet sig.

"Umuligt! Hvilke historier!"

Til sidst genkendte han imidlertid Damour; han udstødte det ene forbavselsesudråb efter det andet, hvilket havde til følge, at folk begyndte at stimle sammen på fortovet.

"Men du var jo død! ... Du kan da begribe, at jeg ikke ventede mig dette. Lad os se, lad os se, er det også virkelig sandt, at du lever endnu?"

Damour talte sagte og bad den anden om at tie. Berru, som i grunden fandt det hele meget morsomt, tog ham til sidst under armen og trak ham ned i en vinkælder i Rue Saint-Martin, hvor han overdængede ham med spørgsmål; han ville vide alt.

"Straks," sagde Damour, da de var placeret ved et bord i et lille sidekabinet, "straks, men allerførst, min kone?"

Berru så bestyrtet på ham.

"Hvad, din kone?"

"Ja, hvor er hun, kender du hendes adresse?"

Malerens bestyrtelse tiltog; han sagde langsomt:

"Ganske vist, jeg ved hendes adresse. Men du, kender du da ikke historien?"

"Hvad, hvilken historie?"

Nu råbte Berru:

"Åh! det er dog et stærkt stykke! Hvordan, du ved virkelig intet? ... Men din kone er jo gift igen, min gamle dreng."

Damour, som holdt sit glas i hånden, satte dette igen på bordet, idet han rystede så voldsomt på hånden, at vinen spildtes ud over hans fingre og ned på bordet. Han tørrede det spildte op med sin bluse, mens han med dæmpet, næsten uforståelig stemme sagde:

"Hvad er det, du siger, giftet sig igen, giftet sig igen ... Er du da vis på det?"

"Guds død! Du var død, og hun har giftet sig igen, det er der da ikke noget forbavsende i. Men nu, nu kunne det dog

muligvis blive en kedelig historie, nu, da du er opstået fra de døde."

Og mens den stakkels mand sad der, ligbleg og med skælvende læber, satte Berru ham ind i detaljerne. Félicie var nu lykkelig; hun havde ægtet en slagter fra Rue de Moines, en enkemand, hvis forretning hun nu styrede med en sikker og duelig hånd. Sagnard, slagteren hed Sagnard, var en høj, svær mand på omtrent tres år, men fuldstændig vel konserveret; hans butik på hjørnet af Rue Nollet var en af de mest besøgte i hele kvarteret; den var forsynet med et smukt rødmalet jerngitter, og på begge sider af skiltet var der et stort forgyldt oksehoved.

"Nå, hvad vil du nu gøre?" gentog Berru efter hver af disse enkeltheder.

Damour, der blændedes ved beskrivelsen af butikken, svarede med en ubestemt håndbevægelse. Man måtte se tiden an.

"Og Louise?" spurgte han pludselig.

"Den små? Ah! Jeg ved ikke ... de har vel anbragt hende et eller andet sted for at blive fri for hende; jeg har da i hvert tilfælde ikke set hende hos dem ... Det er sandt, ganske vist, de kunne jo altid give dig barnet, siden de ikke tager sig af det. Kun ved jeg ikke rigtig, hvad du ville tage dig for med en gemytlig lille tøs på tyve år, du ser mig just ikke ud til at være nogen synderlig lystig fyr, du, hvad? Og tilmed kunne man godt falde på at give dig et par sous på gaden, som du ser ud nu. Bliv ikke vred, gamle dreng; men det er – sandt, hvad jeg siger."

Damour havde bøjet hovedet; han var nær ved at kvæles og kunne ikke fremføre et eneste ord. Berru bestilte et andet glas

og ville trøste ham.

"Lad os nu engang se rigtigt på det. For fanden! Da du nu engang er levende endnu, så se at få dig lidt opmuntring. Alt er ikke tabt, det vil nok komme i orden, skal du se … Hvad vil du gøre?"

Og de to mænd fordybede sig nu i en endeløs diskussion, hvor de samme argumenter uophørligt kom igen. Hvad Berru vel vogtede sig for at sige var, at han straks efter Damours afrejse havde forsøgt at nærme sig Félicie, hvis runde, velskabte skuldre længe havde fristet ham. Derfor bevarede han også endnu et stille had til hende over, at hun havde foretrukket slagteren for ham, hvilket uden tvivl var for pengenes skyld. Da han havde bestilt et tredje glas, råbte han:

"Jeg, i dit sted, ville ganske simpelt gå hen til dem og installere mig hos dem; hvis Sagnard vovede at mukke, skulle jeg snart få ham jaget på porten. Du er dog, når alt kommer til alt, herre der; loven er på din side."

Lidt efter lidt blev Damour beruset; vinen steg ham til hovedet og farvede hans blege kinder glinsende røde. Han gentog hvert øjeblik, at han skulle se, hvad der var at gøre. Men Berru blev ved at hidse ham. Han slog ham på skulderen, idet han spurgte ham, om han var en mand. Sikkert var han en mand; og, hvor han dog havde elsket denne kvinde! Han elskede hende endnu; han kunne, blot for at få hende at se, stikke ild på hele Paris. Nuvel, men hvorfor tøvede han da? Siden hun tilhørte ham, behøvede han jo blot at gøre sin ret gældende. De to mænd talte heftigt i munden på hinanden, med de rødglødende ansigter tæt op mod hinanden.

"Jeg går derhen," sagde pludselig Damour, idet han med møje rejste sig og næppe kunne stå på sine ben.

"Nå, det var da endelig talt som en mand," skreg Berru. "Det vil være fejhed ikke at gøre det. Jeg går med dig."

Og begge satte så kursen mod Rue des Moines.

3

Butikken på hjørnet af Rue des Moines og Rue Nollet gjorde med sit rødmalede gitter og de forgyldte oksehoveder ved skiltet indtrykket af renlighed og velstand. Store stykker kød hang på skinnende hvide duge, mens lammefjerdinger i kræmmerhuse med udklippede kanter ligesom dannede guirlander af buketter. Der lå dynger af kød på marmorbordene, små afskårne stykker rosenrødt kalvekød, purpurrødt fårekød og skarlagenrødt oksekød med fedtmarmoreringer. Kobberbækkener, vægtskåle og messingkroge skinnede af polering. Der var et udtryk af velstand og sundhed over den lyse, rummelige butik med de store ruder og marmorbelagte gulv og en duft af friskt kød, der bragte sundhedens rødme op i butiksfolkenes kinder.

I baggrunden, men dog med det fulde dagslys fra gaden, havde Félicie sin pult, der ved glas var beskyttet mod lufttræk fra butikken. Derinde, i det røde friske skue fra butikken og det klare dagslys fra gaden. sad Félicie, blomstrende af sundhed og friskhed, denne modne friskhed hos kvinder, der har passeret de fyrre. Med sin hvide kappe med de røde bånd og sin hvide halskrave sad hun der som et billede på renlighed og orden; med sit travle, forretningsmæssige smil, pennen i den ene hånd og den anden hånd i pengeskuffen sad hun der tillige som

repræsentant for husets retskaffenhed og blomstring. Drenge huggede kødet i stykker, vejede og råbte talstørrelser op; kunderne defilerede forbi Félicie, der modtog betalingen og på sin elskværdige måde udvekslede kvarterets nyheder med dem. En ung kone af et sygeligt udseende betalte for to koteletter, som hun med en ynkværdig mine stod og betragtede.

"Femten sous, ikke sandt?" sagde Félicie. "Det er altså ikke bedre, madam Verdier?"

"Nej, det er ikke bedre endnu, bestandig maven. Jeg kan ikke beholde noget i mig; lægen siger, at jeg trænger til kød; men kødet er så dyrt! ... De ved da, at kulhandleren er død?"

"Det er da ikke muligt!"

"Hos ham var det ikke maven, det var underlivet ... To koteletter, femten sous! Fjerkræet er ikke nær så dyrt."

"Bedste madam Verdier, det er såmænd ikke vor skyld. Vi ved knapt nok, hvordan vi selv skal komme ud af det ..."

Mens hun passiarede og gav penge igen, havde hun haft øje med butikken og så derfor, at en af drengene stod og talte med to mænd ude på fortovet. Da drengen ikke hørte hende, råbte hun højere:

"Charles, hvad ønsker man?"

Men hun afventede ikke svaret, hun havde genkendt den ene af de to mænd, der nu kom ind i butikken, den der gik forrest.

"Ah, er det Dem, hr. Berru!"

Hun syntes ikke synderlig fornøjet over dette besøg; hendes læber trak sig sammen til et svagt, hånligt smil. De to mænd havde på vejen til slagterbutikken gjort flere gange holdt i vinkældre, for vejen var temmelig lang, og deres ganer tørre, desuden havde de hele tiden talt højt og diskuteret med

hinanden. De så derfor temmelig ophedede ud. Damour havde følt ligesom et stik i hjertet, da Berru udenfor på fortovet med en kort armbevægelse viste ham Félicie, der sad så ung endnu og så frisk og køn bag pultens glasruder. "Se, der er hun!" havde Berru blot sagt. Det kunne ikke være muligt, det måtte være Louise, der lignede sin moder, mens denne endnu var ung. Félicie måtte sikkert se ældre ud. Denne rigtudstyrede butik, alt dette saftfulde kød og skinnende kobber og messing, og frem for alt denne velklædte kone med det borgerlige ydre og med hånden i dynger af penge, betog ham hans vrede og dristighed og forårsagede ham virkelig angst. Han havde mest lyst til, skamfuld som han var, at løbe sin vej, og blegnede ved tanken om at træde ind. Denne dame ville aldrig samtykke i igen at blive hans kone, han, der havde et så elendigt udseende med sit lange stride skæg og sin pjaltede og smudsige bluse. Han var lige ved at gøre omkring, lige ved at smøre haser, for at hun ikke engang skulle se ham, da Berru greb fat i ham.

"For djævlen! Har du da ikke spor af mod i brystet ... Hvad? I dit sted skulle du se, hvor jeg skulle få denne borgermadam til at danse efter min fløjte! Jeg gik ikke, før de havde delt med mig, før de havde givet mig halvdelen af disse prægtige lammelår og hele resten ... Vil du nu se, du kommer af sted, ind med dig, feje hund!"

Han havde i bogstavelig forstand måttet trække Damour igennem gaden, og gik nu, efter at han hos drengen havde fået at vide, at hr. Sagnard var i slagtehuset, foran ind i butikken for at fremskynde sagen. Damour fulgte halvkvalt og med et dumt og sløvt udtryk i sit ansigt efter ham.

"Hvad er til tjeneste, hr. Berru?" spurgte Félicie igen i en just ikke synderlig forbindtlig tone.

"Det er ikke mig, det er min kammerat, som har noget at sige Dem."

Han trak sig, mens han sagde dette, til siden, og Damour befandt sig ene lige overfor Félicie. Hun så på ham, og han, frygtelig genert som han var, slog øjnene ned og led helvedes kvaler. Først stod hun der og så på ham med foragt; hendes rolige og lykkelige ansigt udtrykte afsky for denne gamle drukkenbolt, denne elendige stakkel, der ligefrem stank af fattigdom. Hun blev ved at se på ham, og pludselig, uden at hun havde vekslet et ord med ham, blev hun bleg, undertrykte med møje et skrig og tabte pengene, som hun stod med i hånden, og som klirrende faldt ned i skuffen.

"Hvad er der dog i vejen? Er De syg?" spurgte madam Verdier, der nysgerrig var blevet stående i butikken.

Félicie gjorde en håndbevægelse, som om hun ville fjerne alle tilstedeværende; hun kunne ikke tale, ikke få et eneste ord over sine læber. Hun stod som fastnaglet til gulvet, og først efter en voldsom kraftanstrengelse lykkedes det hende at komme bort fra den plet, hvor hun stod. Hun gik gennem en dør i baggrunden af butikken ind i spisestuen, og de to mænd fulgte hende, uden at hun havde opfordret dem til det, Berru stadig hånligt smilende og Damour med blikket stift fæstet på gulvets fliser, som om han var bange for at falde.

"Nå, det var da et underligt besøg, hvad mon det dog betyder," sagde madam Verdier, da hun var blevet alene med butiksfolkene. Disse var holdt op med at hugge i stykker og veje og så forbavsede på hinanden; men da de ikke ville

kompromittere sig, tog de igen fat på deres arbejde med en ligegyldig mine og uden at svare madam Verdier, som endelig vranten gik sin vej med sine to koteletter.

I spisesalen syntes Félicie endnu ikke at have det tilstrækkelig ensomt og uforstyrret, hun rev en anden dør op og lod de to mænd træde ind i sovekammeret. Det var et hyggeligt, afsondret og uforstyrret beliggende værelse, udstyret med en vis komfort: hvide gardiner for sengen og vinduet, et forgyldt vækkeur og mahognitræs møbler, hvis politur var blank som et spejl og uden en eneste støvplet. Félicie lod sig falde ned i en lænestol med blåt betræk, idet hun udbrød:

"Det er Dem ... det er Dem ..."

Damour kunne ikke få et eneste ord frem; han så sig omkring i værelset og vovede ikke at sætte sig, da han syntes, at stolene var alt for gode og smukke til det. Berru førte derfor endnu stadig ordet.

"Ja, han har søgt Dem i de sidste fjorten dage, så traf han mig, og jeg førte ham herhen."

Han tilføjede, som om han følte trang til at undskylde:

"De forstår da, at jeg ikke kunne gøre andet; han er en gammel kammerat af mig, og det skar mig i hjertet at se ham så dybt i snavset."

Imidlertid kom Félicie efterhånden en smule til fatning igen; hun var den fornuftigste af dem; de andres forstand var omtåget af vinen. Da hun atter fik luft, ville hun skynde sig at få ende på denne utålelige situation ©g begyndte derfor på forklaringen.

"Jacques, hvad er det egentlig, du forlanger af mig?"

Han svarede ikke.

"Det er sandt, at jeg har giftet mig igen; men du ved jo, at fejlen ikke er min. Jeg troede, du var død, og du gjorde intet for at bringe mig ud af vildfarelsen."

Endelig løstes Damours tungebånd:

"Og hvis jeg nu havde skrevet til dig."

"Jeg sværger dig til, at jeg ikke har modtaget dine breve. Du kender mig, du ved, at jeg aldrig har løjet. Og, vent lidt, jeg har endnu dødsattesten i en skuffe."

Hun åbnede med febrilsk hast en sekretær, trak et papir frem og rakte det til Damour, som med en sløv og udtryksløs mine gav sig til at læse det. Det var virkelig hans dødsattest. Hun fortsatte:

"Jeg kunne altså ikke tro andet, end at du var død; jeg var fuldstændig ene og forladt og modtog derfor et ægteskabstilbud af en hæderlig mand, der ville hjælpe mig ud af min elendighed og nød ... Det er hele min synd. Jeg lod mig friste af udsigten til igen at blive lykkelig. Det er dog ingen forbrydelse, vel?"

Han hørte på hende med sænket hoved, mere ydmyg eg genert end hun selv. Pludselig så han imidlertid på hende og spurgte med rystende stemme:

"Og min datter?"

Félicie overfaldtes igen af en heftig skælven. Hun stammede:

"Din datter? ... Jeg ved ikke ... hun er ikke længere hos mig."

"Hvordan?"

"Jeg havde anbragt hende hos en tante ... Hun løb bort; hun er kommet på gale veje."

Damour blev et øjeblik stående stum og rolig, som om han ikke havde forstået hende. Men pludselig, med ét befriet for al sin generthed, slog han med sin knyttede hånd så voldsomt på

kommoden, at alt, hvad der stod på den, dansede og klirrede mellem hinanden. Han fik dog ikke tid til at sige noget, for to børn, en lille dreng på seks år og en lille pige på fire, rev hurtigt døren op og kastede sig med et glædesskrig om halsen på Félicie.

"Goddag, lille mama, vi har været ude i haven. Nede i den anden ende af gaden sagde Française til os, at nu måtte vi gå hjem. Å! Du ved ikke, hvor der er kønt; der er sådan en masse sand, og så er der små kyllinger i vandet ..."

"Det er godt, gå nu blot," sagde moderen hårdt. Hun kaldte derpå på barnepigen og sagde til denne:

"Française, gå med dem igen, hvad er det dog for et dumt indfald at komme hjem med dem nu."

Børnene var ikke langt fra at græde; de trak sig tilbage fra moderen, og barnepigen, der følte sig krænket ved den tone, hvori Félicie tiltalte hende, puffede dem foran sig ud af værelset. Félicie var blevet grebet af en afsindig frygt for, at Damour skulle tage de små fra hende; han kunne kaste dem på sin ryg og løbe bort med dem. Berru, som ikke var blevet bedt om at sætte sig, strakte sig mageligt i en anden lænestol efter at have hvisket Damour i øret:

"De små Sagnarder ... Hvad synes du? Det vokser hurtigt, dette bastardfrø."

Da døren var lukket efter børnene, slog Damour for anden gang i kommoden, idet han råbte:

"Det går ikke på den måde; jeg vil have min datter, og jeg kommer for at tage dig med mig."

Félicie blev pludselig iskold og rolig.

"Sæt dig og lad os tale roligt sammen," sagde hun; "det nytter dog intet at tage på veje. Altså, du kommer for at hente mig?"

"Ja, du skal følge mig, straks; jeg er din mand, den eneste lovlige. Oh! jeg kender min ret ... Ikke sandt, Berru, det er min ret? ... Nå, tag nu en hat på, vær nu kønt fornuftig, hvis du ikke vil have, at hele huset skal lære vore affærer at kende."

Hun så på ham, og, imod hendes egen vilje, sagde hendes bestyrtede miner tydeligt, at hun ikke elskede ham mere, at han skræmte hende og vakte hendes afsky ved sin affældige alderdom og elendighed. Hvordan! Hun, der var så hvid, så fin og vant til alle den borgerlige velstands behageligheder, hun skulle give afkald på alt dette og igen begynde sit fattige og strenge liv fra tidligere dage sammen med denne mand, der forekom hende som et spøgelse!

"Du vil ikke," sagde Damour, som læste denne beslutning i hendes ansigt. "Ja, jeg forstår dine tanker; du er vant til at agere dame bag en pult, og jeg har hverken en smuk butik eller en pengeskuffe, hvor du kan rode med hænderne efter behag ... og så har du oven i købet de små, som vi før så, og som du synes at passe bedre på end på Louise. Når man har mistet datteren, så kan man også undvære faderen ... Men det er mig alt sammen ligegyldigt. Jeg vil nu have, at du går med, og du skal gå med, eller også går jeg hen og henter politikommissæren, for at han kan lade dig transportere hjem til mig med gendarmer. Det er min ret, ikke sandt, Berru?"

Maleren nikkede med hovedet. Hele denne scene morede ham meget. Dog, da han så Damour rasende, ophidset af sine egne fraser, og Félicie modløs, nær ved at hulke eller falde i afmagt, troede han, at han burde lægge sig imellem og spille en

forsonende engels rolle. Han antog en værdig holdning og sagde med en salvelsesfuld stemme:

"Jo, jo, det er din ret; men man må se sig for, man må tænke over sagen. Hvad mig angår, har jeg altid gået korrekt til værks. Før du afgør noget, ville det være særdeles hensigtsmæssigt, om du talte med hr. Sagnard, og siden han ikke er her, så ..."

Han afbrød sig selv og fortsatte derpå i en forandret tone, rystende af forstilt deltagelse:

"Kun er der en ting, der først og fremmest må tages i betragtning; min kammerat har hastværk; det er hårdt at vente, når man er i hans stilling. Ah! Madame, hvis De vidste, hvor han har lidt. Og nu, ikke så meget, han kan lægge på en negl; han er nær ved at dø af sult; man viser ham alle vegne tilbage ... Da jeg mødte ham for lidt siden, havde han ikke spist siden i går."

Félicie, hvis frygt pludselig gik over til rørt deltagelse, kunne ikke holde sine tårer tilbage. Det var en umådelig sørgmodighed, der greb hende, en sorg over og en afsmag for livet, der nys syntes hende så lyst. Et skrig undslap hende, og hun råbte:

"Tilgiv mig, Jacques!"

Og da hun kunne tale igen:

"Det, der er gjort, er gjort. Men jeg vil ikke have, at du skal være ulykkelig. Lad mig hjælpe dig."

Damour gjorde en heftig bevægelse.

"Sikkert," sagde Berru. "Huset her er fuldt nok af alle slags gode sager, så at din kone ikke har nødig at lade dig gå dag ud og dag ind med en omtrent tom mave ... Lad os forudsætte, at du ikke vil modtage penge, en foræring kan du jo dog altid

modtage. Når man f.eks. giver ham noget suppekød, kan han lave sig noget bouillon, ikke sandt, madame?"

"Oh! Alt, hvad han vil have, hr. Berru."

Men Damour begyndte pludselig igen at slå i kommoden, idet han råbte:

"Tak, jeg spiser ikke den slags brød."

Og, idet han nu så Félicie fast i øjnene:

"Det er dig alene, jeg vil have, og jeg skal få dig; behold du kun dit kød!"

Félicie var veget tilbage, grebet af modbydelighed og rædsel. Nu blev Damour rasende, talte om at slå alt i stykker og forivrede sig i de heftigste beskyldninger. Han ville have sin datters adresse, han greb fat i Félicie og rystede hende i lænestolen, idet han skreg til hende, at hun havde solgt den lille, og Félicie, der var som lamslået af alt, hvad der var foregået, forsikrede i en langsom tone, at hun ikke kendte den; men at man sandsynligvis havde den i politipræfekturet. Damour, der havde sat sig på en stol, som han svor på, at selve Djævelen ikke skulle få ham op fra, rejste sig hurtigt, og sagde efter endnu en gang at have brugt sin knyttede hånd, voldsommere end før:

"Nuvel! Død og djævel! jeg går min vej, ja jeg går, fordi det nu morer mig; men du skal ikke tabe noget ved at vente, jeg kommer igen, når din mand er hjemme, og vi skal nok komme overens, han, du, ungerne, hele den fordømte rede ... Vent, du skal få at se."

Han gik, idet han truede hende med sin knyttede hånd. For resten følte hun sig på en måde lindret ved, at det endte, som det gjorde. Berru, der havde holdt sig noget tilbage, sagde,

henrykt over at være med i hele denne historie, i en trøstende tone:

"Vær ikke bange, jeg forlader ham ikke; vi må frem for alt undgå en ulykke."

Han gik endog så vidt i sin dristighed, at han greb hendes hånd og kyssede den. Hun lod ham gøre det; hun var sønderknust; hvis Damour havde taget hende ved armen, var hun fulgt med ham. Imidlertid hørte hun nu de to mænds skridt genlyde fra butikken. En dreng huggede en lammefjerding i stykker ved kraftige hug med den store slagtekniv. Stemmer råbte tal op. Nu førte hendes forretningsinstinkt hende tilbage til hendes pult, hvor hun sad omgivet af klart glas på alle sider, bleg, men rolig, som om intet var passeret.

"Hvor meget skal jeg have hos Dem?"

"Syv francs og halvtreds centimer, madame."

Og så gav hun penge tilbage.

4

Den næste dag fik Damour en chance: Stenhuggeren antog ham som tilsynshavende på pladsen ved Hôtel de Ville, og således vågede han nu over den samme monumentale bygning, som han ti år tidligere havde hjulpet til at ødelægge. Det var i det hele taget et let arbejde, et af disse arbejder, ved hvilke man halvt sovende tilbringer natten; på denne tid af døgnet rodede han omkring ved foden af stilladserne, faldt også under tiden i søvn på sækkene, der indeholdt gibs, men talte aldrig om at vende tilbage til butikken på hjørnet af Rue Nollet. En dag, da

Berru havde været ude hos ham og givet frokost, havde han ved det tredje glas skreget, at i morgen skulle det store slag leveres.

Den næste dag veg han ikke fra pladsen, og fra den dag af blev det en regel, at han kun blev heftig og gjorde fordring på sin ret, når han var beruset. Når han var nøgtern, var han sørgmodig, tankefuld og ligesom skamfuld. Berru var holdt op med at tirre ham med at gentage, at han ikke var en mand; men Damour mumlede med mørk alvor:

"Jeg skulle altså dræbe dem! ... Jeg venter mig, at det skal blive sagt mig."

En aften gik han ud og nåede lige til Monçey-pladsen; efter at have siddet en time på en bænk, gik han så hjem igen til sin tømmerplads. Han troede den dag at have set sin datter, mageligt henstrakt på en prægtig landauers bløde hynder, køre forbi Hôtel de Ville. Berru tilbød at foretage undersøgelser for at opspørge Louises adresse, som han var vis på at finde inden fireogtyve timers forløb; men Damour afslog det. Hvad skulle det nytte at få den? Men den tanke, at denne velklædte, smukke dame, som han kun et øjeblik havde skimtet, mens de kraftige heste førte vognen forbi ham i skarp trav, den tanke, at denne dame kunne være hans datter, skar ham i hjertet. Hans sørgmodighed forøgedes yderligere ved det. Han købte sig en kniv, som han viste til Berru, idet han sagde, at den var til at årelade slagteren med. Denne frase behagede ham, og han gentog den derfor uophørligt med et spøgefuldt smil.

"Jeg skal årelade slagteren ... Hver har sin tur, ikke sandt?"

Berru holdt ham så hele timer tilbage i en vinkælder for at overbevise ham om, at man ikke måtte årelade nogen. Det var dumt, først og fremmest fordi man risikerede selv at blive

åreladt bag efter. Han tog hans hænder og bad ham indstændigt om at sværge på, at han ikke ville skaffe sig en så hæslig affære på halsen; men Damour gentog med et halsstarrigt smil:

"Nej, nej, hver har sin tur ... Jeg skal årelade slagteren."

Dagene gik, og han årelod ham ikke.

Der passerede imidlertid noget, som syntes at måtte fremskynde katastrofen. Men gav ham en dag afsked som ubrugelig. En nat, under et skrækkeligt uvejr, var han faldet i søvn og derved forhindret i at forebygge, at en skovl blev bortstjålet. Så begyndte han igen sin tidligere elendige eksistens; han var nær ved at dø af sult, han slæbte sig med møje gennem gaderne og betragtede med feberskinnende øjne de lækre sager i viktualiebutikkerne; han var endnu alt for stolt til at tigge. Men i stedet for at gøre ham rasende, i stedet for at ophidse ham, gjorde elendigheden ham sløv og dorsk. Han bøjede hovedet og fordybede sig i mørke, melankolske betragtninger. Man skulle have troet, at han ikke længere dristede sig til at vise sig i slagterbutikken, nu da han ikke engang havde en ren bluse at tage på. Félicie levede imidlertid i en vedvarende ængstelse; om aftenen, efter at Damour havde været der, ville hun ikke tale til Sagnard om det, og den næste dag pintes hun af samvittighedsnag, over at hun ikke havde sagt det aftenen forud, og havde ikke senere haft kraft nok til at tale om det. Derfor skælvede hun også fra morgen til aften; hun troede hvert øjeblik at se Damour træde ind og imødeså gysende de vildeste scener. Det værste var, at man havde fået nys om noget i butikken; for drengene smilede så hånligt og madam Verdier havde en måde at betale for sine koteletter på,

som forfærdede Félicie. Endelig kastede hun sig en nat om halsen på Sagnard og tilstod ham hulkende alt. Hun gentog, hvad hun havde sagt til Damour, at det ikke var hendes fejl; for når folk engang er døde, skal de ikke vende tilbage igen. Sagnard, der trods sine tres år endnu var ret ungdommelig, munter og livsglad og tilmed en brav mand, trøstede hende så godt, han formåede. Guds død! Der var jo i intet ondt i det hele; det ville nok til sidst komme i orden. Hvorfor skulle det ikke også komme i orden? Han, der var en rig mand, som i det hele taget havde en solid stilling i livet, følte egentlig talt mest nysgerrighed. Man ville nok få ham at se igen, han kom nok tilbage, og så skulle man tale rigtig fornuftigt med ham. Sagen interesserede ham i den grad, at han, da Damour otte dage senere endnu ikke havde ladet sig se, sagde til sin kone:

"Nå, hvad mon der dog er i vejen? Han undgår os? ... Hvis du kendte hans adresse, ville jeg gå hen og opsøge ham."

Og da Félicie bad ham om at forholde sig rolig, tilføjede han:

"Men kære, det er jo for at berolige dig ... jeg ser godt, at du går og plager dig selv. Vi må have ende på dette."

Félicie blev virkelig mager af skræk for dette drama, der kun syntes hende så meget frygteligere, jo længere det lod vente på sig. Endelig en dag, just som Sagnard stod og skændte på en dreng, der havde glemt at give et kalvehoved frisk vand, styrtede hun ligbleg hen til ham og stammede:

"Der er de!"

"Ah! meget vel!" sagde Sagnard, hvis heftighed straks lagde sig. "Lad dem gå ind i spisestuen."

Uden at skynde sig, vendte han sig derpå om til synderen og sagde roligt:

"Vask det godt med koldt vand, det er nær ved at blive fordærvet."

Han gik derpå ind i spisestuen, hvor han traf Damour og Berru, som rent tilfældigt var kommet sammen. Berru, der ikke længere besøgte Damour så ofte som før, da dennes elendighed kedede ham, og da han fandt, at der ikke var noget at stille op med ham, havde nemlig mødt Damour i Rue de Clichy, og da han hørte, at han agtede sig hen i Rue des Moines, blev han vred og udslyngede heftige bebrejdelser mod ham, der dog måtte vide, at hans (Damours) sag også var hans; Damour burde som god kammerat have underrettet ham om, hvad han havde i sinde. Han havde dernæst givet sig til at holde moralprædikener for Damour i den samme stil som tidligere. Han håbede ikke, at Damour gik hen for at begå dumheder; han stillede sig endog en gang i vejen for ham på fortovet og ville tvinge ham til at udlevere kniven. Damour trak på skuldrene uden at svare; han havde sin egen idé, som han hårdnakket holdt fast ved og sagde intet. På alle Berrus bemærkninger svarede han kun:

"Gå med, hvis du vil, men forstyr mig ikke."

Sagnard fandt de to mænd stående i spisestuen. Félicie var flygtet ind i sovekammeret med sine to børn, hun drejede nøglen to gange rundt og kastede sig derpå skælvende over hele legemet i en lænestol og trykkede børnene fast op til sig ligesom for at forsvare dem og beholde dem hos sig. Hun lyttede, mens hun rystede som i feber, men hørte intet, for hendes to mænd stod forvirrede i stuen ved siden af og så på hinanden uden at sige noget.

"Det er altså Dem?" spurgte endelig Sagnard for at bryde den pinlige tavshed.

"Ja, det er mig," svarede Damour.

Han syntes, at Sagnard tog sig godt ud og følte sig samtidig selv så lille. Slagteren syntes kun at være halvtreds år gammel; det var en svær, kraftig mand med et friskt og sundt ansigt; håret var kortklippet og skægget omhyggelig strøget. I skjorteærmer, med et skinnende hvidt forklæde på, stod han der med et udtryk af munterhed og ungdom.

"Men det er ikke med Dem, jeg vil tale," fortsatte Damour tøvende, "det er med Félicie."

Nu genvandt Sagnard hele sin sædvanlige sikkerhed.

"Hør nu engang, kammerat, lad os nu blot se at komme på det rene med hinanden. For Djævelen! Vi har jo ikke noget at bebrejde hinanden. Hvorfor da gøre det broget for hinanden, når det jo dog ikke er vor fejl?"

Damour, der stod med bøjet hoved, betragtede hårdnakket bordbenene. Han mumlede i en dump, næsten uforståelig tone:

"Jeg har intet at gøre med Dem, lad mig blot være i fred, gå ... Det er med Félicie, at jeg vil tale."

"Hvad det angår, siger jeg nej; De kommer ikke til at tale med hende," sagde slagteren roligt. "Jeg skal dog ikke have noget af, at De ligesom sidst skaffer mig hende syg. Vi kan godt passiare uden hende ... For øvrigt, hvis De er fornuftig, vil alt nok kunne gå; eftersom De siger, at De elsker hende endnu, så se rigtigt på situationen, overtænk nøje, hvad De gør, og gør kun, hvad der tjener til hendes lykke og tilfredshed."

"Ti!" afbrød den anden heftigt. "Pas Dem selv og bland Dem ikke i sagerne, eller det hele vil tage en dårlig ende!"

Han gik truende henimod slagteren, og Berru, som bildte sig ind, at han søgte i lommen efter kniven, kastede sig med forstilt iver mellem de to mænd. Damour, der nu blev fuldstændig rasende, stødte ham imidlertid heftigt tilbage.

"Kan jeg nu heller ikke få lov til at være i fred for dig! Hvad er du bange for? Dumrian!"

"Rolig!" sagde slagteren. "Når man er heftig, begår man dumheder … Hør engang, hvis jeg nu kaldte Félicie ind, ville De så love mig at være fornuftig, De ved jo lige så godt som jeg, hvor ømfindtlig hun er. Hverken den ene eller den anden af os vil jo dog dræbe hende, vel? Vil De så være fornuftig?"

"Hvis jeg var kommet for at gøre ulykker, havde jeg begyndt med at kvæle Dem med alle Deres fraser!"

Han sagde dette i en så hul, sørgmodig tone, at Sagnard tydeligvis blev grebet af det.

"Så vil jeg kalde på Félicie … O! jeg, jeg er meget rimelig af mig, skal De se; jeg forstår godt, at De gerne vil tale med hende om sagerne; det er ikke mere end Deres ret."

Han gik derpå hen til sovekammerdøren og bankede på.

"Félicie! Félicie!"

Da imidlertid ingen rørte sig indenfor, fordi Félicie iskold af skræk ved tanken om denne sammenkomst blev Siddende som naglet til stolen, idet hun trykkede sine børn endnu fastere op til sig, blev han til sidst utålmodig.

"Félicie! Kom dog herud … Hvad er det for dumheder af dig? Han har lovet at være fornuftig."

Endelig drejedes nøglen om i låsen, Félicie viste sig på dørtærsklen og kom derpå længere ind i stuen; men hun vendte pludselig tilbage igen til døren og lukkede denne omhyggeligt,

for at hun i det mindste kunne vide børnene i sikkerhed. Der blev nu en ny tavshed, under hvilken de tre hovedpersoner forvirret så på hinanden

Damour talte langsomt, men måtte dog undertiden standse, da tungen ligefrem nægtede ham sin tjeneste; Sagnard, der stod henne ved vinduet, trak et af de små gardiner til side og lod som om han så ud på gaden, for at give sig mine af at være på højde med situationen.

"Hør, Félicie, du ved, at jeg aldrig har været ond; det kan du roligt sige ham ... og at jeg heller ikke har i sinde at begynde på at være det i dag. Først har jeg villet massakrere jer alle sammen her; men så spurgte jeg mig selv, hvad det vel skulle nytte mig. Jeg vil hellere have, at du frit gør dit valg; vi vil rette os efter, hvad du ønsker. Ja, eftersom domstolene ikke kan udrette noget for os med al deres retfærdighed, er det dig, der skal sige os, hvad der tiltaler dig mest ... svar. Hvem af os vil du tilhøre?"

Men hun kunne ikke svare; bevægelsen kvalte hendes stemme.

"Det er godt," gentog Damour med den samme hule stemme, "jeg forstår, det er ham, du vil tilhøre ... Da jeg kom, vidste jeg, hvordan det ville gå, og jeg er ikke vred på dig over, at det er gået, som jeg tænkte; jeg giver dig ret, efter alt. Hvad mig angår, er jeg færdig. Jeg ejer intet, og endelig elsker du mig ikke mere, mens han gør dig lykkelig og glad, for ikke at tale om de små ..."

Félicie græd, aldeles fortumlet i hovedet.

"Du har uret i at græde, jeg bebrejder dig jo intet; det er omstændighederne, der alene har skylden, det er alt, hvad der er at sige om det ... Og jeg fik så den idé at gå hen til dig og sige

dig, at du for eftertiden kan sove roligt. Nu, da du har valgt, skal jeg ikke plage dig mere. Alt er nu afgjort, og du skal aldrig mere høre tale om mig."

Han gik henimod døren; men Sagnard, der var inderlig bevæget, standsede ham, idet han råbte:

"Guds død! De er en brav mand, det er vel ikke Deres mening, at vi skal skilles således? De bliver da og spiser til middag hos os?"

"Nej tak," svarede Damour blot.

Berru var forbavset og syntes, at dette endte på en ynkelig måde; men da han hørte, at Damour afslog indbydelsen til middag, var han nær gået ud af sit gode skind af bestyrtelse.

"Men i det mindste kan vi dog drikke et glas sammen," gentog slagteren. "For Fanden, De vil da nok modtage et glas vin hos os."

Damour modtog ikke straks tilbuddet; han kastede et langt, mønstrende blik rundt i spisestuen, der så så venlig og hyggelig ud med de lyse egetræs møbler; hans blik standsede ved Félicie, han så det bedende udtryk i hendes i tårer badede ansigt og sagde:

"Ja, men nu med det samme."

Nu blev Sagnard henrykt. Han råbte:

"Hurtigt, Félicie, glas; vi behøver ikke pigen ... Fire glas, du skal også drikke med. Kammerat, det er smukt af Dem, at De vil drikke et glas hos os; De ved ikke, hvor jeg er glad over det; jeg holder af dem, der har et godt hjerte, og De har et godt hjerte, det svarer jeg for med mit liv!"

Imidlertid søgte Félicie med sine nervøst rystende hænder efter en flaske vin og glas i buffeten. Hun var så fortumlet, at

hun ikke kunne finde det, hun søgte, og Sagnard måtte derfor hjælpe hende. Da glassene var fyldt, klinkede alle fire stående omkring bordet med hinanden.

"Skål!"

Damour, der stod lige overfor Félicie, måtte strække armen langt frem for at nå hendes glas. De stod der begge stumme og så hinanden ind i øjnene, i hvilke de læste deres fælles fortid. Hun skælvede i den grad, at man hørte hendes tænder klapre mod glasset som i feber. De sagde ikke længere Du til hinanden, de var for fremtiden som døde for hinanden og levede nu kun i erindringen.

"Skål!"

Og mens de alle fire drak, hørtes i stilheden, som herved opstod, børnenes stemmer fra værelset ved siden af. De havde givet sig til at lege; de forfulgte hinanden under skrig og latter og bankede til sidst af alle kræfter på døren, idet de råbte: "Mama! Mama!"

"Og så farvel," sagde Damour og satte sit glas ned på bordet.

Han gik. Félicie stod ubevægelig stiv og bleg som spøgelse, mens Sagnard høfligt fulgte de to herrer til døren.

5

Da de var kommet ud på gaden, skyndte Damour sig sådan af sted, at Berru havde møje med at følge ham. Maleren var rasende. Da hans kammerat, hvis ben ikke længere ville gøre tjeneste, på Boulevard des Batignolles kastede sig ned på en bænk og blev siddende der med dødblege kinder og stift stirrende øjne, fik hans forbitrelse luft. Han ville da i det mindste have pryglet denne storborger og borgermadam

grundigt igennem. Det harmede ham at se en mand således overlade sin retmæssige kone til en anden uden så meget som en eneste betingelse. Man måtte være mægtig dum, ja, *dum* for ikke at bruge et værre ord, når man fandt sig i det. Som eksempel anførte han, at en anden kommunard også havde fundet sin kone gift med en anden, en rig partikulier, da han kom hjem. Nu vel! de to mænd og konen levede sammen i den skønneste enighed. Man må forstå at arrangere sig, og ikke lade sig tage ved næsen, som han var blevet, ja for det var han, og det gjorde Berru ondt, samtidig med, at det harmede ham.

"Du forstår ikke," sagde Damour. "Gå du kun også din vej, da du jo dog ikke er min ven."

"Jeg ikke, jeg skulle ikke være din ven! Jeg, der ville lade mig hugge sønder og sammen for din skyld! ... Tænk dig dog lidt om. Hvad skal der blive af dig? Du har ingen, du kan søge hjælp hos; du befinder dig her på gaden omtrent i samme situation som en herreløs, forsulten hund og du vil temmelig sikkert sulte ihjel, hvis jeg ikke rækker dig hånden. Og jeg skulle ikke være din ven! Men ser du da ikke, at hvis jeg forlod dig nu, var du stillet ligesom hønsene, der, når de har fået nok af livet, putter hovedet under vingerne og opgiver ævred."

Damour gjorde en bevægelse, der udtrykte hans håbløse fortvivlelse. Berru havde ret, han havde valget imellem to alternativer: enten at kaste sig i vandet og således få en hurtig ende på det hele, eller også at lade sig samle op på gaden af politiet.

"Nuvel!" fortsatte maleren; "jeg er i den grad din ven, at jeg vil føre dig til én, hos hvem du både vil få tag over hovedet og noget at putte i munden."

Han rejste sig, grebet af en pludselig indskydelse, og trak med magt sin kammerat med sig. Damour stammede:

"Hvorhen? Hvorhen?"

"Det skal du nok få at se. Siden du ikke har villet spise til middag hos din kone, skal du komme til at spise et andet sted ... Se nu at komme lidt til fornuft igen; jeg vil ikke lade dig begå to dumheder på samme dag."

Han gik hurtigt gennem Rue d'Amsterdam og ind i Rue de Berlin, hvor han standsede foran et lille hotel, ringede på og spurgte tjeneren, der kom og lukkede op, om fru de Souvigny var hjemme. Da tjeneren tøvede med svaret, tilføjede han:

"Gå og sig hende, at det er Berru."

Damour fulgte ham aldeles mekanisk; dette uventede besøg, dette elegante hotel og Berrus uforståelige hentydninger gjorde ham fuldstændig fortumlet i hovedet. Han gik op ad trappen og befandt sig pludselig i armene på en lille blond, meget smuk dame med en kniplingspeignoir skødesløst kastet om sig, og han hørte denne dame råbe:

"Papa, det er papa! Å, hvor det er smukt af Dem, at De har bevæget ham til at komme."

Hun var en god datter, hun brød sig ikke om sin faders gamle bluse, hun var henrykt, klappede i hænderne og befandt sig i en fuldstændig rus af datterlig ømhed og overstadig glæde. Damour, der var både bevæget og forbavset, kunne ikke engang genkende hende.

"Men det er jo Louise," sagde Berru.

Han stammede:

"Ah! Ja ... De er alt for elskværdig."

Han vovede ikke at sige Du til hende. Louise bød ham sætte sig på en sofa og ringede derpå for at sige, at hun ikke var hjemme for nogen. Imidlertid så Damour sig om i værelset, der var betrukket med kashmir og monteret både med rigdom og smag. Han blev så underlig blød om hjertet, mens Berru triumferende slog ham på skulderen og sagde:

"Nå! siger du endnu, at jeg ikke er din ven? ... Jeg vidste dog godt, at du trængte til din datter; jeg skaffede mig derfor hendes adresse, opsøgte hende og fortalte hende din historie. Og hun sagde straks til mig: Før ham til mig!"

"Ja naturligvis, min egen kære, stakkels fader," hviskede Louise med indsmigrende stemme. "Å! men du ved, jeg har en voldsom skræk for din gyselige republik. Det er alle sammen snavsede og pjaltede folk, disse kommunarder, som gerne vil ødelægge hele verden, hvis de fik lov til det. Men du, du er min egen kære fader. Jeg husker godt, hvor du var god imod mig, da jeg som ganske lille var syg. Du skal se, vi skal nok komme rigtig godt ud af det med hinanden, forudsat at vi blot ikke taler om politik ... denne gyselige politik. Men nu vil vi spise til middag sammen alle tre. Å, hvor det er morsomt!"

Hun havde sat sig næsten på knæene af Damour; hun smilede til ham og strejfede hans ansigt med sine fine blonde hår, der duftede af en svag parfume, og han sad der aldeles viljeløs, mens et hidtil ukendt velvære mere og mere fik magt over ham. Han ville først have protesteret, fordi det ikke syntes ham honnet at slå sig til ro her i dette hus, men han savnede den energi, han for få øjeblikke siden viste sig i besiddelse af, da han uden at vende hovedet om forlod Félicie efter at have klinket med hende for sidste gang.

Louise var alt for kærlig imod ham, og hendes små hvide hænder, der lå oven på hans, holdt ham tilbage.

"Altså, du modtager tilbuddet?" spurgte Louise.

"Ja," sagde han endelig, mens to store tårer trillede ned ad hans kinder, der var hule og indfaldne af sult og elendighed.

Berru fandt, at han nu var ganske rimelig og fornuftig. Lige som det lille selskab kom ind i spisestuen, kom en tjener hen til fruen og meldte, at herren var der.

"Jeg kan ikke modtage ham nu," sagde hun roligt. "Sig til ham, at min fader er her ... I morgen klokken seks, hvis han ønsker det."

Middagen var charmant. Berru oplivede den med alle slags pudsige indfald, som Louise lo af, så hun fik tårer i øjnene. Hun troede sig hensat i Rue des Envierges, og det var en stor fornøjelse for hende. Damour, der var medtaget af anstrengelse og mangel på næring, spiste meget; hver gang, han mødte sin datters blik, havde han dog et ømt og kærligt smil til overs til hende. Til desserten drak de en sød, mousserende vin, der lignede champagne; de drak meget og blev alle tre noget berusede. Og nu, da tjenerne var gået, støttede de albuerne på bordet og talte om fortiden med en underlig melankoli, der var en følge af rusen. Berru havde rullet en cigaret til Louise, som røg den med halvt tillukkede øjne og et sværmerisk udtryk i ansigtet. Hun fordybede sig i sine erindringer fra fortiden og talte om sine elskere. Den første af dem var en kraftig ung mand, der i alle henseender var gentil. Hun kom også til at tale om sin moder og udtalte sig meget strengt om hende.

"Du forstår," sagde hun til sin fader, "jeg kan ikke have noget med hende at gøre længere, hun opfører sig alt for slet ... Hvis

du ønsker det, skal jeg gerne gå hen til hende og sige hende, hvad jeg tænker om den skandaløse måde, hun har forladt dig på."

Men Damour erklærede alvorligt, at hun ikke eksisterede mere for ham.

Pludselig sprang Louise op og råbte:

"Det er sandt, jeg skal vise dig noget, som det vil glæde dig at se."

Hun forsvandt et øjeblik og kom straks efter tilbage, cigaretten stadig mellem læberne, og rakte sin fader et gammelt gulnet portræt, der var revet itu i kanterne. Det gav et sæt i Damour, der fæstede sine af vinen omtågede øjne på billedet, idet han stammede:

"Eugène, min stakkels Eugène!"

Han rakte kortet over bordet til Berru, der også synlig rørt udbrød:

"Hvor det ligner ham!"

Så kom turen til Louise; hun beholdt portrættet et øjeblik; men tårerne brød voldsomt frem, og hun gav det så til sin fader, idet hun sagde:

"Å! Jeg husker ham så godt ... Han var så gentil."

Nu gav alle tre efter for deres bevægelse og græd sammen. Portrættet gik endnu en gang bordet rundt, ledsaget af de mest rørende bemærkninger. Luften havde bleget ham; den stakkels Eugène syntes i sin nationalgarde-uniform kun at være en skygge af en oprører, der for længst tilhørte legenden. Damour vendte billedet om og så de ord, han tidligere havde skrevet på bagsiden, "Jeg skal hævne dig"; han svingede sin dessertkniv over sit hoved og gentog sin ed:

"Ja, ja, jeg skal hævne dig!"

"Da jeg så, at mama opførte sig så slet, ville jeg ikke lade hende beholde min stakkels broders billede. En aften listede jeg det fra hende. Det er dit, papa; jeg giver dig det."

Damour havde stillet portrættet op mod sit glas og sad hele tiden og så på det. Imidlertid kom konversationen efterhånden ind i et andet spor. Louise, der havde sit hjerte på læberne, vidste ikke alt det gode, hun ville gøre sin fader. Et øjeblik talte hun om at tage ham med sig, beholde ham hos sig; men dette viste sig dog ved nærmere eftertanke lidt vanskeligt at bringe i udførelse. Endelig fik hun en idé: Hun spurgte ham, om han ville gå ind på at have opsyn med en lille ejendom, som en herre for nylig havde købt til hende tæt ved Mantes. Der var der et lille havehus, hvor han ville kunne leve hyggeligt og godt med 200 francs om måneden.

"Hvordan! men det er jo et helt paradis!" skreg Berru, der tog imod tilbuddet på Damours vegne; "hvis han keder sig derude, skal jeg gerne komme ud at besøge ham."

Den næste uge var Damour flyttet ud og havde arrangeret sig på Bel-Air, hans datters ejendom, og der lever han nu i den ro, som Forsynet skyldte ham efter alle de ulykker, det havde hjemsøgt ham med. Han bliver fed, han blomstrer op igen og synes i sin borgerlige dragt med det godmodige og retskafne udtryk i sit ansigt at ligne en tidligere militær. Bønderne hilser ham meget dybt, og han går på jagt eller fisker med snøre. Man kan om dagen møde ham spadserende på vejene i omegnen, hvis sæd han ser skyde op med den rolige samvittighed hos en mand, der ikke har forurettet nogen, og som nu lever af renterne af den kapital, han møjsommeligt har samlet. Når

hans datter kommer, i følge med herrer, ud på Bel-Air, forstår han udmærket at holde på sin værdighed. Hans største glæde er det, når hun engang imellem smutter ud og spiser frokost sammen med ham nede i det lille havehus. Da sladrer han med hende som en amme med sit barn og betragter hendes rige toilette med en art af tilbedelse. Frokosten er udsøgt, den består af alle mulige lækre sager, som han selv lader tillave; for slet ikke at tale om desserten, kager og bonbons, som Louise i sine lommer tager med fra slottet.

Damour har aldrig forsøgt på at gense sin kone. Han har kun sin datter, som har haft medlidenhed med sin gamle fader, og som nu både er hans stolthed og glæde. For øvrigt har han ikke gjort det mindste skridt til at retablere sin stilling som borger i staten. Hvorfor skulle han ulejlige regeringen med alle disse skriverier? På denne måde har han det jo netop allermest roligt. Han er ukendt og glemt og næsten et helt upersonligt væsen i sin lille afkrog af verden; her behøver han ikke at rødme over sin datters foræringer, mens man måske ville tale ilde om hans stilling, hvis han opstod fra de døde; ja han ville måske til sidst selv komme til at lide derunder.

Undertiden er der dog stor ståhej i havehuset, nemlig når Berru kommer ud for at tilbringe et par dage på landet. Han har endelig her hos Damour fundet den krog, hvor han uforstyrret kan more sig, og derved fået realiseret et ønske, han hele sit liv igennem har næret. Han går på jagt med sin ven, han fisker sammen med ham, han driver omkring med ham i markerne og langs med åbredden, og om aftenen politiserer de så; Berru bringer de anarkistiske blade med fra Paris, og efter at de har læst dem, diskuterer de i skønneste enighed om de radikale

forholdsregler, der burde tages: Regeringen skulle skydes ned, hver og én, Paris skulle brændes af, og på ruinerne af den gamle øglerede skulle der så bygges en ny by, en sand folkets by. De ender altid ved en universel lyksalighedstilstand, fremkaldt ved en universel udryddelsesproces. Når så endelig det er tid at gå i seng, går Damour hen til Eugènes portræt, som han har ladet sætte i ramme, betragter det først noget og råber så, idet han svinger sin pibe i luften:

"Ja, ja, jeg skal hævne dig!"

Og næste dag tager han så med krummet ryg og med et roligt, lidenskabsløst udtryk i sit ansigt igen fat på sit fiskeri, mens Berru ligger udstrakt så lang han er på bredden, og sover med næsen gemt i græsset.

Om "Naïs Micoulin og andre fortællinger"

Forfatter: Émile Zola (1840-1902).
Originaltitler og førsteudgaver:
(Originaltitlerne gengives på fransk. Førsteudgaverne i det russiske magasin blev trykt på russisk, novellerne blev efterfølgende optrykt på fransk i forskellige franske aviser og blade, inden de udkom som samling.)

- **Naïs Micoulin:** *Naïs Micoulin*, i *Вестник Европы ("Den europæiske Budbringer")*, St. Petersborg, september 1877.
Her efter *Kjøge Avis* 14.–29. september 1880 (*avisen har sin oversættelse fra novellemagasinet "Nær og Fjern").*
- **Nantas:** *La Vie contemporaine*, i *Вестник Европы ("Den europæiske Budbringer")*, St. Petersborg, oktober 1878.
Her efter *Morgenbladet* (København) 23. november – 1. december 1883
- **Olivier Becailles død:** *La Mort d'Olivier Bécaille*, i *Вестник Европы ("Den europæiske Budbringer")*, St. Petersborg, marts 1879.
Her efter *Skindød*, oversat af "H.A.M.", *Illustreret Tidende* nr. 8-12 incl., København 1894.
- **Madame Neigeon:** *Une parisienne*, i *Вестник Европы ("Den europæiske Budbringer")*, St. Petersborg, juni 1879.

Her efter *Morgenbladet* (København) 14.-22. november 1883.

- **Hr. Chabres skaldyr:** *Bains de mer en France*, i *Вестник Европы ("Den europæiske Budbringer")*, St. Petersborg, september 1876.
  Her baseret på en norsk oversættelse af Camilla Huun (1840-1932) i Émile Zola: *Kapteinen og andre noveller*, Joh.s Andersens Forlag, Bergen u.å. [1900]. Enkelte udeladte afsnit, som oversætteren formentlig har fundet for vovede, er indsat efter originalteksten.
- **Jacques Damour:** *Jacques Damour*, i *Вестник Европы ("Den europæiske Budbringer")*, St. Petersborg, august 1880.
  Her efter *Jyllandsposten* (Aftenudgaven) 29. maj 1883 – 11. juni 1883

Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter Pierre-Auguste Renoir (1841-1919): La Natte (1886-87).

ISBN 978-87-7979-916-5
1. ebogsudgave

www.ebib1800.dk

Note 1: Legitimist: Tilhængere af genindførelse af kongedømmet i Frankrig med den ældste mandlige linje af Bourbon-dynastiet som de legitime arvinger. Red.anm.